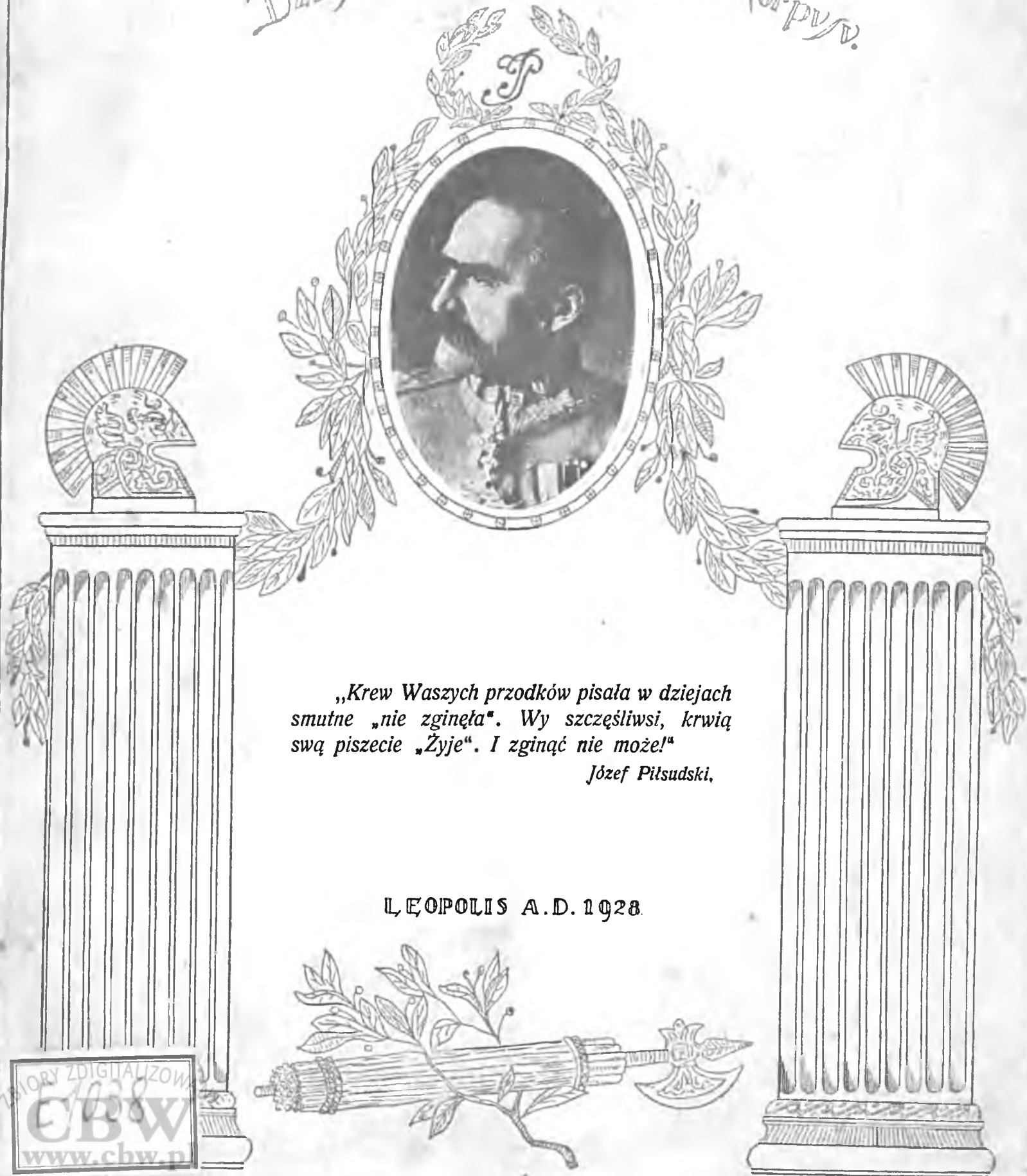

Dziesięciolecie Wojsk VI. Okr. Korpusu.

„Krew Waszych przodków pisała w dziejach smutne „nie zginęła“. Wy szczęśliwi, krwią swą piszecie „Żyje“. I zginąć nie może!“

Józef Piłsudski,

LEOPOLIS A.D. 1928

~~18052~~ / III

CEGALNA

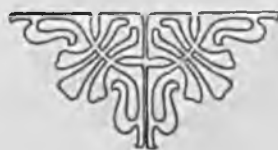
CEKA

WA

**DZIESIĘCIOLECIE
WOJSK
VI. OKRĘGU KORPUSU.**

1534-1535

Cena egz. 10 zł.
DOCHÓD NA CELE KULT.-OŚW. D. O. K. VI.

LEOPOLIS A. D. 1928.
NAKŁADEM DOWÓDZTWA OKRĘGU KORPUSU NR. VI.

Z Drukarni „Mieszczańskiej”
Lwów, ulica Piekarska L. 17.
pod zarządem Mieczysława Thumena.

Arch.

99.2.11

Y-771

Dowódca Okręgu Korpusu Nr. VI. o żołnierzu Małopolski Wschodniej.

Niema na ziemiach polskich drugiego grodu o tak wspaniałej karcie dziejowej, jak miasto Lwów, twierdza polskości Najjaśniejszej Rzeczypospolitej. Od wieków pod murami Lwowa załamywały się najazdy Tatarów, Turków, Kozaków i Szwedów na Polskę. — Bohaterski Lwi Gród był zawsze niezłomną strażnicą południowo-wschodnich rubieży Polski i Jej niezawodnym puklerzem.

Gdy Rosja, Niemcy i Austria zniweczyły byt Polski, Lwów wytrwał przez cały okres niewoli niezłomnie na straży polskości tej ziemi, biorąc czynny udział we wszystkich powstaniach oraz innych zamierzeniach wolnościowych.

Lwów pozostał wierną ostoją patriotyzmu polskiego, kuźnicą idei niepodległościowej, gdzie na kilka lat przed wojną światową Komendant Józef Piłsudski wykuwał wspaniałą czyn legjonowy. Wreszcie w listopadzie 1918 r. wyrósł w tem mieście mocarny czyn oręża polskiego — młodych Orląt lwowskich, którzy całemu światu dali bezprzykładowy wzór — miłości rodzinnego gniazda i umiłowanej nadewszystko Macierzy. — Męstwo, ofiarność, wielki duch, nieustępliwość obrońców Lwowa udaremniły oderwanie go od Rzeczypospolitej, utrwaliły nasz stan posiadania w Małopolsce Wschodniej — one są rękomią na przyszłość, iż Lwów będzie nadal „najwierniejszym miastem“ naszego Państwa, niezdobytą twierdzą, czuwającą nad całością naszych granic południowo-wschodnich.

Środowisko Lwowa, oraz duch społeczeństwa Małopolski Wschodniej wpływają bardzo dodatnio na wychowanie i uświadomienie narodowe żołnierza, załogującego na terenie OK. VI.

Wspominając o tym żołnierzu, muszę z dumą i radością podkreślić wszystkie jego zalety, tak obywatelskie, jak i żołnierskie, dzięki którym stoi on na równi z żołnierzami najlepszych armii europejskich,

Pochodząc przeważnie z pod strzechy wiejskiej, przychodzi do szeregów z duszą zdrową, dobrą wolą i chęcią, dla siebie mało wymagający, cierpliwy, karny i posłuszny, pełen ducha zaczepnego, jest godnym dziedzicem tych, którzy krwią swą serdeczną i ofiarną życiem, granice Polski wykreślili.

Praca nasza nad przygotowaniem obywatela-żołnierza do obrony Państwa nie ogranicza się,

jak to było w armjach zaborczych do mechanicznego, bezdusznego i formalnego zaszczepienia drillu. Służba wojskowa w armji narodowej ma za zadanie nie tylko stworzyć typ karnego, sprawnego, bojowo wyćwiczonego żołnierza, który umie i potrafi w rozmaitych sytuacjach bojowych, samodzielnie i logicznie działać, — ma ona także za zadanie — przez odpowiednie wychowanie moralne i szerzenie oświaty wśród żołnierzy, stworzyć typ dobrego obywatela polskiego, który wie, dla jakiego celu służy w szeregach, który rozumie, dla jakich celów w potrzebie i życie swe w ofierze złożyć będzie musiał.

Wyszkolenie więc fachowe i wychowanie obywatelskie łącznie z oświatą, są to zasadnicze zadania pracy we wszystkich podległych mi oddziałach. „Dobry obywatel i dobry żołnierz“ — to myśl przewodnia w pracy kadry zawodowej.

Praca wyszkoleniowa i wychowawcza w wojsku nie ogranicza się tylko do armji wyłącznie, owszem bujnie i z rozmachem ogarnia ona szerokie warstwy społeczeństwa cywilnego.

W wielkim zrozumieniu konieczności przygotowania do obrony Państwa całego narodu, wojsko kieruje pracą wszystkich organizacji przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego, przygotowując liczne i ideowo wyrobione zastępy przyszłych obrońców Państwa.

Współpraca ze społeczeństwem na terenie OK. VI. nie pozostawia nic do życzenia, pracując bowiem na stanowisku dowódcy Okręgu Korpusu, stwierdzić mogę olbrzymie jej postępy, zwłaszcza w ostatnich dwóch latach, jej serdeczność i wydajność w rozmaitych dziedzinach.

Nie będę wylizował wszystkich organizacji, które na terenie Lwowa i Małopolski Wschodniej pracują z zaparciem się siebie, w kierunku jak najściślejszego zbliżenia i zacieśnienia węzłów serdecznych między wojskiem a społeczeństwem stwierdzam tylko, że zaszczytne posłannictwo żołnierza polskiego, zostało przez wszystkich rozumiane, że praca i wysiłki nasze w kierunku realizacji idei doskonałego przygotowania obrony Państwa, znalazły żywy oddźwięk w patriotycznym społeczeństwie Lwowa i Małopolski wschodniej, co napawa nas wiarą w jak najpomyślniejszą przyszłość Państwa Polskiego.

Bolesław Popowicz
Generał.

Organizacja pracy w wojsku na terenie O. K.

Pracą wojsk Okręgu Korpusu kieruje Dowódca Okręgu Korpusu. Zakres pracy D-cy O. K. stanowi: całokształt administracji wojsk., zagadnienia przygotowań wojennych, wyszkolenie oddziałów, ich dyscyplina i bezpieczeństwo, praca nad przysposobieniem wojskowem społeczeństwa, wreszcie wspólna praca z władzami II instancji innych resortów wojskowych w zakresie zagadnień, dotyczących interesów wojska.

Zgodnie z podziałem władz wojskowych na dowództwa taktyczne i władze terytorjalne, D-ca Okręgu Korpusu spełnia w swym okręgu obowiązki przełożonego dowódców wielkich jednostek i formacyj bezpośrednio mu podległych oraz obowiązki przełożonego władz terytorjalnych.

Dowódcy wielkich jednostek i formacyj bezpośrednio podległych Dowódcy O. K. sprawują nadzór nad wszystkimi oddziałami i formacjami, jakie im podlegają i są przed dowódcą odpowiedzialni za należyte pełnienie swych obowiązków. Tego samego rodzaju odpowiedzialność ciąży na komendantach garnizonów, jako na przedstawicielach władzy terytorjalnej.

Bezpośrednim organem pracy D-cy O. K. jest jego sztab, przygotowujący dla D-cy materiał, potrzebny do powzięcia decyzji, ujmujący decyzję w właściwą formę rozkazu, instrukcji, czy sprawozdania, oraz czuwający nad wykonaniem wydanych przez D-cę O. K. rozkazów.

W związku z szerokim zakresem pracy D-cy O. K. sztab dzieli się na:

a) Oddział ogólny, do którego zakresu działania należy organizacja, mobilizacja, ewidencja i uzupełnianie stanów liczebnych oraz administracja personalna;

b) Oddział wyszkolenia, opracowujący sprawy, związane z wyszkoleniem oddziałów;

c) Okręgowy Urząd przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego, kierujący przygotowaniem społeczeństwa dla celów wojny przez podnoszenie zdolności fizycznej i sprawności wojskowej wśród społeczeństwa.

d) Samodzielny referat informacyjny, zajmujący się sprawą kontroli wpływów antypaństwowej działalności wśród wojska;

e) Kancelarię i oddziały pomocnicze.

Na czele sztabu stoi Szef Sztabu, kierujący pracą sztabu i odpowiedzialny za nią przed D-cą O. K., D-ca O. K. posiada nadto „Pomocnika D-cy“ o specjalnym zakresie pracy.

Technicznymi organami pracy Dowódcy O. K. są szefowie służb, których zadaniem jest zaspokajanie wszystkich potrzeb oddziałów korpusu w granicach ich resortów.

Kierunek pracy sztabu i stosunek do społeczeństwa wojsk Okręgu Korpusu lwowskiego obejmującego ziemie południowo-wschodnich województw Rzeczypospolitej, ze względu na położenie i stosunki narodo-

Szef sztabu D. O.K. VI. Ppulk. Szt. G. Tadeusz Niezabitowski.

Szef Oddziału Og. — Mjr. Szt. Gen. Werschner Adam.

wościowe tej części kraju, specjalnie ważne posiada znaczenie. Toteż praca wojsk tutejszego Okręgu Korpusu prowadzona z wielkim zrozumieniem, doskonale daje wyniki, a stosunek do społeczeństwa układa się jak najlepiej. Wśród miejscowej ludności ruskiej przy bezpośrednim z nią zetknięciu zdobywa wojsko wyrazy uznania i łamie wrogie miejscami dla państwowości polskiej nastroje.

Przykładów w tym względzie dostarczył ostatni pobyt oddziałów w obozach letnich, kiedy to ruska ludność oficjalnie stwierdzała, jak najpo-

prawniejsze zachowanie się oddziałów, oraz składała podziękowania za pomoc, jakiej od wojska doznała, podkreślając obywatelskie jego stanowisko. Wyrazem stosunku wojska do ludności cywilnej polskiej jest zainteresowanie się społeczeństwa życiem wojska, jego potrzebami i czynny tchnący serdecznością udział we wszystkich przejawach jego życia. Patriotyzm kresów wschodnich, historia obrony Lwowa — jest doraźnym przykładem dla wojska bohaterskiej, bezinteresownej, wiernej służby Ojczyźnie.

6-te Okręgowe Szefostwo Sanitarne.

„Le plus précieux c'est la santé du soldat”. (Turenne).

Zdanie to, wypowiedziane przez jednego z wielkich wodzów XVII stulecia, do dziś dnia nie straciło nic ze swej aktualności. Mimo niezwykłego rozwoju techniki i zastosowania do walki wszelkich maszyn i fizycznych, czy chemicznych środków bojowych, człowiek pozostał i pozostanie decydującym narzędziem walki. Od siły jego woli, od wytrzymałości jego mięśni, od sprawnego funkcjonowania jego ciała i ducha, zależeć będzie zawsze w wielkiej mierze zwycięstwo. To też służba zdrowia, jakkolwiek o charakterze pracy wyłącznie pomocniczej, ze względu na to, że ona czuwa właśnie nad zdrowiem żołnierza, tem najcenniejszym dobrem narodu, ma pierwszorzędne znaczenie i niezmiernie rozległe pole działania. Niema prawie dziedziny w wojsku obojętnej dla służby zdrowia, czasy kiedy ograniczała się ona jedynie i wyłącznie do leczenia żołnierza chorego, czy rannego, minęły bezpowrotnie.

Celem służby zdrowia jest określić i ustalić warunki konieczne do jak najidealniejszego rozwoju żołnierza, strzedz i chronić go przed wszelkimi czynnikami, które mogłyby obniżyć jego wartość bojową, lub co gorsza, uczynić niezdolnym do wypełniania swych zadań w szeregach armji narodowej, zaś w razie utraty tej zdolności przywrócić mu ją jaknajrychlej.

Zadania służby zdrowia dadzą się w krótkości ująć w następujące punkta:

- współpraca w kształtowaniu życia armji;
- dobór rekruta;

- opieka lekarska w oddziałach;
- leczenie w szpitalach;
- szkolenie personelu służby zdrowia;
- zaopatrzenie armji w materiał sanitarny;
- badania naukowe;
- specjalna rola w przygotowaniu obrony Państwa.

Jak wyglądają te zadania w szczegółach?

Nowoczesna armja wymaga dziś współpracy służby zdrowia w kształtowaniu swego życia w bardzo szerokim zakresie, więc przejawia się ona zarówno w planowaniu odpowiednich warunków rozmieszczenia i zakwaterowania, jak w ustaleniu norm wyżywienia i tworzenia typów umundurowania, zarówno w opracowywaniu regulaminów i przystosowywaniu programów szkolenia do fizycznej możliwości żołnierza, jak w wykrywaniu coraz nowszych i skuteczniejszych środków obrony w walce gazowej i bakteryjnej.

— Dobór ludzi zdolnych do służby wojskowej, to jedno z najważniejszych zadań służby zdrowia, naturalnie dobór pojęty rozumnie, a przeprowadzony bezwzględnie uczciwie.

— Ponieważ służba wojskowa przez zmianę warunków bytu wywiera niewątpliwie wielki wpływ tak pod względem fizycznym, jak i intelektualnym

na organizm żołnierza, więc stały nadzór i opieka lekarska w oddziałach jest rzeczą pierwszorzędnej wagi. Już przy wstępnym przeglądzie lekarskim, bezpośrednio po wcieleniu, jak i przy następnych przeglądach okresowych, ma lekarz możliwość przez zbadanie i dokonanie pomiarów zapoznać się z materiałem ludzkim i wyeliminować

Szef sanitarny
Pułk. dr. Czechowicz.

wać od służby tych, którymby ona mogła przynieść szkodę na zdrowiu. Wobec zatrzymanych w służbie, głównym zadaniem lekarskim jest piecza o ich rozwój fizyczny i zapobieganie chorobom i to zarówno ogółu, jakoteż jednostek. — Drogi, jakimi lekarz zdąży do tego celu to:

— Stała współpraca z dowódcą i korpusem oficerskim w kierunku utrzymania na wysokim poziomie higieny życia zbiorowego i indywidualnego żołnierza.

Izba chorych 6 dak. — Stanisławów.

— Zapobieganie chorobom zakaźnym przez ściśle przestrzeganie zasad higieny i stosowanie wskazań naukowych pod postacią szczepień ochronnych. Zasadniczo po wcieleniu każdy szeregowy jest szczepiony przeciw durowi i przeciw ospie — w razie grożących epidemii innych chorób zakaźnych, bywają stosowane odpowiednie szczepienia ochronne, a więc przeciwczarwonkowe, choleryczne, płoniczne itd., przy zranieniach stosuje się stale surowicę przeciwwężcową.

Współpraca w szkoleniu i wychowaniu fizycznym wyraża się przez podział żołnierzy na grupy, zależnie od ich rozwoju fizycznego i dostosowanie dla poszczególnych grup odpowiedniego programu zajęć, przez odpowiednie stopniowanie ćwiczeń i uszeregowanie wysiłków, stosowanie w odpowiednim czasie odpoczynków, a nawet urlopów, przez określenie zdolności poszczególnych szeregowych do odbycia szkolenia specjalnego, czy fachowego.

W wykładach i pogadankach lekarz ma obowiązek zaznajamiać szeregowych z zasadniczymi wymaganiami higieny, pouczać ich o chorobach zakaźnych i wenerycznych, o ich zwalczaniu i zapobieganiu, o szkodliwym wpływie alkoholu na organizm, równocześnie wykorzeniać jeszcze dość silnie u nich zakorzenione zabobony, a wpa- jać bodaj najprymitywniejsze pojęcia pierwszej pomocy w nagłych wypadkach, wszystko z niepo-

mierną korzyścią dla społeczeństwa, bo żołnierze ci wynoszą z wojska elementarne wprawdzie, ale ugruntowane wiadomości z dziedziny higieny, której pionierami stają się później w życiu cywilnym wśród swego otoczenia.

Poza tą główną rolą higienisty lekarz oddziałowy bada przy codziennych wizytach lekarskich zgłaszających się chorych. Leczenie lekkich schorzeń i uszkodzeń przeprowadza sam, rozporządzając w tym celu odpowiednio urządzoną oddziałową izbą chorych i dostatecznym zapasem leków, narzędzi i opatrunków — ciężiej chorych skierowuje do leczenia w szpitalach.

Do obowiązków lekarza oddziałowego należy również leczenie rodzin oficerów i podoficerów.

Żołnierz, wymagający dłuższego leczenia, zostaje skierowany do szpitala. Na terenie O. K. VI. mamy do tego celu 6 Szpital Okręgowy we Lwowie, Szpital Wojskowy w Stanisławowie i 4 Garnizonowe Izby Chorych. Budynki przez nie zajęte nie są co prawda nowoczesne, jednak dzięki odpowiednim przeróbkom, odpowiadają w obecnych finansowych warunkach Państwa dość znośnie swojemu przeznaczeniu. Nie od rzeczy będzie wspomnieć, że budynek 6 Szpitala Okręgowego we Lwowie przy ul. Łyczakowskiej

Budynek 6. Szpitala Okręgowego we Lwowie.

jest jednym z najstarszych szpitali polskich na terenie Państwa, bo założony został jeszcze

w r. 1659 przez chorążego koronnego Jana Sobieskiego, późniejszego króla Jana III. Szpital ten prowadzony przez OO. Bonifratrów, służył w myśl życzeń fundatora i Sejmu Warszawskiego z roku 1685 — przeważnie chorym wojskowym. Po zaborze przez Austrię i zniesieniu zakonu Bonifratrów przez Józefa II został zamieniony wyłącznie na szpital wojskowy dla garnizonu lwowskiego.

6-ty szpital okręgowy — Pracownia roentgenologiczna.

W szpitalu chory zostaje zbadany przy wykorzystaniu w tym celu wszelkich nowoczesnych metod badania pomocniczego, a więc Roentgena, pracowni chemicznej, bakterjologicznej itp. i zależnie od ustalonego rozpoznania otrzymuje odpowiednie leczenie farmakologiczne, dietetyczne, operacyjne, czy też fizykoterapeutyczne. W tym celu rozporządza szpital odpowiednio urządzeniami i bogato zaopatrzonemi w nowoczesne urządzenia i narzędzia, specjalnymi oddziałami chorób, dalej przychodzi dentystyczną, zakładem ortopedycznym i znakomicie wyposażoną pracownią światłolecniczą.

Dla leczenia dietetycznego ustalono sześć rodzajów diet o odpowiedniej wartości odżywczej. Jak wielką wagę kładzie się w armji naszej na odpowiednią dietę wystarczy wspomnieć, że III-cia dieta (odżywcza) zawiera 3500 kalorii, kiedy w najlepiej zaopatrzonej armji angielskiej w czasie wojny, a więc w okresie, kiedy od żołnierza wymaga się największego wysiłku, dieta taka nie przekraczała 3250 kal.

Ponieważ do obowiązków szpitala należy również leczenie rodzin oficerów i podoficerów, posiada szpital dobrze wyposażony oddział położniczo-ginekologiczny i ambulatorjum chorób dziecięcych.

Na oddziałach szpitalnych leczy się ponadto wszystkich inwalidów, potrzebujących leczenia; osób cywilnych nie przyjmuje się wcale.

Inwalidzi ociemniaли i inwalidzi niepotrzebujący wprowadzić leczenia, ale zato stałej opieki, której są w domu pozbawieni, przebywają na osobnym oddziale, kształcąc się w miarę chęci w urzędzonej na ten cel pracowni szczotkarskiej i koszykarskiej.

Do użytku chorych mamy w tutejszym szpitalu 2 świetlice z biblioteką, liczącą 2.000 dzieł wraz z całym szeregiem pism periodycznych.

Protezy inwalidów naprawia się w celowo urządzonym warsztacie protezowym.

— Do dalszych zadań służby zdrowia należy szkolenie personelu, a to szeregowych w baonach sanitarnych, pielęgniarek na kursach urządzanych za pośrednictwem Tow. Polskiego Czerwonego Krzyża, oficerów bądź w Oficerskiej Szkole Sanitarnej w Warszawie, bądź na kursach doszkalających w poszczególnych garnizonach.

— Zaopatrzenia armji w materiał sanitarny dokonuje Centralny Zakład Zaopatrzenia Sanitarnego w drodze przez Okręgowe Składnice Sanitarne, zakupując częściowo odnośny materiał u prywatnych przedsiębiorców, częściowo wyrabiając go we własnych warsztatach i laboratoriach.

— W celu podolania tak rozlicznym zadaniom konieczne jest gruntowne zrozumienie potrzeb wojska i dalsze stałe prowadzenie badań naukowych na szeroką skalę, wnikających we wszystkie dziedziny życia wojskowego, a uwzględniających

Szpital wojskowy w Stanisławowie — Wóz sanitarny.

najnowsze zdobycze wiedzy lekarskiej. W badaniach tych przodują z natury rzeczy odpowiednio urzędzone pracownie Oficerskiej Szkoły Sanitarnej.

— Specjalna rola przypada służbie zdrowia w przygotowaniu obrony Państwa.

Nowoczesna wojna nie jest już zmaganiem się tylko wojsk poszczególnych państw, lecz wymaga wysiłku całego narodu, stawiając go w całości pod broń. Rozstrzygającym czynnikiem przyszłej obrony kraju będzie więc nie tylko ilość i dzielność wielkiej masy rezerwistów wcielonych do armji, ale też tężyzna i wartość całej pozostałej

ludności kraju, skazanej na ponoszenie skutków walk i ciężką pracę dla podolania olbrzymiemu zadaniu zaopatrzenia wojska. Stąd wynikiem wielkiej wojny światowej jest zainteresowanie się wszystkich państw wychowaniem fizycznym i przysposobieniem wojskowym młodzieży. I tu przed wojskową służbą zdrowia otwiera się szerokie pole działania, tu musi ona wyjść daleko poza ramy armji i wniknąć głęboko w społeczeństwo, aby wraz z niem pracować nad jego racjonalnem

Samolot sanitarny D. O. K. VI.

wychowaniem fizycznym. Ustalanie najkorzystniejszych i najprędzej do celu prowadzących metod wymaga bezwzględnie współdziałania lekarza i do pracy tej w nowo utworzonych pracowniach i poradniach sportowo-lekarskich stanęli natychmiast lekarze wojskowi jak najochotniej.

Drugą grupą zadań, związanych z przygotowaniem obrony Państwa, to przygotowanie się do niesienia pomocy chorym, rannym i zagazowanym w czasie wojny, kiedy krwawić się będą nie tylko umundurowani, jest to zadanie tak olbrzymie, że niepodobna, ażeby mu mogły sprostać szczupłe zastępy przewidzianych organizacyjnie jednostek sanitarnych wojskowych. Tu konieczna jest pomoc i współpraca całego społeczeństwa, które trzeba jednak do tej roli przygotować, wychować i wyszkolić.

W tej dziedzinie pracuje sanitariat wojskowy wspólnie z Towarzystwem Polskiego Czerwonego Krzyża, organizując wśród społeczeństwa cywilnego kursy samarytańskie, stwarzając i szkoląc specjalne drużyny ratownicze, które i w czasach pokojowych, zwłaszcza w razie klęsk elementarnych, oddają społeczeństwu nieocenione usługi.

Obok Czerwonego Krzyża współpracuje sanitariat wojskowy z drugą równie doniosłą instytucją — z Ligą Obrony Powietrznej i Przeciwdziałowej, zwłaszcza w kierunku przygotowania społeczeństwa do obrony i ratownictwa na wypadek walki chemicznej, oraz w kierunku utworzenia sanitarnej flotyli powietrznej, tego na wojnie i w pokoju tak cennego środka transportu dla chorych, rannych i zagazowanych.

Oto drogi, które prowadzi Wojskowa Służba Zdrowia do swego celu, przyczyniając się w miarę swych zadań do obrony granic i interesów Państwa.

6-te Okręgowe Szefostwo Artylerji.

Doświadczenia ostatnich lat wojennych wykazały konieczność dążenia do możliwego usamodzielnienia się i uniezależnienia w każdym przedmiocie produkcji materiałów wojennych, a to celem spełnienia najważniejszego obowiązku względem Państwa, t. j. jego obrony, kiedy tego zajdzie nieodzowna potrzeba.

Z tego też powodu, pierwszym niemal hasłem powojennem wszystkich państw, stała się dążność do stworzenia własnego przemysłu wojennego oraz jego samowystarczalność.

Sytuacja finansowa państw, zwłaszcza po wojnie, nie zezwala jednak na zorganizowanie w całej pełni produkcji przedmiotów wojennych tak, jakby tego wymagała potrzeba.

Mimo wielkich trudności, jakie się w tych warunkach następują, każde z państw już w czasie pokoju organizuje system produkcji

materiałów wojennych tak, by mógł on działać niezawodnie od pierwszego dnia wojny. Ten już gotowy w chwili wybuchu wojny i należycie zorganizowany aparat, zdolny do natychmiastowej produkcji materiałów wojennych, koniecznych do zaspokojenia potrzeb armji walczącej, to jedna z najpoważniejszych gwarancji bytu państwowego.

Rozwiązanie tego problemu w większości państw idzie zasadniczo w dwu kierunkach:

Pierwszy to kierunek bezpośredni przez zakładanie fabryk, koncentrujących całą produkcję broni i amunicji, a produkujących obecnie tylko tyle, ile potrzeba na zaspokojenie potrzeb bieżącej armji w czasie pokoju i związanych z koniecznym jej wyszoleniem, oraz na wyposażenie jednostek nowych, mobilizowanych na czas wojny.

Drugi kierunek pośredni, to rozłożenie na prywatne fabryki i warsztaty, rozlokowane na

obszarze całego Państwa, produkcji poszczególnych części składowych broni zasadniczej.

Oba te kierunki mają swe zalety, lecz zarazem i słabe strony. Doświadczenie wojenne lat ubiegłych uczy, iż dopiero oba przytoczone systemy organizacji produkcji zastosowane równoległe, pozwolą produkcji wojennej osiągnąć pożądaną wydajność.

Idąc po linii pierwszego kierunku stwarza się u nas państwowe fabryki broni, które w obecnym stanie są tak urządzone, że produkują kompletne karabiny, naturalnie w ilości ze względów finansowych ograniczonej, mogą jednak przy tych urządzeniach i przy tym wyszkolonym personelu, zwiększyć swoją produkcję do wielkich rozmiarów.

To samo dotyczy własnej produkcji amunicji małokalibrowej, amunicji artyleryjskiej i granatów ręcznych. Produkcja tej amunicji jest również ograniczona, li tylko do ilości potrzebnej na szkolenie armii czynnej.

Należy wkońcu zaznaczyć, że dzięki zawartym korzystnym umowom rozpocznie się niebawem wytwarzać w kraju działa i całkowity sprzęt artyleryjski.

Ten stan bezpośredniego tworzenia fabryk centralnie we własnym zakresie, praktykowany przed wojną niemal we wszystkich państwach

europjskich, okazał się niewystarczającym i z rozmaitych powodów niepraktycznym. To też państwa zaczęły już podczas wojny światowej przechodzić na drugi kierunek produkcji, zawierając umowy z poszczególnymi fabrykami prywatnymi na dostawę pewnych części składowych broni.

Wyrazem tej dążności Państwa Polskiego do zaangażowania prywatnych przedsiębiorstw do produkcji materiałów wojennych, jest cały szereg umów już zawartych, które gwarantują ich współpracę na wypadek wojny. Przedsiębiorstw prywatnych tego rodzaju posiadamy cały szereg. Fabryki te mają tak zorganizowane warsztaty i odpowiednio wyszkolony personel, że mogłyby śmiało przy udoskonaleniu swych maszyn, rozpocząć natychmiast produkcję broni na wielką skalę.

Dążeniem wszystkich przedsiębiorstw państwowo-lojalnych winno być dziś dostosowanie swych urządzeń do produkcji materiału wojennego, która musi

się rozpocząć już w pierwszych dniach przyszłej wojny. Każdy nawet najmniejszy warsztat będzie w tej pracy niezbędny. Realizację powyższych zamierzeń przeprowadza Minister Spraw Wojsk. przez podwładne mu organy tj. Szefa Dep. Artylerji i Szefa Depart. Uzbrojenia a w poszczególnych Okręgach Korpusu przez Szefów Artylerji i uzbrojenia.

Szef Artylerji — Pułk. Dobrowolski.

6-te Okręgowe Szefostwo Budownictwa.

CELE I ZADANIA PRAC.

Cele prac budownictwa wojskowego nie różnią się od zadań budownictwa w pojęciu ogólnem, jednak potrzeby wojska i potrzeby obronne państwa czynią zadania budownictwa wojskowego bardziej bezpośrednimi i wymagającymi możliwie natychmiastowej realizacji, mimo — że środki pozostają te same.

Zwarta i na zasadzie samostarczalności oparta organizacja armji nowoczesnej, nowopowstałe rodzaje broni, nieznanym dawniej rozwój wytwórczości i zastosowania środków technicznych walki, jak również nowe i zmienne dyslokacje wojsk — stwarzają nieodłączną wszechstronność zadań, które służba budownictwa wojskowego musi spełnić tak w czasie wojny, jak w czasie pokoju, mimo że warunki i środki pracy są ustawicznie zmienne i zależne w wysokim stopniu od każdorazowych

przejawów życia społecznego w kraju, od wytwórczości i konjunktur w ogólnokrajowym przemyśle budowlanym, wreszcie od warunków lokalnych pracy.

Oprócz zadań natury wyłącznie technicznej, jak wznoszenie budowli nowych, oraz naprawa i konserwacja budowli istniejących, do obowiązków służby budownictwa wojskowego należy finansowanie robót budowlanych, ewidencja i utrzymanie stanu prawnego wszelkich posiadłości państwowych będących w użyciu wojska, oraz administrowanie tem dobrem państwowem.

W ciągu ostatnich 10 lat od chwili powstania państwa zadania budownictwa wojskowego, szczególnie na terenie wschodniej Małopolski były niepomierne zwiększone; chwila bowiem dziejowa zmuszała do podwójnego wysiłku w kierunku

ogromnej pracy twórczej, organizacyjnej i wykonawczej.

ORGANIZACJA.

W pierwszych 2-ach latach wojny 1918/20. fatalną spuścizną po zaborcach, bezprzykładne zniszczenie po wojnie światowej wszelkich budowli i urzędzeń użyteczności publicznej a obiektów wojskowych przede wszystkim, oraz braki organizacyjne w służbie budownictwa, w znacznym stopniu usunęły i wypełniły zapał, dobra wola i niestrudzona praca grona inżynierów i techników, którzy przeważnie ochotniczo w tym okresie swoją powinność żołnierską pełnili pod rozkazami początkowo Komendy Obrony Lwowa, później D-ców 6-Armji, Okręgu Etapowego, czy też DO. Genu.

W okresie tym pracowano pod nakazem chwili, zależnie od sytuacji bojowej i przegrupowania wojska, działając często dorywczo, jednak skutecznie i z pożytkiem dla sprawy. Dawane formującym się wojskom potrzebne zakwaterowanie, adaptowano szpitale i urzędnia sanitarne, z gruzów wojennego zniszczenia wznoszono schronienia dla kadr żołnierza szkolących.

Od r. 1921. rozpoczęła się systematyczna organizacja służby budownictwa wojskowego w całym państwie. Rozkazodawstwo scentralizowano w Ministerstwie Spraw Wojskowych w stworzonym w tym celu Departamencie Inżynierji i Saperów, jednoczącym służbę budownictwa ze służbą saperską. Przy poszczególnych Dowództwach Okręgu Korpusu stworzono Szefostwa Inżynierji i Saperów, którym po wydzieleniu w roku 1925. służby saperskiej nadano nazwę Okręgowych Szefostw Budownictwa.

Organizacja ta obowiązuje obecnie nadal.

Ponieważ istotą budownictwa wojskowego jest oczywiście praca techniczna, wymagająca odpowiedniego wykształcenia fachowego nabytego w studjach politechnicznych i odpowiednich szkołach przemysłowych, które niestety wojskowe nie dysponowało, wytworzyła się siłą faktu konieczność zaangażowania fachowych pracowników cywilnych, którzy też w przeważającej liczbie stanowią skład personalny w służbie budownictwa wojskowego. Stanowisko naczelnego Szefa Budownictwa Okręgu Korpusu, jego zastępcy, kierowników referatów i kierownictwo robót większych budowli zajmują oficerowie, przeważnie kwalifikowani w wyższych uczelniach technicznych,

Etapami pracy — podobnie jak w wielu innych działach administracji państwowej — są roczne okresy budżetowe. Przygotowanie w miesiącach letnich programu robót na rok następny w postaci preliminarza budżetowego jest wstępą pracą Szefostwa Budownictwa, ujmującą w cyfry

potrzeby budowlane Okręgu Korpusu, potrzeby jeszcze ciągle zbyt wielkie i liczne w stosunku do programowych możliwości finansowych państwa.

Wartość realna budżetowania zamierzeń wzrasta z każdym rokiem, programowość i koordynacja pracy została osiągnięta. Przepisy służbowe ujęte w szczególnej Instrukcji dla Kierownictw budowli wojskowych na stopie pokojowej normują czynności wykonawcze tego istotnego działu służby.

Miesiące zimowe i przedwiośnie, to okres pracy przygotowawczej do kampanji budowlanej, niestety zbyt krótko w naszym klimacie trwającej.

W okresie tym zwięzłe cyfry preliminarza w żmudnej pracy całego zespołu technicznych pracowników przyoblekają się w formę szkiców a następnie szczegółowych planów i kosztorysów budowy, przy równoczesnej likwidacji technicznej i rachunkowej robót ubiegłego sezonu budowlanego.

Różnorodność tematów i wszechstronnych zagadnień ogromna, w odróżnieniu od jakiegokolwiek innej państwowej służby technicznej, z których każda reprezentuje przeważnie pewien tylko resort czy rodzaj świadczeń technicznych. Od sposobu i szybkości przygotowania tych prac wstępnych zależy dalszy tok pracy w całorocznym okresie budżetowym, projekt bowiem i opis robót zamierzonych decyduje o wartości dalszych czynności wykonawczych, ustala ściśle rodzaje i konstrukcje zespołów budowlanych, jakość materiałów w przyszłości użytych, określa sposób wykonania robót i decyduje konkretnie o celowości wydatkowania niejednokrotnie milionowych kwot.

W projekcie technicznym w jego opisie i zestawieniu przybliżonych kosztów skupia się cały tok myśli ludzi zainteresowanych w zamierzonym dziele od chwili zgłoszenia potrzeby budowy do jej użytkowania w przyszłości.

Na spełnienie tego trudnego zadania czasu zbyt mało, gdyż z wiosną rozpoczyna się sezon budowlany i kto opóźni termin rozpoczęcia robót, nie wie, czy zdoła je skończyć na czas — trudno ści bowiem i przeszkody w pracy wykonawczej są w budownictwie tak liczne i nieprzewidziane, jak w żadnej innej gałęzi pracy społecznej,

Po zatwierdzeniu ważniejszych i większych projektów przez Min. Spraw Wojskowych następuje okres wprowadzania w czyn powziętych zamierzeń a więc okres przetargów z przyszłymi wykonawcami robót. W okresie tym rozpoczyna się właściwa praca wykonawcza a z nią ujawnia się ogólnie znana rozbieżność teorii z życiem praktycznym.

Wchodzą tu bowiem w grę nastroje i potrzeby życiowe rzesz robotniczych, występują intere-

sy zawodowe sfer przemysłowych, tak zwane „konjunktury“ na rynku krajowej wytwórczości materiałów budowlanych, trudności transportowe lub wreszcie wróg wszelkiej budowy, niepogoda.

Powyższe trudności ujawniają się w formie niejednokrotnie wybitniejszej przy robotach, prowadzonych systemem gospodarczym, a więc w bezpośrednim zarządzie organów wykonawczych służby budownictwa.

Charakter pracy inżyniera w budownictwie wymaga ciągłej i zgodnej współpracy wszystkich zainteresowanych nią ludzi, oprócz wiedzy fachowej wymaga od pracownika wielkiego zasobu energii, zapobiegliwości, daru przewidywania ewentualnych przeszkód w pracy i posiadania wprost fizycznych warunków predystynujących do tych funkcji. Oczywiście idealny stan w tym względzie osiągnąć trudno, jak trudno jest być specjalistą we wszystkich dziedzinach wiedzy technicznej i znawcą ustaw prawnych i administracji państwowej przy równoczesnym pełnym oddaniu się służbie.

Chęć wykonania budowy tanio, szybko i możliwie najlepiej stwarza niejednokrotnie naturalne kolizje powodujące niemożność spełnienia wszystkich powyższych warunków.

DATY STATYSTYCZNE.

Mimo tych wszystkich trudności, towarzyszących zresztą wszelkiej pracy twórczej, służba budownictwa wojskowego OK. VI. zadanie swe w ubiegłym okresie lat 10-ciu spełniła, czego dowodem są następujące daty statystyczne:

W spadku po rządach austriackich na terenie DOK. VI. oddziedziczono 2,200.000 m³ budowli wojskowych wszelkiego typu. Z budowli tych zaledwie 440.000 m³ było przed 10 laty zdalnych do użytku. Oprócz opłakanego stanu tych budowli, wartość ich użytkową obniżał fakt, że przeważająca ich ilość była przeznaczona na inny cel, aniżeli ten, na który musiała być użytkowana. Na okoliczność tę złożyły się różne przyczyny, a więc znikoma często wartość budowli pod względem technicznym, ciasnota pomieszczeń charakterystyczna dla licznych poklasztornych budowli na cele wojskowe użytych, wreszcie odmien-

na wskutek potrzeb strategicznych dyslokacja wojsk.

Zadaniem służby budownictwa było nie tylko doprowadzenie tych budowli do stanu używalności, lecz również dostosowanie ich do właściwych potrzeb.

Jako typowy przykład w tym względzie należy przytoczyć fakt, że obecne biura, mieszkania koszary, warsztaty, składy i garaże 6. dyonu samoch. we Lwowie były pierwotnie wybudowane i używane przez wojska austr., jako składy paszy dla koni. — Przykładów takich bardzo wiele. Obecny stan budowli wojsk. na terenie OK. VI. pod względem ilościowym przedstawia się w sumie 3,900.000

Szef budownictwa — pułk. inż. Hertel Kazimierz.

m³, a więc jest prawie dwukrotnie wyższy niż przed laty 10-ciu. Na tak wielki przyrost ilościowy złożyła się przede wszystkim odbudowa zupełnych ruin i gruzów całych kompletów koszarowych w Brodach, Trembowli, Tarnopolu, Czortkowie, Zaleszczykach, Stanisławowie, Kołomyji, Żółkwi i Kamionce Strumiłowej.

Niezależnie od tej masowej odbudowy wzniesiono w ciągu ostatnich kilku lat szereg nowych budowli. zakrojonych przeważnie na wielką skalę, a więc: Komplex lotniska w Skniłowie, Składy w Hołosku, Dom mieszkalny przy ul. Gródeckiej, Gmach nowy w Korpusie Kadetów, Budynek Dywizji i Dom mieszkalny ofic. w Tarnopolu, Magazyny w Łamnicy i td.

W budynkach tych starano się zastosować wszystkie nowoczesne zdobycze techniki budowlanej odpowiedzieć wymogom higieny i estetyki, co też w zupełności osiągnięto.

Na równi z nowoczesnymi budowlami prywatnymi, czy też użyteczności publicznej stosuje się obecnie w koszarach urządzenia nieznanne dawnemu typowi budowli wojskowych, jak centralne ogrzewanie, instalacje wodociągowe, gazowe, elektryczne oraz wprowadza się pożądane minimum wygody na miarę europejską.

Przeżyty ten okres lat 10-ciu był wystarczającym okresem próby w tej dziedzinie twórczej pracy.

Dzieło rozpoczęte w chaosie i wirze wojennym w następnych latach utrwalaono przez ustalenie organizacji służby budownictwa wojskowego i przez torowanie dróg, po których dalsza praca pójść powinna. Obecnie dążeniem i bezpośrednim zadaniem władz centralnych służby Budownictwa wojskowego jest ujednostajnienie typu bu-

dowli wojskowych w całym Państwie, normalizacja ich wyposażenia i części konstrukcyjnych w celu obniżenia kosztów robót przez masową wytwórczość i w celu ostatecznego zatarcia niepożądanych różnic dzielnicowych wynikłych z narzuconej przez zaborców tradycji i nawyków.

6-te Okręgowe Szefostwo Intendentury.

I. Zadaniem służby intendentury jest zaspokojenie tak w czasie pokoju jak i w czasie wojny, pewnych, ściśle określonych potrzeb materialnych armji. W szczególności służba intendentury dostarcza

— żywności i paszy, sprzętów i urządzeń kuchennych i piekarskich,
— umundurowania i oporządzenia oraz pościeli.—

— sprzętu koszarowego, biurowego i szkolnego, opału, światła, wody materiałów pędnych i smarów, materiałów piśmiennych oraz graficznych i przyborów kancelaryjnych.

Na czele służby intendentury w OK. VI. stoi szef służby intendentury OK. jako fachowy referent i doradca Dcy OK. w dziedzinie administracji wojskowej, obejmującej potrzeby materiałowe podane powyżej. Szef służby intendentury podlega bezpośrednio dowódcy OK. VI. jako szefowi administracji Okręgu Korpusu.

Podstawą prawną dla szefa intendentury do spełniania powierzonych mu zadań administracji wojskowej są ustawy państwowe, dekret o administracji siły zbrojnej, oraz właściwe przepisy i rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych. —

Dla wykonania swych zadań rozporządza szef intendentury kredytami budżetowymi przyznanymi służbie intendentury, w ramach ogólnego budżetu wojskowego, pozatem zaś materiałem intendenckim przydzielonym przez MS. Wojsk. oraz zakupionym lub wytworzonym na obszarze OK. VI. jakoteż na terenie innych OK. w ramach przyznaných przez MSWojsk. na ten cel kredytów.

Organem pracy szefa intendentury jest 6. Okr. Szefostwo Intendentury zorganizowane w 5-ciu referatach a to:

— ogólnym,

- żywnościowym,
- mundurowym,
- kwaterunkowym i
- rachunkowo budżetowym.—

Formacjami bezpośrednio podległymi szefowi intendentury są Kadra 6. Baonu Administracyjnego oraz trzej kierownicy rejonów intendentury.—

Tym ostatnim podlegają bezpośrednio, a szefowi intendentury OK. VI. pośrednio Rejonowe Zakłady żywnościowe (RZZ.) jako miejsca deponowania zapasów żywności, paszy, opału, przetworów ropnych oraz sprzętu i materiału kwaterunkowego.—

RZZ. przyjmują do swych składnic materiał intendencki, magazynują, konserwują, przetwarzają (młyny i piekarnie wojskowe lub cywilne zakontraktowane) i wydają na potrzeby formacji wojskowych.

II. Cechą charakterystyczną obecnego systemu zaopatrzenia intendenckiego w czasie pokoju jest decentralizacja zaopatrywania się w potrzebny materiał. O ile możliwości wprost u producenta z wykluczeniem zbędnych pośredników, wyszukiwanie źródeł nabycia w bezpośredniej bliskości, by zmniejszyć do minimum kosztą przewozu i uniknąć zbędnego obciążenia środków przewozowych, a w szczególności taboru kolejowego.

Administracja intendencka zerwała z metodami stęchłej, formalistyki papierowo-kancelaryjnej i stosuje w zaopatrzeniu się w potrzebny materiał metody spotykane w świecie handlowym i kupieckim. —

Pod tym kątem widzenia zestawione są właściwe przepisy służbowe normujące nabycie, przetwarzanie, produkcję i wszelki obrót materiałowy w dziedzinie administracji intendenckiej. —

Szef Intendentury — Pulk. Int. Inż. S. Borsuk.

Jeżeli zanalizujemy obecny system zaopatrzenia intendenckiego z punktu widzenia techniki jego wykonania, to możemy go podzielić na:

a.) System zaopatrzenia w zarządzie wojskowym, gdy wojsko zakupuje, względnie produkuje potrzebny materiał, gromadzi we własnych składnicach i wydaje konsumentowi w naturze (chleb, owies, sprzęt kuchenny i piekarski potrzebny na czas wojny, sprzęt kwaterunkowy, opał i t. p.).

b.) System ryczałtowy, przy którym pewne potrzeby materialne określone są w sumach pieniężnych (ryczałtach) np. wyżywienie żołnierza w ciągu jednego dnia, wyżywienie konia, potrzeby w materiale pisarskim, jednej siły kancelaryjnej, konserwacja umundurowania jednego szeregowego w ciągu 1 go roku etc.—

Na ogół można powiedzieć, że administracja intendencka stoi pod znakiem gospodarki ryczałtowej. W toku są prace nad zryczałtowaniem opału, światła, wody i druków.—

Jeżeli rozpatrzemy szczególne działy gospodarki intendenckiej, to sprawa pokrycia odnośnych potrzeb materiałowych z punktu widzenia systemu zaopatrzenia przedstawia się następująco:

III. Gospodarka żywnościowa — za wyjątkiem zaopatrzenia w chleb i owies została oddana w ciągu roku 1925|26. bezpośrednio dowódcom jednostek administracyjnych (dcom pułków i oddziałów równorzędnych), którzy otrzymują na koszt wyżywienia ludzi i koni ściśle określone ryczałty z Szefostwa Intendentury OK.

System ten umożliwia większy niż dawniej wpływ dców oddziałów na wyżywienie żołnierza a przez swą decentralizację i obniżenie kosztów administracji pozwala na polepszenie jakości wyżywienia.

Dcy oddziałów mają możność wykorzystania produkcji rolniczej z najbliższych okolic swego garnizonu z ominięciem wszelkiego pośrednictwa i niepotrzebnego przewożenia towarów. Ten sposób pokrywania zapotrzebowania żywności i paszy wpływa silnie na kształtowanie się lokalnych cen targowych.

Zakupy zboża, t. j. żyta i owsa dokonywane są przez organa szefa intendentury O. K. z wykluczeniem wszelkiego zbędnego pośrednictwa bądź to bezpośrednio od producentów—rolników, bądź też na giełdzie zbożowo-towarowej we Lwowie, przez delegowanie oficerów, którzy biorą udział w notowaniach cen giełdowych. Wylimitowanie typu t. zw. „dostawców wojskowych“ którzy mieli faktycznie monopol dostaw, i zbliżenie się bezpośrednio do producentów, oraz zawodowych kupców zbożowych, wpłynęło bardzo dodatnio na rynek zbożowy Wschodniej Małopolski. Notowania

giełdy zbożowej, wedle której dokonywa się też zakupy dla wojska, odpowiadają rzeczywistej konjunkturze handlowej i są przeto powszechnie uznana podstawą dla transakcyj zawieranych poza Lwowem.

Giełda zbożowo-targowa we Lwowie zmodernizowała swe przepisy i zwyczaje w kwietniu 1928. r. w ten sposób, że możliwem było zrezygnowanie przy zakupach za stosowanie specjalnych przepisów wojskowych, oraz poddanie się — w wypadkach różnicy zdań co do jakości zboża — eksperytyzie giełdowej.

Od tego czasu nie natrafia nietylko zaopatrzenie formacji OK. VI. na żadne trudności, lecz nawet stało się możliwem zakupywanie zboża na potrzeby innych Okręgów Korpusów, gdyż obszary DOK. VI. eksportują corocznie do prowincyj zachodnich produkowane przez nie zboże.

IV. Zaopatrzenie formacyj w mundur i oporządzenie, odbywa się na zasadach daleko posuniętej samodzielności. Potrzebne sumy przewidziane są w stawkach, niejako ryczałtach, na jednego szeregowego i na rok z tem, że przypadające kwoty nie są przydzielone formacjom (jedn. administracyjnym) w gotówce, a jedynie brane pod uwagę w obliczaniu potrzeb materiałowych jednorazowo na okres gospodarczy.

Obliczenie potrzeb tych, opiera się na stanach-osobowych oraz uzupełnieniu materiałowem, jakie przypada formacjom w ciągu roku z tytułu zużycia przedmiotów, w ramach ustalonych czasokresu trwałości i etatu materiałowego.

W ten sposób określone i ustalone potrzeby formacyj w przedmiotach umundurowania i oporządzenia, a mające pokrycie w budżecie wojskowym nabywają jednostki administracyjne w 3-ch wytwórniach centralnych pod nazwą Wojskowe Zakłady Mundurowe w Warszawie, Poznaniu i Krakowie Zakłady te prowadzone są na zasadach samowystarczalności z zastosowaniem metod fabrycznych i naukowej organizacji pracy.

We wspomnianych wyżej W. Z. M. produkuje się prawie wszystkie przedmioty wchodzące w zaopatrzenie mundurowe szeregowych. z wyjątkiem tych przedmiotów, których potrzebuje się w stosunkowo niewielkiej ilości, a których produkcja wymaga specjalnych zabiegów, różnych wykwalifikowanych fachowców — a więc kalkuluje się tylko przy produkcji masowej. Do tych przedmiotów zaliczyć należy przedewszystkim kożuchy wartownicze i kożuszki dla formacyj jezdnych.

Zakupy półfabrykatów (sukno, materiał bawełniany i lniany, skóra), jak też i oddanie robocizny poszczególnym dostawcom na terenie OK. VI. odbywa się na zasadzie przetargów, przyczem brane są firmy i zrzeczenia dające gwarancję solidnego wywiązania się z powierzonej im dostawy

czy też konfekcji. Na terenie OK. VI. pracowały dotychczas dla wojska „Fabryka wyrobów kuśnierskich i białoskórniczych w Tyśmienicy“ — „Zrzeszenie szewców w Kulikowie“ i „Pierwsze Małopolskie T-wo dostaw rękodzielniczych dla armji“.

Specjalne wymogi jakości materiału dla potrzeb wojska skłaniają przemysł włókienniczy i skórny, jakkolwiek oparty na masowym zbycie na rynku wewnętrznym, do podniesienia swych fabrykatów, co już nie jest bez znaczenia dla rynku nabycia i dla polityki gospodarczej Państwa.

V. W zaopatrzeniu z działu t. zw. gospodarki kwaterunkowej stosowany jest system mieszany. Opał, przetwory ropne, sprzęt kwaterunkowy kupuje się w zarządzie wojskowym; zryczałtowano słomę do sienników, mydło, środki do utrzymania czystości, pranie bielizny, materiał kancelaryjny etc.

Węgiel otrzymujemy na podstawie umów zawartych przez MSWojsk.

Drewno opałowe z lasów państwowych.

Koks z gazowni miejskich (Lwów, Stanisławów)

Przetwory ropne — dostarcza „POLMIN“ przez Biuro Przetworów Ropnych w Drohobyczu.

Sprzęt kwaterunkowy zakupuje szef intendenty w miejscowych wytwórniach, na podstawie przetargów ograniczonych. Drobne ilości zakupują formacje wprost, na zasadzie kilku osiągniętych ofert i otrzymują na ten cel kredyt od szefa int.

Druki wykonuje wyłącznie drukarnia wojskowa DOK. VI., pracująca na zasadach samowystarczalności.

Naftę do oświetlenia wydaje się w naturze ze składnic R. Z. Z.; zresztą przy oświetleniu wojskowa administracja stosuje się zawsze do warunków w danym garnizonie. Zużyte ilości materiału, czy też energii elektrycznej, opłacane są wlg. norm zużycia i ceny umownej, z kredytów MSWojsk. To samo odnosi się do wody wodociągowej, o ile wodociąg nie jest prowadzony w zarządzie wojskowym.

VI. By uzupełnić jeszcze ten pobieżny szkic o działalność służby int. wogólności, w szczególności w Korpusie, wypada nadmienić, że szef intendenty OK. VI. zaopatruje jednostki administracyjne w pieniądze w ramach przysługujących należności za pośrednictwem kas skarbowych. W kasach podręcznych formacyj mogą się znajdować tylko minimalne sumy (2 proc. obrotów miesięcznych). Zasadniczo gotówka winna leżeć w kasach skarbowych na r-ku bieżącym danej formacji, względnie jeżeli idzie o ryczałty, w instytucji bankowej państwowej (B. G. K., P. K. O. etc).

VII. Wszystek materiał zryczałtowany nabywają formacje wprost u firm kupieckich, czy też u producentów, stosując się przytem do przepisów o dostawach i zakupach, wydanych dla wojska.

Dostawy wszelkich materiałów, wchodzących w zakres intendenty, a zakupywanych czy to przez organ szefa int. OK., czy też przez formacje wprost z przyznaných kredytów specjalnych lub sum ryczałtowych dokonywane są na zasadzie:

a). przetargów nieograniczonych, oraz ograniczonych i spisania odpowiednich kontraktów kupna i sprzedaży, wzgl. umów arendacyjnych;

b). kupno na giełdzie, względnie poza giełdą, na warunkach giełdowych;

c). kupno za rachunkiem kupieckim po pertraktacjach ustnych;

d). kupno odręczne — gdzie towar przechodzi z ręki do ręki.

Jak tu już wyżej wspomniano, w wyszukiwaniu dostawców kierują się właściwe organa wojskowe jakością towaru, wysokością cen, solidarnością i rzetelnością sprzedającego, oraz gwarancją wykonania przez tegoż przyjętych na siebie zobowiązań. Wywołanie szlachetnej, zdrowej i rzetelnej konkurencji kupieckiej, jest w tych wypadkach wskazane i celowe.

VIII. Z powyżej naszkicowanych wywodów nie trudno dociec, że pokrywanie potrzeb materiałowych wojska ma duży wpływ na życie gospodarcze w kraju. — Wojsko jako jeden z bardzo poważnych konsumentów, wpływa wydatnie na kształtowanie się cen na rynku towarowym kraju; przez stawienie pewnych, dość wysokich wymagań co do jakości towarów, ma wpływ na jakość produkcji (standart zbóż i t. p.). Przez zgłoszenie zapotrzebowania pewnych towarów stwarza nowe warsztaty pracy i daje impuls do zakładania fabryk (fabryki konserw mięsnych, kawowych, przemysł białoskórniczy i tp.). Zatrudnienie szerszych rzesz robotniczych koło produkcji dla potrzeb wojska, tak systemem fabrycznym jak i chałupniczym, nie mało wpływa na łagodzenie bezrobocia, jednego z najtrudniejszych w dobie powojennej zagadnień społecznych.

Przy zabezpieczeniu pokrywania potrzeb z dziedziny służby intendenty, stawiamy jako postulat zasadniczy zasadę samowystarczalności. To sprawa pierwszorzędnej wagi — w czasie pokoju ze względu na bilans handlowy Państwa, a w czasie wojny ze względu na prawdopodobne zamknięcie dowozu z zewnątrz. Idzie tu między innymi o hodowlę owiec i uprawę lnu, aby otrzymać potrzebny surowiec dla przemysłu włókienniczego. Jak dotychczas sprawa ta nie została i nie prędko będzie mogła być załatwiona; niemniej jednak władze kierownicze służby intendenty przy zawie-

raniu umów na dostawę materiałów włókienniczych na potrzeby wojska przez odpowiednie klauzule umowne, zmuszają fabryki do szukania surowca krajowego, aby przeto pobudzić do hodowli

owiec i uprawy lnu. Sprawa wymaga wydatnego poparcia czynników rządowych przy równoczesnej intensywnej inicjatywie prywatnej, z zastosowaniem taniego kredytu, subwencji i premij dla hodowców.

6-te Okręgowe Szefostwo Duszpasterstwa.

Celem służby duszpasterstwa wojskowego jest zapewnienie żołnierzowi opieki duchowej, ułatwienie spełniania praktyk religijnych i postawienie go na możliwie najwyższym poziomie moralnym.

Zadanie to wykonywują na terenie DOK. VI. kapelani katoliccy z dziekanem generalnym na czele jako szefem, podległym w sprawach kościelnych biskupowi polowemu, jakoteż kapelani innych wyznań, podlegli swoim duchownym zwierzchnikom.

Teren korpusu jest równocześnie dziekanatem, podzielonym na pięć probostw rzym. katolickich:

1) Probostwo Lwowskie — należą garnizony Lwów, Żółkiew, Rawa Ruska, Kamionka Strumiłowa, Brody.

2) Probostwo Stanisławowskie — garnizony Stanisławów, Kołomyja.

3) Probostwo Tarnopolskie — garnizony Tarnopol, Brzeżany, Trembowla, Czortków, Zaleszczyki.

4) Probostwo Złoczowskie.

5) Probostwo Stryjskie — jakoteż dwie parafje grecko katolickie:

1. Lwowską — Lwów, Żółkiew, Rawa Ruska, Złoczów, Tarnopol, Brzeżany, i

2. Stanisławowską — Stanisławów, Stryj, Zaleszczyki, Trembowla, Czortków.

Według wyznania stanowią rzym. katolicy około 70% ogólnego stanu, grec. katolicy 25%, reszta wypada na wyznanie niekatolickie.

Każda z wymienionych parafji nosi nazwę od miasta, siedziby proboszcza wojskowego, któremu podlegają pod względem duszpasterskim wszyscy wojskowi w służbie czynnej, jakoteż ich żony i dzieci do wieku pełnoletniego. — Władza proboszcza wojskowego jest tego samego rodzaju i zakresu co i proboszcza cywilnego z tą różnicą, że parafjanie wojskowi nie uiszczają żadnych opłat za obsługę duszpasterską.

Praktyki religijne w wojsku są ułożone w następujący sposób; Rano i wieczór przy apelu odbywa się wspólna modlitwa — w niedzielę i święta oddziały maszerują w szyku do kościoła, czy też cerkwi, gdzie kapelan wygłasza kazanie, odprawia mszę św. zakończoną błogosławieństwem i odśpiewaniem „Boże coś Polskę“.

W wielkim poście żołnierze biorą udział w rekolekcjach specjalnie dla nich urządzanych zakończonych spowiedzią i Komunią św. Momentem nader uroczystym jest wojskowa przysięga, poprzedzona cyłym szeregiem pogadank religijno-moralnych o obowiązkach żołnierza wobec Boga i Ojczyzny. Pracę oświatową w tym duchu prowadzi duchowieństwo wojskowe przez przeciąg całego roku.

Szczególną troską otacza duchowieństwo wojskowe chorych i więźniów. Szpital Okręgowy we Lwowie ma swego kapelana, który odprawia nabożeństwa, dostarcza chorym pożytecznej lektury, kształcących gier i rozrywek, odbywa pogadanki i prowadzi szkołę. Odpowiedzialna ta praca obejmuje oprócz szpitala i dom inwalidów, zaopatrzony w stylową kaplicę. Więźniowie mają zapewnioną obsługę duchowną we wszystkie niedziele i święta, w tygodniu zaś uczestniczą w pogadankach odbywanych przez kapelana garnizonu.

Młodzież wojskowa, kształcąca się w korpusie kadetów we Lwowie, pozostaje pod opieką kapelana, który jest równocześnie profesorem nauki religji.

Nie zapomina się też o najmniejszych, tj. o uczniach orkiestr wojskowych. Chłopcy słuchają oddzielnie wykładów kapelana, który uzupełnia ich szczupłe wiadomości religijne.

W całej tej pracy mają księża wojskowi wszelkie ułatwienia, dzięki odpowiednim rozkazom M. S. Wojsk. jakoteż ze strony dowódców, którzy w całej pełni zdają sobie sprawę z ważności

Szef Duszpasterstwa —
Gener. dziekan ks. Bogucki.

wpływu moralnego kapelanów na żołnierzy — zresztą zadanie to ułatwia sam żołnierz, który jest u nas głęboko religijny. W wielu wypadkach świecą dowódcy przykładem przez osobisty udział w nabożeństwach, co bardzo dodatnio wpływa na żołnierzy.

Lwów — cmentarz Obrońców.

Z powodu fizycznej niemożności obsłużenia mniejszych garnizonów przez księży wojskowych, korzysta żołnierz z wydatnej pomocy cywilnych księży parafjalnych w formie odprawianych nabożeństw niedzielnych oraz pomocy w spowiedzi wielkanocnej i tp., co w znacznej mierze zawdzięczać także należy apelowi arcybiskupa lwowskiej

dyceceji Ks. Arcyb. Dr. TWARDOWSKIEGO. Grecko katolicki księża kapelani nie są również odosobnieni w swej pracy, gdyż i greckie duchowieństwo cywilne już zaczęło się interesować w ostatnich latach potrzebami duchowymi żołnierza i spieszy chętnie z pomocą.

Wyznanie niekatolickie stanowi około 5% żołnierzy. Prawosławni podlegają swemu kapelanowi stacjonowanemu we Lwowie. — Ewangelicy mają wojskowego pastora z siedzibą w Krakowie, w razie potrzeby nie odmawia nigdy posług miejscowy pastor cywilny. — Żydzi korzystają z usług miejscowego rabina cywilnego, od czasu do czasu odwiedza ich rabin wojskowy z Warszawy.

Wogóle wyznania te cieszą się w wojsku pełną tolerancją. Żołnierze niekatolickich wyznań są zwalniani z koszar w uroczyste swe święta na cały dzień, by mogli wziąć udział w obrzędach religijnych. Tem sa nem są wolni od zajęć służbowych. Jest to dowodem najszerzej stosowanej tolerancji ze strony władz wojskowych, które zapewniają każdemu żołnierzowi bez względu na jego wyznanie w ciągu służby wojskowej możliwość i okazję spełnienia obowiązków religijnych.

W ten sposób zorganizowana obsługa duchowna przyczynia się głównie do wyrobienia moralnego żołnierza, co stanowi istotę wartości armji.

5-ta Dywizja Piechoty.

Organizacja 5-tej Dywizji Piechoty łączy się ściśle z obroną Lwowa. Po oswobodzeniu miasta utworzono w dniach 22—25. listopada 1918 r. z ochotniczych oddziałów obrońców 1. i 2. pułk Lwowskich Strzelców (obecnie 38. i 39. pp.) 4. i 5. pułk artylerji lwowskiej (obecnie 5. pap. i 6. pac.) dywizjon kawalerji lwowskiej, ponadto drogą rekrutacji powstał 30. pp. im. króla Jana III. Sobieskiego (późniejszy 3. p. strzelców lwowskich, a obecnie 40. pp.).

Oddziały te tworzyły t. zw. „Brygadę lwowską”, którą od grudnia 1918 r. nazywano „dywizją lwowską”, a która w marcu 1919 r. otrzymała urzędową nazwę „5-tej dywizji lwowskiej”.

Dnia 28. grudnia 1918 r. przybył do Lwowa 1. bataljon ochotniczy „Odsieczy Lwowa” z Warszawy, który wraz z następnie przybyłymi dwoma bataljonami utworzył dzisiejszy 19 pp.

Z chwilą tą dywizja składała się z 2 brygad piechoty: IX-tej (38. i 39. pp.), X-tej (19. i 40. pp.) Brygady artylerji (5. pap. i 6. pac.) i z jazdy dywizyjnej (dywizjon 4. p. strz. kon.).

W tym organizacyjnym składzie pozostała dywizja aż do końca wojny z bolszewikami. Po ukończonej wojnie dokonano ostatecznej organizacji dywizji w ten sposób, że pozostawiono 19. i 40. pp., 5. pap., a wcielono 26. pp., w którym to składzie pozostaje dywizja po dzień dzisiejszy.

Tradycja wojenna 5-tej Dywizji Piechoty, to jedno pasmo działań wojennych w okresie zmartwychwstania Ojczyzny. Z licznych zwycięskich bojów w obronie oblężonego przez Rusinów Lwowa, podkreślić należy przerwanie przez dywizję pierścienia oblężniczego (24—29. IV. 1919) i długotrwałe a zacięte walki nad Wereszycą.

Od dnia 15. IV. 1919. dywizja, wchodząca w skład grupy operacyjnej gen. JĘDRZEJEWSKIEGO odniosła szereg zwycięstw w pierwszej ofensywie przeciw oddziałom ukraińskim na linjach: Kulików—Barszczowice, Dziedziłów, Chałupki, Kurowice, skąd w pościgu za nieprzyjacielem zajęła Złoczów, zdobywając 148 dział, 2 pociągi wojskowe, 3.000 wozów, wiele materiału, broni i amunicji, poczem po 3-dniowej krwawej bitwie sfor-

sowała Strypę pod Zborowem, a w dniu 31. V. 1919. po przejściu Seretu, zajęła Tarnopol i Zbaraż.

W zaciekłych walkach odwrotowych w czasie ofensywy gen. ukraińskiego GREKOWA odparła 5-ta dyw. piech. zwycięsko szturm wroga na linii Skwarzawa—Folwark Kazimierówka, poczem przeszedłszy do ofensywy wraz z całą grupą gen. JĘDRZEJEWSKIEGO przełamała i rozprószyła I-szy korpus galicyjskich siczowych strzelców (28. IV. 1919.).

W wojnie bolszewickiej w lutym 1920 r. po zmianieniu 12-tej dyw. piech. na odcinku Płoskirów w 4 ro dniowej bitwie (przy 35° mrozu) pobiła 3 dywizje bolszewickie, przesuując front na linię Nowa Sieniawka—Nowokostantynów—Latyczów—Derażno.

W ofensywie kijowskiej okrywają blaskiem historię 5. dyw. piech. boje pod Lityniem, gdzie wzięto do niewoli 2. brygadę siczowych strzelców, walczących po stronie bolszewickiej oraz boje pod Hajsynem i Humanem, gdzie dywizja stoczyła zwycięską bitwę z pierwszym naporem konnej armji Budiennego.

Z końcem maja i początkiem czerwca 1920 r., gdy część dywizji walczyła na froncie płn.-wsch. w składzie armji gen. SOSNKOWSKIEGO, odnosząc zwycięstwa pod Postawami i Duniłowiczami, druga jej część równo-

D-ca 5. dywizji piechoty —
Pułk. Walerjan Czuma.

cześnie walczyła na froncie płdn.-wsch. z armją Budiennego, odnosząc zwycięstwa pod Nowochwastowem i Ozierną.

W połowie sierpnia 1920. r. dywizja już w całości walczy na froncie płdn.-wsch., gdzie w 3-dniowej bitwie pod Buskiem odparła zwycięsko natarcie oddziałów Budiennego, pobiła pod Bóbrką 8. dywizję sowiecką i odniosła zwycięstwo nad oddziałami Jaki-
ra w rejonie Kurowic.

W pościgu za uciekającymi wojskami sowieckimi dotarła dywizja w rejon Płoskirowa i Konstan'ynowa, gdzie zastało ją zawieszenie broni.

Praca pokojowa dywizji, związanej ściśle ze Lwowem swą

tradycją, idzie w kierunku wytworzenia prawdziwych wartości żołnierskich w najszlachetniejszym tego słowa znaczeniu.

Praca obejmuje swym wpływem nie tylko szeregi zawodowych i niezawodowych żołnierzy, ale wchodząc drogą przysposobienia wojskowego w ośrodki życia cywilnego, tam szerzy ideje obywatela-żołnierza.

Od czasu zorganizowania 5. dyw. dowodzili nią kolejno: śp. Gen. LEŚNIEWSKI Józef, płk. STRZELECKI Jan gen. JĘDRZEJEWSKI Władysław, gen. SZYMAŃSKI, śp. gen. THULLIE Jan, gen. ZAWISTOWSKI Leon.

Obecny Dca dywizji płk. Walerjan CZUMA, urodził się dn. 24. XII. 1890 r. w Niepołomicach. Jako słuchacz akademii rolniczej we Wiedniu pracował w drużynach strzeleckich. W czasie światowej wojny odbył kampanję karpacką w II. brygadzie Legjonów, a przeszedłszy z nią w r. 1918 na Ukrainę, dostał się do Moskwy, gdzie pracował w polskich organizacjach wojskowych.

Ścigany przez władze rosyjskie przedostał się na Syberję, tam zorganizował t. zw. 5. dywizję syberyjską, walcząc na jej czele z bolszewikami do lutego 1920 to jest do chwili dostania się do niewoli bolszewickiej

D-ca piechoty dywizyjnej —
Pułk. Juljusz Zulauf.

Szef sztabu 5. d. p. —
mjr. Szt. Gen. Osostowicz.

Po powrocie do kraju w styczniu 1922. objął d-two piech. dywizyjnej 19. dywizji piechoty, na-

stępnie Dtwo Obozu Warownego Wilno, wreszcie dnia 1. III. 1928. d-two 5. dywizji piechoty.

19-ty Pułk Piechoty „Odsiecz Lwowa“.

Gdy w listopadzie 1918 roku padło we Lwowie hasło walki, jednym z pierwszych oddziałów, które z ziem dawnego Królestwa Polskiego ruszyły na pomoc, był I. Warszawski Bataljon „Ochotniczego Oddziału Odsiecz Lwowa“, zawiązek dzisiejszego 19. pp. „O. L.“

Bataljon ów, zorganizowany w Warszawie w listopadzie 1918 r. przebija się z Przemyśla do oblężonego Lwowa, stoczywszy zwycięskie bitwy pod Lubieniem Wielkim i Stawczanami w dniu 25. XII. 1918 r., a następnie broni w krwawych walkach peryferyj miasta na Persenkówce.

Niewyszkolony zupełnie, młodzieńcy ochotnik dokonuje czynów, wprawiających w zdumienie starych żołnierzy, weteranów wojny światowej.

W styczniu 1919 r. zdobywa bataljon Bartatów i utrzymuje go w ciężkich walkach, oczyściwszy przez to linię kolejową Lwów — Przemyśl, łączy odcięty dotychczas bohaterski Lwów z Macierzą, umożliwiając mu dowóz żywności, amunicji i innych materiałów, potrzebnych do dalszej walki. Obrazem tych krwawych bojów niech będą straty, które bataljon poniósł w styczniu 1919 r., a to: zabitych 4 oficerów, 23 szer., rannych 5 oficerów, 67 szeregowych.

W chwili decydującej walki w marcu 1919 r. bataljon broni wraz z innymi oddziałami Gródka Jagiellońskiego. W kwietniu 1919 r. do okrytego chwałą I. Warszawskiego Bataljonu Ochotniczego dołącza II. Bataljon, sformowany w Zegrzu i od-tąd oba bataljony walczą dalej już jako 19 pp. z zaszczytnym przydomkiem „Odsiecz Lwowa“, przyznanym przez Naczelnego Wodza, Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego za zasługi położone w walkach o Lwów.

W tym czasie zostaje zorganizowany w kraju bataljon zapasowy pułku, to niewyczerpane źródło uzupełnień marszowych pułku, oraz innych jednostek bojowych i przyfrontowych.

W sam dzień Wielkiejnocy tj. 19. kwietnia 1919 r. zdobywa pułk we wspólnej z innymi oddziałami akcji wieś Stawczany, a odrzuciwszy nie-

przyjaciela — uniemożliwia mu ostrzeliwanie Lwowa ciężką artylerią.

W ofensywie majowej 1919 r. po odrzuceniu nieprzyjaciela z pod Lwowa rozentuzjarmowany powodzeniem pułk ściga go, nie dając mu żadnej możliwości uporządkowania się. Bataljony wyprzedzając się wzajemnie, wysuwają się przed inne oddziały naprzód, nawet o dwa dni marszu. Po ciężkich bitwach pod Suchodołem, Rudą i Kleszczówką nad Gniłą Lipą zbiera pułk owoce zwycięstwa w dniu 1. czerwca 1919 r. biorąc 2 brygady nplskie do niewoli i zdobywając Tarnopol.

W czasie tego pościgu dołącza do pułku III. Bataljon sformowany w Radomiu wraz ze sztandarem pułkowym, ofiarowanym przez Warszawski Komitet „Odsiecz Lwowa“ oraz orkiestrą. Od tego czasu pułk walczy już dalej w swoim składzie organizacyjnym.

W czasowym ogólnym odwrocie z pod Czortkowa w ostatnich dniach czerwca 1919 r. pułk znowu stawia opór nieprzyjacielowi, który wyteżył całą swą wolę w kierunku zdobycia Lwowa.

Łamie ostatecznie napór nieprzyjaciela, zadając mu ciężkie straty — nieprzyjaciel cofnął się, pozostawiając na pobojowisku około 300 poległych. Własne zaś straty wynosiły w tych 6 dniach walki 9 szereg. zabitych, 7 oficerów i 70 szereg. rannych. Ważność tych walk podkreśla w rozkazie pochwalnym Dca dywizji słowami: „W chwili, kiedy rozgrywały się znowu losy Lwowa, 19. pułk piechoty wstrzymał

w zaciętych walkach napór o wiele liczniejszego nieprzyjaciela.“

Po tych walkach pułk bierze udział w pościgu za nieprzyjacielem, zajmuje Złoczów, Podkamień, a stając na linii rzeki Zbrucz, kończy jeden etap dłuższych zwycięskich walk z Ukraińcami. W kilka miesięcy potem, tj. w lutym 1920 r. rozpoczyna drugi okres zmagania z nowym wrogiem — bolszewikami.

W wojnie z bolszewikami dokonywa pułk czynów, którymi w najwyższych pochwałach za-

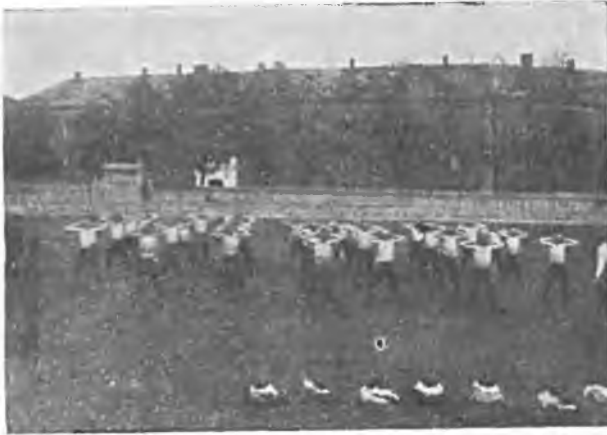

D-ca 19. p. p. „O. L.“ —
pplk. Szt. Gen. Mikołaj Freund-Krasicki.

sługuje sobie na miano jednego z najdzielniejszych pułków Armji Polskiej.

Najświetniejszym w tym czasie jest okres walki o Latyczów wraz z wypadami na tyły nieprzyjacielskie.

W ofensywie kijowskiej dochodzi pułk do Braclawia i Hajsyna. Następnie pod Ozierną, Samhorodkiem i Śnieżną na Ukrainie w dniu 5. czerwca 1920. r. przez 10 godzin stawia opór konnej armji sowieckiej Budienego, która dopiero po zmiżdżeniu 1¹/₂ bataljonu zdołała przerwać front. Żałobą okrył się pułk, po stracie w tej walce zabitych 4 oficerów i 30 szeregowców, rannych 2 oficerów i 110 szereg., wziętych do niewoli i zaginionych około 330 szereg. Klęska owa nie złamała jednak hartu wewnętrznego pułku.

19. p. p. — Poranna gimnastyka.

W ciężkich walkach odwrotowych pułk znowu dziwnym zrządzeniem losu broni w sierpniu 1920 r. Lwowa, odpiera całe dywizje sowieckie, dążące na Lwów, walcząc w zaciętych bitwach w rejonie Toporowa, oraz pod Brodami.

W chwili zagrożenia miasta z płnc. i płdn. przy końcu sierpnia 1920 r. zostaje pułk ściągnięty z odległego odcinka i brawurowymi wypadami ze Lwowa odrzuca nieprzyjaciela z pod samych bram miasta. Najwspanialszy liść wawrzynu do swej chwały bojowej wplótł pułk w obronie Lwowa w 12 dniowej bitwie o Busk i linję rzeki Bugu. Dzień 9. września 1920 r. jest dniem, kiedy nawała bolszewicka została ostatecznie złamaną a zawisła nad Lwowem groza ostatecznie usunięta.

Bitwą pod Buskiem oraz pościgiem za nieprzyjacielem na Wołyn, zakończył pułk w miesiącu październiku wojnę 1918—1920 r.

W 20 bitwach, które pułk stoczył zdobył między innymi: 2 sztandary sowieckie, wziął do niewoli 91 oficerów i ponad 4500 szeregowych z bronią, jeden pociąg pancerny, dwa z prowiantami, 17 armat, 150 karabinów maszynowych z amunicją,

ponad 500 koni i wiele innego materiału wojennego, nie licząc rozbrojenia na Ukrainie 2 brygad, przyczem wziętych zostało 250 oficerów, 10.000 szeregowych, 39 dział, 150 karabinów maszynowych, 5.700 koni i 1.800 wozów taborowych.

Za walki te otrzymał pułk najwyższe uznanie, a to: specjalne depesze Naczelnego Wodza, imienne wyszczególnienia w komunikatach prasowych i w 12 komunikatach operacyjnych Naczelnego dowództwa wraz z 66 ogólnymi w nich wzmiankami o akcjach pułku, nadto 6 pochwał od dowódców frontu, 19 od dowódców dywizji, 6 od dców brygad. — Za męstwo zostało w pułku odznaczonych: 16 oficerów orderem „Virtuti Militari“, 42 ofic. „Krzyżem Walecznych“, 14 szeregowych orderem „Virtuti Militari“ i 171 „Krzyżem Walecznych“.

Po ukończeniu wojny przybywa pułk w dniu 27. lutego 1921 r. do Lwowa, miasta tak serdecznie z pułkiem przez walki związanego, a otrzymawszy na pokojowe miejsce pobytu Cytadelę, czuwa w niej w pełnej gotowości bojowej, na straży granic Ojczyzny i ukochanego Kresowego Grodu.

Pełen chwały wojennej 19. pułk przybywszy do wyznaczonego mu garnizonu, w zrozumieniu istoty pracy pokojowej z energją i zapalem rzucił się do jej wykonania. Treścią tej pracy jest: wyszkolenie kadry oficerskiej i podoficerskiej, wyszkolenie i wychowanie przyszłych obrońców Ojczyzny, oraz zaspokojenie ich potrzeb materialnych i kulturalno oświatowych. — Ośm lat pracy przyniosło pułkowi we wszystkich przejawach życia

19. p. p. — Przymusowe nauczanie.

pokojowego ogromny dorobek — dorobek nie tylko materialny ale i moralny, czyniąc pułk gotowym zawsze do spełnienia w przyszłości jego głównego zadania.

Do dorobku pułku należą między innymi wybudowanie wspaniałego boiska sportowego, urządzenie świetlicy wraz z sceną teatralną i kin

pułkowego, założenie własnej biblioteki, sklepu żołnierskiego, fryzjerni, uruchomienie pralni pułkowej i racjonalne urządzenie ogrodu pułkowego.

Na tem, tak dobrze zorganizowanem podłożu gospodarczem pułku, bujnie rozwija się praca wyszkoleniowa, oraz idące z nią w parze życie kulturalne, oświatowe i sportowe jakoteż żywa łączność ze społeczeństwem m. Lwowa.

Życie kulturalno-oświatowe pułku koncentruje się w kasynie oficerskim, podoficerskim i w świetlicy żołnierskiej. Każda gałąź tej wielkiej rodziny wojskowej, jaką tworzy pułk posiada swe ognisko dla godziwej i pełnej duchowych korzyści rozrywki. Nawet maluczkie dzieci oficerów i podoficerów pułku, dzięki „Rodzinie wojskowej“ posiadają na miejscu w koszarach swą szkółkę, gdzie pod fachową opieką kształcą swe młode duszyczki, a w zabawach na wolnem powietrzu rozwijają fizycznie swe zdrowie.

19. p. p. — kasyno oficerskie.

Wychowanie moralne oraz szerzenie oświaty wśród szeregowych pułku krzewi się dzielnie dzięki planowej pracy referenta oświatowego pułku.

Kilka dat z roku 1928. daje obraz tej pracy. Szereg analfabetów nauczyło się pisać i czytać, a po złożeniu egzaminu przed komisją otrzymało świadectwa. — 23 przedstawień kinowych, 5 przedstawień teatralnych kółka amatorskiego na scenie teatralnej 19. pp. „O. L.“ oraz 12 pogadanek z okazji świąt narodowych, zapewniło szeregowym pułku spędzenie wielu miłych chwil, które w znacznym stopniu przyczyniły się do wyrobienia moralnego żołnierza, jako obywatela i obrońcy Rzeczypospolitej.

Bogato zaopatrzona biblioteka pułku w dzieła wojskowe, naukowe i beletrystyczne, zapewnia wszystkim oficerom i szeregowym pułku duchową i pożyteczną rozrywkę.

19. pp. poszczycić się może pięknymi dziełami na polu rozwoju sportu. Własne pięknie rozbudo-

wane boisko sportowe z trybuną, bieżnią, strzelnicą małokalibrową oraz 6 kortami tenisowymi jest poważnym ośrodkiem, w którym się skupia całe życie sportowe nie tylko pułku, ale szerokich mas młodzieżyszkolnej i wszystkich warstw społeczeństwa.

Owocem pracy sportowej pułku są wyniki osiągnięte w licznych zawodach sportowych tak wojskowych jak i cywilnych. Do najświetniejszych wyników należy uzyskanie mistrzostwa WP. w zawodach strzeleckich w 1924 r., jakoteż uzyskanie mistrzostwa WP. w biegu na 100 i 1500 mtr. Liczne nagrody w dziedzinie piłki nożnej, lekkoatletyce i strzelaniu uzupełniają owe chlubne mistrzostwa zdobyte przez pułk.

Pułk nie tylko w okresie wiosennym i letnim intensywnie uprawia sporty, ale też i w zimie nie zaniedbuje ich. Szermierka, oraz uprawiany przez wszystkich oficerów i podoficerów pułku sport narciarski wyrabia z nich wszechstronnych sportowców.

Przysposobienie wojskowe 19. p. p. „O. L.“ w r. szkolnym 1927/28. przeszkoliło setki młodzieży szkół średnich, miejskich i wiejskich, zrzeszonej w rozmaitych organizacjach.

Egzamina przeprowadzone przy końcu roku wykazały bardzo dobre rezultaty wyszkolenia oraz sprawności fizycznej.

Z ważniejszych imprez P. W. należy wymienić: zawody sportowe w dniu 1. czerwca 1928 r. we Lwowie w czasie świąt 10-lecia 19. pp. „O. L.“, w których młodzież licznie wzięła udział, zdobywając szereg nagród.

Zawody w Żółkwi w dniu 6. i 7. X. 1928. zgromadziły pół tysiąca młodzieży, przeważnie wiejskiej z powiatu, która stawała do poszczególnych konkurencyj, celem zdobycia sztandaru, ufundowanego przez społeczeństwo pow. Żółkwi najsprawniejszemu oddziałowi. Sztandar zdobył oddział Związku Strzeleckiego w Żółkwi i otrzymał go z rąk Wojewody Lwowskiego p. GOŁUCHOWSKIEGO. Oprócz P. Wojewody zawody zaszczyli swą obecnością P. Dca Okręgu Korpusu Nr. VI. Gen. Bolesław POPOWICZ, oraz przedstawiciele miejscowych władz, wszystkich warstw i organizacji miejscowego społeczeństwa.

W szeregu miejscowości odbyły się uroczystości połączone z zawodami sportowymi i strzeleckimi w dniu 19. marca z okazji Imienin P. Marszałka J. Piłsudskiego i w dzień święta narodowego 3. maja.

Oprócz szkolenia normalnego nie pomijano też i strony wychowawczej młodzieży, urządzając odczyty społeczne, ogólnie kształcące, oraz wy-cieczki krajoznawcze.

Życie towarzyskie oficerów i podoficerów ogniskuje się w kasynie oficerskim i podoficerskim. Oba kasyna zaopatrzone w radja, bilardy, oraz liczne dzienniki i tygodniki są pilnie odwiedzane przez członków i ich rodziny. Urządzane w okresie zimowym w obu kasynach zabawy taneczne, tombole i herbatki towarzyskie, cieszą się dużym powodzeniem nie tylko wśród oficerów i podoficerów pułku, ale też i wśród gości z poza pułku.

Zadzierżgnięte w ciężkich walkach o Lwów przez pułk węzły ze społeczeństwem Lwiewo Grodu z każdym dniem zacieśniają się coraz bardziej a wyrazem tego jest żywy udział społeczeństwa w święcie 10-lecia pułku, które odbyło się w dniu 1. czerwca 1928 r. — W dniu tym otrzymał pułk w dani od ofiarnego społeczeństwa Lwowa oraz

Ziemi Czerwieńskiej, w szczególności dzięki inicjatywie i energii Wojewody Lwowskiego Piotra Dunin-Borkowskiego i Komisarza Rządu Jana Strzeleckiego chorągiew, artystycznie wykonane księgi pamiątkowe pułku, a to księgę chorągwaną i księgę złotą, oraz tablice pamiątkowe, zdobiące fronton bramy koszar i jej wnętrze. Na tablicach tych wykutych w kamieniu, wryte będą miejscowości, w których pułk okrył się największą chwałą bojową, daty dotyczące zdobyczy pułku, nazwiska odznaczonych orderem „Virtuti Militari“ oraz nazwiska poległych, jako wyraz wdzięczności dla tych, którzy krwią i poświęceniem, ochotnie a wytrwale przyczynili się do obrony polskości, całości Lwowa i stoją dalej na straży kresowego miasta „Semper fidelis“.

26. Pułk Piechoty.

Na skutek akcji P. O. W. i organizacji jej pokrewnych, pod wpływem wypadków na bojowych frontach, wśród załogi wojsk austro-węgierskich, stojącej w ziemi piotrkowskiej nastąpiło rozsprzężenie, które umożliwiło dowódcy 5. Okręgu POW. kpt. ENDEL-RAGISOWI Leopoldowi rozbroić w Piotrkowie kadrę 100. pułku piechoty, 2 kompanie 517. Baonu pospolitego ruszenia oraz 612. baon etapowy piechoty austro-węgierskiej. W akcji tej współdziałali z P. O. W. oficerowie i szeregowi Polacy, służący w formacjach austro-węgierskich, oraz byli Dowborczycy i członkowie miejscowych towarzystw sokolich.

Rozbrojenia dokonano w dniu 1. XI. 1918 r. Oficerowie i szeregowi Polacy z b. formacji austr. zorganizowali pod dowództwem Komendanta Okręgu mjr. BREZANY 2 kompanie piechoty, nad którymi w dniu 4. listopada 1918 r. objął dowództwo kpt, WOLF Edward i rozpoczął dalszą organizację bataljonu piechoty. Tak powstał I. Bataljon pułku piechoty Okręgu wojskowego piotrkowskiego. Znacznie wcześniej, bo przed dniem 30. X. 1918 r. kpt. ENDEL-RAGIS sformował oddział P. O. W. liczący z górą 500 ludzi. Oddział ten w dniu 22. listopada 1918 r. po opanowaniu sytuacji w Ziemi piotrkowskiej wszedł w skład pułku piech. Okręgu wojsk. piotrkowskiego, jako

II. Bataljon pod dowództwem dotychczasowego swego dowódcy.

Równocześnie z wypadkami w Piotrkowie wśród załogi austro-węgierskiej w Radomsku i jego okolicy przeprowadził akcję rozbrojeniową 15. 16. bataljonu strzelców i 511. baonu etapowego, przy czynnej pomocy oficerów i żołnierzy Polaków rtm. LUDWIKOWSKI. — Zorganizowany przez niego oddział w składzie 4 kompanii piechoty, kompanii ciężkich karabinów maszynowych i taboru w dniu 25. listopada 1918 r. wszedł w skład pułku piechoty Okręgu wojskowego piotrkowskiego jako III. Bataljon.

W dniu 7. listopada 1918 r. dowództwo nad tym pułkiem objął pułk. RZĄDKOWSKI Jan. Miesiąc listopad minął na pracy organizacyjnej, na akcji kończącej rozbrojenie okupantów oraz pacyfikacji ziemi piotrkowskiej.

W dniu 10. grudnia 1918 r. wychodzi historyczny dla pułku rozkaz Sztabu Gen. nadający mu miano „26. pułku piechoty“.

W końcu maja 1919 r. 26. pułk piechoty został wcielony do XIII.

Brygady piechoty, jako drugi jej pułk.

10. czerwca 1919 r. — w składzie I. i II. Bataljonu objął pułk osłonę granicy Górno-śląskiej od m. Stare Krzepice do m. Jeziorno.

III. Bataljon w tym czasie był na froncie ukraińskim, gdzie w walkach o Lwów i Małopol-

D-ca 26 p. p. — Ppłk. Bolesław Pytel.

skę Wschodnią, zapisał zaszczytnie oddzielną kartę historii pułku.

Od sierpnia do października 1919 r. pełni pułk służbę osłonową w rejonie Chrzanów-Oświęcim, a następnie Cieszyn-Frysztak. Osłona pograniczna związana z częstym ostrzeliwaniem placówek przez Niemców, częste nocne alarmy, konieczność organizacji terenu do zadań obrony, dały młodemu żołnierzowi przedsmak wojny i przyczyniły się do podniesienia jego sprawności bojowej. Z początkiem grudnia pułk zostaje wycofany do Chrzanowa z zadaniem przygotowania się do wymarszu na front bolszewicki.

7. stycznia 1920 r. został pułk skoncentrowany w Zdołbunowie, jako odwód frontu wołyńskiego, skąd 13. stycznia skierowano go do Zwiahła, celem obsadzenia pododcinka przedmościa na Słuczy, t. zw. „Kościszko”. Rozciągłość pododcinka wynosiła prawie 40 klm. frontu i stwarzała

26 p. p. — Budowa mostu na Słuczy w 1920 r.

wskutek tego poważne trudności skutecznej jego obrony. Przez odpowiednie jednak zorganizowanie pozycji obronnej, pułk odebrał bolszewikom wszelką inicjatywę działania, zadał im dotkliwie straty w ludziach i materiale wojennym, a przede wszystkim wpoił w wojska bolszewickie przekonanie o większej wartości piechoty polskiej nad ich własną. Jak zapatrywali się bolszewicy na bojową akcję 26. pp. charakteryzuje najlepiej streszczenie rozkazu dcy 58. czerwonej dywizji strzelców: „Oddziały Hallerczyków, stojące pod Zwiahłem zostały zmienione przez Piłsudczyków. Żołnierz w nich młody i nie tak dobrze wyekwipowany, jak Hallerczycy, więcej jednak od nich ruchliwy, kierowany przez energicznych oficerów, których działalność daje się widzieć i odczuć”.

W późniejszych walkach zdobyto na 516. pułku bolszewickim odpis pisma, wystosowanego przez grupę komunistów do rewolucyjnej Rady Wojennej Republiki, którego ustęp końcowy brzmi: „Przyszliśmy do przekonania, że własnymi siłami,

operującymi w kierunku Zwiahła nie można...? Możemy zupełnie stracić naszą wspaniałą armję..... Sądząc to po naszym pułku, zdolność bojowa którego po tych atakach spadła do zera“...?

Dnia 15. czerwca 1920 r. II. Bataljon, idący na czele pułku natknął się w miejscowości Gorbylewo na brygadę jazdy Budiennego, uderzył na nią i zajął wieś. Około godziny 8-mej sytuacja stała się tak groźną mimo wejścia do akcji reszty pułku, że do walki pociągnięto nawet obsługę taborów i kucharzy. Pułk wspaniale wspierany przez własną artylerję rozbił nieprzyjaciela, zdobywając baterję armat i sztandar.

Pod Kosteniem rozbija pułk 56 pp. sowieckiej, następnie walczy dzielnie nad Uborczą pod Radowem, Rudnią, Bolarką i Oleskiem, gdzie rozbija 581, 218. pp. sowieckiej, 2 kubański pułk jazdy, zdobywając dwie armaty, karabiny maszynowe i liczny materiał.

W walkach osłonowych nad Bugiem stoczył pułk szereg krwawych potyczek i walk. Do najświetniejszych należał bój pod Tarnowem, stoczony dnia 12. sierpnia 1920 r. Następnie broniąc stacji kolejowej Włodawa, zdobył pułk 6 dział, kilkanaście ciężkich karabinów maszynowych i zabrał do niewoli 200 jeńców. Zabici tu zostali dca 172. brygady sowieckiej SZYSZKIN i dca grupy operacyjnej DOTTL.

Dnia 11. IX. 1920. pułk załadowany na samochody ciężarowe ruszył szosą na Kowel. W drodze wpadł na silną kolumnę nieprzyjacielskiej piechoty, rozbił ją, zabierając do niewoli 1580 jeńców i 2 działa.

O godz. 16-tej zbliżył się pułk do Kowla, drogę jednak przecięło mu 5 nieprzyjacielskich pociągów pancernych. Kolumna 26. pp. wyładowała się ze samochodów pod ogniem nieprzyjaciela, natarła na stację kolejową i miasto Kowel. O godz. 17-tej miasto Kowel i stacja kolejowa zostały zajęte, a nieprzyjaciel rozbity.

Zdobycz 26. pułku piechoty wynosiła: 2 pociągi pancerne, 2 samoloty, 13 dział, kilkanaście samochodów, kilkaset wagonów kolejowych z różnym materiałem wojennym, setki wozów i koni, składy amunicyjne i 3.000 jeńców. Baza operacyjna 12. sowieckiej armji była w ręku 26. pp., zaś jej dywizje 7. 25. i 28. opierające się o Kowel zostały pozbawione zaopatrzenia i musiały pospiesznie wycofać się na wschód. Wypad na Kowel jest najwspanialszą kartą historii bojowej pułku oraz ostatnią poważniejszą akcją wojenną, przeprowadzoną przez pułk przed zakończeniem wojny.

Po skończonej wojnie, okryty sławą ofiarnie zdobytą, 26. pp. nie powrócił do swej kolebki, ziemi piotrkowskiej. Zmieniał często miejsca postoju, aż w końcu został wcielony do 5-tej dy-

wizji piechoty, że stałem miejscem pobytu we Lwowie.

Dumni Piotrkowianie ze swego pułku, z czynów orężnych dzieci Radomska, Włoszczowej i Końskich, ofiarowali pułkowi w darze chorągiew. W dniu 17. IX. 1922. r. we Lwowie delegaci wymienionych powiatów, podczas podniosłej uroczystości wręczyli pułkowi ten widoczny symbol jego ofiarnego wyścigu krwi, a pułk „czcząc w chorągwi pamięć poległych w obronie Ojczyzny, widząc w niej święty znak honoru i sławy wojennej“ dzień 17. września uznał za dzień swego święta pułkowego, które od tej pory corocznie uroczysto obchodzi.

Nastaly czasy codziennych zajęć żołnierskich. Nastaly lata wyścigu pracy. Jak ongiś na polu chwały młody pułk zapamiętałe parł naprzód ku zwycięstwu, tak samo w dniach pokoju oddał się pracy wyszkoleniowej. — Specjalnie rozwinęło się wyszkolenie strzeleckie. — Na tem polu zdobył pułk trzykrotnie pierwszą wędrowną nagrodę strzelecką 5. dp. Druga takż nagroda została już dwa razy zdobyta. W 10-tym roku swego istnienia na 5 wędrownych nagród, ufundowanych przez 5-tą dywizję piechoty zdobył pułk cztery, będące wymownym świadectwem poziomu wyszkolenia i jego sprawności bojowej.

W bieżącym roku własnymi siłami, rozpoczął pułk budowę stadionu sportowego, obok strzelnicy szkolnej przy ulicy Kleparowskiej. Olbrzymia ta praca posunęła się już znacznie naprzód, a gdy zostanie ukończoną boisko pułku będzie jedną z najlepszych aren sportowych we Lwowie, która tak dla wyszkolenia, jak i wychowania fizycznego młodych pokoleń będzie mieć doniosłe znaczenie i stanie się punktem zbornym wielu poważnych imprez sportowych tak cywilnego, jak i wojskowego świata.

Nie zapomniano też o potrzebach kulturalnych szeregowych. Dla szeregowców urządzono świetlicę, dla której korpus oficerski ufundował radiodzielnik. Dla podoficerów zawodowych zostało otwarte kasyno podoficerskie, w którym skupia się ich życie towarzyskie i kulturalne.

W dziesiątą rocznicę swego istnienia nie zapomniał pułk o swoich towarzyszach broni,

którzy w wyścigu krwi oddali swe młode życie na polu chwały. Staraniem pułku stanął na dziedzińcu koszarowym piękny pomnik na cześć poległych żołnierzy 26. pp. w ostatniej wojnie o niepodległość i zjednoczenie. Będzie on mówił młodym pokoleniom o dniach chwały i sławy pułku, będzie przypominał im ich obowiązki wobec Ojczyzny i wobec poległych.

26. p. p. — Przegląd pułku przez Naczelnego Wodza w 1920 r. na dworcu kolejowym w Kowlu.

Pułk nie zasklepił się w życiu koszarowym. Zawsze przy każdej okazji szuka sposobności zbliżenia się do ludności Lwowa i najbliższego sąsiada Kleparowa. Usiłowania te nie poszły na marne, gdyż wszedł w rodzinę lwowskich pułków, stał się tak bliskim i drogim sercu Lwowa, jak te pułki, które ongiś w murach tego miasta rosły i walczyły męźnie.

Korpus oficerski urządza zabawy taneczne, herbatki towarzyskie, które zaszczyca swą obecnością wiele publiczności cywilnej.

II. Bataljon 26. pułku piechoty w Kamionce Strumiłowej zyskał tam szczerą sympatię nie tylko u ludności miejskiej, ale i wiejskiej. Bataljon stał

26. p. p. — Zdobyty w 1920 r. czołg bolszewicki.

się tej ludności tak bliskim, jakby tam stał od niepamiętnych czasów. — W dużym stopniu przyczynili się do tego dcy, którzy potrafili znaleźć drogę, na której współżycie wojska z ludnością cywilną tak pięknie się rozwinęło.

I dziś, w 10-tą rocznicę swoich urodzin stoi pułk z bronią u nogi, mocny i zwarty, jak w czas znojących bojów, gdy gromy i nawałnice biły w Polskę ze wszech stron, by na rozkaz Wodza

Naćzelnego stanąć w potrzebie do ponownego ofiarnego wyścigu krwi, jak w dniach Gorbylewa, Tarnowa i Kowla.

40-ty Pułk Piechoty.

Organizowanie pułku odbywało się w specjalnie ciężkich warunkach, prawie na linii bojowej, łącząc się ściśle z historią obrony Lwowa, w której pułk reprezentowany początkowo przez nieliczne kompanje bojowe brał udział we wszystkich prawie akcjach tego niezwykle krwawego zmagania, zapisując chlubnie kartę swej historii w obronie Kościarni i Hołoska. Równocześnie odbywało się organizowanie nowych jednostek bojowych, uzupełnianych miejscowymi ochotnikami, których umundurowanie i uzbrajanie odbywało się drogą zdobyczy na nieprzyjacielu. I tu w obronie ulic miasta, a potem przedmieść, wreszcie powierzonych sobie odcinków rozpoczęła się historia bojowa pułku i stąd poprzez walki w Małopolsce Wschodniej rozpoczął się zwycięski marsz pułku ku wywalczeniu niepodległości Polski, szczodrze znaczonej mogiłami i krwią czterdziestaków. Specjalnie w oswojeniu Małopolski Wschodniej chlubnie zapisaną jest historia pułku, a społeczeństwo lwowskie w uznaniu roli, jaką odegrał pułk w tych walkach wręczyło mu w dniu 6. IX. 1924. r. chorągiew, ufundowaną drogą ofiarności całego społeczeństwa, dar zatem nadzwyczajnie cenny, bo świadczący o uznaniu ogółu.

Dca 40 p. p. — Płk. Gigueł-Melechowicz.

Bój o Nowokonstantynów, gdzie pułk niesłychanie się odznaczył, rozpoczyna okres zmagania z bolszewikami, w czasie których pułk bierze udział we wszystkich akcjach, specjalnie chlubnie wyróżniając się w momentach odwrotowych, dając dowód dużej tężyzny moralnej żołnierza i wywiązując się znakomicie z ciężkich zadań osłony odwrotu wyższych jednostek. Wśród szeregu walk odwrotowych na wyróżnienie zasługuje bój pod Łopatynem, gdzie pułk rozbił szaloną brawurą 2 dywizje jazdy Budiennego, obficie krwią swoją dokumentując zwycięstwo.

Po dwu latach tułaczki wojackiej powraca pułk do Lwowa, by rozpocząć dalszy okres swej działalności.

Okres pokojowej pracy pułku, to znowu okres walki i to walki żmudnej, może jeszcze, bardziej wymagającej wysiłków woli, jak tamta opromieniona przeblyskami triumfów wojennych — to okres walki o duszę żołnierską.

Kadra instruktorska pułku, mająca za sobą przeżycia wojenne ze wszystkich prawie frontów czasu wojny europejskiej i polsko-bolszewickiej — była świadoma i jasno zdawała sobie sprawę, że mimo nieprawdopodobny wprost rozwój techniki wojennej, „morale“ żołnierza pozostało nadal decydującym argumentem zwycięstwa, czy klęski narodu, że znaczenie tego „morale“, jako właściwego sprawdzianu wartości pracy pokojowej nad żołnierzem, jeszcze się wielokrotnie spotęgowało, a zatem wysiłek szkolenia żołnierza, by uczynić z niego sprawne i myślące narzędzie wojny, musi odbyć się równoległe z wysiłkiem nad zdobyciem jego duszy, nad wyrobieniem w nim takich niezłomnych wartości duchowych, które potrafią uodpornić go na trudy i załamania psychiczne w piekle nowoczesnego boju i które potrafią uczynić z niego świadomego swej poważnej roli żołnierza-obywatela.

Plac ćwiczeń i świetlica żołnierska stały się równoważącymi warsztatami pracy dla urobienia typu żołnierza armji polskiej i dla budzenia świadomości narodowej.

W latach od 1921 do 1928. pułk przeszkolił tysiące poborowych, z których liczni analfabeci korzystali z nauk, udzielanych na kursie kulturalno-oświatowym, przy wybitnej, dobrowolnej współpracy Dyr. BRZEZIŃSKIEGO, a liczne pochwały przełożonych tak za wyszkolenie, jak i za pracę oświatową były niejako aprobatą kierunku i metody pracy. — Referent oświatowy pułku urządza prawie każdej niedzieli i w czasie świąt wycieczki żołnierskie, celem zapoznania żołnierzy z zabytkami historycznymi miasta Lwowa.

Świadomość roli, jaką odgrywa Biblioteka dla żołnierza dała impuls do zorganizowania biblioteki żołnierskiej, która dziś liczy około 4.000 dzieł.

Celem zainteresowania szeregowych kwestją spółdzielczości przez możliwość obserwacji realnych korzyści, jakie daje ruch kooperatywny dla wzbudzenia w nich zaufania do tego ruchu, oraz dla zachęty, by po opuszczeniu szeregów wojska, propagowali ten zdrowy kierunek w swoim środowisku, zorganizowano w roku 1921. spółdzielnię pułkową, której właściwy rozwój nastąpił w roku 1923., kiedy wyłoniła z siebie kilimkarnię, koszykarnię, i fryzjernię, ponadto gospodę żołnierską. — Niezależnie od wspomnianych działów pracy wojskowej, bardzo intensywny wysiłek włożono w kierunku rozbudzenia zamiłowania ku sportom.

Pułk własnymi siłami, pokonując liczne trudności, wybudował stadion, korzystając z bezinteresownej uprzejmości i fachowej rady inż. CHRISTELBAUERA, na którym to stadionie tak szeregowi pułku, jak i całe przysposobienie wojskowe Lwowa uprawia lekkoatletykę, gry i zabawy, tenis, piłkę nożną, zaś w zimie ślizgawkę. — Właściwy rozwój ruchu sportowego datuje się od roku 1923., gdy po raz pierwszy lekkoatleci pułku ukazywali się na arenach sportowych, stając do zawodów. — Liczne nagrody zdobyte przez lekkoatle-

tów i strzelców pułku, ostatnio zdobyte mistrzostwo w zawodach marszu ze strzelaniem o tytuł mistrza OK. VI. były rekompensatą za włożoną pracę i podniętą do dalszych wysiłków.

40. p. p. — Lekcja przymusowego nauczania.

Życie kulturalne i towarzyskie oficerów ogniskuje się w nowo otwartym i przebudowanym z racji 10-lecia kasynie oficerskim, które będąc zarazem kasynem garnizonowym Lwowa przejęło na siebie bardzo poważne obowiązki utrzymania łączności ze społeczeństwem cywilnym przez kultywowanie życia towarzyskiego.

5-ty Lwowski Pułk Artylerji Polowej.

Pierwsze karty historii 5-tego Lwowskiego Pułku Artylerji Polowej związane są ściśle z obroną Lwowa.

5-cio miesięczne prawie oblężenie Lwowa w bardzo trudnych warunkach bojowych, przy bardzo szczupłych siłach załogi stwarzało sytuacje bojowe, w których artylerja z konieczności znaleźć musiała zastosowanie przerastające często warunki celowego jej użycia. Ciężkie te walki obfitują w epizody, wśród których baterje lwowskie zdobywały niejedną łuskę do swej historii, a drogę do zwycięstwa znaczyły żołnierskimi mogiłami.

Dzień 24. kwietnia 1919 r., który przyniósł częściowe oswobodzenie znękanemu miastu, a w którym odrzucono Rusinów poza donośność strzału artyleryjskiego, był sprawdzianem silnej organizacji i bojowej sprawności lwowskiej artylerji.

Po powodzeniach ofensywy majowej na płnc. odcinku frontu Lwowa wyrusza większa część artylerji lwowskiej w pościgu za wrogiem.

Pewna ilość baterji pozostać musiała narazie z braku koni na dotychczasowych pozycjach i do-

piero później dołączyła do pułku. Z tego okresu walk zasługują na wspomnienie brawurowe walki baterji lwowskich pod Harajcem, Pomorzanami, Kniazem, wyróżnione zaszczytną wzmianką w komunikatach Sztabu Gen.

Rozkazem Naczelnego Inspektora Artylerji zostaje w czerwcu 1919 r. artylerja lwowska organizacyjnie połączona, jako 5-ty pułk artylerji polowej pod dowództwem majora ŁODZINSKIEGO.

Po zniszczeniu operujących grup ruskich, zatrzymują się oddziały lwowskiej dywizji nad Zbruczem, wykorzystując czas na wyszkolenie i wewnętrzną reorganizację.

W listopadzie 1919 r. nadaje Naczelny Wódz w uznaniu zasług, położonych w obronie Lwowa do nazwy pułku przydomek „Lwowski”.

W lutym i marcu 1920 r. bierze pułk żywy udział w walkach pod Derażnem i Nowokostantynowem, a następnie w czasie ofensywy na Kijów dochodzi do okolic Hajsyna.

Z końcem maja 1920 r. baterje 1. 4. 5. i 6. biorą udział w ofensywie, w składzie armji gen. SOSNKOWSKIEGO, a następnie w walkach pozycyjnych nad Autą.

W żmudnym odwrocie na linię Wisły znaczą jedne baterje swą drogę etapami ciężkich walk, kryjąc odwrót pod Głębokiem, Lidą, Kuźnicą, Małkinią, podczas gdy inne walczą na płdn. froncie i stawiają dzielnie czoło nacierającej konnicy Budiennego pod Krzemieńcem, Toporowem, Dubnem, Brodami.

W walce między Brodami a Radziwiłowem niszczy baterja 8-ma nacierającą brygadę kawalerji bolszewickiej i zdobywa sztandar brygady.

Po osiągnięciu linii Wisły zostały baterje z północnego frontu skierowane do zagrożonego Lwowa, II. dywizjon zaś do Dęblińca, gdzie wchodzi w skład armji, która wbija się głębokim klinem we front bolszewicki i silnym uderzeniem decyduje o jego istnieniu.

Po przybyciu do Łomży wraca i II. dywizjon na odcinek frontu grupy, która operowała na wschód od Lwowa.

Od tej chwili pułk znalazł się razem w pełnym składzie i walczy pod Jaryczowem, Buskiem, Oleskiem, ścigając wroga na linię Lityn-Chmielnik, gdzie dzień przed zawieszeniem broni stacza zwycięską walkę.

Odesłany z frontu rozkazem Naczelnego D-twa przybywa pułk do Lwowa dnia 22. grudnia 1920. r. — gdzie został pomieszczony w koszarach im. Gen. Bema.

Po przybyciu do Lwowa pułk rozpoczął swą żmudną pracę pokojową.

Okres pracy pokojowej, to okres, w którym pułk z zapałem zabrał się do wyszkolenia kadry oficerskiej, do wyszkolenia oraz wychowania moralnego jakoteż i fizycznego szeregowych.

Oficerowie uprawiają z prawdziwym zamiłowaniem jazdę konną i oprócz przygotowania koni do celów służbowych, oddają się z zapałem pracy

nad sportowem przysposobieniem konia do zawodów i konkursów.

Jazda maneżowa budzi żywe zainteresowanie, a włożona w nią praca dała wcale dobre rezultaty.

Oficerski zespół strzelecki osiągnął w ostatnich czasach piękne wyniki w strzelaniu konkursowem oraz okazał dużo ruchliwości w żywej propagandzie sportu łowieckiego.

Sekcja szermierzy i tenisowa cieszą się wielkiem wzięciem, dopełniając boisko sportowe, na którym z zapałem młodość wypowiadają się piękne formy tężyzny fizycznej i rycerskich tradycji.

Probieżem tej tężyzny, owianej duchem żołnierskim są wyniki świetnie rozgrywanych w ramach pułku i dywizji konkursów sportowych.

Szkolenie szeregowych i doskonalenie oficerów w przedmiotach wiedzy fachowej nie pozwala na systematyczne zorganizowanie wysiłków w kierunku pewnych gałęzi studjów specjalnych.

chowej nie pozwala na systematyczne zorganizowanie wysiłków w kierunku pewnych gałęzi studjów specjalnych.

D ca 5. p. a. p. — Plk. Wesółski Julian.

5. p. a. p. — Obiad żołnierski.

Ta część pracy nad sobą była pozostawioną indywidualnemu zamiłowaniu każdego z oficerów, a wysiłki znajdowały zawsze jak najdalej idące poparcie Dowództwa pułku.

Pierwszorzędnej wartości wyniki przymusowego nauczania szeregowców pogłębia akcja oświatowa, wyrażająca się w popularnych odczytach, przedstawieniach amatorskich, kinowych i propagandzie czytelnictwa w świetlicach.

Z powodu braku warunków współpracy ze społeczeństwem ograniczyć się pułk musiał do

nawiązania łączności z nim jedynie za pośrednictwem oficerów rezerwy.

Silne węzły łączące oficerów rezerwy trwale z pułkiem znalazły wyraz w założeniu Związku Oficerów Rezerwy 5. Lwowskiego Pułku Artylerji Polowej.

11-ta Dywizja Piechoty.

11-ta Dywizja Piechoty powstała z 2-giej dywizji strzelców polskich Armji Gen. Hallera, której dowództwo zostało zorganizowane we Francji z dowództwa 2-giej francuskiej Dywizji Marokańskiej. Ostatnim dowódcą 2. Dywizji Strzelców Polskich Armji Gen. Hallera, a następnie 1-szym dca 11-tej dywizji piechoty był gen. francuski MODELON.

Sztab 11-tej Dywizji Piechoty we Francji, a początkowo także i w Polsce, składał się wyłącznie z oficerów francuskich. Dopiero z chwilą przejścia Armji Gen. Hallera w skład armji krajowej, w dniu 29. września 1919 r., weszli do sztabu oficerowie Polacy, a dowództwo dywizji objął gen. ŚWIACKI.

Oddziały 11-tej dywizji piechoty organizowały się na ziemi francuskiej z żołnierzy ochotników z Ameryki, przydzielonych z I-szej dywizji Strzelców armji gen. Hallera, następnie z jeńców francuskich, pochodzących z byłej armji niemieckiej, jeńców włoskich z b. armji austriackiej, oraz oficerów i żołnierzy ochotników francuskich; przeważał w niej jednakowoż element pochodzący z byłej armji austriackiej.

We Francji 11-ta dywizja piechoty — jako jednostka bojowa, nie była użyta na froncie, natomiast bezpośrednio po przybyciu do rodzinnego kraju, wzięła chlubny udział w walkach z Ukraiń-

cami w Małopolsce Wschodniej, skąd niedługo potem została przeniesiona na granicę Górnego Śląska dla ochrony zach. granic Polski. Następnie uczestniczyła ona w zajmowaniu Pomorza, a od maja 1920r. bez przerwy, brała żywy udział w walkach z bolszewikami — do chwili zawarcia pokoju.

Stosunek żołnierzy 11-tej dywizji piechoty do ludności cywilnej i odwrotnie, tak w czasie pobytu na gościnnej ziemi francuskiej, jakoteż i po przybyciu do rodzinnego kraju, był zawsze serdeczny i pod każdym względem wzorowy.

Po powrocie z frontu w lipcu 1921 r. i zajęciu miejscowości pokojową dyslokacją wyznaczonych, nastąpiła reorganizacja 11-tej dywizji piechoty.

Od tej chwili 11-ta dywizja piechoty prowadzi systematyczną i intensywną pracę pokojową nad wyzkole niem oddziałów, w jej skład wchodzących, oraz nad podniesieniem ich wartości moralnych i duchowych. — Obecny dca 11-tej dywizji piechoty, gen. bryg. ŁUKOSKI Kazimierz, był pierwszym polskim dowódcą

6. p. strzelców polskich, następnie dowodził 22., wzgl. 21. Brygadą Piechoty przez cały czas pobytu 11-tej dywizji piechoty na froncie. — Dowództwo 11-tej Dywizji Piechoty sprawuje od marca 1927 r.

Dca 11. dyw. piech. -- Gen. bryg. Łukoski.

Dca piechoty dywizyjnej — Płk. Szt. Gen. Pieniążek.

Szef sztabu 11. d. p. — Płk. Szt. Gen. Dziurzyński.

48-my Pułk Piechoty.

48-my pułk piechoty strzelców kresowych sformowany został w dniu 5. marca 1919 r. we Francji, w miejscowości Martigny — les Bains w Wogezach.

Pułk składał się z ochotników Polaków z niewoli angielskiej i włoskiej, oraz z ochotników z Ameryki i Murmanu.

Nowo zorganizowany pułk wchodzi w skład 2-giej dywizji strzelców polskich, pozostającej na terytorjum Francji, pod rozkazami gen. Hallera, otrzymując nazwę „6-tego pułku strzelców polskich“.

W dniu 1. maja 1919 r. został pułk przetransportowany do Zamościa, skąd wkrótce został wysłany na front przeciwko Ukraińcom w okolice Rawy Ruskiej.

W czerwcu tegoż roku odchodzi pułk do strzeżenia granic zachodnich w okolice Sosnowca i Będzina. — 1. września 1919. roku armja gen. Hallera zostaje włączoną do Wojska Polskiego, 2-ga dywizja strzelców przemianowana na 11-tą dywizję piechoty, a pułk otrzymuje nazwę „48. pułku piechoty strzelców kresowych“.

Dowództwo pułku objął płk. Kazimierz ŁUKOSKI.

W styczniu 1920 r. obejmuje pułk Pomorze, następnie do połowy kwietnia tegoż roku strzeże granic zachodnich w rejonie Chojnice—Sępólno—Więcbork. Od 23. maja 1920 r. aż do rozejmu, walczy na froncie sowieckim, w składzie 11-tej dywizji piechoty.

4-tego lipca 1921 r. przybywa pułk do Stanisławowa, gdzie rozpoczyna normalną pracę pokojową.

Oto kilka dat zmagañ 48. pułku piechoty w r. 1919 i 1920:

7. maja 1919. r. zaalarmowano pułk i przeznaczono go do wzmocnienia oddziałów, stojących w rejonie Rawy Ruskiej i Uhnowa. Pułk został podzielony na dwie grupy, jeden bataljon przydzielono do grupy „Bug“ — płk. MINKIEWICZA, dwa bataljony do grupy płk. francuskiego TRONVO.

W dniach 15. i 16. maja — drugi bataljon prowadzi akcję w kierunku na Mosty Wielkie i mimo zaciętego oporu ze strony nieprzyjaciela zdobywa Mosty Wielkie. W walce tej odznaczył się szczególnie st. sierż. BAWAJ Antoni z 7-mej kompanji, który ze swym plutonem obeszł zaangażowanego w walce nieprzyjaciela, napadł nań niespodzianie i wyrzucił z jego stanowisk, zajmując w ten sposób północną część Mostów Wielkich.

Mimo silnego przeciwnatarcia nieprzyjacielskiego, utrzymuje się na stanowiskach i ułatwia w ten sposób zwycięską akcję 2-giemu baonowi, który po 2-godzinnej walce wypiera nieprzyjaciela z rejonu Reklińce i Strzemienia, zadając mu dotkliwe straty w zabitych i rannych.

Zdobyte z tych walk wynosiły 343 jeńców, 16 ciężkich karabinów maszynowych, 20 wagonów z bronią i amunicją.

BÓJ POD MAŁORYTĄ.

Z końcem maja 1919 r. zostaje pułk wycofany z terenu operacyjnego we Wschodniej Małopolsce, przybywa w rejon Zagłębia Dąbrowskiego i obsadza granicę górno-śląską.

21. stycznia 1920 r. zajmuje pułk Pomorze, strzeże granic zachodnich, a z końcem maja tegoż roku zostaje wcielony do armii rezerwowej, operującej na froncie sowieckim. — Pułk walczy pod dowództwem płk. ŁUKOSKIEGO w składzie 1-szej Armii, następnie 5-tej i zapisuje się chlubnie w obronie stolicy.

26. sierpnia — przeznaczono pułk w skład 4-tej Armii. 28. sierpnia obsadza pułk linię rzeki Bug zmieniając oddziały 3-ciej dywizji piechoty Legionów. Dowództwo pułku objął ppłk. SZCZEPAN.

9. września — przeszedł pułk wzdłuż rzeki Bug i osiągnął 10. września Dubieczno, linię rzeki Rytka i Zamszany.

Bój pod Małorytą, który rozegrał się w nocy z 10. na 11. września 1920 r. jest jednym z najchlubniejszych czynów bojowych historii 48. pułku piechoty. Bolszewicy napierali od południa przez oddziały naszej 16-tej dywizji piechoty, obsadzili Małorytę z zamiarem bronięcia jej aż do czasu wycofania się zagrożonych tyłów. Pod silnym jednak naporem naszych oddziałów wycofują się z Małoryty, mając tylko jedną drogę odwrotową, szosę Małoryta-Kobryń.

Dowódca pułku ppłk. SZCZEPAN, dowiedziawszy się o ruchu odwrotowym bolszewików, nakazał obsadzić skrzyżowanie dróg Małoryta—Kobryń—Wielkoryta—Mokrany, jednym bataljonem — dodając mu jedną baterię z 11-tego pułku artylerji polowej.

Ledwie zdołano zająć pozycje wyczekujące, już warkot motorów oznajmił zbliżanie się samochodów pancernych nieprzyjaciela od strony Małoryty.

Dowódca bataljonu kpt. GRODZICKI kazał przypuścić samochody na bliską odległość, poczem rozkazał ostrzeliwanie tychże z działka piechoty.

Bolszewicy bronili się zacięte, pchani do ataku przez swych komisarzy, ginęli w ogniu karabinów maszynowych i kartaczy, lub też uciekając tonęli w bagnach. Siódma kompanja pod

dowództwem por. GÓRSKIEGO w ataku na bagnety wybiła obsługę samochodów pancernych, zepchnęła piechotę sowiecką w bagna i zakończyła ostatecznie zwycięski bój.

Przy małych stosunkowo stratach zdobył pułk w tych walkach 4 samochody pancerne, 2 ciężarowe, 1 osobowy, motocykl, 17 ciężkich karabinów maszynowych, 260 karabinów, dużo materiału wojennego, oraz zabrał do niewoli 120 ludzi.

Data tych walk uwidoczniła się na chorągwi pułkowej, a dzień 11. września 1920 r. obchodzi pułk, jako swe święto pułkowe.

Po boju pod Małorytą i następnie po rozbięciu bolszewików nad Muchawcem, kontynuuje pułk dalszy pościg za nieprzyjacielem wzdłuż szosy Zapрудy — Bereza Kartuska — Słuck — staczając prawie codziennie ciężkie walki.

Ostatnie zwycięskie walki stoczył pułk pod Pohostem, osiągając następnie linię rozejmową w dniu 18. października 1920 r. — 4. lipca 1921 r. powraca z wojny do stałego garnizonu.

W pracy pokojowej położono przedewszystkiem nacisk na wyszkolenie żołnierza. Dużo pracy poświęcono wyszkoleniu strzeleckiemu, jako jednemu z głównych czynników należytego przygotowania żołnierza do wojny. Również dużą uwagę zwrócono na dziedzinę sportu strzeleckiego, w której brali udział oficerowie i podoficerowie zawodowi, a wynikiem tej pracy — to duża ilość nagród, zdobyta na konkursach strzeleckich o mistrzo-

stwo OK. VI.

Wiele wysiłków włożono również w kierunku wychowania fizycznego i rozwinięcia sportu. Dzięki temu wybijał się pułk na jedno z czołowych miejsc w Korpusie. Marsz Zadwórzański, marsz im. gen. Rydza-Smigłego, marsz Sulejówek—Warszawa, marsz Szlakiem Kadrowki — to etapy zwycięstw pułku.

Niemniej intensywne prace, poświęcone zostały oświacie i kulturze żołnierskiej. Nauka alfabetów i półalfabetów jest zorganizowaną przy pomocy sił nauczycielskich, jest ona prowadzoną systematycznie, tak, — że szeregowi korzystający z nauki, mogą opanować całokształt wiedzy pisania i czytania i przy zakończeniu uzyskać odpowiednie świadectwa.

Do zorganizowania kursów dla alfabetów i półalfabetów przyczynił się p. FURMYNKIE-

Dca 48 p. p.
Pul. Szt. Gen. A. Wojtkielewicz.

WICZ, inspektor szkół powszechnych w Stanisławowie, który swym wpływem stworzył zespół nauczycielski dla nauki analfabetów. Do tej ofiarnej i bezinteresownej pracy stanęli pp. BRYCZKOWSKI Tadeusz, CHACZKO Kajetan, DOLLER Wiktor, HOSZOWSKI Józef, KRCAL Władysław, KUCZER Marcin, WEBER Kazimierz i ŻURAWSKI Ludwik. Pod kierownictwem tego grona nauczycielskiego i przy współpracy oficera oświatowego pułku kpt. KWIATKOWSKIEGO Kazimierza uzyskało w bież. r. 55 analfabetów świadectwa szkolne z I. i II. stopnia nauczania.

Wiele wysiłków wkłada w pułk w pracę nad przysposobieniem wojskowym. Oprócz normalnego

wyszkolenia wojskowego uprawia młodzież p.w. sporty głównie z dziedziny lekkiej atletyki. — W r. bież. odbyły się w czasie od 15. do 23. czerwca — zawody sportowe, w których brała udział młodzież 6 zakładów średnich w Stanisławowie. Na program zawodów składały się biegi na 100 i 400 mtr., skok w dal i w wyż, rzut oszczepem i dyskiem, rzut granatem oburącz. Ponadto odbyły się zawody strzeleckie indywidualne i zespołami z broni małokalibrowej. Duże uznanie w tej pracy należy się również Powiatowemu Komitetowi Wf. i Pw.

53-ci Pułk Piechoty.

53-ci pułk piechoty powstał w r. 1918. we Włoszech z jeńców austriackich Polaków, przebywających w obozach Santa Maria i w La Mandria di Chivasso. Z oddziałów polskich tam zorganizowanych, w połowie lutego 1919 r. wydzielone zostały 2 bataljony, które odjechały do Francji do miejscowości Ureminil koło Epinalu. Bataljony te zostały przydzielone do demobilizującego się 299. pułku francuskiego, po ukończeniu demobilizacji którego, otrzymały po nim całkowite wyposażenie. — Równocześnie przybył do Ureminil jeszcze jeden bataljon, zorganizowany w międzyczasie we Włoszech.

Zorganizowany w ten sposób pułk w kwietniu 1918 r. otrzymał nazwę: „11-tego pułku strzelców polskich armji gen. HALLERA“. Nazwę 53. pułku piechoty kresowej otrzymał pułk w Polsce we wrześniu 1919 r.

W dniu 13. maja 1919 r. powrócił pułk do Polski i już 24. czerwca wyruszył na front ukraiński pod Gologóry, by zapoczątkować swój udział w obronie Małopolski Wschodniej, udział — któremu pozostał wiernym aż do zwycięskiego końca wojny polskiej w 1920 r.

Chrzest ogniowy odbył pułk w obecności Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza, I-go Marszałka Polski Józefa PIŁSUDSKIEGO, którego obecnością rozentuzjazzmowane szeregi hallerczyków zwycięsko uderzyły na zaciekle broniącego się wroga. W dniu 16. lipca osiągnął pułk linię rzeki Zbrucz.

Działania bojowe przeciwko wojskom sowieckim rozpoczął pułk w dniu 1. stycznia 1920 roku marszem na Płoskirów.

Walcząc dalej w składzie 12-tej dywizji, czasowo w 5-tej dywizji piechoty w okolicach Starej i Nowej Sieniawy, pułk uzyskał cały szereg sukcesów bojowych.

Ofensywę wiosenną zapoczątkowały działania 2. bataljonu w grupie wypadowej ppłk. GASSOWSKIEGO, która miała za zadanie przygotować akcję 12-tej dywizji piechoty przez zniszczenie połączeń kolejowych na tyłach wojsk sowieckich na szlakach Bar — Mohylew Podolski, Bar — Żmerynka.

Przy przesunięciu frontu pułk stoczył wielokrotnie ciężkie walki wzdłuż toru kolejowego Żmerynka — Wapniarka — Krzyżopol. Na odcinku pułku wojska sowieckie rozpoczęły ofensywę już 29. maja.

W ciągu 6 tygodniowych ciężkich walk odwrotowych wycofał się pułk na rzekę Zbrucz, zajmując 9. lipca przyczółek mostowy „Wołoczyska“, którego nadal miał bronić nie dopuszczając

wroga do wtargnięcia na ziemię Małopolski. Przyczółek ten bronił pułk od 10. do 23. lipca z niesłychanym poświęceniem, okupując obronę krwią 12 oficerów i 370 szeregowych.

Szczególnie dzień 19. lipca złotymi zgłoskami zapisał się w historii pułku, toteż zasłużył sobie pułk na wymienienie czynów jego w komunikacie Sztabu Gen. z dn. 20. lipca: „Cały dzień wczorajszy nieprzyjaciel atakował gwałtownie nasze

Dca 53. p. p. — Płk. Wiszniewski Walerjan.

pozycje pod Wołoczyskami i Frydrychówką, wprowadzając do akcji kilka pułków piechoty, jazdy, znaczną ilość artylerji i pociągów opancerzonych. Pięciokrotne ataki nieprzyjacielskie po bohatersku odparł 53. pułk piechoty kresowej“.

Dzień 20. lipca był dla pułku również dniem nadludzkich wysiłków, dniem krwawych strat, ale równocześnie dniem najwyższej chwały. Silnie przerzedzone szeregi 53. pułku piechoty do tego stopnia zahartowały się, iż nie ugięły czoła przed wielokrotnie silniejszym wrogiem. I dlatego dzień 20. lipca obrany został dniem święta pułkowego.

Znaczne zmniejszenie siły bojowej pułku w dniach następnych walki, zmusiło dce 12-tej dywizji piechoty do wycofania pułku z linii.

23. lipca zajął pułk bardziej spokojny odcinek frontu na południe od Wołoczysk.

Po upadku przedmościa w dniu 24. lipca, a bronionego do ostatka przez 52. pułk piechoty, nastąpił dalszy odwrót, celem zajęcia linii rzeki Seretu. — Walki nad Seretem dodały wawrzynów sławy 53. pułkowi piechoty. Uciążliwe zmagania się pod Mikulińcami, miejscowości, która kilkakrotnie przechodziła z rąk do rąk, narówni z obrotą przyczółka mostowego Wołoczyska, — stanowią najpiękniejszą kartę w historii 53. pułku piechoty.

Dalszym etapem walk odwrotowych, to odwrót pod Lwów, który zakończył się w miejscowości Romanów, odległej około 30 km. od Lwowa. — Następnie prowadzi pułk walki osłonowe pod Lwowem w rejonie Przemyślan, pod Gologórami. W czasie tym, kiedy na północy rozgrywały się doniosłe wypadki, kiedy wszystkie wysiłki Armji polskiej skierowane były do ostatecznej rozprawy z wrogiem, na oddziały 6-tej Armji, do której pułk należał, spadło ciężkie zadanie osłony Lwowa przed zakusami wrogów.

W dniu 12. września na skutek przegrupowania oddziałów, w związku z planowaną w połowie września ofensywą 6-tej armji, pułk został przeniesiony na odcinek pod Psary, naprzeciw Rohatyna. 15. września wyruszył na Rohatyn, w dalszym zaś ciągu maszerując przez Kozowę—Jezierne, w dniu 20. września zajął Tarnopol, kończąc tem swój udział w działaniach wojennych.

Po półrocznej służbie kordonowej nad Zbruczem w maju 1921. r. został pułk skoncentrowany w Brzeżanach, skąd dnia 22. grudnia tegoż roku, został przeniesiony do stałej siedziby pokojowej — do Stryja.

Pierwsze lata życia pokojowego pułku upływały na żmudnej pracy reorganizacyjnej. Z rozwo-

jem właściwego wyszkolenia wojskowego szedł w parze rozwój wszelkiego rodzaju sportów, rozwój wychowania fizycznego, oraz oświaty.

By wzbudzić szlachetne współzawodnictwo między kompanjami na polu strzelnictwa, ustanowiona została „przechodnia nagroda wzorowej kompanji strzeleckiej“ sygnałówka z chorągiewką, którą po raz pierwszy zdobyła w dniu 20. lipca 1924 r. 3-cia kompanja strzelecka.

Również i w korpusie oficerskim pułku wytworzyła się tradycja dorocznych zawodów strzeleckich o tytuł i nagrodę mistrza pułku. Wyniki tych prac nie dały na siebie długo czekać, bowiem w roku 1924. zdobył pułk 4 mistrzostwa. Pierwsze w zawodach oficerskich zespołów strzeleckich o mistrzostwo Okręgu Korpusu Nr. X., drugie w zawodach drużynowych w marszu na 20 km. ze strzelaniem na 200 mtr., o mistrzostwo Okręgu Korpusu Nr. VI.; trzecie — w rozgrywkach drużynowych piłki nożnej o mistrzostwo 11-tej Dywizji Piechoty i czwarte — w zawodach strzeleckich zespołów o mistrzostwo 11-tej dyw. piechoty. Pod znakiem tak świetnych powodzeń, pracuje pułk nadal nad rozwojem swej tężyzny fizycznej, pomnąc, iż hasło „w zdrowym ciele — zdrowy duch“ — jest świetlanym przewodnikiem tej pracy.

Życie towarzyskie korpusu oficerskiego grupuje się w kasynie oficerskim pułku. Kasyno podoficerskie oraz liczne świetlice żołnierskie, grupują podoficerów i szeregowców, pod hasłem pracy kulturalno-oświatowej.

Wiele węzłów przyjaźni łączy 53. pułk piechoty ze społeczeństwem miasta Stryja. Trwałe podwaliny tej przyjaźni, zapoczątkowało miasto przez zaofiarowanie pułkowi w 1925 roku — przepisowej chorągwi. Uroczyste poświęcenie chorągwi odbyło się 19. września tegoż roku. Uroczystości przewodniczył z ramienia Pana Prezydenta Rzplitej Polskiej gen. dyw. OSINSKI, poświęcenia zaś dokonał ks. biskup pol. GALL. Równocześnie odsłonięty został pomnik żołnierzy 53. pp. kres. poległych na polu chwały w latach 1918—1920., jako symbol pietyzmu, jakim otacza pułk tych bohaterów, którzy swe młode życie złożyli w ofierze na ołtarzu Ojczyzny. W swej świetnej tradycji bojowej, pułk wychowuje obywateli-żołnierzy, pomny na to, że kiedy znów mu wypadnie spełnić swój święty obowiązek obrony Ojczyzny, w pamięci i czynach żołnierzy 53. pp. kres. zmartwychwstaną nieśmiertelni rycerze z pod Frydrychówki, Wołoczysk i Mikuliniec.

49. pułk piechoty.

Pułk 49. sformowany we Francji, jako 3. pułk polskiej dywizji instrukcyjnej, przyjechał do Polski wraz z armją gen. Hallera. Rozlokowany na polsko-niemieckiej linii demarkacyjnej koło Brześcia Kujawskiego, przechodzi pod nazwą „15. pułku strzelców pieszych“ do 8. dywizji strzelców, a wreszcie jako „149. pułk piechoty strzelców kresowych“ zostaje w grudniu 1919 r. wcielony do 18. dywizji piechoty gen. KRAJOWSKIEGO. Na wiosnę 1920 r. w czasie zaciętych walk na Podolu nad Uszycą pod Zamiechowem, Wierzbowcami i Iwankowcami zmienia pułk jeszcze raz nazwę na „49. pułk piechoty“ i zdobywa sobie zaszczytne miejsce w historii Armji Polskiej.

Zajęcie Mohylewa Podolskiego, walki pod Żmerynką, Wapniarką i nad rzeką Sob, to udział 49. pułku piechoty w wyprawie Kijowskiej. Ciężkie walki pod Laticzowem, Sieniawą, Zasławiem, Ostrogiem znaczą linię odwrotu, będąc niejako przygrywką do zażartej bitwy z armją Budiennego o drogę na Lwów. Cały miesiąc trwała ta bitwa 18. dywizji piechoty w ciągłym ruchu i walce — przysłyły pamiętne dni krwawych zmagania pod Dubnem, Chorupaniem, Werbą, Radziwiłowem, Brodami i Toporowem. Rocznicą tych walk, to dzień 19. lipca, święcony uroczystie corocznie przez pułk. Szczupłe siły dywizji topniejące z dnia na dzień, skutecznie zagradzały watahom kozackim drogę na Lwów, walcząc stale na lewym skrzydle 6. armji, broniącej Wschodniej Małopolski. To też Budienny odparty z ogromnymi stratami musiał zrezygnować z zajęcia tej połaci naszego kraju. Generał Iwaszkiewicz uznając zasługi 18. dywizji w obronie Lwowa, nagrodził jej oficerów i żołnierzy orderem „Virtuti Militari“ i po dekoracji przedstawił ich na dworcu lwowskim przedstawicielom miasta jako tych, „co najbardziej przyczynili się do obrony Lwowa przed Budiennym.“ W 49. pułku piechoty otrzymało ten order 3. oficerów i 4. szeregowych.

Końcowe walki w sierpniu 1920 r. nad Wkrą pod Nowem Miastem, Ciechanowem, Sońskiem, Szydłowem i Mławą są udziałem 49. pułku piechoty w bitwie Warszawskiej.

W kontrofensywie zdobywa pułk na Wołyniu Budę i Maciejów, bierze udział w zajęciu Kowla

i w wypadzie na Łuck. Walczy później na Polesiu pod Pińskiem, Parachońskiem, Chwojeńskiem, Turrowem i zdobyciem Pererowa w ostatnich dniach wojny, kończy swój udział w walkach o wznowienie granic Odrodzonej Ojczyzny.

Bilans wojenny 49. pułku piechoty wynosi: 25 oficerów i blisko 400 szeregowców poległych i zmarłych z ran, ponad 1000 rannych i zaginionych; 12 oficerów i 14 szeregowych odznaczonych srebrnym orderem „Virtuti Militari“, 33 oficerów i 83 szeregowych odznaczonych „Krzyżem Walecznych“. Zdobytych 13 dział, 69 karabinów maszynowych, kilka chorągwi sowieckich, kilkaset koni i ponad 1500 jeńców, prócz całej masy materjału wojennego.

Przez osiem miesięcy pozostaje jeszcze pułk na Polesiu, na straży tych rubieży Rzeczypospolitej, zwalniając starsze roczniki i zaczynając zwolna ciężką pokojową pracę, by po przejściu w lipcu 1921 do 11. dywizji piechoty na stały postój w Kołomyji, intensywnie szkolić i wychowywać jedne po drugich roczniki obywateli-żołnierzy.

Z roku na rok udoskonalana — pod światłem kierownictwem dowódców prowadzona praca, daje coraz lepsze rezultaty, a oficerom i podoficerom daje świadomość dobrze spełnionego na swem stanowisku obowiązku nad ugruntowaniem mocarstwowego znaczenia Państwa Polskiego.

W Kołomyji szybko zaskarbił sobie 49. pułk sympatję i uznanie miejscowego społeczeństwa, które w dowód tego ufundowało chorągiew pułkową. Wręczył ją pułkowi dnia 17. września 1922 r. ówczesny Naczelnik Państwa Pierwszy Marszałek Polski Józef Piłsudski.

Równoległe ze szkoleniem idzie praca nad duszą żołnierza. Systematycznie prowadzona jest oświata, przy ofiarnej pomocy nauczycieli miejscowych szkół powszechnych; żywo funkcjonują i rozszerzają się biblioteki, oficerska, podoficerska i żołnierska, pracuje pułkowe dramatyczne kółko amatorskie, rozwija się chór. Pracę tę hamował brak odpowiedniego pomieszczenia. Sprawę tę rozwiązał, pomyślnie obecny dowódca pułku płk. SG. MILAN KAMSKI, przeprowadzając przebudowę jednego budynku na „Dom Oświatowy 49. p.“ Wytężona

D-ca 49. p. p.
Ppik. Szt. Gen. Milan-Kamski.

praca rozpoczęta w zimie, dała kosztem kilkudziesięciu tysięcy złotych funduszków wewnętrznych, wspaniałą salę teatralną na kilkaset miejsc. Tu odbywają się wszelkie odczyty, przedstawienia, akademje, wyświetlane są filmy z dziedziny wiedzy wojskowej i ogólnej.

Nie mniejszy nacisk położony jest na wychowanie fizyczne. Praca nie idzie tu w kierunku wyrobienie mistrzów tej lub owej konkurencji sportowej, idzie natomiast w kierunku podniesienia tężyzny fizycznej żołnierzy całego pułku i młodzieży.

Wybudowane, dzięki zabiegom poprzedniego Dowódcy pułku płk. MONDA, pułkowe boisko sportowe jest głównym ośrodkiem tej pracy. Poprzednią uwagę, skierowaną na drużynę piłki nożnej i na indywidualnych zawodników w innych dziedzinach sportu, „Koło Sportowe 49. pp.” rozszerzyło na wszystkie dziedziny. Współpraca dowódców wszystkich stopni daje doskonałe wyniki, wszystkie pododdziały konkurują ze sobą w sprawności marszowej i strzeleckiej. Przeprowadzone z wiosną konkurencje marszowe między pododdziałami w pełnym rynsztunku, wykazały zdolność ich marszową od 75—85 km. w ciągu doby. Przedstawiciele wszystkich kompanij zebrani w jedną drużynę zdobywają drugie miejsce w marszu zadwórzańskim, szóste w marszu „Szlakiem Kadrówki”, drugie miejsce w korpuśnych zawodach marszowych 10 km. ze strzelaniem, pierwsze miejsce w marszu Halicz—Stanisławów. Ponadto bierze pułk w roku ubiegłym pierwsze miejsce w biegu sztafetowym OK. VI., a w roku bieżącym pierwsze miejsce w pięcioboju wojskowo-sportowym OK. VI.

i drugie miejsce w drużynowych zawodach lekkoatletycznych.

Równie wyteżona praca wre nad przysposobieniem wojskowym młodego pokolenia. Sześć powiatów obwodu pułku konkuruje między sobą o palmę pierwszeństwa pod względem ilości czynnych członków, wykszolenia ich i wyekwipowania. W Kołomyji buduje się dla podniesienia wychowania fizycznego młodzieży pływalnię. Ostatnio żywo rozwija się praca nad wychowaniem fizycznym młodzieży żeńskiej, w czym na terenie Kołomyji ofiarnie współpracuje wieloletnia pracowniczka na niwie społecznej p. SOZAŃSKA.

Biorąc udział w spłacaniu długu Niepodległej Ojczyzny wobec tych, którzy w obronie jej dali życie, oficerowie i podoficerowie zawodowi wzięli na utrzymanie dwie sieroty po poległych.

Udział oficerów i podoficerów w budowie floty narodowej wyraża się sumą blisko czterech tysięcy złotych, złożoną na łódź podwodną ufundowaną przez wojsko.

Wyteżona praca nad postawieniem stanu zdrowotnego pułku na jak najwyższym poziomie, doprowadziła do uruchomienia łaźni i pralni oraz zainstalowania własnym kosztem lampy kwarcowej, która obsługuje rodziny oficerów i podoficerów. Koszary magistrackie i wojskowe przybierają z dnia na dzień coraz bardziej kulturalny charakter po powojennej dewastacji przez wszystkie armje, które o Kołomyję zawadziły.

Wyraźne wyniki wyteżonej pracy pokojowej wszystkich oficerów i podoficerów dają pewność, że 49. pułk piechoty pracuje dla wyrobienia jak największej sprawności w imię swej świetnej tradycji wojennej.

11. pułk artylerji polowej.

11. pułk artylerji polowej powstał z połączenia 2. dywizjonu 12. pułku artylerji polowej oraz 3. dywizjonu 5. pułku artylerji polowej. Tradycja tych dywizjonów jest tradycją 11. pułku artylerji polowej.

12. pułk artylerji polowej sformowany w r. 1918 w Lamandria di Chivassa we Włoszech, wszedł w skład armji gen. HALLERA, a od sierpnia 1919 r. bierze udział w walkach 6. dywizji gen. HALLERA na froncie w Małopolsce Wschodniej.

Od stycznia do końca maja 1920 r. 2-gi dywizjon 12. pułku artylerji polowej bierze udział w ofenzywie 6-tej Armji na Ukrainie, stacza bitwy pod Paszkowcami, Latyczowem, Derażnią, Berem, Mańkowcami, Lewkowcem.

W czerwcu 1920 r. rozpoczyna się odwrót, a w lipcu tegoż roku 12-ta dywizja piechoty,

w skład której wchodzi 2. dywizjon 12. pułku artylerji polowej osiągnęła linię Zbrucza, następnie Strypy i Gniłej Lipy. W dniu 2. czerwca 1920 r. odznaczyła się 6-ta baterja pod dowództwem por. STACHOWSKIEGO Jarosława. Będąc na stanowisku pod Kozicami została baterja od tyłu zaatakowana przez szarżujących 400—500 kozaków. W takiej chwili własnym ogniem oraz bezprzykładnym poświęceniem się i pogardą śmierci, nie tylko obroniła cenny swój sprzęt, ale wręcz narwała na nieprzyjaciela, zmuszając go do ucieczki biorąc sporo jeńców.

W sierpniu 1920 r. rozpoczyna 12-ta dyw. piech. ofenzywę na Brzeżany, Tarnopol, Wołoczyska, Płoskirów. 2-gi dywizjon 12. pułku artylerji polowej bierze udział we wszystkich walkach tej dywizji.

Po zawarciu rozejmu 2-gi dywizjon 12. pułku artylerji polowej zostaje przydzielony do tworzącego się w Stanisławowie 11-tego pułku artylerji polowej.

5-ty pułk artylerji polowej, którego 3-ci dywizjon — wszedł w skład 11-tego pułku artylerji polowej, został sformowany w czasie obrony Lwowa i w czasie tejże obrony bierze udział w walkach z Ukraińcami w składzie 5-tej dywizji piechoty. Odbywa całą kampanję we wschodniej Małopolsce, następnie wszedłszy w skład 6-tej Armji, bierze udział w walkach na Ukrainie.

W czasie tych walk dzisiejsza 8-ma baterja, pod d-twem kpt. ŁUKASIEWICZA odznaczyła się w bitwie pod Radziwiłłowem, gdzie obsługa jednego działła ogniem na wprost, rozbiła 2 sotnie kozaków i zdobyła sztandar 2-giej brygady 4. dzikiej dywizji sowieckiej.

Pozatem baterje 3. dywizjonu 5-tego pułku artylerji polowej odznaczyły się w walkach pod Toporowem, Starym Lityniem, Latyczowem, Starym Jaryczowem, Buskiem, Podzamczem, Brodami, w walkach nad dorzeczem Bohu, zdobywają nowe wawrzyny tam też zastaje je zawieszenie broni.

Następnie baterje te odchodzą do formującego się 11-tego pułku artylerji polowej, którym dowodzi ppłk. SOPOTNICKI Stanisław do 8. sierpnia 1928. r., kładąc podwaliny jednolitego wyszkolenia i zgrania nowosformowanego pułku.

W pracy pokojowej zmierza pułk do stałego rozwoju, nie tylko na polu czysto wojskowym, lecz fizycznym, sportowym i oświatowym. Życie pułku łączy się z życiem społeczeństwa cywilnego.

Pamiętając o tem, że tężyzna fizyczna winna cechować w pierwszym rzędzie oficerów, a drogą do niej jest sport racjonalnie uprawiany rozwinął się w pułku sport konny, prowadzony przez kpt. ZADORECKIEGO, a następnie por. STANKOWSKIEGO.

Rezultaty tej pracy, to odniesione sukcesy w zawodach konnych artylerji OK. VI. W ostat-

nich latach pułk zdobył około 25 nagród honorowych, w tem większa część pierwszych miejsc.

Rozwinięty sport tenisowy stoi na odpowiednim poziomie dzięki współdziałaniu tenisistów cywilnych.

Sport piłkarski, jakkolwiek nie stoi jeszcze na wymaganej wyżynie, wskutek małej liczby graczy, wśród oficerów i szeregowych, rozwija się stopniowo; drużyna pułku bierze stale udział w rozgrywkach z innymi klubami.

Również współpraca na polu kulturalno-oświatowym ze społeczeństwem miejscowym jest poważna i wydaje swoje rezultaty. — Wszyscy muzycyjni oficerowie pułku, należąc do miejscowego towarzystwa muzycznego im. „MONIUSZKI“, jako czynni członkowie, wydatnie przyczynili się do rozwoju Towarzystwa i byli niejednokrotnie jego filarami. — Między innymi mjr. ANDRUSZEWICZ Witold piastował przez lat 3 godność prezesa Towarzystwa i jako taki położył poważne zasługi.

Ludność miejscowa okazuje dla wojska wiele życzliwości i chętnie idzie mu z pomocą.

Szczególnie dział oświaty żołnierza jest wydatnie wspomagany przez miejscowe grono nauczycielskie. I tak profesorowie DRABIK, — Dyr. Seminarjum nauczycielskiego męskiego, prof. gimn. JASIŃSKI Jan, prof. THAL, prof. Dr. KERNBERG przez dłuższy czas poświęcali bezinteresownie wiele czasu i swej pracy

na podniesienie oświaty w wojsku, zaś w Kołomyji wydatną pomoc użyczył w nauczaniu żołnierzy, Kierownik szkoły św. Włodzimierza, p. TEICHMAN.

Że istnieje łączność wojska ze społeczeństwem i że oficerowie pułku cieszą się sympatją ogólną, dowodzi choćby fakt ten, że niema żadnego obchodu, czy to narodowego, czy też kulturalnego, do którego by nie przyczynili się oficerowie pułku i to nie tylko jako inicjatorzy, lecz także przez swą pracę i wydatną pomoc.

Pomimo ciężkich warunków pracy, pułk stale dąży do osiągnięcia doskonałości pod każdym względem i ma nadzieję na tej drodze wytrwać.

Dca 11. p. a. p. — Płk. Szt. Gen. Jagielski.

12-ta Dywizja Piechoty.

Dywizja formuje się w r. 1918. na gościnnej ziemi włoskiej — kończy zaś swą organizację

we Francji. Z początkiem 1919 r. przybywa wraz z armją Hallera do kraju, pod dowództwem gen.

De Champeaux, wyruszając odrazu w pole, wykuwać południowo wschodnie granice Polski.

Od 26. czerwca 1919 r., przez przeciąg dwu lat, dywizja pozostaje w składzie 6-tej armji. Historja 12-tej dywizji w tym okresie, to jedno pasmo krwawych walk, prowadzących do zwycięstwa. Pierwszy etap boju przynosi w rezultacie oczyszczenie od nieprzyjaciela całego szmatu Małopolski Wschodniej, aż po Zbrucz i trofea 20 armat, kilkadziesiąt km. i kilka tysięcy jeńców. Po reorganizacji dywizji objął jej dowództwo gen. JANUSZAJTIS. Dnia 27. grudnia 1919 r. rozpoczyna dywizja drugi okres swej bojowej historii marszem na Płoskirów, gdzie nawiązuje po raz pierwszy styczność z bolszewikami, dla których odtąd jest postrachem.

Walka z bolszewikami jest to najchlubniejsza karta jej dziejów — obrona Małopolski Wschodniej — to lwia część zasługi 12. dywizji. — dla Lwowa była ona najmocniejszą tarczą obrony, (podkreśla to i stwierdza rozkaz Dcy 6-tej armji Nr. 54. z dnia 31. maja 1921.).

Po wojnie — dyslokowana w garnizonach kresowych trzyma wierną straż nad Zbruczem. W roku 1922. likwiduje bandy dywersyjne, które wtargnęły na terytorjum Małopolski. W chwili obecnej dowodzi dywizją gen. Dowoyno-Sołłohub Stanisław. Przewodnią ideą pracy gen. Solłohuba jest podnieść wartość żołnierza nie tylko przez wyniki wyszkolenia, ale przede wszystkim przez podniesienie jego moralnego poziomu, wyrabiając z niego typ żołnierza — obywatela, pełnego patriotyzmu, czci i oddania dla swego Naczelnego Wodza.

Praca ta wydaje świetne wyniki. 12-ta dywizja piechoty pamiętając, że żołnierz — to jest kość z kości, krew z krwi narodu — utrzymuje żywą łączność z ludnością bez różnicy wyznań i narodowości. Odczuwa to społeczeństwo, odpłacając się nawzajem serdecznym stosunkiem. Kasyno garnizonowe w Tarnopolu jest ogniskiem życia towarzyskiego przedstawicieli całej miejscowej ludności.

Ludność wiejska daje zawsze wyrazy swej sympatji dla dywizji — i tak po koncentracji w bieżącym roku przybyła delegacja z proboszczem grecko-katolickim na czele i złożyła na ręce P. Wojewody podziękowanie dla dywizji za przykładne zachowanie się i pomoc udzieloną ludności.

Po koncentracji w okolicy Zbaraża — ludność wiejska urządziła nawet pożegnalną ucztę, manifestując w ten sposób swoje uznanie dla żołnierza 12. dywizji. Szefem Sztabu dywizji jest kpt. SG. BĘBEN Stanisław, który pracą swą przyczynia się wybitnie do zrealizowania zamierzeń swego dcy.

12-ta dywizja, to wielka dziś stacja kresowa na rubieży południowo-wschodniej, która na pierwszy zew swego Naczelnego Wodza z tradycyjnym zapalem stanie do walki z wrogiem.

D-ca 12. D. P.
Gen. Bryg. Dowoyno-Solłohub Stanisław.

Szef Sztabu 12. D. P. — Kpt. Szt. Gen. Bęben Stanisław.

51-szy Pułk Piechoty Strzelców Kresowych.

51. Pułk Piechoty Strzelców Kresowych powstał na ziemiach Italji, w połowie stycznia 1919 r. w obozie La Mandria di Chivasso, obok Turynu.

Organizują go oficerowie z b. armji austriackiej, którzy dostali się do niewoli włoskiej. Początek daje por. Marjan FAFF, który [organizuje

1-szą kompanję, za jego przykładem inni oficerowie tworzą 11 kompanji o pełnych stanach bitnego żołnierza. Z wdzięczności dla gościnnej ziemi włoskiej, przybiera pułk nazwę pułku „Józefa Garibaldiego“.

Dnia 13. lutego 1919 r. otrzymuje pułk 2 sztandary od miast Medjolanu i Bergamo, w tym też miesiącu odjeżdża pułk do Francji. Zorganizowany na sposób francuski i uzbrojony, oraz uzupełniony ochotnikami Francuzami i przemianowany na 9. pułk strzelców polskich, wraca w maju 1919 r. pod dowództwem ppłk. A. Fr. Darnault Maurycego przez Niemcy do Polski.

Rzucony początkowo na Wołyń, następnie przesunięty nad Zbrucz — walcząc — pełni tu straż na wschodnich rubieżach Rzeczypospolitej.

Równocześnie przechodzi na etat krajowy i otrzymuje nazwę: „51. Pułk Piechoty Strzelców Kresowych“.

Po odejściu oficerów Francuzów obejmuje dowództwo pułku pułk. LINDE Mieczysław. W czasie ofensywy na Ukrainę, rozbraja pułk 26. kwietnia 1920. 3-cią brygadę Ukraińskich siczowych strzelców, stacza bitwę z 60. dywizją sowiecką i zdobywa wieś Bucnie, a następnie stację kolejową Mytki.

W dalszym pochodzie forsuje pułk rzekę Murafę, i zajmuje Stanisławczyk, umożliwiając w ten sposób zdobycie Zmierzynki.

Dowództwo pułku obejmuje w tym czasie płk. SG. Dr. Marjan KUKIEL.

W dniu 2. maja 1920 r. zdobywa pułk stację kol. Rachny Lasowe, wreszcie w dalszym pochodzie przez Wapniarkę zdobywa w dniu 13. maja po ciężkich walkach stację kolejową Krzyżopol, pod którą stacza następnie przez cały miesiąc krwawe boje.

Dnia 27. maja 1920 r. dokonuje pułk wypadu na st. kolejową Rudnica.

Po całodziennym marszu i ciężkich walkach, zajmuje pułk stację, biorąc po drodze 1 haubicę 12 cm. wraz z całym urządzeniem i jaszczami, oraz zaprzęgiem, 8 koni, 5 wozów z amunicją, 2 ckm. 2 pociągi pancerne i jeńców.

Straty w pułku poniesione w tym wypadzie wyniosły 10. szereg, zabitych, 1 oficer i 60 szeregowych rannych. Na wieczną tego wypadu pamiątkę dzień 27. maja obrał pułk, jako dzień swego święta pułkowego. Następnie wśród ciągłych

walk opuszcza pułk z rozkazu Ukrainę i 10. lipca przekracza rzekę Zbrucz, na północ od Podwołoczysk, osiągając miejscowość Toki.

W czasie odwrotu objął dowództwo pułku ppłk. WITORZENIEC Roman, a płk. KUKIEL objął dowództwo brygady.

Odtąd rozpoczyna pułk nową kartę nadzwyczaj ciężkich bojów, broniąc krwawo każdej piędy własnej ziemi, z którą żołnierz pułku związany był pochodzeniem. Większość bowiem żołnierzy pułku pochodziła z Małopolski Wschodniej.

Pod Wołczkowcami rozbija pułk jednym bataljonem 8-mą dywizję jazdy kozackiej, w dalszym odwrócie aż pod Lwów odznacza się wybitnie w ciężkich walkach pod Trembowłą, nad Strypą, a otoczony ze wszech stron przebija się w dniu

20. sierpnia 1920 r. przez grupę Jakira wspinałym pochodem na północ od Przemyślan, przez stację kolejową Krościenko—Pohorylce—Hanaczów i Podhorydyszcze pod Bóbrką. Tą akcją zmusił pułk bolszewików do przegrupowania, czem odciążył bardzo poważnie położenie naszych wojsk, walczących pod Lwowem. Następnie stacza pułk ciężkie boje pod Bóbrką, Swirzem i Siedliskami, rozbija 2 kompanjami pod Sokołówką w dniu 27. sierpnia brygadę jazdy kozackiej, stacza uparte i ciężkie walki pod Przemyślanami, zajmuje Wołków i Biłkę, przesunięty następnie na południe, zdobywa w [dniu 14. września Fragę i Podkamień pod Rohatynem.

D-ca 51. p. p. — Płk. Zabawski.

Wreszcie dnia 15. września wspinałym uderzeniem od strony Fragi przełamuje pułk front rosyjski i zdobywa Podgrodzie, przez co umożliwia również zdobycie Rohatyna. W dniu 17. września zdobywa pułk Brzeżany, oraz kontynuuje wraz z całą dywizją dalszy pościg za nieprzyjacielem na Szybalin, Kozówkę, Hłuboczek Wielki, Iwaczów Górny, Zbaraż i za Zbrucz, aż na wschód od Płoskirowa.

W szeregu walk, które pułk stoczył, wziął on do niewoli przeszło 4.000 jeńców, zdobył przeszło 120 karabinów maszynowych, 13 dział połowych, 2 działa ciężkie, przeszło 1.000 armatnich pocisków, 2 pociągi pancerne, około 20 wagonów kolejowych, 1 auto pancerne, 1 auto ciężarowe, kilkanaście kuchen połowych, kilka tysięcy karabinów piechoty, wozy z amunicją, kilkadziesiąt koni, oraz wiele innego materiału wojennego.

Po zawarciu rozejmu wycofuje się pułk z Ukrainy i obsadza od grudnia 1920 r. do marca 1921. granicę na odcinku Suchowce — Rybcze (Wołyń), wreszcie odchodzi do Zbaraża. Tu w czasie krótkiego swego pobytu odnawia pułk i odsłania wspólnie z cywilnym społeczeństwem pomnik naszego wieszca Adama Mickiewicza, który Ukraińcy w czasie swych krótkich rządów w 1919 r. rozbili i wrzucili do miejscowego stawu.

W miesiącu lipcu 1921. przechodzi pułk do Czortkowa.

Dopiero w grudniu 1921. przybywa pułk na stałe do Brzeżan, gdzie zaczyna się nowy etap historii pułku, etap żmudnej twórczej pracy pokojowej. — Praca pokojowa jest w pełnym toku. Wytycznymi tej pracy są cele, które określa potrzeba narodu, interes państwa i społeczeństwa.

51. pułk piechoty posiada wspaniałą tradycję bojową, pielęgnowaną gorliwie przez wszystkich oficerów i podoficerów pułku. Z tej świetnej tradycji i z pracy pokojowej powstał i zahartował się duch pułku, zupełnie swoisty, realizujący się w hardej mocy zwalczania wszystkich trudności, które nasuwają się na drodze do celu.

Wyszkolenie strzeleckie i bojowe żołnierza jest troską wszystkich dców od dcy pułku aż do najmłodszego podoficera włącznie. Praca kulturalno oświatowa idzie równoległe z wyszkoleniem bojowym. Biblioteka oficerska, podoficerska i żołnierska, kursy analfabettów i półanalfabettów, teatr żołnierski są ważnym czynnikiem oświatowym. Intenzywnym wyszkoleniem fizycznym i sportowym w ostatnich pięciu latach zdobył pułk na zawodach 8 pierwszych, 17 drugich i 14 trzecich miejsc w Korpusie.

Ideowy kierunek pracy pułku, utrzymywany we wszystkich przejawach życia, znalazł swój wyraz w popularności i szacunku wszystkich sfer społecznych Brzeżan i okolicznych powiatów.

Żywa współpraca ze społeczeństwem powiatów Brzeżan, Rohatyna, Przemyślan, na polu przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego jest dowodem popularności pułku.

Uroczystości pułkowe są świętami ogółu, społeczeństwo interesuje się życiem pułku, bierze w nich udział i uznaje w całej pełni trud, w spełnianiu szczytnych obowiązków w służbie Ojczyzny.

52-gi Pułk Piechoty Strzelców Kresowych.

Pod lazurowym niebem Włoch sformowany został w 1918 r. 52. pułk, jako dziedzic tradycji Legionów Dąbrowskiego: „Z ziemi włoskiej do polskiej“.

W La Mandria de Chivasso obok Turynu organizował się pułk z ochotników z Małopolski, Poznańskiego, Śląska, Belgji i Ameryki. Tutaj otrzymał pułk od gościnnych Włochów chorągiew.

W lutym 1919 r. nastąpił przejazd pułku do Francji, gdzie rozpoczęła się właściwa praca organizacyjna i wyszkoleniowa.

Jako 10. pułk strzelców 6. dywizji armji gen. HALLERA przybywa 22. maja 1919 r. przez Niemcy do Polski.

Rozkazem Naczelnego Wodza, powołany w czerwcu 1919 r. do obrony Małopolski Wschodniej, rozpoczyna pułk, walcząc, straż nad południowo-wschodnimi kresami Rzeczypospolitej, by ją pełnić przez całą wojnę i dalej nieprzerwanie.

Chrzest ogniowy pułku przypada na dzień 28. czerwca 1919 r. Z pod Gołogór naciera pułk

przez Ściankę, Kondratów i Wicyń, rozbija stawiającego opór nieprzyjaciela i zajmuje w tym samym dniu Pomorzany. Dzień ten jest obchodzony przez pułk, jako dzień święta pułkowego.

Po krótkim zatrzymaniu się nad Złotą Lipą następują dalsze bitwy pod Kozową, Teofipułką, Denysowem i Łuką Wielką, zakończone dojściem do linii Zbrucza. Nad Zbruczem umacnia pułk przyczółek mostowy Wołoczyska.

1. września 1919 r. zostaje pułk przemianowany na „52. pułk piechoty strzelców kresowych.“

Rok 1920 rozpoczyna dla pułku nowy okres wojny przeciw bolszewikom. 52. pułk piechoty w składzie 23. brygady piechoty zajmuje Płoskirów. Z chwilą ruszenia 5. dywizji piechoty na linię Latyczów — Derażna pułk przechodzi do odwodu. 19. lutego 1920 r. pułk walczy na przyczółku mostowym Latyczów.

1. marca pułk bierze udział w walkach na południe od Derażni. Wypadek pułku dnia 31. marca doprowadza do zajęcia Bary i odrzucenia sił bolszewickich poza miasto.

D-ca 52. p. p. — Pptk. Szł. Gen. Lawicz.

W ofensywie kwietniowej pułk bierze udział w pościgu i na czele dywizji pędzi tylne straż nieprzyjacielskie, zajmując Żmerynkę z pozostawionym tam materiałem wojskowym i taborem kolejowym.

W dalszym marszu zajmuje pułk Trościaniec i tutaj toczy przez dwa tygodnie zacięte walki z nieprzyjacielem. Z walk tych wychodzi zwycięsko, utrzymując wszystkie swe pozycje. W odwrocie w kilkudniowych walkach pod Wołkowicami, Kozarowcami i Mańkowcami odrzuca ścigającego nieprzyjaciela i na rozkaz cofa się z całą dywizją za Zbrucz i w dalszym ciągu na rz. Seret.

Walki na rz. Wosuszce pod Kozłowem i na Strypie pod Zborowem kończą właściwy okres działań odwrotowych. 12. dywizja piechoty pozostawiona na tyłach bolszewickich uderza z rejonu Pomorzany przez Przemyślany, dążąc na Lwów.

W kontrofensywie naszej pułk zajmuje Uniów i Lipowce, ułatwiając dywizji zajęcie Przemyśla. Na linii Lipowce — Wypyski rozpoczynają się na nowo zacięte walki.

Pod Rohatynem stacza pułk najcięższe boje. Pod naporem przeważających sił nieprzyjaciela cofa się pułk za Swirz, a w następnym marszu naprzód on zdobywa Rohatyn, forsując przejście przez rzekę. W pościgu za nieprzyjacielem dochodzi pułk do Zbrucza, skąd wykonuje drugi marsz na Ukrainę.

Po ukończeniu służby demarkacyjnej nad Zbruczem przechodzi pułk w kwietniu 1921 r. do Złoczowa, jako do swego pokojowego garnizonu.

Życie pułku w czasie pokojowym nie jest wyłącznie szkołą rzemiosła wojskowego, lecz oprócz wyszkolenia fachowego pułk wychowuje i urabia fizycznie i umysłowo obywateli przez

szeroko zakreśloną pracę oświatową, fizyczne wychowanie i sporty.

Prócz pracy nad żołnierzami wewnątrz pułku, organizuje się i szkoli cywilnych obywateli w przysposobieniu wojskowym w trzech okolicznych powiatach. Na terenie złoczowskim współdziałają wybitnie z pułkiem w tej dziedzinie p. Starosta Dr. DOROSZ, burmistrz m. Złoczowa i poseł na Sejm mecenas Dr. MOSZYŃSKI oraz prezes miejscowego Strzelca p. radca SOŁTYŃSKI.

Współżycie pułku ze społeczeństwem cywilnym rozwija się w wielu punktach stycznych pracy, a więc w TWW. Klubach sportowych, Lidze Morskiej i Rzecznej, w L. O. P. P. w nowo powstałym Klubie Pań, który postawił sobie za zadanie pomóc pułkowi w budowie Domu Żołnierza. Życiu towarzyskiemu pułku dają wyraz doroczne bale, zabawy w Kasynie oficerskiej 52. pułku piechoty, na których spotykają się sfery towarzyskie Złoczowa i okolicy. Stosunek, jaki łączy 52. p. p. z miejscowym społeczeństwem oddało bardzo dobitnie przemówienie Prezesa Komitetu sztandarowego przy uroczystości wręczenia pułkowi chorągwi, ufundowanej przez trzy okoliczne powiaty. Brzmiało ono we fragmencie:

„W zrozumieniu zasług, jakie położył 52. pułk piechoty strzelców kresowych w obronie Ojczyzny i utrwaleniu Jej granic, odpierając bohaterko wraz z najazdy na południowo-wschodnie kresy Rzeczypospolitej, a tembardziej, iż pułk ten w pamiętnej bitwie w dniu 28. czerwca 1919 r. pod Gologórami w pobliżu Złoczowa, obronił ziemię złoczowską przed nawałą nieprzyjacielską, wdzięczne społeczeństwo polskie miasta Złoczowa z przyległymi powiatami: złoczowskim, zborowskim i przemysłańskim — fundują chorągiew, wręczoną pułkowi w dniu dzisiejszym przez Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.”

54-ty Pułk Piechoty Strzelców kresowych.

Na ziemi włoskiej, skąd wyszły pierwsze Legjony Dąbrowskiego w La Mandria di Chivasso organizuje się z końcem grudnia 1918 r. pułk im Franciszka Nullo.

Oficerowie i szeregowi pułku rekrutowali się z dawnych żołnierzy austriackich, narodowości polskiej.

Sformowany pułk został przewieziony w styczniu 1919 r. do Francji. Pułk zasilony oficerami i szeregowymi z innych oddziałów armji gen. Hallera, powraca w maju do Polski, a w miesiąc później bierze udział w przełamaniu ukraińskiego frontu pod Gologórami. Bój ten był chrztem bojowym pułku. Po wyparciu nieprzyjaciela za Zbrucz

podówczas 12. p. strz. polskich zatrzymuje się nad rzeką i tu wchodzi w skład armji, otrzymując nazwę: „54. Pułk Piechoty Strzelców Kresowych”.

Po kilkumiesięcznym postoju rusza pułk na Ukrainę. W dniu 11. kwietnia po forsownym marszu odnosi pułk pod wsiami Strużką, Zamiechowem świetne zwycięstwo, biorąc liczne jeńca, baterję nieprzyjacielską, 20 k. m. i taborę. W ofensywie polskiej 54. pp. w składzie 12. dyw. piech. dochodzi do Wapniarki.

W walkach odwrotowych z Ukrainy 54. pułk piechoty walcząc dzielnie z napierającym wrogiem, cofa się krok za krokiem, broniąc każdej piędzi ziemi, znacząc krwią pobojożyjską pod Woł-

kowicami, Husiatynem, Mikulińcami, Zazdrością, Bohatkowcami i Zadwórzem.

W walkach pod Lwowem pułk zajmuje odcinek Żydacze—Prusy—Kamieniopol—Lesienice—Weinbergen, zasłaniając piersią ukochnane miasto Lwów i odpierając zwycięsko powtarzające się ataki.

W dniu 21. sierpnia rusza naprzód za cofającym się nieprzyjacielem.

Dalsze dzieje pułku, to szereg zwycięstw pod Biłką Szlachecką, Kurowicami, Wyżnianami, Poluchowem Wielkim, Przemyślanami, które utrwaliły czyny żołnierza 54. pp. w pamięci narodu, okrywając go chwałą.

W roku 1921. 54. pp. gościł kochanego Wodza Józefa Piłsudskiego. Dzień ten głęboko utkwiał w pamięci żołnierzy 54. pułku piechoty. — Po dwuletnich bojach żołnierz otrzymał uznanie Narodu, dla którego walczył, uznanie wyrażone przez usta Tego, który Polskę najbardziej umiłował i pracę całego życia dla Jej dobra poświęcił.

Marszałek Piłsudski wręczając w ręce Dcy pułku ppłk. FIJAŁKOWSKIEGO sztandar, zakończył wojenną historję pułku.

Po zakwaterowaniu w Tarnopolu, jako w miejscu pokojowego postoju — pułk rozpoczął pracę wyszkoleniową i organizacyjną.

Okres od marca 1921. aż do chwili obecnej wypełnia żmudna praca wyszkoleniowa i oświatowa.

Wysiłkiem wszystkich oficerów i podoficerów jest, by Państwu dać nie tylko przeszkolonego pod względem wojskowym żołnierza, lecz również fizycznie dobrze rozwiniętego i narodowo uświadomionego.

W roku 1922. pułk własnym kosztem buduje boisko sportowe. Dobrze zrozumiany i racjonalnie prowadzony sport w pułku, dał wybitne rezultaty, czego dowodem jest zdobycie wielu nagród przez pułk. Pułk posiada zorganizowane sekcje sportowe, jak strzelecką, szermierczą, lekko-atletyczną, pływacką, piłki nożnej, bokserską, marszową i tenisową.

Idea przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego pułku od chwili jej powstania do dnia dzisiejszego, rozwija się jak najpomysłniej. Rezultatem pracy pułku w tej dziedzinie było zgłoszenie się wielkiej ilości młodzieży szkolnej i wiejskiej do obozów letnich. Pułk prowadzi w bardzo odległych ośrodkach pw. kursy instruktorskie, — przeprowadza zawody strzeleckie, pokazy lekko-atletyczne, oraz informacyjny kurs przeciwigazowy.

Jako rezultat prac Komitetów PW. jest wybudowanie szeregu strzelnic, boisk sportowych,

D-ca 54. p. p. — Pplk. Szt. Gen. Piekarski.

54. p. p. — Wręczenie chorągwi.

zakupienie sprzętu wyszkoleniowego do przysp. wojsk. i wychowania fizycznego.

Również i na polu oświaty żołnierza uzyskano w pułku bardzo wiele. — Dla uwydatnienia owoców pracy mówią cyfry: w r. 1927/28. pułk otrzymał wśród rekrutów 260 analfabetów i 491 półanalfabetów. Po 6 miesiącach pracy egzamina przeprowadzone przez fachowe siły, wykazały — że 180 analfabetów ukończyło I. stopień z postępem dodatnim, z półanalfabetów 328. stopień II.

Przez organizowanie kursów rolniczych, ślusarskich pułk stara się o pogłębienie już posiadanej przez żołnierzy wiedzy fachowej i zawodowej. W tej pracy żywy i czynny udział biorą cywilne instytucje oświatowe. Należy z pełnym uznaniem podkreślić zasługi położone przez Tarnopolskie Koło Towarzystwa Szkoły Ludowej i p. Prezesa TSL. LEŚNIAKOWSKIEGO oraz p. Wojewodziny KWAŚNIEWSKIEJ, p. Przewodniczącego

Żarządu THIENELA, PP. Nauczycieli, uczących na kursach analfabetów BLICHARSKIEGO, BOJANOWSKIEGO, ŻOŁUCHOWSKIEGO, PASTUSZENKE, Tow. Rolniczego i PP. Prezesa CZARKOWSKIEGO, Sekretarza SZENOWICZA, dyr. SZWEITZERA, oraz pracowników tegoż Towarzystwa za organizację kursów rolniczych, p. Dyr. Inż. LIPY i grona profesorskiego Państw. Ślusarstwa Maszynowego — za organizację kursów szoferskich i rzemieślniczych.

Z uznaniem i głęboką wdzięcznością powitać również należy inicjatywę P. Dra ORLIŃSKIEGO, byłego Senatora w tworzeniu Komitetu Opieki nad Żołnierzem garn. Tarnopol i budowy Domu Żołnierza, inicjatywę, która znalazła wielkiego protektora w osobach Pana Wojewody Tarnopolskiego, Dra Mikołaja KWAŚNIEWSKIEGO, i Jego żony P. Wojewodziny Zofji KWAŚNIEWSKIEJ.

12-ty pułk artylerji polowej.

12-ty pułk artylerji polowej powstał w pierwszej połowie stycznia 1919. r. w La Mandria di Chivasso we Włoszech.

Początkowo nosił nazwę 1. pułku artylerji polowej, im. gen. Józefa BEMA. Składał się z jeńców Polaków, pochodzących z b. armji austriackiej. 14. marca 1919. r. pułk odszedł do Francji, celem przeprowadzenia właściwej organizacji. Koło Pań z Turynu wręczyło pułkowi sztandar z haftowanym w srebrze orłem z napisem „Pro Polonia“. Nić wspólnoty z ziemią włoską przetrwała do dnia dzisiejszego i znalazła swój wyraz w ofiarowaniu pułkowi przez 12. pułk artylerji włoskiej srebrnej trąbki sygnałowej, oplecionej sznurem o barwach polskich. — Trąbka ta wręczoną została dnia 11. listopada 1928. w Warszawie delegacji pułkowej przez pułk. RAOTTA Attache'a Włoskiego w Polsce. We Francji spędził pułk blisko dwa miesiące, gdzie otrzymał mundury, materiał artyleryjski, tabory i kompletne uzbrojenie. Do kraju przybył pułk 16. maja 1919 r. jako 6-ty pap. armji gen. Hallera. Pierwszą próbą ogniową pułku była bitwa na odcinku Ścianka Gologóry. W bitwie tej stoczonej dnia 28. VI. 1919 r. w obecności Naczelnego Wodza Marszałka Józefa Piłsudskiego pułk wykazał niezwykłą sprawność bojową.

Wykonane przez niego przygotowanie artyleryjskie i współpraca jego z własną piechotą w ciągu boju zadecydowały o zwycięstwie i zmusiły Ukraińców do gwałtownego odwrotu. Pościg za nieprzyjacielem doprowadził pułk do linii Zbrucza, gdzie pełnił on straż wspólnie z piechotą swej dywizji. W tymże czasie przeszedł pułk

na etat Armji krajowej, zmieniając przytem numerację na 12. pap

Dalsze działania wojenne rozpoczęły się w styczniu 1920 r. 12-ta dywizja piechoty, w skład której wchodził 12. pap. wyruszyła na wschód z zadaniem zajęcia linii Starokonstantynów—Płoskirów—Stara Uszyca. Po zajęciu pozycji bojowej pułk pozostał tu do 17. lutego 1920 r. I-szy i II. dyon 12. pap. zostały oddane do dyspozycji 5 tej dywizji piechoty. Dyony brały udział w walkach pod Ziółkowcami, Wołkowińcami, Nowo-konstantynowem i Latyczowem.

W tych bojach dyony swą dzielnością, wytrwałością i celnym ogniem przyczyniły się do odparcia ataków nieprzyjacielskich i ułatwiły w dużej mierze osiągnięcie zwycięstwa.

W ofensywie polskiej na Ukrainę pułk brał żywy udział w walkach pod Wołkowińcami, Barem, Żmerynką, Michajłówką, Krasnem, odznaczając się szczególnie przy zajęciu stacji kolejowej Wapniarka i miejscowości Tulczyzna i Braclawia.

W czasie odwrotu z Ukrainy, pułk wspierał skutecznie piechotę i skutecznie zwalczał pociągi pancerne. W wielu wypadkach staczał walki z kawalerją nieprzyjacielską, bez osłony piechoty własnej. W walkach nad Zbruczem — baterje pułku odznaczyły się szczególnie w obronie przedmościa Wołoczyska. Nad Seretem w bitwach pod Nastasowem i Mikulińcami oddał pułk własnej piechocie nieocenione usługi. W połowie sierpnia 1920 r., gdy 12. dyw. piech. znalazła się na tyłach nieprzyjaciela — pułk brał udział w uciążliwych walkach pod Siedliszczami, Gniłą Lipą, Romano-

wem, Podhorodyszczami i wielu innemi miejscowościami. — Chwalebne i krwawe walki pod Podgrodziem, Podkamieniem, Kniahiniczami, Rohatynem i Brzeżanami są już ostatniemi ogniwami w długim łańcuchu zasług wojennych pułku. Nieprzyjaciel bowiem, rozbity doszczętnie, przeprowadził tak szybki odwrót, że po walkach tych 12. dp. straciła z nim styczność. W połowie listopada 1920 r. pułk wrócił do Małopolski, a z końcem 1921 r. odszedł do Złoczowa, miejsca stałego postoju.

Od chwili powrotu pułku z pola do kraju, wre ciężka i żmudna praca pokojowa. — Poza pracą wyszkoleniową, wre intensywna praca w kierunku podniesienia poziomu intelektualnego szeregowych. Pułk posiada własny aparat projekcyjny, liczne przeźroczka, ilustrujące poszczególne momenty dziejów Polski, czyny Marszałka J. Piłsudskiego, wojny światowej 1914—1918 i t. d.

W okresie zimowym popołudniu odbywają się przedstawienia dla kanonierów, przyczem referent oświatowy pułku wygłasza krótki odczyt, wyjaśniając poszczególne obrazy.

Pułk posiada liczną bibliotekę treści fachowo wojskowej, oraz liczne dzieła literatury beletrystycznej.

W pułku w czasie służby swej czynnej staje się żołnierz obywatelem, świadomym swych celów i obowiązków względem Państwa. — Istnieją

w pułku kursa analfabetów i półanalfabetów, gdzie kanonierzy przechodzą kurs nauki czytania i pisania.

W r. 1927/28. pułk posiadał 334 analfabetów, z których 271 złożyło w maju 1928 r. przepisany egzamin i otrzymało świadectwa.

Sport rozwija się w pułku bardzo pomyślnie.

Na pierwszym miejscu wybija się sekcja jazdy konnej. Wyniki pracy w tym kierunku są dodatnie, o czym świadczyć może fakt, że na dorocznych zawodach konnych oficerowie i szeregowi 12. pap. zdobyli niejednokrotnie kilka nagród, w tem dwie nagrody pierwsze.

Urządzane w pułku biegi myśliwskie, konkursy hippiczne, oraz zawody zaprzężonych działonów cieszą się wielkiem powodzeniem, pozatem bardzo pomyślnie rozwijają się w pułku sekcja narciarska, łyżwiarska i szermiercza.

W dorocznym biegu myśliwskim urządzanym w listopadzie każdego roku w najbliższych oko-

licach Złoczowa biorą udział wszyscy oficerowie młodszy pułku. Zwycięzca w biegu otrzymuje złoty pierścień i lisi ogon upięszony wstążkami o barwach artyleryjskich. Bieg ten ściga zazwyczaj wielu mieszkańców z miasta i okolic.

Swoje święto doroczne obchodzi pułk 20. lipca w rocznicę krwawych walk nad Zbruczem.

Społeczeństwo miejscowe odnosi się do pułku bardzo przyjaźnie i przychylnie w zrozumieniu zasług pułku i żmudnej pracy pokojowej.

Dca 12. p. a. p. — Plk. Nowak Karol.

4-ta dywizja kawalerji.

4-ta Dywizja Kawalerji, jako całość organizacyjna w składzie obecnym nie istniała podczas wojny, początek bowiem jej organizacji przypada na dzień 9. maja 1924 r., kiedy to rozkazem MS. Wojsk. zlikwidowany został 5. Inspektorat Jazdy we Lwowie, a jego miejsce zajęła 4-ta dyw. kaw. w następującym składzie:

a) Dowództwo 4. dyw. kaw. — dowództwo 16. brygady kaw., 14. pułk ułanów, 6. p. strzelców konnych,

dowództwo art. kon. 4. dyw. kaw., 13. dyon art. kon., szwadron pionierów i 4. szwadron sam. panc. z miejscem postoju na terenie OK. VI.

b) Dowództwo 10-tej brygady kaw., 20. p. ułanów, 10. psk., i 10. dyon art. kon. z miejscem postoju na terenie OK. X.

c) Dowództwo 17-tej brygady kaw., 24. p. ułanów i 2. pułk strzelców konnych z miejscem postoju na terenie OK. II.

Pierwszym Dowódcą dywizji był Gen. Bryg. ŚLASKI Eugenjusz, były Szef Dep. Kaw. MSWojsk., który obowiązki swoje pełnił do dnia 14. X. 1925 r.

Dnia 15. X. 1925. objął dowództwo 4-tej dyw. kaw. Gen. Bryg. GŁUCHOWSKI Janusz.

Gen. Bryg. GŁUCHOWSKI Janusz urodził się dn. 6. VIII. 1888. w majątku Bukowa, ziemi piotrkowskiej, do szkół gimnazjalnych uczęszczał w Częstochowie i Ekaterynosławiu. Po złożeniu matury wyjechał do Belgji, gdzie studjował na politechnice w Liege.

Od r. 1909 do chwili wybuchu wojny światowej pracuje czynnie w Związku strzeleckim,

a w latach 1912 i 1913 kończy Oficerską szkołę Związku Strzeleckiego.

W dniu 2. VIII. 1914. z chwilą wymarszu I. Brygady Leg. Pol. z Krakowa jedzie w składzie siódemki na patrol do Jędrzejowa i Słomnik. Wraz z tą siódemką tworzy kadrę 1. pułku ułanów Leg. pol.

Z 1. p. uł. Leg. pol. odbywa całą kampanię legjonową, jako dowódca plutonu, szwadronu, dyonu, i jako zastępca dcy pułku.

Internowany za odmówienie przysięgi przez władze niemieckie w Benjaminowie, Rastadt i Verl, dnia 15. X. 1918 wraca z niewoli do kraju i tutaj organizuje w Lubelszczyźnie 3. p. ułanów lubelskich (obecny 7. p. ułanów).

Jako dowódca tego pułku bierze udział od 15. XI. 1918. w walkach pod Rawą Ruską, Magierowem, Hrebennem, itd., następnie w walkach o Słonim, Lidę, Mołodeczno, Mińsk, Kamień. Po-tock, itd.

W sierpniu 1920. r. Gen. GŁUCHOWSKI obejmuje dowództwo 1-szej bryg. kaw. i bierze udział w walkach pod Radziechowem, Chołojowem, Ku-

likowem, Kamionką Strum., Rohatynem, Chodorowem, Tarnopolem, Zasławiem, Chmielnikiem i t. d.

Za zasługi otrzymuje order Virtuti Militari, Krzyż Walecznych, francuski Krzyż Legji Honorowej, rumuński Krzyż Komandorski, łotewski Krzyż Komandorski, oraz Złoty Krzyż Zasługi. — Po pięcioletnim dowodzeniu brygadą i po ukończeniu Centrum Wyższych Studiów Wojskowych obejmuje dowództwo 4-tej dyw. kaw.

Wyszkolony w twardej szkole wojennej zawód swój ceni wysoko, usiłując na każdym kroku kontynuować chlubną tradycję kawalerji polskiej, podnosząc wartość żołnierza przez krzewienie idei narodowej, wpajanie ducha kawalerskiego — dzięki czemu, 4-ta dyw. kaw. osiągnęła bardzo dobre rezultaty tak w wyszkoleniu, jak i w wychowaniu żołnierzy. — Sympatja zaś, jaką żywi społeczeństwo dla wszystkich pułków 4-tej dyw. kaw. jest najlepszym dowodem wzajemnych dobrych stosunków, w czem niemałe zasługi położył D-ca 4-tej dyw. kaw.

D-ca 4. Dywizji Kawalerji
Gen. Bryg. Głuchowski Janusz.

D-ca 16. Brygady Kawalerji Płk. Bystram Cyrjan.

D-ca 17. Brygady Kawalerji Płk. Piekarski Konrad.

14-ty pułk ułanów Jazłowieckich.

14-ty pułk ułanów Jazłowieckich formuje się przy 4-tej dywizji strzelców gen. ŻELIGOWSKIEGO na Kaukazie (Kubań) w listopadzie i grudniu 1918 r., gdzie otrzymuje nazwę: „1. Pułku Jazdy 4-tej dywizji strzelców gen. ŻELIGOWSKIEGO“. Z chwilą opuszczenia przez Francuzów Odessy, pułk osłania odwrót oddziałów polskich. — Po licznych walkach, zdala od Ojczyzny, torując sobie orężem drogę do kraju, przybywa w lipcu 1919 r. do Polski, a wcielony do armii otrzymuje nazwą: „14 ty pułk ułanów Jazłowieckich“.

Zimą 1919/20. spędza pułk na leżach zimowych w Żółkwi. W r. 1920 bierze udział w licznych walkach. Miejscowości Koziatyn, Olszanica, Karapsze, Korsuń, Bojarka, Antonów, Czerwona, Nastaszka, Wernihorodek, Chłopiatyn, Chołojów, Niestanice — oto etapy bojowe pułku. Liczne

trofea wojenne, broń, amunicja, jeńcy zostały zdobyte w żmudnych walkach ostrzem szabli jazłowieckiej.

Giną w tych walkach, jak zwykle najlepsi.

W ciężkich czasach odwrotu i walce o Lwów pułk był zawsze postrachem dla wrogów, zyskując sobie u nich nazwę „żółtych djabłów“ (żółtyje czerti). Odznacza się w wypadzie na Korosteń.

Po ukończeniu działań wojennych 14. Pułk ułanów przechodzi do Lwowa jako do stałego miejsca postoju. — Tu pracą pokojową zyskuje sobie uznanie i pochwały dców i wyróżnienie w dziedzinie wyszkolenia. Liczne nagrody za strzeżenie i na konkursach hippicznych, oraz we władaniu bronią w zawodach konnych, to dowody wydatnej i usilnej pracy pokojowej.

6-ty pułk strzelców konnych.

6. pułk strzelców konnych został powołany do życia w dniu 8. grudnia 1917 r. w miejscowości Allençon we Francji, jako 1-szy pułk szwoleżerów armii gen. Hallera i święci rok rocznie tą datę, jako rocznicę swego powstania.

Żołnierze formowanego w Allençon pułku polskiego jazdy, rekrutowali się przeważnie z osadzonych w obozach francuskich, angielskich i belgijskich jeńców armii niemieckiej, których z wielkim nakładem pracy grupowano w obozach polskich, a potem wcielano do oddziałów formującej się we Francji armii polskiej.

W kwietniu 1919 r. przybywa pułk do kraju, gdzie po wcieleniu do armii krajowej wraz z 3 p. szwoleżerów tworzy jeden — 4-ty pułk dragonów kresowych, którą to nazwę już w maju zamieniono na „strzelców konnych“. — W listopadzie 1920 r. pułk otrzymał ostatecznie • swoje dzisiejsze miano.

D-ca 6- p. strz. kon. Pplk. Pytlewski.

W czasie walk ukraińskich i bolszewickich oddziały, z których później powstał 6. p. strzelców konnych nie występowały w walkach, jako całość gdyż dywizjony podzielono między poszczególne dywizje piechoty. — Dorobek wojenny i zasługi tych oddziałów nie dają należytego obrazu zasług całości, który tworzy obecnie 6. pułk strzelców konnych.

W lipcu 1921. r. pułk został zakwaterowany w Żółkwi, jako miejscu swego stałego postoju.

W roku 1925. otrzymał pułk od obywateli ziemi rawskiej, sokalskiej i żółkiewskiej sztandar, na którym złotem świecą rycerskie hasła: „Honor i Ojczyzna“

W myśl tych wzniosłych wskazań, 6. pułk strzelców konnych prowadzi dziś swą pracę żołnierską, w pełni gotowości bojowej.

13-ty dywizjon artylerji konnej.

Sformowanie 13. Dywizjonu Artylerji Konnej nastąpiło 22. kwietnia 1924. r. Pierwsza baterja 13. dywizjonu artylerji konnej sformowana w listopadzie 1918 r. poza granicami Państwa, prze-

darła się z Ukrainy do kraju i już w grudniu 1918 r. walczy na froncie wołyńskim w hrubieszowskim przeciw Ukraińcom, a następnie przeciw bolszewikom. — Do najświetniejszych momentów

walk tej baterji należą bój pod Torczynem, gdzie zdobyła 30 jeńców, oraz bój pod Wojnicą, gdzie zdobyła 2 działa, odpierając atak Petlurowców na Włodzimierz Wołyński.

Nieocenione usługi oddała ta baterja własnej piechocie nad Berezyną. Baterja 2-ga 13. d. a. k. zawdzięcza swe powstanie ofiarności ziemian krakowskich w lipcu 1920 r. w czasie inwazji bolszewickiej. Baterja ta otrzymała konie od obywateli krakowskich, a szeregowi jej rekrutowali się z ochotników akademików i studentów Krakowa. Z dniem 4. sierpnia 1920 r. baterja ta zaczyna swą działalność bojową w obronie Warszawy, pozostając następnie na froncie aż do zawarcia pokoju.

W r. 1924 została sformowana baterja 3-cia.

W dniu 8. sierpnia 1924 kończy się formowanie dywizjonu i od tego dnia rozpoczyna się normalna praca pokojowa, poświęcona szkoleniu szeregowych i wewnętrznej gospodarce. Niezmordowaną pracą kwatermistrzostwa dyonu, remont koszar zniszczonych wojną postępuje rokrocznie naprzód tak, że już dzisiaj wyglądem swym nie różni się od innych.

Równomiernie z pracą administracyjną postępuje szkolenie szeregowych, dające dodatnie rezultaty.

Sport konny w dyonie stoi na wysokim poziomie, czego świadectwem są liczne nagrody, zdobyte przez oficerów i szeregowych.

Założenie własnej spółdzielni rozwijającej się z dnia na dzień — dzięki jej zarobkom, pozwoliło urządzić dla szeregowych świetlicę oraz salę wykładową, gdzie szeregowi w czasie wolnym od służby spędzają czas na czytaniu pism i wspólnych zabawach towarzyskich.

Od szeregu lat prowadzone są przez oficerów kursa dla analfabetów i półanalfabetów, które przyczyniły się wydatnie do zmniejszenia analfabetyzmu w wojsku.

Zachowanie tradycji konnej artylerji, opartej na przestrzeganiu cnót, przekazanych przez założyciela polskiej artylerji konnej gen. Józefa Bema oraz solidarność korpusu oficerskiego i podoficerskiego jest rękojmią, że dalsza praca w dyonie stale się będzie rozwijać na chwałę odrodzonej Ojczyzny.

20 Pułk Ułanów im. króla Jana III.

W lipcu 1920 r. został sformowany 108 pułk ułanów. Ułani wchodzący w skład pułku byli to przeważnie rezerwiści austriacy, reszta pochodziła z poborowego rocznika. Wyszakowanie konne słabe. Dużo koni bardzo młodych i nie ujeżdżonych. Broń austriacka; lanc ani broni maszynowej pułk nie posiadał. W ten sposób zebrany pułk w Ostrołęce w dniu 30. lipca 1920 r. liczył 19 oficerów, 780 szeregowych, 800 koni.

108. pułk ułanów rozpoczyna swą historję bojową dnia 30. lipca 1920 r. w czasie ogólnych walk obronnych. Pierwsze patrole pułku wysłane do Myszynca i Nowogrodu, celem przeprowadzenia wywiadu, odznaczyły się w krwawych walkach ulicznych z Kozakami. Kozacy otoczyli patrol, lecz wskutek dzielności dowódcy patrolu podchorążego SZUMSKIEGO wywiad i walka została uwieńczona pięknym rezultatem.

W ciężkich walkach między Ostrołęką a Łomżą pułk miał wielu zabitych i rannych.

Pod Zabięciem, gdzie ułani po pas zmuszeni byli brnąć w wodzie i błocie, męstwem swym i stanowczą postawą zmusili wroga do opuszczenia wsi.

D-ca 20 p. ułanów
Pplk. Minkusz Mikołaj

Rankiem 3. sierpnia rozpoczęły się walki o Nowy Dwór. Tutaj gen. ROJA przemówiwszy do żołnierzy, rzucił ich do ataku. Nowy Dwór zdobyto. W walce zwycięskiej padło wielu ułanów, między innymi zginął tam śp. podch. SOZAŃSKI.

Dnia 5. sierpnia 1920 r. pułk pod naporem przeważających sił wycofuje się z Ostrołęki w kierunku Bojan, utrzymując stale kontakt z kawalerją nieprzyjacielską.

W okresie cofania się pułku przez Maków Krosno, Płońsk, Guronów, 108. poniósł on bardzo wielkie straty w zabitych, rannych i zaginionych.

W czasie od 16. VIII. do 1. IX. pułk stacza szereg walk pod Ciechanowem i Mławą.

Dnia 1. września pułk z Turczy Małej zostaje przesunięty na front pod Chełm. Między 12. a 19. września pułk przeprowadza chlubne dla siebie walki nad Bugiem i Horyniem.

Michałów, Koniuchy, Błudów, Biskupice, Zawrów oto najpiękniejsze momenty walk pułku.

W walkach pod Krzyżówką, Romanówką, Gruzinami, Czekirami pułk zdobył wiele materiału wojennego, wziął jeńca i chorągiew 44. pułku piechoty.

12. października pod Rudnią Baranowską dca pułku wraz z oddziałem sztabowym, zmyliwszy wroga zadał mu poważne straty i zdobył jeńca.

Za męstwo otrzymali żołnierze pułku 21 orderów *Virtuti Militari* i 37 Krzyży Walecznych.

Dnia 15. I. 1921. 108. pułk ułanów został przemianowany na 20. Pułk ułanów ze stałym miejscem postoju w Rzeszowie i Dębicy.

Stosunek pułku do społeczeństwa i odwrotnie jest bardzo życzliwy.

Obywatele ziemi rzeszowskiej i Ropczyckiej ofiarowali 20. Pułkowi im. Króla Jana III. Sobieskiego sztandar, w ufundowaniu którego główne zasługi położył p. Starosta SPISS.

10-ty pułk strzelców konnych.

Po zakończeniu wojny z bolszewikami powstał 10. pułk strzelców konnych.

Formowanie pułku odbywało się w bardzo trudnych warunkach lokalnych i materialnych. Na postój wyznaczono pułkowi koszary w Łąncucie po obozie internowanych jeńców. Oddziały przybywające, aby wejść w skład pułku musiały przedewszystkiem przystąpić do robót w koszarach, aby uczynić je możliwymi do zamieszkania.

10. p. strzelców konnych. — Przeprowa przez Bug.

Mimo tych braków pułk rozpoczął w grudniu 1921. r. normalną pracę wyszkoleniową. Z jednostek, z których pułk powstał tylko I-szyszwadron, jako zwarta jednostka brał udział w działaniach wojennych. Inne oddziały swej własnej historii z czasów wojennych nie posiadają. Pierwszy szwadron 10. pułku strzelców konnych powstał we Włoszech, w La Mandria di Chivasso dnia 1. I. 1919. Po przybyciu do Francji szwadron stanowiąc zawiązek 2. dyonu 1. pułku szwoleżerów armji gen. Hallera.

W składzie tym szwadron brał udział w licznych walkach z Ukraińcami, w czasie których między innymi pod Chołojowem zdobył na nieprzyjacielu armaty i pociąg amunicyjny.

Po zakończeniu wojny z Ukraińcami dyon znajduje się w Zagłębiu Dąbrowskim, a potem na Pomorzu. W 1920 r. bierze udział w walkach z bolszewikami w składzie 11-tej dywizji piechoty, a podczas bitwy pod Warszawą broni Radzymina.

Po wycofaniu się bolszewików z pod Warszawy bierze udział we wszystkich walkach na

Polesiu. Z zakończeniem wojny dyon zostaje przemianowany na 2. dyon 6. p. strzelców konnych, zredukowany do jednego szwadronu i jako taki został wcielony następnie do 10. pułku strzelców konnych.

W ten sposób 1-szy szwadron 10. pułku strzelców konnych jest jednostką kawalerji polskiej, która powstała we Włoszech. Z rąk też konsula włoskiego pułk otrzymał srebrną trąbkę sygnałową.

3-ci szwadron 10. pułku strzelców konnych powstał z reszty tatarskiego pułku ułanów im. ACHMETOWICZA, i pułku jazdy tatarskiej. Szwadron ten brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej.

Jako całość pułk został sformowany już po zakończeniu wojny, cały wysiłek skierował ku usilnej pracy pokojowej, aby stanąć na jednym z czołowych miejsc pośród naszej kawalerji.

W kwietniu 1923. r. pułk otrzymał sztandar ufundowany przez obywatelstwo powiatu łąncuckiego. — Od tej pory łączą pułk z miejscowem

10. p. strzelców konnych. — Świetlica.

społeczeństwem zażyłe i serdeczne stosunki. — W r. 1924. pułk został wcielony do 4-tej dywizji kawalerji. — Poza wyszkoleniem fachowem pułk stał się też szkołą karnych obywateli, umięjących pracować dla dobra Państwa.

Rezultaty, jakie pułk osiągnął w wyszkoleniu i wychowaniu żołnierzy są nieprzeciętne, jak o tem świadczą wyniki manewrów, — i oceny przełożonych pułku.

10-ty dywizjon artylerji konnej.

1. kwietnia 1922. rozpoczyna się formowanie 10. dywizjonu artylerji konnej w Jarosławiu. W roku 1924 wchodzi 10. dywizjon artylerji konnej w skład 4-tej dywizji kawalerji.

W wojnie polsko bolszewickiej, dyon jako całość udziału nie brał, baterje jednak, wchodzące w skład dyonu posiadają historję bojową, zapisaną niejednokrotnie chlubnymi czynami.

Jako dzień święta dywizjonu został wybrany dzień 15. września na pamiątkę szeregu zwycięskich walk baterji 1|10. dyonu artylerji konnej, walczącej podówczas jako 3|7. dyonu artylerji konnej i 2|10. dyonu artylerji konnej, walczącej podówczas jako 3|1. dyonu artylerji konnej, — na froncie bolszewickim, uwieńczonych zdobyciem Pułaczowa.

Jednym z zadań prac pokojowych dywizjonu jest skierowanie wysiłków głównie na pracę wychowawczą; ukochanie własnej broni i przywiązanie do oddziału cechuje prace wszystkich oficerów podoficerów i szeregowców dywizjonu.

W konkursach hippicznych, zawodach lekkoatletycznych i wszelkiego rodzaju imprezach sportowych, 10. dyon poszczycić się może doskonałymi rezultatami. Na pierwszy plan wybił się mjr. TOCZEK Michał, uczestnik zwycięskiego zespołu o „Puchar Narodów“, zdobytego w 1927 r. w Ameryce, wielokrotny zwycięzca w zawodach międzynarodowych na torach zagranicznych.

Oficerowie 10. dywizjonu artylerji konnej biorą corocznie żywy udział na wszystkich prawie torach konkursowych i wyścigowych w Polsce i mają już za sobą liczne i piękne sukcesy. W myśl przyjętych w sporcie konnym tradycji,

10. dywizjon artylerji konnej urządza rok rocznie „Bieg myśliwski w dniu św. Huberta“. Bieg ten ze względu na łatwe stosunkowo warunki zgromadza znaczną ilość jeźdźców i amazonek ze sfer cywilnych.

Cała impreza nosi charakter sportowo-towarzystki, stanowiąc równocześnie odpowiednią propagandę sportu konnego wśród szerszych warstw cywilnych i wojskowych.

Przy tej sposobności nie można pominąć zasług społeczeństwa jarosławskiego na polu popierania sportu. Podnieść należy również duże zainteresowanie się tegoż społeczeństwa imprezami kulturalnymi i towarzyskimi urządzanymi przez 10. dywizjon artylerji konnej.

W szczególności należy podnieść zasługi p. Starosty jarosławskiego, radcy wojewódzkiego Edmunda PREZENTKIEWICZA, burmistrza inż. Stanisława SIERANKIEWICZA, ks. proboszcza E. MĘSKIEGO i ks. kapelana mjr. M. PĄCZKA, którzy w wysokim stopniu przyczynili się do zacieśnienia życzliwych stosunków tak koniecznych do współpracy dla dobra Ojczyzny.

Z okazji uroczystości 10-lecia artylerji konnej — które odbyły się w Warszawie w czasie od 10. X. do 16. X. 1928. wysłał 10. dywizjon artylerji konnej 1 działon, który mimo bardzo ciężkiego przemarszu około 400 km. z Jarosławia do Warszawy w 6. dniach, wykazał doskonałą kondycję koni, sprzężystość i wyszkolenie ludzi, a w czasie defilady w dniu 11. X. br. przed Panem Prezydentem Rzeczypospolitej i generalicją budził zachwyt swoją dziarską postawą.

Dca_10. dyw. art. kon. Ppik. Trzos Gustaw.

24-ty pułk ułanów.

24. pułk ułanów powstał z przemianowanego 214 pułku ułanów Armji Ochotniczej, który został sformowany w r. 1920. z Małopolskich Oddziałów Jazdy Armji Ochotniczej.

W szeregach pułku zebrały się najprzeróżniejsze elementy, owiane gorącą miłością ziemi rodzinnej i gotowością złożenia życia dla jej obrony. Kampanję bojową rozpoczął pułk dnia

31. sierpnia 1920 r. przyjmując krwawy chrzest ogniowy pod Zamościem, a dalej prowadząc zwycięskie boje na Koniuchy, Kotlice, Horyszów ruski i Bogutycze. Po przekroczeniu linii rzeki Bug 214. pułk ułanów Armji Ochotniczej działał przede wszystkim samodzielnie. Zajmuje miejscowości Targowiszcze, Perewały i sprawnym przeprowadzeniem natarcia na st. kol. i miasteczko Turzysk,

zdobywa dużą ilość jeńców, materiału wojennego i taboru kolejowego.

Te pierwsze zwycięstwa młodego i niewyrobionego jeszcze dostatecznie bojowo pułku, miały wielkie znaczenie moralne, ponieważ wzbudziły zapal i wiarę w swe siły wśród żołnierzy ochotników, stosunkowo mało szkolonych i nieprzyzwyczajonych do trudów wojennych.

Po zajęciu rejonu Włodzimierza Wołyńskiego i po zdecydowanym odrocie armji sowieckiej, 214. pułk ułanów armji ochotniczej przeprowadza pościg za cofającymi się bolszewikami, zajmując miejscowości Rożyszczce, Krościaniec, Silno, Zwiżdzo, dociera do rzeki Horyń. — 20 września 1920 r. wysunął się pułk na północ wzdłuż rzeki Horyń, a to w celu zrobienia dywersji na cofających się tyłach bolszewickich. Świetny ten pomysł pułk. Żółkiewskiego, potomka Wielkiego Hetmana podówczas Dcy pułku dał bardzo szybko rezultat, bo tegoż dnia przed miasteczkiem STEPAN zachodzi pułk drogą cofającej się kolumnie piechoty i artylerji sowieckiej.

Zawiązana walka przeciąga się do późnej nocy — w rezultacie pułk przez swą zdecydowaną postawę zajmuje miasteczko Stepań i Przedmoście na rzece Horyń. Akcja pułku na Stepań była pierwszą większą bitwą, w której pułk samodzielnie, nie licząc na żadną pomoc, mężnie stawił czoło znacznie przeważającym siłom nieprzyjaciela.

Z akcji tej pułk wyszedł zwycięsko, mimo, że liczył tylko 200 szabel, dierzonych w ręku niewyrobionego ułana, ochotnika.

Dzień ten 21. września, jako dzień sławy pułku obchodzony jest obecnie przez 24. pułk ułanów, jako dzień święta pułkowego.

Na specjalne podkreślenie zasługuje nadzwyczajna działalność ks. kapelana pułku Dra TARNAWSKIEGO, który we wszystkich bojach, będąc zawsze w pierwszej linii ognia dawał przykład prawdziwego męstwa, zachęcając tem samem ułanów do zwycięskich wysiłków. — Niestety Stepań kładzie kres tej pięknej i dzielnej akcji ks. kapelana, gdyż przeszyty 4-ma kulami, ciężko ranny — odchodzi na tyły i do pułku już nie powraca. — Nie zapomina jednakowoż śp. Ksiądz kapelan TARNAWSKI o swym pułku i do końca życia, tj. do roku 1927 jest całym sercem z nim złączony.

Po kilkudniowych walkach pozycyjnych pod Stepaniem, 214. pułk ułanów zostaje wycofany do Kowla, a następnie skierowany na Brześć Litewski do Ejszyszek, gdzie wchodząc w skład 3 ciej brygady kawalerji, pełni służbę kordonową na pograniczu litewskim, do czasu zawarcia pokoju.

Mimo krótkiego czasu pobytu na froncie pozostawił pułk prawie na wszystkich odcinkach, na których brał udział w walkach w obronie Ojczyzny, widome znaki krwawej pracy ułana — ochotnika, w postaci skromnych żołnierskich mogił, znacząc tem krwawy szlak drogi bojowej pułku, — w uznaniu zaś zasług i pracy bojowej Naczelnym Wódz zawiesił na piersiach oficerów i szeregowych pułku 14 Orderów Virtuti Militari i 52 Krzyży Walecznych.

Po zakończeniu działań bojowych przeszedł 214. pułk ułanów Armji ochotniczej do Żółkwi pod Lwowem na nową pracę pokojową.

Dowódca pułku pułk. ŻÓŁKIEWSKI Tadeusz, jako ochotnik zwolniony wraz z oficerami i szeregowymi ochotnikami, opuszcza szeregi pułku w październiku 1920 r. — Z rozkazu Naczelnym Władz wojskowych 214. pułk ułanów Armji Ochotniczej zostaje przemianowany na regularny pułk jazdy, otrzymując numerację „24. pułk ułanów“. Ten wysoki zaszczyt, który uzyskały tylko nieliczne jednostki ochotnicze, przypisać należy dzielnej postawie bojowej pułku i tym zwycięskim walkom, dzięki którym pozyskał dobre imię w szeregach Obrońców Ojczyzny.

Bardzo dotkliwie odczuł pułk niedogodne warunki szkolenia oddziałów, jak brak odpowiednich placów ćwiczeń oraz rozdzielenie pułku przez długotrwałe asystencje poszczególnych oddziałów, a zwłaszcza dyonu w Tarnopolu. Poza tem nieustalona jeszcze po działaniach wojennych pokojowa dyslokacja oddziałów, powodowała, że pułk w ciągu 1 1/2 roku zmieniał kilkakrotnie garnizon.

W kwietniu 1922 r. przeniesiony zostaje 24. pułk ułanów do stałego garnizonu w Kraśniku.

Niestrudzonej pracy kolejnych dcy pułku zwłaszcza dcy pułku płk. Rudolfa LANGA, zawdzięcza pułk uznanie, jakie dotychczas stale uzyskiwał od władz przełożonych.

Obecnie w życiu pokojowem pułku, cichy i spokojny garnizon w Kraśniku — daje możność zajęcia się wyłącznie pracą wyszkoleniową i kulturalno-oświatową ułana, wyrabiając go na dobrego żołnierza i prawego obywatela Państwa.

Dzięki ofiarnej inicjatywie b. wachmistrza-ochotnika p. Józefa LECH-PIEROŻYŃSKIEGO i b. uczestników walk 214 p. ułanów A. O. otrzymał pułk sztandar w r. 1923. Z ofiarności śp. Księdza kapelana Dr. TARNAWSKIEGO powstała w pułku świetlica żołnierska jego imienia, zaopatrzona w scenę i świetny aparat projekcyjny, dając ułanom w wolnych chwilach od zajęć miłą rozrywkę, oraz szerząc kulturę i oświatę. Solidarna działalność miejscowego ks. prałata del CAMPO SCIPIO wraz z mieszkańcami Kraśnika i okolicznego obywatelstwa, daje co roku ułanom miłe i cenne upominki świąteczne, dowodząc, jak społeczeństwo

nasze kocha i dba o swego żołnierza. Ogólną sympatią, serdecznością i życzliwością całego pułku cieszy się dom Państwa Ordynat. Maurycowstwa Hr. ZAMOYSKICH w Klemensowie i Państwa GRABKOWSKICH w Michalewicach którzy swą — staropolską gościnnością rok rocznie przyjmują i goszczą ułanów kraśnickich w czasie letnich manewrów, dając tem niezbity wyraz, jak oceniają wysiłek i trud żołnierzy w celu przygo-

towania się do potrzeby wojennej i w jak miły i serdeczny sposób chcą im tę pracę uprzyjemnić.

Że ułani 24-go pułku ułanów ukochali ziemię ordynacji ZAMOYSKIEJ, to nic dziwnego, gdyż prócz serca i szczerzej życzliwości, jaką tam znaleźli, bracia ich z 214. pułku ułanów Armji Ochotniczej otrzymali na tej ziemi swój chrzest ogniowy, broniąc Zamościa w sierpniu 1920 r. przed nawałą bolszewicką.

2-gi pułk strzelców konnych.

14. lipca 1917 r. jest datą powstania 1. pułku szwoleżerów polskich we Francji, obecnie 2 go pułku strzelców konnych. Koszary w mieście Alencon departamentu Orne były kolebką 1. pułku szwoleżerów polskich. Tu pułk otrzymał kompletne wyekwipowanie i odbył ćwiczenia pod okiem francuskich instruktorów. Szwoleżerowie rekrutowali się z kawalerzystów armji niemieckiej, wziętych do niewoli i z ochotników z Ameryki, oraz wojskowych Polaków armji rosyjskiej, którzy przez Murmań przybyli do Francji.

Pierwszy szwadron wraz z sformowanym 1. pułkiem strzelców pieszych wyruszył na front w Szampanji. Spieszony, zajmował odcinek pod nazwą „Champ de Lusine“ pod Reims, niejednokrotnie dając dowody męstwa i wytrwałości. W Alencon stale ćwiczył szwadron instrukcyjny, przygotowujący podoficerów i uzupełnienia.

W maju 1918 r. szwadron otrzymał od m. Paryża sztandar, który osobiście wręczył wysłanej w tym celu delegacji, Prezydent Poincare. Dalsze formowanie pułku postępowało w szybkim tempie, tak, że z chwilą wyjazdu do Polski pułk liczył pełne 4, dyony przydzielone do dywizyj piech.

Dcą pułku mianowany został oficer armji francuskiej Polak Płk. GAŚOWSKI.

We wrześniu 1919 r. zostaje pułk przemianowany na 4-ty pułk strzelców konnych. W październiku 1919 r. 1. dywizjon osiąga linię rzeki Słucz i tu zajmuje odcinek frontu, broniąc go aż do wiosny 1920 r. Bierze udział w raidzie kawalerji na Żytomierz, przechodząc w 2 dniach 180 km.

W kwietniu 1920 r. przydzielony czasowo do 15. dywizji piechoty, maszeruje z nią na Kijów i wraca z nią do miasta. — W odwrocie zaś z 13. dywizją piechoty, wśród ciągłych walk do-

chodzi do granic Małopolski przez Wiśniowiec, Zborów, Złoczów, Krasne, spiesząc na odsiecz zagrożonego Lwowa. Po kilkakrotnych zwycięskich walkach pod Lwowem, przerzucony transportem kolejowym na Rawę Ruską, wraz z oddziałami piechoty ściga armję Budiennego i oswobadza oblężony Zamość.

Koniec wojny zastaje 1. dywizjon w Równem. Tu następuje reorganizacja kawalerji dywizyjnej. Pierwszy dywizjon wraz z szwadronem instrukcyjnym b. 1. Pułku Szwoleżerów tworzy 2. Pułk Strzelców Konnych. Dla 2-go pułku strzelców

D-ca 2. p. strzelców kon.
Płk. Niementowski Romuald.

konnych wyznaczony został stały postój w m. Hrubieszów, dokąd przybywa w lipcu 1921 r. Niejednokrotnie chlubnie odznaczony w czasie walk, w pracy pokojowej również osiągnął pułk znaczne sukcesy. Prócz ćwiczeń i przygotowania do wojny duży nacisk położony został na oświatę i uświadczenie narodowe żołnierza. Znaczna ilość b. żołnierzy analfabetów wraca do domów po odbyciu służby wojskowej, umiając czytać i pisać. Ścisłe współżycie ze społeczeństwem miejscowem, zaznacza się zawsze we wszystkich okolicznościach. W każdej uroczystości uczestniczy stale cały szereg wybitniejszych jednostek miejscowego społeczeństwa jak: ks. prałat

JUŚCINSKI, Starosta powiatowy, burmistrz miasta p. MAKAREWICZ, p. Feliks CZARKOWSKI, były prezes Komitetu Opieki nad Żołnierzem p. Rejent ZAWADZKI i wielu innych.

W roku 1925. powiat Hrubieszowski w dowód swej sympatji ofiarował dla pułku sztandar, który uroczystość została wręczony przez gen. ROMERA, przedstawiciela Pana Prezydenta Rzpltej Polskiej. Koło sportowe pułku urządza często zawody konne, w których uczestniczą prócz oficerów

okoliczni ziemianie. Rodzina Wojskowa prowadzi przedszkole dla dzieci oficerów i podoficerów, utrzymując fachową siłę i korzystając z udzielanych chętnie wskazówek Inspektora szkolnego p. GREGIERA.

Życie towarzyskie bardzo rozwinięte wyraża się licznymi zabawami i zebraniem, urządzanymi bądź przez Korpus oficerski we własnym Kasynie, bądź przez okoliczne ziemiaństwo w mieście, w każdym wypadku podtrzymując wzajemne węzły ścisłego współżycia.

6-ta Samodzielna Brygada Kawalerji.

Dowództwo 6. Samodzielnej Brygady Kawalerji powstało z dowództwa 1-szej większej jednostki kawalerji w odrodzonej Polsce — 1-szej Brygady Jazdy, sformowanej w listopadzie 1918 r. w Lublinie pod dowództwem pułkownika BELINY-PRAŻMOWSKIEGO. Brygada wzięła udział na Wielkanoc 1919 r. w zdobyciu Wilna, następnie w r. 1920 w bojach pod Dźwińskiem.

W czerwcu 1920 r. objął dowództwo brygady płk. GŁUCHOWSKI Janusz.

W związku z przejściem wojska na organizację pokojową dowództwo 1-szej Brygady Jazdy zostało 1. czerwca 1921 r. przemianowane na Dowództwo 6-ej brygady jazdy z miejscem postoju we Lwowie.

W listopadzie 1921 r. objął dowództwo brygady pułk. PLISOWSKI Konstanty, dotychczasowy dowódca 8-mej brygady jazdy, jeden z najdziel-

w.z. Dca 6. Sam. Bryg. Kaw. — Ppl. Szt. Gen. Grobicki Jerzy.

niejszych polskich kawalerzystów, wsławiony przedarciem się na czele szwadronu w r. 1918 z Odessy do I-go Korpusu w Bobrujsku, słynny z przeprawy przez Don, twórca 14. p. ułanów na Kubaniu, oraz wsławiony szarżą pod Jazłowcami.

W maju 1924 r. Dowództwo brygady przeszło do Stanisławowa. W styczniu 1928. odchodzi, płk. PLISOWSKI na stanowisko dcy 5-ej samodzielnej brygady kaw. w Krakowie, a dowództwo brygady obejmuje ppłk. S. G. Jerzy GROBICKI, dca 22. p. ułanów, podczas wojny polsko-bolszewic-

kiej Szeł Sztabu 8-mej i 9-tej dywizji piechoty, 4-tej brygady jazdy i dca 1. p. szwoleżerów podczas sierpniowych walk 5-tej armji między Modlinem a granicą Prus Wschodnich.

Stosunek oddziałów brygady do ludności cywilnej w poszczególnych garnizonach z każdym rokiem staje się ściślejszy i bardziej serdeczny.

6-ty Pułk Ułanów.

6-ty pułk ułanów został sformowany dnia 17. grudnia 1917 r. przez płk. Stefana GRABOWSKIEGO w Besarabji, we wsi Tatarkopczak.

W lutym 1918 r. wchodzi w skład II-go Wschodniego Korpusu gen. broni Józefa Hallera. W dniu 11. maja bierze czynny udział w pamiętnej bitwie kaniowskiej.

II-gi korpus osaczony ze wszystkich stron przez oddziały niemieckie wysłała 6-ty p. ułanów do przeciwnatarcia, by wytworzyć lukę w oddziałach nieprzyjacielskich i przez nią przejść do oddziałów własnych. 6-ty p. ułanów przeprowadza niezapomnianą szarżę na 6-ciokrotnie przeważającego

nieprzyjaciela, wprowadzając spustoszenie w szeregach niemieckich. W szarży tej pułk traci kilku zabitych i rannych. Ze strony niemieckiej kilkudziesięciu zabitych i rannych, kilkuset wziętych do niewoli. Niemcy stracili również wiele broni automatycznej i ręcznej.

Czyn ten bojowy 6. p. ułanów był wybitnym nie tylko pod względem taktycznym, ale i historycznym, gdyż był dowodem siły ducha, patriotyzmu i poświęcenia się.

Dzień bitwy kaniowskiej obchodzi pułk co roku uroczysto, jako dzień święta pułkowego.

Po bitwie kaniowskiej 6. p. ułanów tak jak i cały drugi korpus składa broń dnia 13. maja 1918 r. na skutek umowy z dowództwem wojsk niemieckich.

Dnia 4. marca 1919 r. występuje znów na widownię 6. p. ułanów w Odessie, sformowany z resztek dawnego 6. p. ułanów pod dowództwem mjra KOWNACKIEGO Włodzimierza.

Dnia 4. kwietnia 1919 r. pułk wraz z 4-tą dywizją strzelców gen. ŻELIGOWSKIEHO opuszcza Odessę, celem przedostania się do Polski. Po drodze stacza kilka bitew z bolszewikami i po przejściu rzeki Dniestr, przechodzi na terytorjum rumuńskie.

Po długiej wędrówce dnia 15. czerwca 1919 r. 6-ty pułk ułanów wraz z 4-tą dywizją strzelców gen. ŻELIGOWSKIEGO, przechodzi pod Śniatynem granicę rumuńską, staje wreszcie na umiłowanej ziemi ojczystej, by z tym większym zapalem i ofiarnością Jej służyć.

Pomny swych dziejów z pod Kaniowa, 6-ty pułk ułanów jeszcze nie odetchnawszy, bierze udział w obronie wschodnich połaci Rzeczypospolitej i oczyszcza je od najazdu ukraińskiego, oraz stacza szereg walk zwycięskich.

6. p. ul. — Rotm. Rostwo-Suski na konkursie w Nicei w 1927 r.

Dnia 28. czerwca 1919 r. po „przejściu” przez Stanisławów, pułk forsuje rzekę Dniestr pod Haliczem, zajmuje stację kolejową i odrzuca ukraińską piechotę i artylerię, biorąc wielu jeńców i 4 klm. Następnie pułk przechodzi do m. Niżniów, forsuje rzekę Strypę i wraz z 14. pułkiem ułanów bierze udział w słynnej szarży pod Jazłowcem. W dalszych walkach pułk przyczynia się do rozbicia 15. brygady ukraińskiej, biorąc 800 jeńców,

wiele amunicji, zapasów żywności, oraz tabor brygady wraz ze sztabem.

Dnia 11. września 1919 r. na rozkaz M.S. Wojsk. przechodzi pułk do Kołomyji, celem połączenia się z 6. p. ułanów jazdy lwowskiej, sformowanym z dawnego 6. p. ułanów austriackich pod dowództwem płka KOSTECKIEGO i tak o stanie ponad 1.000 szabel zostaje przydzielony do 12. dywizji piechoty, z którą po uciążliwych bitwach zajmuje Kamieniec Podolski, a następnie uczestniczy w akcji na Kijów. W r. 1920 pułk odbywa wszystkie walki odwrotowe w składzie 18. dywizji piechoty, z którą dochodzi do miejscowości Podhorce.

Dnia 14. września, wraz z I-szą brygadą bierze udział w drugiej ofensywie Armji polskiej, i stacza szereg walk.

Dnia 23. września 1920 r. pułk w szyku pieszym zdobywa wieś Michniów biorąc do niewoli około

500 jeńców i 6. km. Tego samego dnia łączy się z 5-tym i 11. pułkiem ułanów w miejscowości Szczurowce, by ruszyć pod Zasław broniony przez 24. dywizją bolszewicką liczącą 12.000 bagnatów. Na rozkaz dcy brygady gen. GŁUCHOWSKIEGO pułk w konnym szyku szarżuje na piechotę nieprzyjacielską. W szarży specjalnie wyróżnia się 2-gi i 3-ci szwadron. Pułk bierze 2.000 jeńców, 18 ckm., kilkaset karabinów, — Zasław zdobyty, resztki 24. dywizji bolszewickiej w nieładzie wycofały się. Straty własne stosunkowo niewielkie: 1 oficer i 4 ułanów zabitych, kilkunastu rannych.

Następnie pułk z I-szą brygadą posuwa się dalej na wschód za cofającym się nieprzyjacielem, zajmując Kumanowce, poczem prowadzi dalszą ofensywę w kierunku na Wojtówce. W miejscowości Łysa Górka otrzymuje w dniu 18.X. 1920 r. rozkaz 18-tej dywizji piechoty wstrzymania działań wojennych wskutek zawarcia rozejmu.

Dnia 16.XI. 1920 r. przechodzi pułk poza linię demarkacyjną (rzeka Zbrucz) dla pełnienia służby granicznej.

Dnia 14. maja 1921 r. pod dowództwem płka GRABOWSKIEGO Stefana przechodzi na stałe do Stanisławowa, gdzie rozpoczyna żmudną, regularną i twórczą pracę pokojową.

W r. 1923 objął dowództwo pułku ppłk. ROŻAŁOWSKI, dowodząc nim do wiosny 1928 r.

Obok codziennej znoonej pracy nad wyszkoleniem żołnierza, jego sprawnością fizyczną i oświatą nie zapomniano w pułku o sporcie konnym,

D-ca 6. p. ułanów
Ppłk. Szt. Gen. Radecki Mikulicz.

tak lubianym przez kawalerzystów. Wielu oficerów rok rocznie reprezentuje barwę pułku na torach krajowych i na torach zagranicznych, w osobie rtm. de Rostwo-Suskiego Kazimierza. Poza tym kilka razy do roku urządza pułk zawody konne, z których dochód przeznaczają na cele oświatowe pułku lub na cele dobroczynne.

Również i życie towarzyskie rozwija się stale. Wspólne wieczorki, urządzone przez pułk ze społeczeństwem cywilnym, świadczą o sympatii, jaką cieszy się pułk wśród miejscowego społeczeństwa.

Obecnie pułkiem dowodzi ppłk. S. G. RADECKI MIKULICZ Witold.

9-ty Pułk Ułanów Małopolskich.

9-ty pułk ułanów formuje się w pierwszych dniach listopada 1918 r. w Dębicy, gdzie obejmuje pozostawione przez austriacki 3. pułk konie magazyny.

Już w dniu 21. listopada wyruszyły pierwsze oddziały pułku na plac boju pod Przemyśl. Skład tych oddziałów stanowili przeważnie ochotnicy z byłej armii austriackiej i legioniści.

Pierwszy okres walk pułku pod Przemyślem był ciężką szkołą dla nowego oddziału, a już te pierwsze kroki okupił nowoformujący się pułk ciężkimi stratami w zabitych oficerach i ułanach odnosząc jednakże liczne zwycięstwa, z których niejedno było wyróżniane w Komunikatach Nacz. Dowództwa.

Cały ten okres pierwszych bojów to również okres ciągłej organizacji pułku, wśród codziennych krwawych walk, które już wtedy wyrobiły pułkowi sławę bojowego oddziału.

W maju 1919 r. pułk wyrusza na ofensywę ukraińską już w składzie 4 szwadronów linjowych szwadronu kar. masz. ze stanem 400 szabel.

W czasie ofensywy pod Drohobyczem ginie dowódca pułku major BARTMAŃSKI, dowództwo po nim obejmuje rtm. DUNIN-BORKOWSKI.

Całą ofensywę w Małopolsce Wsch. odbywa pułk w bezpośredniej łączności z 4-tą dyw. piechoty i bierze udział we wszystkich walkach w rejonie Drohobycz, Stryj, Kałusz, Halicz, Stanisławów, Tarnopol, zajmując samorzutnie Kałusz i Stanisławów.

W lipcu 1919 r. po zupełnym uwolnieniu Małopolski Wsch. od nieprzyjaciela, odchodzi pułk na Wołyń w składzie 5 Bryg. Jazdy. Po zajęciu Korca przechodzi do składu 4-tej Brygady Jazdy, a po bitwie o Zubkowicze odchodzi na Polesie, by na tamtejszych bezdrożach i w szczególności dla

kawalerji ciężkich warunkach, walczyć od stycznia 1920 r.

Z wiosną tegoż roku, rozpoczyna 9 pułk ułanów z 1 dywizją Jazdy ofensywę ku Dnieprowi, przełamawszy front bolszewicki pod Prutówką, bierze wybitny udział w zajęciu Koziatyna, następnie zajmuje Rokitno i maszeruje szlakiem; Olszanice, Bogusław w rejon Taraszczycy.

Z ukazaniem się na froncie armji konnej Budiennego, pułk wśród ciągłych walk i szarż konnych ponosi trudy odwrotu w składzie 1. dyw. Jazdy a zdobywając szereg laurów wojennych, wybija się wśród pułków tejże dywizji na czołowe miejsce swą dzielnością i moralną siłą.

W dalszym odwrocie całej armji naszej, staje pułk nad Horyniem, gdzie 3. lipca w rejonie Milatyna, ginie drugi z rzędu dowódca pułku podpułk. DUNIN-BORKOWSKI, właściwy organizator pułku.

Po paradniowej reorganizacji 1. dyw. jazdy w Zamościu, przechodzi pułk pod dowództwem majora DEMBIŃSKIEGO ciężkie boje w rejonie Beresteczka, Brodów i Lwowa i pomimo ciężkich

strat, nigdy niezłamany na duchu i sile, zdobywa zwycięskimi czynami nowe laury wojenne.

Dnia 31. sierpnia 1920 r. bierze pułk udział w krwawej bitwie z armją konną Budiennego pod Komorowem, szarżuje trzykrotnie, tracąc czterech oficerów i kilkudziesięciu ułanów, ale męstwem swym przyczynia się do rozbicia nieprzyjaciela.

Dzień 31. sierpnia, jako dzień najkrwawszego wysiłku i chwały pułku, obrany został dniem święta pułkowego.

Po bitwie Komorowskiej pułk nie spoczywa, lecz maszeruje na linję Bugu, a następnie Styru i ścigając nieprzyjaciela maszeruje na Równe. W dniu 6. X. bierze udział w sławnym zagonie na Korosteń.

Dca 9. p. ul. — Płk. Komorowski.

Oto krótka historia pierwszego okresu istnienia 9. pułku ułanów, okresu pełnego chwały i największego bohaterstwa, którego krwawym świadectwem 11 poległych oficerów, w czym dwu do-

9. p. ul. — na ćwiczeniach.

wódców pułku i przeszło 100 ułanów oraz duża ilość rannych, a nagrodą i uznaniem 70 orderów *Virtuti Militari* i 200 Krzyży Walecznych na piersiach tych, co barwy tego pułku nosili.

Po zawarciu pokoju pierwszym garnizonem pułku była Żółkiew, lecz niedługo zostaje przeniesiony do Brodów i Złoczowa potem Tarnopola, a w końcu roku 1922 do Czortkowa i Trembowli, gdzie do dziś stoi.

Ze względu na te ciągłe zmiany miejsc postoju, dopiero od roku 1922. zaczyna pułk pracować intensywnie nad wyszkoleniem i gruntować swoją tradycję pokojową pod pięcioletnim dowództwem pułkownika POMIANKOWSKIEGO, a że swojej wojennej sławie przynosi nowe laury, dowodem pochwały i uznania przełożonych.

Od płk. POMIANKOWSKIEGO dowództwo objął płk. PRYZIŃSKI, a obecnie od roku pułkiem dowodzi ppłk. KOMOROWSKI.

Nie tylko na polu wyszkolenia fachowego pułk nie zostaje w tyle, ale również pod względem sportowym stoi na odpowiedniej wysokości. Oficerowie pułku tak na torach krajowych, jak i zagranicznych reprezentując Armię polską odnoszą poważne zwycięstwa sportowe.

Stojąc stale na straży tych ziem, które krwią swoją znaczył, 9. p. ułanów jako najbardziej wysunięty na wschód oddział kawalerji w Małopolsce Wschodniej, potrafił zyskać sobie pełną sympatię i uznanie całego społeczeństwa, to też słusznie przybrał nazwę 9-tego pułku ułanów małopolskich.

22-gi Pułk Ułanów.

22. pułk ułanów powstał z połączenia ochotniczych pułków ułanów 209 i 212 i dzięki temu ostatniemu posiada on w swej historii szereg ciekawych akcji bojowych z okresu walk o utrzymanie niepodległości Państwa, w r. 1920.

Z wymienionych pułków 212 p. ułanów, wchodzący w skład grupy jazdy majora Feliksa JAWORSKIEGO odegrał wybitną rolę na froncie, uczestnicząc przez cały czas trwania kontrofensywy Naczelnego Wodza w akcji bojowej.

Oddziałami macierzystymi 22. p. ułanów były: część wspomnianej grupy majora Feliksa JAWORSKIEGO oraz ochotnicze oddziały zwerbrowane przez przemysłowca naftowego rtm. rezerwy TOWARNICKIEGO Henryka (obecnie posła na Sejm) w Małopolsce Wschodniej.

Tę drugą, istotnie macierzystą część pułku stworzono dzięki ofiarności przemysłowców naftowych, wobec których rtm. TOWARNICKI wystąpił z inicjatywą wyekwipowania ochotniczych oddziałów kawalerji na koszt tychże przemysłowców. Poparta przez wyższe dowództwo akcja ta sprawiła, że w krótkim czasie zebrano znaczniejszy oddział ochotników, który jednakże wskutek zakończenia wojny, nie wziął już udziału w walce. Natomiast z większością ochotników swojej grupy stanął do dyspozycji Naczelnego Wodza w dniu 16. sierpnia 1920. w Firleju, major Feliks JAWORSKI. Stąd w związku z całokształtem operacji grupa ta została użyta do akcji na Radzyń, a następnie na Międzyrzec.

Dca 22 p. ułanów
Płk. Szt. Gen. Grobicki.

Major JAWORSKI i jego ochotnicy nie potrzebowali długiej zaprawy wojennej, gdyż już w dniu 17. sierpnia podaje o tej grupie dowódca 1. dywizji Piechoty płk. DĄB-BIERNACKI, następujące szczegóły w meldunku sytuacyjnym;

„Po przybyciu do Międzyrzecza zastano na miejscu Grupę Majora JAWORSKIEGO, który zajął miasto około godz. 15:00“.

Według meldunku majora JAWORSKIEGO napotkał on na silny opór nieprzyjaciela w rejonie Kąkolownica. Opór został przełamany szarżą, przy czym atakujące oddziały nieprzyjaciela wycięto (między zabitymi dca pułku dowódcy baonów 508. pp., 2 dowódców baonów i 1 komisarz 510. pp.).

Tutaj, głęboko na tyłach nieprzyjaciela, który rozpaczliwie walczy o przeprawę, dochodzi do niezwykle ciężkich bojów o miejscowości Skrzeszów i Frankopol. W pamiętnych tych bitwach, w dniach 18. i 19. sierpnia oddział majora JAWORSKIEGO kilkakrotnie otoczony przeważającymi siłami, przebija się z niezmiernym trudem. Skrzeszów przechodzi kilkakrotnie z rąk do rąk. W południe dnia 19. sierpnia zostaje definitywnie zdobyty i utrzymany.

Jak wielkie znaczenie miało przerwanie szosy pod Skrzeszowem, dowodzi jeden z dców sowieckich Putna, który w swej książce „K,Wiśle i obratno“ wyraźnie podkreśla, że zajęcie Skrze-

22. p. ułanów — Fanfary.

W dniu 18. sierpnia melduje dowództwo Frontu środkowego:

„Grupa majora JAWORSKIEGO osiągnęła o godz. 13:00 Mordy, stacząc tam i w Głuchówku walkę z oddziałami 2 dywizji sowieckiej. Grupa wzięła ponad 100 jeńców i duże tabory. Nieprzyjaciel wycofał się w kierunku północnym“.

To i szereg meldunków — których tu ze względu na szczupłość miejsca przytoczyć nie można — świadczą dobitnie, jak sprawnie działał oddział mjr. JAWORSKIEGO, ledwie trochę ponad pół tysiąca szabel liczący — i to w chwilach kiedy od szybkości decyzji i impetu, zależało powodzenie planu Naczelnego Wodza. Prąc nieopowstrzymanie naprzód, zawsze zwycięsko, a z minimalnymi stratami, osiąga major JAWORSKI, zgodnie z rozkazem 1. Dywizji Legionów, której był podporządkowany, przeprawę przez Bug.

szowa i przerwanie szosy na Drohiczyn, zmusiło Dowództwo sowieckie do zmiany drogi odwrotowej dla trzech dywizji, a to; 2. 17. i 21. dywizji sowieckiej, oraz dla niedobitków 8. 10. i 57. dywizji sowieckiej na drogę okrężną na Granne i Nur, co narażało te wszystkie oddziały na marsz flankowy przed naszą 21. dywizją piechoty, oraz na zetknięcie się z 1. Dywizją Legionów w rejonie Bransk—Białystok. Zdobycz walk o Skrzeszów przyniosła przeszło tysiąc jeńców, 4 sztandary, 15 armat, 9 karabinów maszynowych oraz niezliczoną ilość wozów.

Straty: zabitych 1 oficer i 15 ułanów, rannych 3 oficerów i 41 ułanów.

Omawiając działania wojenne majora JAWORSKIEGO, nie można się oprzeć uczuciu podziwu dla tego znakomitego zagończyka. Z materiałem, zdawałoby się wątpliwej wartości, w ciągu czterech dni, wykonał on działanie, kto-

re niejednemu pułkowi kawalerji obcej, wystarczyłoby do chlubnego zapełnienia kart historii z całej wielkiej wojny europejskiej.

Powstałym z połączenia 209. i 212. pułku ułanów 22. pułkiem ułanów dowodzili kolejno: rtm. Towarnicki Henryk, płk. Belina Prażmowski Władysław i mjr. Niementowski Romuald.

Od r. 1921. objął dowództwo pułku płk. FIBICH Władysław, który niezmierną pracą i utrzymaniem żelaznej dyscypliny, stworzył podwaliny wzorowej organizacji. dzięki czemu na wielkich kawaleryjskich manewrach w r. 1925., pułk wysunął się na czoło kilkunastu innych pułków kawalerji, biorących udział w tych manewrach.

W r. 1924. pułk przeniesiony zostaje do Brodów i wchodzi w skład 6. Samodzielnej Brygady kawalerji. W styczniu 1927. dowództwo pułku obejmuje ppłk. SG. GROBICKI Jerzy.

22. p. ułanów — Fragment z zawodów.

Przyjęty serdecznie przez mieszkańców Brodów, pułk pozostaje w stałym kontakcie z miejscową ludnością cywilną, która popierając miejscową organizację przysposobienia wojskowego oraz wszelkie imprezy pułkowe, przeważnie sportowe, daje temsamem dowody swej życzliwości. Ujawniają ją na każdym kroku także miejscowi przedstawiciele Rządu i Samorządów. Przy okazji świąt państwowych i obchodów narodowych dowództwo pułku działa zawsze w porozumieniu z przedstawicielami ludności cywilnej, w miarę możliwości przyczyniając się do tych uroczystości.

Doceniając w pełni znaczenie tradycji w wojsku, zainicjował Dca pułku ppłk. SG GROBICKI

święto zbratania się pułków 19. i 22. ułanów. Oddziały Ochotnicze bowiem, z których te pułki powstały wchodziły w skład Grupy majora JAWORSKIEGO i węzły braterstwa zadzierżgnęły na polach bitew. Uroczystego aktu zbratania dokonano przez wręczenie odznak pułkowych, przez specjalne delegacje z dowódcami obu pułków na czele w Ostrogu i Brodach, przyczem przed frontem pułku wyjaśniono szeregowym znaczenie i cel braterstwa.

Z okazji bytności w Brodach attache wojsk. Łotwy płk. Grünbergsa nawiązano łączność z pułkiem kawalerji w Daugavpils (Dzwińsk). Zamieniono między pułkami znaczki, a na święto pułkowe 28.VI. 28. r. przybyła do Brodów delegacja łotewskiego pułku w składzie 3 oficerów. Odwzajemniając się delegacja 22. p. uł. wyjedzie do Dzwińska na 10-lecie łotewskiego pułku kawalerji w lipcu 1929.

Praca oświatowa koncentruje się w świetlicach pułku, w których zbierają się podoficerowie, wzgl. szeregowi celem wysłuchania wykładów lub pogadanek, przeprowadzanych przez referenta oświatowego, albo oficerów, wyznaczonych w tym celu przez dowódcę pułku.

Z okazji imienin Marszałka Piłsudskiego, patrol 22. p. ułanów odbył w 6-ciu dniach rajd Brody—Warszawa i zameldował się wraz z d.cą pułku i jego zastępcą u Pana Marszałka, który osobiście dokonał przeglądu patroli.

Na polu sportowem, osiągnął pułk piękne wyniki, odnosząc w roku bieżącym zwycięstwo w biegu patroli brygady na przestrzeni 400 km., a pozatem zdobywając liczne nagrody na konkursach hippicznych w Brodach, Złoczowie, Tarnopolu oraz na wyścigach Małopolskiego Towarzystwa Zachęty dla Hodowli Koni we Lwowie. Z osób cywilnych, szczególnie dla pułku życzliwych, wymienić trzeba w pierwszym rzędzie rtm. rez. TOWARNICKIEGO, pierwszego dowódcę pułku, który wielokrotnie ofiarowywał pułkowi piękne i wysoko wartościowe nagrody, własnym kosztem sprawił instrumenta orkiestralne, a wreszcie ostatnio materialnie przyczynił się do przeprowadzenia instalacji elektrycznej, niezbędnej dla pułku.

6-ty Dywizjon artylerji konnej.

Dnia 6. grudnia 1919 r. na podstawie zarządzenia Generalnego Inspektora Artylerji i dowódcy Artylerji Konnej, zostaje rozpoczęte formowanie 6. dywizjonu artylerji konnej.

Dcą dywizjonu mianowano kpt. Michała Belinę PRAŻMOWSKIEGO, a formującą się 3 baterję

1 dywizjonu artylerji konnej w Warszawie przemianowano na 1-szą. Baterja ta pod dowództwem por. Stanisława Kopańskiego, a następnie pod dowództwem por. Mikołaja Więckowskiego jest początkiem dywizjonu.

Sztab dywizjonu i 2. bateria formuje się w Górze Kalwarji, dowódcą baterji wyznaczony został śp. por. Petrażycki Adam, 3 bateria formuje się we Lwowie.

Wojnę przebyły baterje oddzielnie z tem, że 1. i 2. bateria przez większą część wojny były przydzielone do 2. dywizjonu artylerji konnej, którym podówczas dowodził kpt. Leon Hózman mirza Sulkiwicz, obecny dca 6. dywizjonu artylerji konnej.

Straty dywizjonu to: śp. Mjr. Michał Belina Prażmowski, który zginął jako dowódca 4. dak., dowodząc 14. pułkiem ułanów, sp. Kpt. Adam Petrażycki, dowódca 2 baterji, poległ pod Radziechowem, śp. ppor. Adam Leśniewski p. o. dcy 2. baterji, poległ pod Artasowem, śp. kan. Zagórski Jan z 2. baterji, oraz 7 rannych.

Odnznaczonych orderem Virtuti Militari 18 Krzyżem Walecznych 42.

1-sza bateria wymaszerowała na front 11. maja 1920. Walczy w grupie 1. dywizjonu artylerji konnej w działaniach t. zw. Armji rezerwowej gen. SOSNKOWSKIEGO na froncie północnym.

Dnia 23. czerwca z 1 brygadą jazdy zostaje bateria przerzuconą na Wołyń, gdzie cofa się z całą Armją z pod Równego nad Styr, biorąc udział w wypadzie na Młynów, poczem przydzielona do 3-ej D. P. Leg. Gen. Berbeckiego, cofa się za Bug.

Po rozpoczęciu ofensywy bierze udział w zwycięskim pochodzie powyższej dywizji na Włodawę i Brześć, biorąc udział w wypadzie na stację Żabinka.

Skutkiem wyczerpania koni przechodzi do Lwowa i po kilkudniowym wypoczynku, wraz z d-twem dywizjonu i 3-cią baterją wyrusza na Wołyń do 1. Korpusu Jazdy, z którym łączy się nad Słuczą w chwili zawieszenia broni.

2-ga bateria odchodzi na front 22. lipca 1920 do grupy operacyjnej jazdy gen. SAWICKIEGO, należąc kolejno do kilku brygad jazdy i dzieląc się niejednokrotnie na plutony.

Po rozformowaniu grupy operacyjnej, bateria weszła w skład 1. dyw. jazdy, uczestnicząc we wszystkich jej walkach i pochodach, zaczynając od bojów pod Komarowem, Beresteczkiem, Brodami i Radziechowem, kończąc na karkach rozbitej konnej armji Budiennego pod Korosteniem.

Bateria ta poniosła w czasie wojny największe straty, a dwaj jej dowódcy bohaterską ponieśli śmierć na polu chwały. Dzień bitwy jej pod Radziechowem stał się dniem dorocznego święta dywizjonu.

3-cia bateria, sformowana we Lwowie przez por Mokrzyckiego w dniu 16. sierpnia 1920 r. wychodzi na front. Pod miejscowością Kulików rozpoczyna bój, wchodząc w skład 7. Bryg. Jazdy, następnie przechodzi do składu 5. dyw. piech.

Po szeregu walk pozycyjnych na linii Bugu między Buskiem i Kamionką Strumiłową, zostaje odwołana z 5. Dyw. piech. do Lwowa.

Z pierwszą baterją i d-twem dywizjonu wagonuje się celem odjazdu do 1. dyw. jazdy, jednak w Chełmie została już wyladowana, aby marszami forsownymi przez Włodzimierz, Łuck i Równe dopędzić dywizjon pod Zwiahlem w chwili zawieszenia broni.

Po zakończonej wojnie wraca dywizjon do stałego garnizonu we Lwowie. D-two dywizjonu obejmuje mjr. Cichowski, potem podpułk. Stefan Maleszewski.

Od tej chwili zaczyna się wyłącznie praca nad szkoleniem roczników nowozaciężnych. — W pierwszych dniach czerwca 1924. zostaje dywizjon przeniesiony do Stanisławowa.

Brak koszar i stajen, których ruiny tylko przetrwały huragan wojny, zmusił do rozkwaterowania dywizjonu na przeciąg jednego roku po okolicznych wsiach.

W tych nader ciężkich chwilach przyszło dywizjonowi z wielką i serdeczną pomocą grono Pań stanisławowskich z P. Józefą FUCHSÓWNĄ na czele, urządzając dla żołnierzy święta Bo-

żego Narodzenia Wielkiejnocy.

W r. 1925. otrzymuje dywizjon koszary w mieście, jednak niezupełnie wykończone, co powoduje znów wielki wysiłek pracy w kierunku upiększenia koszar i doprowadzenia ich do tego by były wzorem ładu i porządku.

Korzystając z normalniejszych warunków pracy prowadzi dywizjon intensywnie wyszkolenie, otrzymując wielokrotnie uznanie swych przełożonych tak za pracę w garnizonie, jak też i wyniki osiągnięte w obozach.

Dla celów oświatowych, oraz dla rozweselenia żołnierza po ciężkiej jego pracy, zespół amatorski teatru żołnierskiego urządza przedstawienia, mając własną salę z urządzoną odpowiednio sceną.

Dca 6. Dyw. Art. konnej;
Mjr. Mirza-Sulkiwicz.

W r. 1927. dzięki polepszeniu się warunków zakwaterowania, otrzymali podoficerowie lokal na kasyno podoficerskie. Kasyno to wkrótce stało się

punktem zbornym życia pozasłużbowego podoficerów dywizjonu.

W czerwcu 1927. dowództwo dywizjonu obejmuje major Leon HÓZMAN-mirza-SULKIEWICZ.

6-ty Pułk Lotniczy.

Szósty pułk lotniczy we Lwowie jest najmłodszym z istniejących w Państwie naszym pułków lotniczych, gdyż organizację jego rozpoczęto w maju 1925 r.

Pracę nad organizacją pułku rozpoczął i przeprowadził dotychczasowy jego dowódca pułk. pil. Camillo PERINI. Praca ta nie była łatwą gdyż prócz normalnych, z organizacją nowej jednostki połączonych prac — zwalczyć trzeba było i usunąć cały szereg przeszkód i trudności, wynikających z braku personelu, pomieszczeń, wyekwipowania a co najważniejsze z braku odpowiednio wysokich kredytów.

Łącznie z powstaniem pułku powstała konieczność założenia i wybudowania nowego lotniska, gdyż stare lotnisko lwowskie na błoniach janowskich okazało się za ciasne, za małe i za blisko miasta położone, wokół zabudowane, nie nadawało się do rozszerzenia i rozbudowy. Rozpoczynając więc organizację pułku — przystąpiono równocześnie do budowy nowego lotniska na wykupywanych stopniowo gruntach w Skniłowie. Prace nad zaprojektowaniem nowego lotniska w Skniłowie, zdjęcia terenu i opracowanie projektów roz-

poczęto w r. 1923. Były to zasadnicze prace poprzedzające organizację pułku — prowadzone przez następny rok 1924 i 1925.

Pierwszy rozkaz dzienny pułku ukazał się dnia 23. V. 1925.

Zacząła się mrówcza, wytężona praca. Organizowano stopniowo: dowództwo pułku komendę portu wraz z posterunkiem meteorologicznym, eskadrę treningową i kolumnę samochodową na lotnisku janowskim, oraz park pułkowy w Skniłowie. Lato 1925., to właściwy okres organizacji pułku. Pułk otrzymuje płatowce i formuje eskadry.

Jesień 1925. r. i okres zimowy 1925/26. wypełniają dalsze prace organizacyjne i szkolenie rekrutów, przyczem zostaje zorganizowana szkoła podoficerska, szkoła obsługi samolotów, plutony radio i foto. Równolegle rozwija się praca parku pułkowego, — remont pierwszego płatowca ukończono 27. V. 1916. — pierwszego silnika 12. X. 1926.

Stopniowo powstają na lotnisku w Skniłowie budynki parkowe i hangary, rozpoczyna się budowa gmachu koszarowego.

W ten sposób rozpoczęta organizacja stworzyła podstawy do dalszej pracy pułku, pracy polegającej z jednej strony na uzupełnianiu braków, szkoleniu i doskonaleniu, na współpracy z innymi rodzajami broni, głównie w okresach letnich z drugiej strony na realizowaniu planów rozbudowy nowego lotniska, a to niwelacji i melioracji gruntów, budowie obiektów koszarowych, mieszkalnych, magazynowych, warsztatowych, garaży i innych. Praca ta natrafia na szereg trudności, niezależnych od pułku — dziś już jednak można stwierdzić, że lotnisko lwowskie w Skniłowie będzie za lat kilka jednym z najlepiej rozbudowanych i urządzonych w Polsce.

Szósty pułk lotniczy, aczkolwiek jednostka młoda, bo zaledwie 3½ lat istniejąca, zdawałoby

Dca 6. p. lot. — pułk. C. Perini.

6. p. lot. — Na manewrach.

się — n odgrywał roli w obronie polskośći Małopolski Wschodniej, tak jednak nie jest.

Pamiętać należy, że w czasie walk o tę polskość — organizacja pułków w lotnictwie wogóle nie istniała, a lotnictwo, które w pamiętnych latach 1918—1919 o polskość naszych rubieży walczyło, to były eskadry, samorzutnie przez naszych kolegów organizowane. Żywo stoją nam

Zdjęcie lotnicze.

wszystkim łw pamięci, czyny tej miary Polaków, co śp. kpt. pil. Stefan BASTYR, śp. kpt. pil. Stefan Stec, śp. mjr. obs. Władysław TORUŃ, por. pil. KOSTRZEWSKI, por. obs. MOTYLEWSKI, por. pil. POZNANSKI, por. pil. SWOSZOWSKI, por. obs. Julian JURKIEWICZ i wielu innych oficerów i podoficerów, którzy młode swe życie na ołtarzu Ojczyzny złożyli, a których zapal i miłość dla

Lwów — Zdjęcie lotnicze.

Tej „która nie zginęła“ — udzieliła się i żyje w tych, co tradycje Ich przejąwszy żyją — gotowi na każde zawołanie w obronie ziem naszych stanąć. Tradycje te i tę miłość przejął nasz pułk, pułk 6 ty, którego dowódca sam ochotniczo brał udział w obronie Lwowa, od pierwszych dni 1919 r. — pułk w którym służyli lub służą oficerowie i podoficerowie, którzy w walkach o Lwów brali

czynny udział, że wymienimy tylko nazwiska: ppłk. SG. pil. JASINSKI Stanisław, mjr. obs. FRISER Karol, mjr. pil. MATULA Władysław, mjr. obs. LEPSZY Leonard, mjr. pil. Inż. WERESZCZYŃSKI Tadeusz, kpt. pil. ROBOTYCKI Wiktor, kpt. pil. JARINA Tadeusz, kpt. obs. FABIAN Bronisław, kpt. pil. JURKIEWICZ Artur, kpt. pil. ROLAND Eugenjusz, por. pil. BIENIAWSKI Zbigniew, chor. pil. SOLSKI Michał i wielu, wielu innych.

Jak żywą jest pamięć czynów lotników lwowskich wśród naszego społeczeństwa — świadczy cały szereg odruchów, prawdziwie serdecznych. Między innymi na podkreślenie zasługuje: ofiarowanie pułkowi samolotu „Semper Fidelis“ typu Potez XV. przez czytelników „Słowa Polskiego“, samolotu typu Henriot przez uczniów XI. gimnazjum, samolotu typu Potez XV. przez kolejarzy dykcji radomskiej. Świadczy też o tem pietyzm, jaki okazują Lwowianie grobom naszych poległych kolegów na cmentarzu Obrońców Lwowa

Z radu małej Ententy — Na lotnisku 6. p. lot.

Poniżej podaję szereg liczb, które pomogą do zobrazowania pracy, dotychczas przez 6. pułk lotniczy wykonanej.

Wykonano lotów:

w roku 1925 — 2035,

„ 1926 — 6140,

„ 1927 — 9527,

Naprawiono:

w roku 1926 — płatowców 42, — silników 18,

„ 1927 — „ 123, — „ 51,

„ 1928 — „ 235, — „ 102,

Wykonano zdjęć lotniczych ogółem około 6.000.

Z zakresu pracy oświatowej: Biblioteka oficerska zawiera ponad 450 dzieł treści fachowej lotniczej i technicznej, oraz 28 czasopism treści lotniczej w językach polskim, francuskim, angielskim, włoskim i niemieckim.

Biblioteka żołnierska zawiera: dzieł fachowych 26, dzieł beletrystycznych 358, broszur popularnych 330

Wyszkolono analfabetów:

w r. 1926—28, w r. 1927—24, w r. 1928—35.

Cyfry te obejmują wszystkich analfabetów, jakich pułk posiadał.

W zakresie sportu, pułk znajduje się na czołowym miejscu DOK. VI. Szereg zdobytych nagród oraz mistrzostwo zdobyte w pięcioboju wojsko-sportowym świadczą o tem dobitnie.

Należy w końcu podkreślić zasługi i życzliwość pułkowi 6-temu okazywaną ze strony grona

profesorów Politechniki Lwowskiej, wymieniając P. Prof. Dr. OBMIŃSKIEGO Tadeusza, Prof. Dra NADOLSKIEGO Ottona, Inż. SCHATZLA, Inż. CHRAMCA, Inż. PAZIERSKIEGO, Inż. HUBERA i Inż. WEIGLA, którzy z całą gotowością dopomogli pułkowi przy zrealizowaniu całego szeregu zamierzeń.

Zaznaczyć również należy życzliwość, okazywaną pułkowi stale przez poprzedniego komisarza Rządu m. Lwowa p. STRZELECKIEGO.

6-ty Pułk Artylerji ciężkiej.

6. pac. jest jednym z najstarszych pułków artylerji ciężkiej w Armji Polskiej. Powstanie zaczątków pułku, jest ściśle związane z pierwszemi chwilami Odbudowy Państwa. — I. dyon 6. pac. formuje się w czasie „Obrony Lwowa“, II. dyon na ziemi włoskiej jako późniejszy 7. pap. Armji Gen. Hallera. W szczególności historia I. dyonu 6. pac., dawnego 5. pac., jest ściśle złączona z historją Obrony Lwowa i przyłączeniem Kresów Małopolski Wschodniej do Macierzy. Rozwijając tak pięknie zapoczątkowany czyn „Dzieci Lwowskich“ i kierując się wspólną wtedy dla wszystkich myślą i nieugiętą wolą, obrony ukochanego miasta — Dowództwo Artylerji Lwowskiej, formuje dzięki inicjatywie poszczególnych oficerów artylerji — pierwsze oddziały we Lwowie. Z zawiązków tych powstał obecny I. dyon 6. pac., jako artylerja ciężka, która w obronie Lwowa była jednym z czynników decydujących. Jedną z pierwszych baterji została sformowana w dniu 11. grudnia 1918, jako „Pierwsza Bateria Wałowa“ a obecnie trzecia bateria 6. pac. Bateria ta po kilku dniach rozwija się w dwie baterje, pod dowództwem kapitanów: DURSKIEGO Jana i GROWIŃSKIEGO Ludwika. Równocześnie prawie 25. grudnia 1918. formują się dalsze baterje, a mianowicie:

Plk. Szt. Gen. dr. Pietras — Dca 6. p. a. c.

obecna pierwsza bateria 6. pac., którą formował major JASIŃSKI Łucjan, a także i „druga bateria wałowa“, która odeszła po obronie Lwowa jako wydzielona na obronę Kresów Zachodnich na Śląsk Cieszyński. Wszystkie te baterje brały udział w walkach zapoczątkowanych oblężeniem miasta, przez nagromadzone siły ukraińskie, począwszy od drugiej połowy grudnia 1918. aż do chwili uwolnienia miasta zwycięską ofen-

zywą Armji Gen. IWASZKIEWICZA. W pierwszych chwilach niezwiązane organizacyjnie, walczyły baterje na wyznaczonych im pozycjach pod Lwowem wszędzie tam, gdzie tego sytuacja bojowa wymagała. Wszystkim obrońcom Lwowa znane są czyny tych baterji, występujących pod pseudonimami: „Basia“ (haubice 10 cm. obecna 1/6. pac.) „Longinus“ (armaty dalekonośne 10 cm.), „Iwan“ (armaty ros. 3 calowe) i „Signora“ (włoskie armaty dalekonośne) obecna 3/6. pac., oraz ówczesne plutony obecnej 2-ej baterji 6. pac. „Sonja“ i „Tatjana“ (armaty polowe ros. 3 calowe).

W szczególności wyróżniła się swą bohaterską postawą obecna 3-cia bateria 6. pac. „Iwan“ w czasie walk zażartych stoczonych o posiadanie Gródka Jagieł, tego ważnego klucza pozycji pod Lwowem. W pamiętny zaś dzień 20. kwietnia 1919 roku, wszystkie baterje ciężkie wzięły udział w wykonaniu ognia ześrodkowanego całej grupy artylerji lwowskiej na południowym odcinku obrony, który to ogień artylerji był zapoczątkowaniem ofensywy bohaterskiej załogi miasta. Po zakończeniu walk na odcinku Lwowa, pierwsza „Basia“ ruszyła śladem zwycięskim 5-tej dywizji Piechoty, wypełniając historję pułku bojami stoczonymi o oswobodzenie Kresów Małopolski Wschodniej.

Inne z powodu braku zaprzęgu zostały w garnizonie. — W okresie pełnej reorganizacji artylerji w roku 1919, poszczególne baterje działają w związku z jednostkami 5. Dywizji Piechoty na Ukrainie pod Derażnią, dochodząc do Niemirowa. Z frontu ukraińskiego zostaje 5. Dca. wraz z 5-tą Dywizją Piechoty, przetransportowany na front północny w rejon Głębokiego. Razem z 5-tą Dywizją Piechoty toczy zacięte boje odwrotowe na Litwie,

przebijając się parokrotnie wśród ciężkiej sytuacji i pod osłoną tylko własnej obsługi przez otaczające zagony kawalerji bolszewickiej. — Wspiera swoim ogniem piechotę dywizyjną w odwrocie w bojach w rejonie Małkini, pod Kołkami i Tłuszczem. W czasie przegrupowania sił pod Warszawą 5. Dac. odchodzi z lwowską dywizją do składu 6. Armji i bierze udział w zapoczątkowanej ofensywie nad Bugiem w Małopolsce Wschodniej, odrzucając jeszcze raz wroga z rodzinnych Kresów i na rubieży Rzeczypospolitej pod Starokonstantynowem, kończy swój szlak bojowy.

Historja 12. Dac. jest ściśle związana z historją 14-tej Dywizji Piechoty. — Baterje tego dywizjonu toczyły szereg bojów wspólnie z 56. pp. brały udział w zmaganiu się z ofensywą Sowietów na północy w rejonie Słuck—Baranowicze—Kobryń—Brześć Litewski i wraz z 14-tą dywizją pie-

choty, brały udział w zwycięskim uderzeniu Naczelnego Wodza pod Dęblinem.

Bojowy bilans pułku przedstawia się w następujących cyfrach: 20 poległych na polu chwały, 47 zmarłych z powodu ran i trudów wojennych, 20 rannych.

Lista odznaczeń zawiera: 4 ordery Virtuti Militari i 60 Krzyży Walecznych, nadanych za boje stoczone przez oba dyony obecnego 6. pac.

W dniu 25. września 1921 r. oba dywizjony 5. Dac. i 12. Dac. zostają złączone w jedną formację jako 6-ty Pułk Artylerji Ciężkiej, stacjonowany we Lwowie. Od tego dnia pułk wstąpił na drogę żmudnej pracy pokojowej, nad wyszkoleniem młodszego pokolenia obrońców kraju.

Pierwszym Dcą pułku był płk, ŁODZIŃSKI Tudeusz do roku 1925., następnie Płk. Inż. DOBROWOLSKI Jerzy do r. 1927, a obecnie dowodzi nim płk. SG. Dr. PIETRAS Wojciech.

1-szy Pułk Artylerji górskiej.

Jednym z pierwszych oddziałów, formowanych z rozkazu Komendanta Piłsudskiego był 1. pułk artylerji górskiej, powstały w sercu Podhala, w Nowym Targu. — Na zew swego ukochanego pułkownika Inż. Andrzeja GALICY, pospieszyli tłumnie Podhalańcy, wstępując na ochotnika do Wojska Polskiego, by wziąć czynny udział w wytyczaniu granic Rzeczypospolitej.

1. pag. początkowo składał się wyłącznie z ochotników z okolic Nowego Targu, Zakopanego i Nowego Sącza, następnie został zasilony szeregowymi z okolic Krakowa.

Korpus oficerski tworzyli oficerowie oznajomieni ze sprzętem austriackim, którzy położyli olbrzymie zasługi przy organizacji i wyszkoleniu pułku.

Po 2 miesiącach powstał z niego pułk, który już z początkiem 1919 r. brał udział w walkach na froncie Cieszyńskim, a następnie w walkach nad Berezyną, pod Kijowem, Warszawą i Dytiatynem.

Pierwszym oddziałem wychodzącym na front bolszewicki była 4-ta baterja pod dowództwem porucznika Kazimierza STEFCZYKA, która biorąc udział w walkach nad Berezyną w składzie oddziałów Wielkopolskich odznacza się szczególnie w walce o miejscowość Szaciłki, biorąc wspólnie z piechotą do niewoli kilkuset jeńców i 70

karabinów maszynowych. W ofensywie na Kijów bierze udział I. Dyon w składzie 3 baterji pod dowództwem kpt. TRZOSA Henryka. a następnie porucznika STEFCZYKA Kazimierza z oddziałami

I-szej Dywizji Strzelców Podhalańskich, gdzie odznacza się w walce o Malin. Po wzięciu Kijowa zajmuje Dyon stanowiska na przyczółku mostowym. Odwrót z pod Kijowa w ciągłych walkach nie osłabia lecz przeciwnie hartuje młodych żołnierzy i powstają nowe chlubne karty historii pułku, na których krwawymi zgłoskami zapisują się pola bitwy nad rzeką Irszą, pod Pińskiem i Brześciem Litewskim. W obronie Warszawy dochodzą do poprzednich baterji baterja 4-ta i 6-ta. Na polach Radzymińskich baterje górskie w ciężkich okolicznościach bronią kartaczami zajętych stanowisk. Po czterodniowych wyczerpujących walkach ruszają w składzie 8. D. P., biorąc udział w walkach o Wyszaków, Ostrołękę i Grodno. Baterja 4-ta i 6-ta biorą potem udział w walkach w obronie Małopolski. W walkach tych było danem 4-tej baterji uwiecznić imię 1. pag. po wsze czasy w historii bohaterskich zmagani oddziałów artylerji polskiej. Dnia 16. września 1920 roku, w czasie postoju pod Dytiatynem razem z III. Baonem 13. pp. na rozkaz dcy baterji śp. mjra ZAJĄCA Adama otworzyła baterja ogień na kolumny bolsze-

Płk. Czopór Edward — Dca 1. pag.

wickie, zauważone pod Szumlanami, zmuszając je do ucieczki. Bolszewicy mając zamkniętą drogę odwrotu, a będąc w dziesięciokrotnej przewadze, odpowiedzieli ogniem 3 baterji, na który baterja odpowiadała przez 6 godzin mimo bardzo ciężkich ofiar. Szarże kawalerji zostały z ogromnymi stratami odparte, lecz gdy nadeszła 3 szarża

1. pag. — Bateria haubic w kolumnie,

zabrakło amunicji artyleryjskiej. Padła wówczas pod szablami kozaków, śmiercią bohaterską, brnąc się do ostatniej krwi i umierając z imieniem Polski na ustach cała baterja, bohaterski dca śp. mjr. ZAJĄC Adam, 3 oficerów i 70 szeregowych. Wódz Naczelny w uznaniu bohaterstwa nadał baterji 4 tej po wieczne czasy istnienia Rzeczypospolitej nazwę „Baterji śmierci“ i bitwa ta została umieszczona pomiędzy pobjowiskami wrytymi na Mogile Nieznanego Żołnierza w Warszawie.

W maju 1921 r. 1. pag. przechodzi na postój do Nowego Targu i Nowego Sącza. W październiku 1921 roku III. dyon przechodzi do Przemyśla do 23. D. P. G., jako związek nowopowstającego 2. pag. W kwietniu rozwiązuje się 1. pag. wydzielając 4 baterję „Śmierci“ do 2. pag., który został przemianowany na 1. pag. Obecne miejsce postoiu

d-twa pułku i II. dyonu w Stryju, I. dyonu w Przemyślu. Mimo bardzo trudnych warunków zakwaterowania posiada pułk tor przeszkód dla jazdy konnej, place tenisowe i inne urządzenia sportowe. Sport rozwija się z każdym rokiem. Tak oficerowie, jak i podoficerowie z zamiłowaniem uprawiają jazdę konną, woltyżerkę i szermierkę. Celem zawiązania ściślejszego kontaktu z ludnością cywilną były urządzone w roku 1927 i 1928. zawody konne, które cieszyły się dużym zainteresowaniem mieszkańców Stryja i okolic. Biblioteka wojskowa, istniejąca od roku 1924. posiada obecnie 1200 dzieł zakupionych ze składek oficerów. Spółdzielnia istniejąca od roku 1922. miała obrotu w zeszłym roku 80.151.17 zł. z zyskiem 2360 56 zł., który został przeznaczony na cele kulturalno-oświatowe pułku. Pozatem pułk posiada wzorowo założone ogrody.

1. p. a. g. — Na ćwiczeniach.

Dla uwiecznienia pamięci 4-tej baterji „śmierci“ — ofiarna i pełna poświęceń obywatelka p. Aldona KACZOROWSKA zawiązała Komitet budowy kaplicy — pomnika na stanowisku baterji pod Dytiatynem, poświęcenie którego odbędzie się w dniu Święta Pułkowego 16. września 1929 r.

6-ty Dyon samochodowy.

Związek 6-tego Dyonu Samochodowego powstał w ciężkich chwilach walk o Lwów, w pierwszych dniach listopada 1918 r. Garstka ochotników, oficerów i podoficerów — fachowców zorganizowała przy wybitnej pomocy społeczeństwa, oddział automobilowy, w którego skład wchodził nieliczny, zdobyty na ukraińcach, oraz oddany przez ofiarne jednostki — tabor samochodowy. Podczas, gdy na terenach Małopolski Zachodniej formowanie oddziałów samochodowych postępowało łatwo i składnie, przez przejście już istniejących oddziałów armji zaborczej, organizacja ta natrafiała we Lwowie na ogromne trudności, gdyż odbywała się w najgorętszych chwi-

lach walk o Lwów, a nadto ustępujący zaborca swój tabor samochodowy bądź przekazał ukraińcom, bądź też wywiózł poza granice Małopolski.

W chwilach tych zapotrzebowanie taboru samochodowego tak przez Obrońców Lwowa, jak i nadchodzące posiłki było bardzo duże. Obrona Lwowa wymagała współdziałania samochodów pancernych, które w pośpiechu budowano przez opancerzenie samochodów zwyczajnych, a nawet pługów motorowych, w czym wydatnej pomocy udzieliły warsztaty kolejowe. Watahy ukraińskie uszkadzając trasę kolejową na przestrzeni Lwów-Gródek Jagielloński odcięły dowóz z zachodu, amunicji i żywności. Wówczas lwowski oddział

samochodowy przy współdziałaniu oddz. samochodowych O. Gen. Kraków oraz armji Gen. Iwaszkiewicza, zorganizował stały ruch samochodowy na wspomnianej przestrzeni, przyczyniając się wydatnie do akcji oswobodzenia Lwowa.

Następuje okres wojny bolszewickiej, — szybka reorganizacja i rozbudowa lwowskiego oddziału automobilowego daje w rezultacie utworzenie 6-tego połowego dyonu samochodowego przy 6-tej armji, w którego skład wchodzi 6 kolumn samochodów ciężarowych, 2 kolumny sanitarne, 1 osobowa, oraz odpowiednie warsztaty i parki polowe.

Po zakończeniu działań wojennych, likwiduje się 6-ty połowy dyon samochodowy, tworząc wraz z oddziałem wojsk samochodowych O. Gen. Lwów obecny 6-ty Dyon samochodowy — oraz wydzielając ze swego składu 9-ty dyon samochodowy w Brześciu nad Bugiem.

Następuje okres pokojowej pracy i rozbudowy dyonu w ramach zakreślonych organizacją. Prace te dzielą się na dwa zasadnicze działy — szkolenie kadry zawodowej oraz otrzymanego kontyngentu szeregowych niezawodowych i zaopatrzenie Okręgu Korpusu w tabor i sprzęt samochodowy.

zawód bardzo popłatny w obecnej dobie gwałtownego rozwoju automobilizmu. Równoległe ze szkoleniem wojskowym i fachowym nie zaniedbano również pracy nad oświeceniem i obywatelskim uświadomieniem żołnierza.

Zaopatrzenie dyonu oraz oddziałów, mających trakcję samochodową w tabor i sprzęt samochodowy, wchodzi w zakres prac dyonowego zakładu samochodowego, który tworzą składy taboru i materiału samochodowego, oraz warsztaty napraw samochodów.

Warsztaty te zorganizowane według ostatnich wymogów techniki, wyposażone w szeregi precyzyjnych maszyn i obrabiarek są w stanie sprostać najtrudniejszym zadaniom stawianym przez postępy techniki samochodowej doby obecnej. Pod kierownictwem oficerów — specjalistów, pracują w warsztatach majstrzy wojskowi, oraz zastępy wykwalifikowanych robotników cywilnych, którzy niejednokrotnie w ciężkich dla Ojczyzny

chwilach swą ofiarną pracą dali dowody gorącego patriotyzmu oraz dobrze zrozumianego obowiązku prawego obywatela.

W skład dyonu wchodzi nadto kwatermi-

Plk. Damski — Dca 6 dyonu samoch.

6. Dyon samoch. — Kolumna szkolna.

6. Dyon samoch. — Wyjazd na ćwiczenia.

Szkolenie odbywa się w kolumnie szkolnej dyonu, która dysponuje odpowiednim taborem oraz pomocami szkolnymi. W okresie od r. 1922. po dzisiaj wyszkolono setki kierowców, przysparzając w ten sposób nie tylko żołnierzy — kierowców na potrzeby armji, lecz dając poborowym

strzostwo, oraz samochodowa kolumna przewożowa, która posiada w swym stanie kursujący tabor samochodowy i doskonali kierowców samochodowych, — którzy ukończyli kurs kierowców i zdali egzamin w kolumnie szkolnej.

6-ty Szwadron taborów.

Oddziały walczące w pierwszej linii, muszą być wolne od troski o zaopatrzenie, muszą mieć pewność, że wszystko, co do życia i walki potrzebne, zostanie im na czas dowiezione.

Pracę tą wykonują tabory, zorganizowane w czasie pokoju w Dywizjony, po jednym w każdym Okręgu Korpusu.

6. Dyon Tab. we Lwowie powstał w sierpniu 1921. r. wydzielony z 10. szwadronu zapasowego taborów. Organizację Dyonu przeprowadził płk. Siarkiewicz ówczesny dowódca i kpt. Łukasiewicz.

Demobilizację jednostek frontowych przeprowadzał z wielkim nakładem pracy kpt. Dziubiński. W pracy pokojowej nad żołnierzem najwięcej zasłużyli się śp. ppłk. Rössner i kpt. Łukasiewicz.

W tym czasie prócz programowego wyszkolenia wre również praca kulturalno-oświatowa. Organizowane kursa dla analfabetów, teatr amatorski, wykłady i odczyty mają na celu skryształowanie i zahartowanie różnorodnych indywidualności przychodzących do wojska.

Sport konny, dzięki płk. Siarkiewiczowi w dyonie rozwija się. Kapitanowie: Kapiszewski, Wacek, Basch, porucznicy: Wróblewski, Weigel Adolf, Hylko biorą udział w większych imprezach,

zdobytą niejednokrotnie pierwsze i drugie nagrody. W często urządzanych zawodach wewnętrznych biorą udział wszyscy oficerowie dyonu.

Sztuka sportowego powożenia parą i czwórką należy do obowiązku ofic. tab.

Wychowanie fizyczne (lekka atletyka i piłka nożna) stanowią przedmiot wielkiego zainteresowania tak ofic. jak i szereg. dyonu.

W r. 1925. wskutek następujących reorganizacji i redukcji stanów liczbowych prace skadr. szwadronu tab. noszą charakter wyłącznie przygotowawczy. W tym okresie największe zasługi położył mjr. Bucior, będąc główną sprężyną 6. Szwadronu tab.

W r. 1928. kpt. Łukasiewicz jako dca zaczyna znowu wprowadzać 6. szwadron tab. na arenę sportową. W tym czasie wygrywa por. 6. szwad. tab. Gucewicz na dobrze przygotowanym koniu, na wyścigach publicznych we Lwowie pierwszą nagrodę a następnie w ciężkich biegach steeple chase — drugą i trzecią.

Szczupły stan oficerów, szeregowych i koni nie pozwala na kontynuowanie w większym zakresie tak chlubnie rozpoczętej pracy, niemniej jednak oddział ten spełnia swe czynności z całym zrozumieniem.

6-ty Samodzielny dywizjon artylerji przeciwlotniczej.

Z chwilą, kiedy obok sił lądowych i morskich zjawiał się — podczas wojny światowej — nowy czynnik walki zaczepnej, a mianowicie statek powietrzny, zmuszoną była i obrona Państwa przystosować się do możliwie skutecznego zwalczania i unieszkodliwiania tego nowego, a tak bardzo groźnego przeciwnika.

Realnym wyrazem tych dążeń, to stworzenie t.zw. „OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ“, która zwalcza nieprzyjacielskie siły powietrzne, nie tylko za pomocą własnego lotnictwa (myśliwskiego), lecz także wytacza do walki w przestworzach, cały zespół innych środków, a mianowicie środków działających z ziemi (z okrętu).

Najważniejszym przedstawicielem, niejako kośćcem tego zespołu jest artylerja przeciwlotnicza, ta najmłodsza i najbardziej nowoczesna broń artyleryjska, której niezwykle szybkie tempo rozwoju jest jednym z zasadniczych objawów, charakteryzujących wojnę światową.

W armji polskiej, nowa ta broń uzyskała swój chrzest bojowy w r. 1920. w obronie Warszawy, jako „Samodzielna Bateria Obrony Przeciwlotniczej“ (zenitowa), która stanowiła rdzeń przyszłej polskiej artylerji przeciwlotniczej, oraz była zawiązkiem dzisiejszego 1. Pułku Art. Przeciwlotniczej, stacjonowanego w Warszawie, a stanowiącego dziś Centrum Wyszkozenia Przeciwlotniczego.

Poza stolicą, formacje artylerji przeciwlotniczej, powołane zostały do życia dopiero po wojnie, a mianowicie w 1924 r., kiedy to sformowano przy poszczególnych Okręgach Korpusów po jednej „Samodzielnej baterji O. Pl.“, które w r. 1926. przekształcono w „Samodzielne Dywizjony Artylerji Przeciwlotniczej“.

W ten sposób powstał także obecny „6. Samodzielny Dywizjon artylerji przeciwlotniczej, jako najmłodsza formacja Lwowskiego Okręgu Korpusu.

Dca 6. S. D. A. Pl.
Mjr. Molodyński

Pierwszym zawiązkiem Dyonu była „6. Samodzielna Bateria O. Pl.“, sformowana w r. 1924. z miejscem postoju we Lwowie.

Organizatorem oraz dowódcą tejże baterji, przez cały czas jej istnienia był kapitan — dziś major ŚWIDERSKI Kazimierz.

W lipcu 1926 r. został sformowany obecny „6. Samodzielny Dyon Art. Pl.“ — z miejscem postoju we Lwowie — przyczem „6. Sam. Bateria O. Pl.“ weszła w skład tegoż dyonu jako jego organiczna 1-sza bateria.

Pierwszy Dca Dywizjonu, mjr. MOŁODYNSKI Franciszek dowodzi dywizjonem do obecnej chwili.

Obecnie dyon posiada najwięcej nowoczesny sprzęt bojowy, podkreślić przytem należy, że nowy ten sprzęt niemal w całości został skonstruowany i wykonany w kraju, z materiału krajowego i siłami polskimi.

W ścisłej łączności z pułkiem lotniczym wre codzienna wyężająca praca wyszkoleniowa, której zasadniczym tematem jest walka między działem a samolotem.

W tym celu, działa Dywizjonu oraz przyrządy pomiarowe zostały ustawione na specjalnie do potrzeb wyszkoleniowych artylerji przeciwlotniczej, przystosowanym placu ćwiczeń, skąd roztacza się wspaniała panorama na m. Lwów i okolicę i skąd każdy statek powietrzny, w promieniu wielu kilometrów, może być z łatwością obserwowany przez dalekosiężne przyrządy pomiarowe ćwiczących baterji przeciwlotniczych.

Wyniki całorocznego szkolenia sprawdza się corocznie w Obozie ćwiczeń (poligonie) w czasie koncentracji całej artylerji przeciwlotniczej.

Równolegle z fachowem wyszkoleniem wojskowem, rozwija się w dywizjonie systematyczna praca kulturalno-oświatowa oraz praca na polu wychowania fizycznego i sportu.

Obok niewielkiej jeszcze, lecz doborowej żołnierskiej biblijoteki, schludnie urządzona świe-

tlica, skupia codziennie po zajęciach służbowych żołnierzy całego Dywizjonu. Tu znajduje uroczysty oddźwięk każda rocznica narodowa, w odpowiednim obchodzie, tu odbywają się wykłady i pogadanki z zakresu historii literatury, techniki oraz życia społecznego. Tu z nowoczesnem radjo współzawodniczy gramofon, chór żołnierski, orkiestra mandolinistów a nawet harmonja ręczna.

Dzięki przymusowemu nauczaniu, każdy bez wyjątku żołnierz, opuszczający szeregi Dywizjonu wynosi ze sobą umiejętność czytania i pisanja, rachunków oraz znajomość dziejów ojczystych.

Ze względu na to, że żołnierz artylerji przeciwlotniczej musi posiadać specjalną zwinność cieleną i bystość umysłu, niezawodny wzrok, słuch i pewną rękę, że musi go cechować nieprzeciętna wytrzymałość mięśni i nerwów, że musi umieć wydać z siebie maksimum wysiłku w stosunkowo krótkim czasie, w jakim, z zawrotną szybkością poruszający się płatowiec pozostaje pod ogniem jego dział — wszystko co łączy się z wychowaniem fizycznym, cieszy się w dywizjonie specjalną opieką i wzięciem.

Lekkoatletyka, szermierka, piłka nożna uprawiane są systematycznie przez wszystkich szeregowych, a ponadto pływanie i narciarstwo posiada swoich licznych zwolenników.

Korpus oficerski dywizjonu stworzył sobie własny fundusz oszczędnościowo — pożyczkowy oraz fundusz reprezentacyjny. — W projekcie założenie podobnego funduszu oszczędnościowo-pożyczkowego dla podoficerów zaw. oraz założenie Kasy Oszczędności dla szeregowych niezawodowych.

Dotkliwie dający się odczuwać brak własnego kasyna i stołowni dla oficerów i podoficerów oraz brak własnej spółdzielni jest jedynie tylko wynikiem czasowego braku odpowiednio obszernego pomieszczenia.

6-ty Bataljon sanitarny.

Potrzeba personelu niosącego pomoc rannym żołnierzom stworzyła Baony Sanitarne. Krwawy rok 1919 ujrzał powstające przy D. O. Gen'ach pierwsze oddziały szkolno-sanitarne, złożone z szeregowych ozdowieńców szkolonych fachowo i wysyłanych następnie na front jako sanitariusze.

W roku 1920 Oddział szkolno-sanitarny przekształcony w Kadrę kompanji zapasowej sanitarnej nr. 6. ujmuje nadal szeregowych rekonwalescentów, oraz lekarzy i medyków D.O.Gen.

Rozkazem D-twa 6. Armji dla obrony Lwowa z Kadry wydzielony Baon Alarmowy 6. został pod

dowództwem por. NIEMCZYCKIEGO rzucony w lukę frontu pod Tarnopolem. Miejscowości Petryków, Zagrobela, Janówka, Jezierna, Kozłów, Rohatyn i Chodorów, nasiąkły krwią przelaną przez mężnych sanitariuszy. Czterotygodniowe walki przyniosły straty; zginęło 4 oficerów i 20 szeregowych, rannych — 2 oficerów i 26 szeregowych; razem 10% całego Baonu.

Tłumienie epidemji powojennej przy pomocy kolumn dezynfekcyjno — kąpielowych i demobilizacja frontowych formacyj sanitarnych wypełniły rok 1921., w którym też Dowództwo nad Kadrą kompanji zapasowej sanitarnej objął płk. Dr. KOŃ-

CZACKI, ujmując w karby demobilizację i wyszkolenie.

Następuje okres organizowania Baonów sanitarnych, układanie programów szkolenia wojskowo-fachowego i tworzenia przepisów sanitarnych.

Baon sanitarny 6-ty rozwija się pod względem kultury fizycznej i oświatowej. Rok 1922. stawia Baon w rzędzie czołowych pod względem wyrobienia sportowego oddziałów DOK. VI. Powstaje teatr żołnierski i własny zespół dramatyczny.

Wyszkoleniem wojskowo-sanitarnym celuje Baon przed innymi, a próby czynione tu, dają w rezultacie wzorowy regulamin musztry sanitarnej do dziś obowiązujący. Systematyczna i celowa praca następnych dwu lat wiedzie Baon do pełnego rozkwitu w każdym kierunku i opinia władz przełożonych, przedewszystkiem Departamentu

Sanitarnego MSWojsk. stwierdza wysoki poziom wyszkolenia baonu. Wychodząc poza ramy oddziału, praca wyszkoleniowa obejmuje również rezerwy Czerwonego Krzyża, w czym udział biorą wszyscy oficerowie Baonu, szczególnie zaś major Dr. BAŁASZESKUL.

Pplk. Dr. Bałaszkeskul
Dca 6. Baonu sanit.

Bieżący rok przynosi ważną dla Baonu zmianę Dowódców. Ustąpił bowiem pułk. Dr. KOŃCZACKI, ceniony przez władze — organizator, taktyk i znawca wyszkolenia, któremu Baon zawdzięcza swój wysoki poziom osiągnięty po siedmiu latach pod jego kierownictwem.

D-two objął ppłk. Dr. BAŁASZESKUL, który pracując tu od roku 1921 — zna doskonale Baon i jego potrzeby.

6. Baon sanit. — Wykład w Szkole Podofic.

6. Baon sanit. — Warsztaty.

Korpus Kadetów Nr. 1.

Korpusy Kadetów Polski Odrodzonej korzeniami swymi po życiodajne soki idei do wysokiej narodowej tradycji, do tradycji Korpusów Kadetów z czasów Stanisława Augusta sięgnawszy, postawiły sobie za cel przyczynić się jak najwালniej do stworzenia typu nowoczesnego Polaka — Obywatela, o duszy, co by była emanacją najlepszych pierwiastków zbiorowego ducha narodowego i najlepszych duchów przeszłości, przygotowanego możliwie dobrze do bytu, pracy i narodowej służby w warunkach dzisiejszych, pod niejednym względem tak od przeszłości różnych. — To ich zadanie naczelne, najbardziej podstawowe, to cel główny ich istnienia.

A obok tego drugi, nie tak imperatywny; przygotowanie kadr przyszłych oficerów, przez dobrowolne zgłaszanie się wychowanków Korpusu do zawodowej służby wojskowej. — W myśl tej zasady naczelnej w Korpusach dzisiejszych taksamo, jak w Korpusach Polski Niepodległej, nie obowiązuje przymus następczej służby wojskowej. I dziś, jak przed 160 laty, jest to dewizą główną „zaradzić temu, co nie dostateczne jest w wychowaniu zwyczajnem młodzieży polskiej, szerzyć wykształcenie obywateli, mogących służyć Ojczyźnie w zawodzie nie tylko wojskowym, ale i w służbie cywilnej”. (Ks. Adam Czartoryski).

Korpus Kadetów Nr. 1. we Lwowie, najstarszy z trzech istniejących w Polsce (Lwów, Chełmno, Rawicz), założony w początkach listopada 1918 r., jest co do swego charakteru gimnazjum o typie matematyczno-przyrodniczym, o sposobie wojskowym wychowania, utrzymywaniem i administrowaniem przez MSWojsk., ze strony zaś pedagogiczno-naukowej podległym M. W. R. i O. P.

Pod względem struktury wewnętrznej Korpus, na którego czele stoi jako komendant oficer sztabowy z uniwersyteckim wykształceniem na prawach dowódcy pułku, składa się z pięciu kompanij szkolnych, o dwu plutonach każda (komp. 1—5 równa się klasie IV-VIII). tworzących „Baon szkolny“. Stroną wychowawczo-naukową i tokiem nauk ogólno-kształcących kieruje dyrektor nauk (oficer sztabowy ze stopniem uniwersyteckim), wykształcenie wojskowe spoczywa w rękach dowódcy baonu szkolnego (oficer sztabowy), któremu pod tym względem podlegają dowódcy kompanij (kpt. mjr.) i dowódcy plutonów (subalterni).

Program nauk ogólno-kształcących i metody nauczania są identyczne z obowiązującymi w państwowych szkołach średnich. Tej dziedzinie swego zadania poświęca zakład dziennie 5-6 lekcji przedpołudniowych i dwie i pół godziny t. zw. „silentium“, to jest czasu na przygotowanie się kadeta na dzień następny. Dzięki troskliwej opiece M. S. Wojsk. Zakład rozporządza odpowiednio wyposażonymi gabinetami i zbiorami naukowymi, szeregiem pracowni naukowych jak: przyrodnicza fizyczna, i naukowo-kadecka (około 4.000 książek) i naukowo-oficerską (około 3.000 książek). Kształcenie się jednostek zdolnych i chętnych, wychodzące poza ramy obowiązującej wszystkich nauki szkolnej, umożliwia „czytelnia naukowa“, w której kadeci pod kierunkiem nauczycieli pracują samodzielnie nad zagadnieniami z różnych dziedzin wiedzy, nadto tworząc szereg kół naukowych. Wykład poszczególnych przedmiotów naukowych dostosowuje się w miarę możliwości do charakteru Korpusu, jako szkoły wojskowej i do przyszłych potrzeb wychowanka, w którym mimo braku przymusu pod tym względem — widzi się jednak przyszłego aspiranta oficerskiego. A więc n. p. przy wykładzie historii kładzie się specjalnie nacisk na historię wojen i wojskowości w Polsce, naukę geografii stawia się niejednokrotnie na platformie geografii

wojskowej; podobnie traktuje się matematykę, fizykę chemję i t. d. Według opinij powołanych do tego czynników, poziom wychowanków Korpusu, biorąc pod uwagę przedmioty ogólno-kształcące stoi na wysokości dobrze postawionej cywilnej szkoły średniej.

Sukces to duży, jeśli się zważy, że kadet ma równocześnie do opanowania drugi wielki program naukowy, tj. wykształcenie wojskowe teoretyczne i praktyczne w zakresie Szkoły Podchorążych, zredukowane dopiero od początku bieżącego roku szkolnego do programu p. w. — Tej dziedzinie pracy poświęcało się dawniej 7—8 godzin, dziś 4—5 godzin tygodniowo. Specjalny nacisk kładzie się w Korpusie na stworzenie jaknajlepszych warunków dla higieny życia, dla rozwoju według zdobytych wiec zy rozumnie traktowanego wychowania fizycznego i dla zdobycia fizycznej tężyzny i sprężystości. I bez przesady stwierdzić trzeba, że pod tym względem — mimo znaczne trudności, np. ogromna ciasnota (budynki obliczone na 160 austriackich „zöglingów“ mieści 360 polskich kadetów), mimo szczupłe kredyty i t. d. Korpus zrobił bardzo wiele i stanął na wyżynie chyba bezkonkurencyjnej wśród zakładów wychowawczych, o internatowym charakterze. Ka-

Ppulk. Widacki — Kmdt. Korp. Kad. Nr. 1.

Korpus Kadetów Nr. 1 — Poranna gimnastyka.

det dostaje pięć razy dziennie stawę nie wybredną, ale bardzo obfitą, zdrową i smaczną, ma zapewnioną stałą i troskliwą opiekę lekarską (dwa lekarzy, jeden z nich dentysta), w specjalnym budynku Korpusu mieści się wzorowo urządzone szpitalik

na 16 łóżek. Codzienna poranna półkąpiel zimna, ćwiczenia poranne na boisku, trzy i pół godziny tygodniowo gimnastyki, lekkiej atletyki, szermierki, masa sportów; jak tenis, boks, i t. d., do jazdy konnej włącznie a wszystko, gdy tylko możliwe, na powietrzu w obszernym wspaniałym parku zakładowym, w gimnastycznym tylko stroju — to wszystko daje wyniki naprawdę znakomite. Wybladły, wymokły, cienki jak glista, popłakujący po kątach „mamusi synek“ przeradza się po roku w „wiarusa“ o brązowo-rumianej twarzy, któremu według ścisłych półrocznych pomiarów przybyło na długość przeciętnie 6 cm., „żywej wagi“ 6 kg., rozrostu klatki piersiowej 5 cm., który na świat

Korp. Kad. Nr. 1 — w obozie letnim.

i ludzi patrzy śmiałym, jasnym, spostrzegawczym okiem, który własnym przemyśleniem wybrnie z terminów choćby i ciężkich. — I tylko tym prawie, że idealnym warunkom rozwoju krzepkości fizycznej zawdzięczać należy, że 95% kadetów znajduje dosyć sił do uporania się z twardymi wymaganiami Zakładu. W tym samym czasie, w którym cywilny jego kolega gryzie z trudem jeden tylko program naukowy, kadet gryzie ich dwa; ogólnokształcący i wojskowy, i od pobudki porannej o godz. 6-tej do apelu wieczornego o godz. 21-szej jest w stanie ustawicznego wysiłku umysłowego, nerwowego i mięśniowego. Toteż co słabe wykrusza

się w pierwszych miesiącach pobytu w Kórpucie, pozostaje „wiara“ twarda, żyłowata, nieustępliwa.

Możliwość miłego i pożytecznego spędzenia wolnych chwil daje kadetowi estetycznie (w zakopiańskim stylu) urządzona świetlica, wyposażona w zasobną czytelnię (14 pism periodycznych i tygodników) i różne gry i zabawy, dalej kino zakładowe, stacja podsłuchowa z dwoma odbiorczymi aparatami radjo, pracownia fotograficzna, wreszcie urządzone przez „Koło Sceniczo-Obchodowe“ i zabawowe“ w świetlicy wieczorki, przedstawienia amatorskie, nawet taneczne zabawy.

Przez 5 lat pobytu w Kórpucie kadet krzepnie i rozrasta się umysłowo i fizycznie. A przede wszystkim — i to społeczna wartość i zasługa Korpusów wielka — żyje w czystej atmosferze moralnej, której stworzenie tutaj, w zakładzie, starannie od ujemnych wpływów życia, otoczenia, miasta, lektury, i t. d. zamkniętym, jest łatwiej i lepiej możliwe, niż w jakiegokolwiek szkole innej, choćby bardzo ofiarnie pracującej. — Twardą praktyką swego życia codziennego, kadet uczy się ustawicznie „ze słabością łamać się za młodu“, duży zastęp oddanych szczerze i jemu i wielkiej sprawie wychowania nauczycieli i wychowawców obserwuje go nieustannie, baczenie i życzliwie, jego łamanie się ze sobą, potykania i upadki i radą serdeczną, płynącą ze znajomości natury ludzkiej, życia i własnych upadków, a nie z umoralniającego podręcznika, dopomaga do dźwigania się. I mówią tu chłopcu ciągle, że dobro jest w nim, niech mu tylko pozwoli ujawniać się i promieniować: i mówią mu ciągle, że on, on specjalnie ten lepszy, hartowniejszy, pewniejszy być powinien bo jako kadet „jest dla Ojczyzny przysposobionym synem“; i mówią mu że będąc oraczem, rzemieślnikiem, profesorem, czy sędzią jest tak samo dobrym żołnierzem w służbie Ojczyzny, jak ten, co do szabli i epoletów oficerskich rośnie. I mówią mu ciągle i każą w to wierzyć, bez zastrzeżeń, iż mogą się zmieniać czasy, wartości, poglądy, ludzie, lecz jedna jest wartość wieczna, niezmienna i niezachwiana; Polska i służba dla Niej ze wszystkiej mocy, bezinteresowna, sławy i uznania nie pragnąca.

Szkoła podoficerów zawodowych kawalerji w Jaworowie.

Dążność do stałego doskonalenia i jednolitego wychowania kadr instruktorskich podoficerskich kawalerji, skłoniła Ministerstwo Spraw Wojskowych w r. 1926. do kreowania nowej placówki

wyszkoleniowej kawaleryjskiej „Szkoły Podoficerów zawodowych kawalerji“ w Jaworowie.

W szkole tej odbywają się kursa obejmujące całokształt wiedzy, potrzebnej podoficerowi kawa-

lerji i instruktorowi. Uczniowie są skoszarowani i spełniają wszystkie czynności szeregowca i podoficera.

Mjr. Tarnasiewicz — Kmdt. Szkoły.

Na czele szkoły stoi Komendant szkoły. Obecnie jest nim wytrawny pedagog i dobry organizator mjr. Edmund Heldut Tarnasiewicz z 3. p. szwoleżerów.

Prace i metody wyszkolenia sprawdza z ramienia MSWojsk. zwierzchny Inspektor Armji.

Ukończenie kursu uprawnia podoficerów do awansu, zaś nieukończenie powoduje zwolnienie do rezerwy.

Niezależnie od pracy wyszkoleniowej wojskowej prowadzi szkoła pracę nad wyrobieniem fizycznym i duchowym swoich uczniów.

Racjonalnie uprawiany sport, programowo organizowane wykłady i odczyty, dobra i aktualna literatura, dostarczana przez bibliotekę i czytelnę szkolną — wypełniają dotychczasowe luki w wychowaniu podoficera — przyszłego wychowawcy.

Dotychczasowy plon szkoły to odpowiednie przysposobienie poważnej ilości podoficerów ka-

walerji do pracy instruktorskiej oraz zdobyte duże doświadczenie na polu wychowawczym.

Nieustająca dążność Komendanta i kadry instruktorskiej szkoły do wydoskonalenia pracy nad stworzeniem typu podoficera — instruktora i wychowawcy o wielkiej pod każdym względem

Szkoła podof. zaw. kaw. — Korytarz.

wartości, każe żywić nadzieję, że niedługo stanie szkoła na wysokiej wyżynie, i praca jej wyda jeszcze piękniejsze rezultaty.

Baony Podchorążych rezerwy Nr. 6 i 6a.

Na terenie Okręgu Korpusu Nr. 6. istnieją w obecnej chwili dwa środowiska, wychowujące przyszłych oficerów rezerwy. Są to: Baon Podchorążych Rezerwy Nr. 6. w Zaleszczykach i Baon Podchorążych Rezerwy Nr. 6a. w Rawie Ruskiej.

Pierwszy z nich został zorganizowany w r. 1924, drugi istnieje od sierpnia 1928 r.

Celem tych baonów jest szkolenie szeregowych z cenzusem, wychowanie ich na dobrych oficerów rezerwy, zupełnie przygotowanych do czekających ich zadań, oraz wyrobienie w nich tych wszystkich cech charakteru, jakie powinien posiadać przyszły oficer, obywatel i wychowawca.

Praca w baonie zmierza zatem w dwóch kierunkach: wyszkolenia fachowego wojskowego

i pogłębienie u szeregowych wiadomości z wiedzy ogólnej.

Okres wyszkolenia trwa kilka miesięcy. W tym czasie przechodzą szeregowi wyszkolenie wojskowe podstawowe, podoficerskie i oficerskie. Zdobyte kilkuletnie doświadczenia nadały pracy wyszkoleniowej nowoczesne drogi wychowawcze. Cały nacisk kładzie szkoła na praktyczne przygotowanie uczniów do roli dcy bojowego, teoria stanowi tylko przygotowanie do wyszkolenia praktycznego.

W ten sposób ujęty system wyszkolenia wyrabia u przyszłych oficerów zdolność orientacji, umiejętność opanowania sytuacji, oraz w konsekwencji tego, zdolność wydawania szybkich i traf-

nych decyzji, czyli daje te największe zalety, jakie winne cechować dobrego dowódcę.

Nad wyszkoleniem teoretycznym i praktycznym frekwentantów pracuje cały korpus oficerski i podoficerski baonów, przyczem podoficerowie — instruktorzy są pomocnikami oficerów i pracują pod ich kierownictwem.

Dca Baonu Podchor. rez. Nr. 6. — Mjr. Brayczewski W.

Pracę kulturalno-oświatową prowadzą prelegenci fachowcy cywilni, oraz oficerowie.

Baony wyposażone są we wszelki sprzęt wyszkoleniowy i pomoce naukowo-szkolne.

Biblioteki dostarczają bogatej lektury belletrystycznej i dzieł fachowo-wojskowych.

W tej cichej, znoonej i pełnej zaparcia się

Dca Baonu Podchor. rez. Nr. 6a. — Mjr. Michnowicz.

pracy, przyświeca wszystkim wychowawcom wzniosły cel obrony Ojczyzny, a nagrodą jest im poczucie dobrze spełnionego obowiązku i dotychczasowy plon pracy.

Lwowskie Koło Rodziny Wojskowej.

Na inauguracyjnym zebraniu Rodziny Wojskowej w Warszawie I. Marszałek Polski Józef Piłsudski, ów wielki rzecznik i opiekun interesów żołnierzy i ich rodzin, wyrzekł następujące słowa;

„Przypominam sobie moje czarne godziny dowodzenia, godziny — gdym nieraz o was myślał, gdym widział niepokój ojców, idących na wojnę i niepokój matek, niepokój mężów, którzy w gwizdzie kul słyszeli płacz żony i jęk dzieci... Kryzys wojny, który panuje nad bliźnimi, panuje najciężej nad rodzinami wojskowymi, których znicz domowy gaśnie, rodzina się psuje. — Rodzina psuć się może i w czasie pokoju, nie tylko wtedy, gdy kryzys ciężki, spadający na cały kraj, swe panowanie — jak pożar roztoczy. W czasie pokoju życie wojskowe nie jest tak proste do zniesienia, nie jest tak proste do przeżycia. I dlatego współpraca kobiet, niosących ulgę swoim mężom jest bardzo pożądana. — Trzeba pod tym względem dużo męstwa i dużo dobrej woli“.

Zrozumienie i odczucie potrzeb życia wojskowych, skłoniło Marszałka Piłsudskiego do ini-

cjatywy założenia stowarzyszenia, któreby stanowiło samopomoc dla rodzin wojskowych i poprawiało byt ich ciężki częstokroć i wymagający ułatwień, a zarazem kształciło kobietę w pracy społecznej. Jak bardzo uspołecznienie takie potrzebne jest kobiecie -- i nie tylko jej, ale przede wszystkim narodowi całemu, dały tego najlepszy dowód stosunki, jakie wytworzyła niespodzianie wojna światowa. — Nie odczuwamy może tego tak silnie dziś, gdy w spokojnych warunkach życie nasze się toczy, powinnyśmy jednak zawsze gotowemi być do pracy, gdy Ojczyzna nas zawoła i nie zaniedbywać tej gałęzi naszego wykształcenia, którą Jej największe usługi oddać możemy, nie stojąc bezradnie w chwili, gdy mężowie nasi, bracia, czy synowie w ogniu walki życie swoje oddawać będą musieli.

Jednostka chociażby nawet o wybitnej indywidualności niewiele zdziałać może, — organizacja jest siłą.

Stworzenie więc Rodziny Wojskowej, ma specjalne znaczenie i połączone jest z głęboką

myśla o przyszłości narodu, o chwilach, a może latach, gdy w słońcu wolności i pokoju będzie rozwijał swe życie, ale gdy jeszcze bronić będzie musiał swych świętych praw w mroku czarnych godzin wojny. „Nieodgadniony jutra los...”, O tem nie myślą ludzie przeciętnej umysłowości, żyjąc z dnia na dzień, a wie o tem Wódz Narodu, zawczasu nawołując do czuwania. — Piękna idea Marszałka znalazła głęboki oddźwięk w Warszawie, gdzie zebrało się grono, znanych ze swej działalności społecznej i zasług dla armii kobiet, które śmiało podjęły wezwanie do pracy i stanęły na wysokości zadania, organizując w stolicy Zarząd Naczelny i I-sze Koło Rodziny Wojskowej.

W ślad za Warszawą poszły dziś już prawie wszystkie, większe miasta polskie, — a w pierwszym ich rzędzie stoi Lwów.

Organizacja Kół Rodziny Wojskowej, oparta jest na statucie, wydanym przez Zarząd Naczelny, a agendy ich różny mają zakres, stosownie do lokalnych potrzeb każdego Koła.

Koło lwowskie, pomieszczone dzięki łaskawej uprzejmości Inspektora Armji Gen. Norwid-Neugebauera w dogodnym lokalu przy ul. Romanowicza 11a. rozwija swą działalność od 5. kwietnia 1927. r. pod przewodnictwem p. Generałowej Wandy Norwid-Neugebauerowej. Stowarzyszenie podjęło akcję, zakładając szereg sekcji, wśród których przodującą jest sekcja opieki nad dzieckiem. Sekcja opieki tej wysyła co roku chore dzieci na odpowiednie kolonje lecznicze, oraz otworzyła dotąd dwa przedszkola: na Cytadeli oraz przy ul. Gródeckiej w kamienicy W. F. K.

Sekcja zawodowa prowadzi kursy robót ręcznych, krawieczyny i bielizniarstwa, sekcja spor-

towa obejmuje naukę jazdy konnej, szwedzką gimnastykę dla pań i rytmiczną dla dzieci. — Istnieje ponadto sekcja porad prawnych, wreszcie sekcja przedsiębiorstw, przynosząca stowarzyszeniu dochody z imprez, które zasilają kasę Rodziny Wojskowej. — Lwowskie Koło zorganizowało poza obrębem swej stałej działalności gwiazdkę dla żołnierzy KOP. w ubiegłym roku, — wzięło też wydatny udział w zbiórce na rzecz Czerwonego Krzyża i w zbiórce dla powodźian pod protektoratem p. Prezydentowej Michaliny Mościckiej. Rodzina Wojskowa utrzymuje też stały kontakt z Komitetem pracy obywatelskiej kobiet.

Prace stowarzyszenia wymagają naprawdę, zgodnie ze słowami Swego Inicjatora — dużo dobrej woli. Koło Lwowskie stojąc jednak wytrwale przy postanowieniach swoich, pokonało pierwsze przeszkody i doprowadza z wolna każdy swój plan do zamierzonych granic, w poczuciu ważności swego zadania — w myśl wskazań Marszałka.

Przewodnicząca lw. koła R. W. Generalowa Norwid-Neugebauerowa Wanda.

Zarząd lwowskiego koła Rodziny Wojskowej.

Oświata i kultura.

Każde kierownictwo armji nowoczesnej musi dążyć do tego, by żołnierze jej osiągnęli najwyższy stopień wartości bojowej. Praca kulturalno oświatowa prowadzona racjonalnie jest w tym względzie czynnikiem pierwszorzędного znaczenia. Dąży ona jednak nie tylko do wytworzenia dobrego żołnierza, ale i dobrego obywatela.

Struktura nowoczesnej armji narodowej, przeobrażenie szeregowego i oficera skłoniły władze

wojskowe do podjęcia systematycznej akcji oświatowo-kulturalnej w wojsku.

Celem jej jest podniesienie mas żołnierskich do poziomu życia obywatelskiego, do świadomego zrozumienia swych zadań, jako obrońców granic i bytu kraju, do ugruntowania tych wartości kulturalnych żołnierza — obywatela, które stanowią o moralnem zdrowiu i tężyznie armji.

Drogą do osiągnięcia tych celów jest, rozwój intelektualny żołnierza, danie mu pewnego zakresu wiadomości o życiu, historii i geografii Polski, zachęcenie go do czytania książek, podniesienie skali jego wymagań kulturalnych, rozwinięcie jego inicjatywy i poczucia odpowiedzialności, rozwój jego światopoglądu obywatelskiego i etycznego, zrozumienie przez niego znaczenia więzi społecznej, łączącej ludzi w społeczeństwo i naród.

Światlica żołnierska.

Zadaniem pracy oświatowo-kulturalnej jest przez systematyczną, planową naukę wyrobić w żołnierzu przekonanie, że pojęcie Ojczyzny jest złożone. Nietylko ziemia, na której on się rodzi, ale całokształt historyczny i polityczny, całokształt obyczajów i wierzeń, wreszcie cały dorobek kulturalny i artystyczny, wszystko to składa się na pojęcie Ojczyzny, której ma bronić żołnierz polski. Żołnierzowi musi się uświadomić jakie są prawa i obowiązki obywatela państwa konstytucyjnego. Żołnierz musi poznać wszechstronnie swą ojczyznę i nauczyć się cenić wszystko, co w niej jest, i co z nią związane. — Wreszcie musi on pojąć, jakie miejsce zajmuje jego naród w kulturze świata, poznać rolę historyczną i kulturalną Polski w ukształtowaniu się i stosunkach Europy.

Praca oświatowa w wojsku nie jest czemś nowym. Tradycje tej pracy sięgają najdalszych lat naszych walk o niepodległość, kiedy żołnierz nasz pod Napoleonem, chcąc wydobyć ojczyznę z niewoli, musiał krwią swoją skrapiać obficie pola całej Europy i innych części świata. — W tych latach, tak szczytnych dla naszego oręza, nie zapomniano również o budzeniu i podtrzymywaniu ducha narodowego wśród mas żołnierskich, rzuconych na obczyznę, bijących się o cudze sprawy z myślą o Ojczyźnie.

Praca raz rozpoczęta trwa przez czas istnienia Legionów i Księstwa Warszawskiego, nie przerywa jej nawet wyprawa Napoleona do Moskwy. Obecnie nawiązując do tradycji wojskowych, rozwija się pracę kulturalno-oświatową w myśl nowych potrzeb narodu. Zrozumiały tę tradycję wszystkie nasze formacje, jakie w czasie wojny niedawno minionej gdziekolwiek powstały: śmiało rzec można, że nie było takiego oddziału, gdzieby się myśl o tej pracy nie kołatała i gdzieby jej nie prowadzono.

Organizacją i prowadzeniem pracy oświatowo kulturalnej, początkowo poza służbowej, zajmują się referenci oświatowi, a centralizuje się ona w Uniwersytecie żołnierskim, którego zakres rozszerzyła dopiero ustawa sejmowa z dnia 21. lipca 1919 r.; „O przymusowym nauczaniu wojska“.

Spowodowany powyższą ustawą rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z sierpnia 1919 r., ustala służbowy charakter pracy oświatowej w wojsku polskim.

Kierownictwo nad tą pracą przekazuje Departamentowi Naukowo-szkolnemu Ministerstwa Spraw Wojskowych, w szczególności sekcji kulturalno-oświatowej, która w następnym roku rozwija się w sekcję oświaty i kultury Oddziału III. Sztabu Gen. mając za zadanie:

Kierowanie całością prac kulturalno-oświatowych w wojsku w duchu wychowania żołnierzy

Przymusowe nauczanie.

na obywateli kraju, świadomych swych obowiązków narodowych, zwalczanie na drodze powyższej tendencji rozkładowych, propaganda tężyzny moralnej w wojsku, a w społeczeństwie pracy dla wojska.

Kierowanie i uzgadnianie akcji oświatowej oraz opieki nad żołnierzem, prowadzonej przez stowarzyszenia i instytucje społeczne, krajowe i zagraniczne.

Współpracę w powyższych kierunkach z władzami cywilnymi oraz dysponowanie środkami, dawanymi przez rząd i społeczeństwo na cele opieki żołnierza.

Řozkaz Ministra Śpraw Wojskowych z lutego 1921 r. rozszerza obowiązek prowadzenia pracy oświatowo-kulturalnej na wszystkich oficerów broni i słuźb. Jako podstawą do prowadzenia tej pracy jest instrukcja o przymusowym nauczaniu.

Przymusowe nauczanie obejmuje źoźnierzy, pozbawionych w wieku szkolnym początkowego nauczania, oraz niedość biegłych w mówieniu, czytaniu i pisaniu po polsku. — Celem tego nauczania jest dać źoźnikom, którzy w wieku szkolnym całkowicie lub częściowo byli pozbawieni nauczania minimum wiedzy ogólnej, niezbędnej do umiejętnego i świadomego wypełniania obowiązków obywatelskich i źoźnierskich.

Program przymusowego nauczania jest skrótem programu publicznej szkoły powszechnej. Nauczanie prowadzi się na kursach, organizowanych w ciągu roku 2-krotnie, a to w terminie jesiennym po wcieleniu rocznika i w terminie wiosennym po wcieleniu 2-go powołania tego rocznika.

Kurs przymusowego nauczania dzieli się na dwa stopnie. — Kwalifikowanie źoźnierzy na dany stopień nauczania odbywa się na podstawie egzaminu wstępnego według wymagań programu.

Na pierwszym stopniu prowadzi się naukę mówienia, czytania i pisania po polsku, naukę rachunków oraz pogadanki uświadamiające o Polsce.

Na drugim stopniu prowadzi się naukę języka polskiego, rachunków z geometrią, w szerszym zakresie, aniżeli na pierwszym stopniu, oraz pogadanki uświadamiające.

Szeregowych, umiejających biegle czytać i pisać, oraz tych, którzy ukończyli 2-gi stopień nauczania, kompletuje się w oddzielne grupy i przez prowadzenie odpowiednich pogadank, wykładów i t. p. pogłębia się ich ogólną wiedzę.

Pogadanki przeznaczone są do rozszerzenia i pogłębienia w umyśle źoźnierza pojęć o jego obowiązkach i roli obywatelskiej, tudzież do rozbudzenia chęci ofiarnej słuźby dla narodu. Rozszerzają one pole widzenia rzeczy narodowych i dopuszczają do pewnego rodzaju duchowego uczestnictwa w dziejowych wysiłkach narodu. Pomysłną okolicznością przy wykonywaniu tej pracy jest sama istota słuźby wojskowej, skierowująca uwagę źoźnierza ku najdonioślejszym sprawom istnienia bezpieczeństwa i wolnej przyszłości narodu.

Szeregowców niepolskiej narodowości uświadamia się zgodnie z prawdą historyczną, by uczynić z nich lojalnych i na wrogą agitację odpornych obywateli państwa. — Przed ukończeniem okresu wyszkoleniowego przeprowadza się egzamina na wspomnianych kursach w obecności przedstawicieli Kuratorjum Okręgow Szkolnych.

Dodatknie wyniki egzaminów wpisuje się do kart ewidencyjnych szeregowców i rozdaje się świadectwa na przepisanych blankietach.

Ukończenie kursów przymusowego nauczania odpowiada ukończeniu odpowiednich klas szkoły powszechnej.

Z tego krótkiego, w ogólnych zarysach podanego zadania pracy oświatowo kulturalnej widzimy jak zadanie to jest szczytne i wielkie. Musi się w pierwszym rzędie zastąpić i uzupełnić te braki, które szkoła powszechna lub brak szkoły powszechnej wywołały w kształceniu źoźnierza, t. zn. musi się zwalczyć w zupełności analfabetyzm przez nauczanie czytania i pisania, a następnie zająć się rozszerzeniem wiadomości, koniecznych kulturalnemu obywatelowi państwa, działając środkami jak najbardziej podnoszącymi kulturę człowieka.

Teatry źoźnierskie.

Pierwszorzędnym środkiem, rozwijającym kulturę źoźnierza są teatry źoźnierskie, nazwane tak, ponieważ zespół grających stanowią źoźnierze.

Występowaniu źoźnierzy w teatrach nie stoi na przeszkodzie ani niski stopień wykształcenia źoźnierskiego, ani nawet brak ludzi obeznanych dokładnie z pracą teatralną, albowiem zmysł naśladownictwa, będący jednym z podstawowych czynników teatru jest przyrodzony nawet najprymitywniejszym psychikom ludzkim, wrażliwość zaś

Teatr źoźnierski — „Grube Ryby“.

nie stępią przez kulturę, tem łatwiej poddaje się sugestji. Podstawowym założeniem teatru źoźnierskiego jest przeświadczenie, że punkt ciężkości pracy spoczywa na przygotowaniu sztuk, nauczaniu się ról, deklamowaniu ich, urządzaniu

prób sytuacyjnych, i tp. — Samo zaś przedstawienie jest celem, który czyni żołnierzowi przygotowawczą pracę zrozumiałą.

Praca przygotowawcza zapełnia żołnierzowi całe szeregi wieczorów przyjemną i kulturalną rozrywką, niesie w łatwej formie oświatę, łączy żołnierzy towarzysko, uczy poprawnej mowy polskiej i pieśni polskiej.

Występy żołnierzy na scenie nie są zwykłą rozrywką, ponieważ grający dochodzą do wytkniętego celu i wykazują wykonanie twórczej pracy. Jakkolwiek praca niejednokrotnie jest skromną, to jednak przez powiększenie jej znaczenia w świadomości żołnierza, nabiera dużo walorów.

Z drugiej strony, żołnierze widzowie nie patrzą na scenę, jak na teren tylko rozrywki, widzą bowiem na niej przede wszystkim swych kolegów, przekształconych i zmienionych, przez to samo istota pracy teatralnej staje się dla nich zrozumiałą.

Teatry żołnierskie mają przez to wielkie znaczenie kulturalne i społeczne. Udział żołnierzy w pracy teatralnej, wytwarza w nich cały szereg potrzeb kulturalnych, które po powrocie do domu, domagają się zaspokojenia i to na co dawniej nie zwracał uwagi żołnierz, teraz razi go i woła o zmianę na lepsze. Prawie wszystkie formacje OK. VI, posiadają swoje teatry żołnierskie, z których stojące na pierwszym miejscu, 6. baonu sanitarnego, 49. pułku piechoty, 54. pp., 6. pułku strzelców konnych, 6. p. ułanów, 12. p. artylerji polowej, 6. dywizjonu artylerji konnej, wydają piękne owoce swej niezmordowanej i ciężkiej pracy.

W bieżącym roku przez ukończenie kursów dramatycznych przez cały szereg wojskowych, będących na kierowniczych stanowiskach teatrów żołnierskich, stan pracy na tym polu poczynił niewspółmierne postępy w porównaniu z latami ubiegłymi.

Kursa rolnicze.

Rolniczy charakter kraju, niski poziom kultury rolnej, przeważający odsetek rolników w wojsku, skłoniły władze wojskowe do wysunięcia nauczania rolnictwa na pierwszy plan w dokształcaniu zawodowym żołnierzy.

Liczne oddziały na terenie OK. VI. we własnym zakresie oraz przy poparciu władz samorządowych, zorganizowały kształcenie rolnicze żołnierza.

Przedmiot kształcenia stanowią; wykłady i pogadanki, cykle i kursy, urządzane przez siły własne i zaproszonych prelegentów cywilnych, praktyczne zajęcia we wzorowo urządzonych ogrodach oddziałów, hodowla, pielęgnowanie drzew owocowych, plantacyj i ogródków kwiatowych

w otoczeniu koszar, praca na dzierżawionych przez oddziały gruntach. Podręczniki rolnicze w bibliotece żołnierskiej. czasopisma w świetlicy, przeźrocza, pokazy, wycieczki do wzorowych gospodarstw, muzeów rolniczych, obór i td. uzupełniają zajęcia.

Sadzenie drzewek,

Instruktorzy wojskowi posiadają ukończone kursa, na których zapoznali się z techniką oświaty rolniczej, z uwzględnieniem kwestji agrarnej, prawodawstwa i korporacji rolnej, a encyklopedycznie ujęta wiedza rolnicza daje im wytyczne dalszego samokształcania się.

Spółdzielczość.

Ruch spółdzielczy w wojsku naszym jest wysoce znamienym. Zdawałoby się, że instytucja oparta na zasadach obieralności, wymagająca dla swojego istnienia i rozwoju stałych członków, nie może pomieścić się w ramach organizacji wojskowej. A jednak, jeśli chodzi o teren D. O K. VI., szczególnie o Lwów, spółdzielczość ma już poza sobą swój 10-cio letni okres działalności.

Początki jej były skromne. Zaczęło się od „kramu żołnierskiego“. Pierwsze jego ślady spotykamy już w listopadzie 1918 r. Zrodziła go niedola żołnierza. Nie było jeszcze w tych pamiętnych dniach racyj żywnościowych, nie było sprawnie działających organów zaopatrzenia. I nic dziwnego, celem wszystkich była walka, inne schodziły na plan drugi.

W przerwach między jedną walką a drugą, następowała „zbiórka zapotrzebowań“. „Kapitał udziałowy“ tworzył się doraźnie na miejscu w ro-

wach strzeleckich, skąd jeden „spółdzielca“ wychodził po zakupno towaru.

Spółdzielczość ta nie opierała się, ani na ustawie, ani na rejestracjach handlowych, świadczyła tylko o istnieniu potrzeby samopomocy, nie poddawaniu się biernemu niedoli żołnierskiej. Od tego czasu spółdzielnie nie opuściły już naszego żołnierza. Szły one za nim w ślad aż pod Kijów, a w domu służyły jego rodzinom, łągodząc niedostatki „systemu kartkowego“.

Spółdzielnia wojskowa.

Gdy armja powróciła do domu, gdy nadszedł okres pokojowy, nie zapomniano w wirze prac organizacyjnych i o spółdzielni. Zrozumiano doniosłość ruchu spółdzielczego, chodziło tylko o to, by ruchowi temu nadać formę organizacyjną. Uczynił to rozkaz Ministerstwa Spraw Wojskowych z początkiem 1922. r. Od tego czasu datuje się żmudna, lecz owocna praca spółdzielni. Kramy, sklepy i inne otrzymały wspólną nazwę, w miejsce luzem chodzących spółdzielni, powstała jednolita, zwarta i silna organizacja z własnym związkiem rewizyjnym na czele.

Mimo dewaluacji, kryzysu ekonomicznego, kapitał własny tych spółdzielni rósł, sprawność ich wzmagala się i jak w polu, tak i w czasie pokoju spółdzielnia stała się jednym z najpoważniejszych czynników w życiu żołnierza, zwłaszcza, że nie zadowolila się ona tylko zaspokojeniem jego potrzeb materialnych. Z zysków przeznaczala ona rokrocznie bardzo poważne kwoty na cele kulturalno-oświatowe, zasilając czytelnice w pisma, a biblioteki w książki.

Cyfrowy dorobek jest już dzisiaj imponujący. Na samym terenie DOK. VI. istnieje 20 spółdzielni, liczących 4.000 członków. Roczna sprzedaż towarów przekracza kwotę 3.000.000 zł. Kapitał udziałowy i zasobowy wynosi około 180.000 zł., czyste nadwyżki zaś 120.000 zł.

Oprócz tych korzyści materialnych spółdzielczość wojskowa ma także wielkie znaczenie społeczne. Żołnierz w czasie swej służby wojskowej uczy się poznawać i cenić tę instytucję. Po powrocie do domu staje się propagatorem idei spółdzielczej i kładzie w ten sposób podwaliny pod materialny byt własny, swej wioski, a wraz z nią całego Państwa.

Orkiestry i kultura muzyczna.

Powstaniem swoim wybiegły nawet przed chwilę odzyskania niepodległości. Rodziła je nie tylko własna ziemia, lecz tworzyły się wszędzie tam, gdzie gorąco myślano o odzyskaniu wolności, więc w Ameryce, we Francji, lub tam, gdzie w przededniu pamiętnego listopada ścierała się szablą polska z zasłaniającą jej powrót do własnego domu — wrogą.

Ich dzieje? Gdyby powstały w czasie pokoju, gdyby w ich historję nie wmięszal się szcęk oręża w wojnie ukraińskiej, wyprawie kijowskiej, walce z bolszewikami, nie wykazywałyby może zbyt interesujących momentów. Ale rodziły się niemal wszystkie wśród poświstu kul, wśród poszumy huraganu wojennego, wśród twardej orężnej służby i danem im było, tak jak prawym żołnierzom, po równi zagrzewać do walki, jak i w razie potrzeby stawać dzielnie do boju.

Źłukły się te orkiestry po wszystkich frontach, zdolne do użycia tak swoich instrumentów muzycznych, jak i karabinu. Nie dawały im chrztu sale koncertowe, tylko bitewne pola i w tem leży szlachectwo ich pochodzenia.

Ich losy, jako zespołów muzycznych — także w swoim rodzaju interesująca Odysea. — Był ktoś taki, kto przywiózł własne trąby i dał je orkiestantom i już się zabierano do pracy. Grało się początkowo na instrumentach zdobycznych, zebranych z frontu, ale naogół była bieda i trzeba było nielada mozołów, by je zkompletować i zdobyć się na odpowiedni zapas nut. — Przeważnie szedł tu z pomocą Korpus oficerski danego pułku, który opodatkowywał się na rzecz własnej orkiestry, pomagali dcy, czasem przychodziła pomoc oficjalna, same wreszcie zespoły nabywały wszystko, czego im było potrzeba, z zarobków pozasłużbowych, gier, do których je zawsze chętnie wszędzie pociągano. — Ostatnie konkursy orkiestr dowodzą, że moment trudnego krystalizowania się, dzięki czasom wojennym minął i że weszły na tory racjonalnej, sumiennej, dobrze ujętej pracy.

Konkursów takich odbyło się na terenie DOK VI. trzy. W pierwszym z nich, który się odbył w dniach 6. i 7. września 1923., pierwszą nagrodę

wzięła orkiestra 52. pp. Złoczów, grająca pod batutą kapelm. kpt. Konst. Tymosławskiego. W czasie drugiego Konkursu, który przypadł na dzień 22. i 23. października 1927. kolejność nagród była następująca: nagroda I-sza — 52. pp., (kapelm. kpt. Kont. Tymosławski Złoczów) — zyskała ją ta orkiestra po raz drugi, nagroda druga — 54. pp. Tarnopol (kplm. por. Szalkowski Antoni), nagroda trzecia 49. pp. Kołomyja (kplm. por. Szymkowski). Trzeci i ostatni, w okresie omawianego dziesięciolecia, konkurs odbył się dnia 11. i 12. sierpnia 1928. Nagrodę pierwszą wzięła orkiestra 54. pp. kaplm. por. Szalkowski, nadrodę II-gą — orkiestra 52. pp. tambour major st. sierż. Józef Zieliński, trzecią —

Prof. Lesław Jaworski zasłużony na polu kultury muzycznej w wojsku.

orkiestra 19. pp. kplm. kpt. Knysak. W sędzie konkursowym obok osób ze sfer wojskowych zasiadali jako sędziowie przedstawiciele umiejętności muzycznych ze świata cywilnego, a to w konkursie 1-szym: prof. Lesław Jaworski, prof. Franciszek Neuhauser i Dr. Adam Sołtys, w konkursie 2-gim: prof. Lesław Jaworski, Dr. J. Koffler, Dr. Adam Sołtys, w konkursie 3-cim: prof. Lesław Jaworski, Dr. J. Koffler i prof. Tadeusz Majerski.

Na marginesie wspomnień konkursowych uwaga, która świadczy dobitnie o zupełnej zmianie ducha w naszych orkiestrach. Niedawne te czasy, kiedy orkiestry państw zaborczych zalewały repertuary koncertów utworami obcemi. Dzisiaj,

dzięki energicznej reformie, podjętej przez Min. Spr. Wojsk., rzeczy te zmieniły się gruntownie. Usunięto z programów dzieła obce nam duchem i małej wartości, na ich miejscu znalazły się w repertuarach orkiestr utwory polskich kompozytorów, nieprzerastające siłą zespołów, stanowiące żywą propagandę muzyki polskiej wśród słuchających mas. — Wyłynęli w programach: Chopin, Moniuszko, Zeleński, Noskowski, Karłowicz, Niewiadomski, Nowowiejski, Jotejko, wyłynął szereg innych kompozytorów polskich, pojawiać się zaczęły próbki kompozytorskiego talentu kapelmistrzów. Nie znaczy to, jakoby starano się szowinistycznie usunąć z repertuaru orkiestr dzieła wielkich obcych kompozytorów, puryfikacja programów szła po linii usunięcia z nich „taniego importu zagranicznego“, nie wpływającego ani na wyrobienie smaku, ani na szerzenie kultury muzycznej.

W minionem 10-leciu, a zwłaszcza w ostatnich latach nie brakło prób urządzania koncertów popularnych, tak we Lwowie na boisku Cytadeli jak i po miastach prowincjonalnych. Witano te poczynania, zwłaszcza na prowincji z pewnego rodzaju niedowierzaniem. Było ono naturalne i zrozumiałe. Grały zwłaszcza w starszym pokoleniu słuchaczy wspomnienia lat minionych, kiedy to produkcje zaborczych zespołów, kierowanych rozkazami zgóry miały i inne cele. Niedowierzania pierzchy jednak wnet, koncerty popularne tam, gdzie je urządzano zyskiwały prawo obywatelstwa bardzo szybko. Poczynania rozpoczęte — nie zawiodły.

Bilans 10 letni jest bardzo korzystny. Okres krystalizacji i naturalnych wahań jest już dzisiaj przeszłością. Kto jako beatus possidens stanąłby na miejscu, cofnął by się mocą faktu. Przed orkiestrami wojskowymi otwierają się nowe zadania. Ze im sprostają, można być pewnym.

Praca na polu szerzenia kultury muzycznej zmierzająca do właściwych wyżyn, znajduje gorącego orędownika na terenie D.O.K. VI. w osobie p. prof. Lesława JAWORSKIEGO. Zasługa jego, to pomoc, cenne wskazówki i rady, z którymi spieszy zawsze chętnie, zjednując sobie pełną wdzięczność wśród wojska.

W pracy na tem polu nie odmówili również swej pomocy pp. prof. Franciszek Neuhauser, Dr. Adam Sołtys, Dr. J. Koffler i prof. Tadeusz Majerski, którym należy się podziękowanie za zajęte przez nich prawdziwie serdeczne i obywatelskie stanowisko.

Wychowanie fizyczne i przysposobienie wojskowe

CEL I ZAKRES PRACY.

Celem pracy wf. i pw. jest zrealizowanie idei „Naród pod bronią“ przez wyrobienie fizycznie zdrowych, moralnie i duchowo silnych obywateli, którzy w czasie pokoju będą z pożytkiem pracować dla Ojczyzny, a w czasie wojny potrafią jej skutecznie bronić.

Sięgając do najszerszych warstw społeczeństwa, praca p. w. ma za zadanie przez systematyczne prowadzenie ćwiczeń fizycznych uodpornić organizm na trudy wojenne, wyuczyć tych wszystkich sprawności i wiadomości wojskowych, które są żołnierzowi w walce potrzebne, utrzymać sprawność fizyczną i wiadomości wojskowe u rezerwistów przez ćwiczenia polowe, pokazy, zawody strzeleckie i sportowe, oraz zaznajamiać ich z postęпами wiedzy wojskowej.

Pracą przysposobienia wojskowego objęto hufce szkolne, organizowane z młodzieży szkół średnich, seminarjów nauczycielskich, zawodowych i doksztalających po ukończonych 16 latach życia. — oddziały pw. młodzieży pozaszkolnej, organizowane przez stowarzyszenia upoważnione przez MSWojsk. do prowadzenia pracy p. w.

Z organizacji tych pracujących na terenie O. K. VI. należy wymienić:

- Związek Strzelecki,
- Harcerstwo (ćwiczące wspólnie z hufcami szkolnymi),
- Związek Młodzieży Wiejskiej,
- Zjednoczone Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej,
- Sokół,
- Ochotnicze Straże Pożarne.

Wychowaniem fizycznym i przysposobieniem wojskowym na terenie O. K. VI. kieruje Okręgowy Urząd WF. i PW. według wytycznych Państw. Urz. WF. i PW. Min. Spraw Wojskowych, mając podporządkowane sobie rejony p. w. przy poszczególnych dywizjach. obwody p. w. przy pułkach piechoty, powiatowe komendy p. w. w poszczególnych powiatach znajdujących się na terenie OK. VI.

Władze wojskowe udzielają pomocy instruktorskiej i materialnej, potrzebnej do prowadzenia programu pracy p. w.

Obwodowy Kmdt P. W. na m. Lwów
mjr. K. Baszniak.

Celem wykształcenia instruktorów w pracy p. w. dla poszczególnych oddziałów p. w. są organizowane w okresie zimowym kursy instruktorskie.

Program tych kursów obejmuje zakres szkoły podoficerskiej piechoty. Absolwenci kursów są angażowani do pracy p. w. jako kadra półzawodowa, otrzymując za swą pracę odpowiednie wynagrodzenie. Dotychczas DOK. VI. zorganizowało 6 takich kursów przy poszczególnych Dyw. Piech.

Członkom p. w., którzy przerebiliby program p. w. i otrzymali odnośne świadectwa, przyznało M. S. Wojsk. ulgi w służbie czynnej.

KOMITETY P. W. I W. F.

Państwo zdając sobie dokładnie sprawę z ważności akcji pw. i wf. dla zagadnień obrony kraju — powołało do życia Komitety W. F. i P. W. celem zespolenia wysiłków tych wszystkich władz, od których akcja ta i jej wyniki zależą.

Na terenie OK. VI. czynne są: Wojewódzki Komitet WF. i PW. we Lwowie,

Wojewódzki Komitet WF. i PW. w Tarnopolu,
" " " " w Stanisławowie.

Przewodniczącymi poszczególnych Wojewódzkich Komitetów są PP. Wojewodowie z urzędu.

Jako organa podwładne Woj. Komitetom powołano do życia Powiatowe Komitety WF. i PW., na czele których stoją z urzędu PP. Starostowie, a sekretarzami są oficerowie.

Praca Komitetów wf. i pw. ma w ogólności za zadanie: — przygotowanie gruntu do rozwoju pracy p. w. przez szerzenie idei pw. w słowie i piśmie, — usuwać tarcia pomiędzy poszczególnymi stowarzyszeniami, regulować współpracę władz państwowych i samorządowych z zarządami stowarzyszeń i klubów sportowych, budować boiska, strzelnice, pływalnie, sale wykładowe, sale gimnastyczne, świetlice i t. p., udzielać pomocy instruktorom przy organizowaniu i szkoleniu oddziałów p. w., zbierać fundusze potrzebne do rozwoju prac p. w. i w. f.

Dotychczasowa działalność Powiatowych Komitetów prowadzona niejednokrotnie w bardzo ciężkich warunkach — daje jednak bardzo piękne wyniki.

We wszystkich prawie miastach Małopolski Wschodniej wybudowano strzelnice małokalibrowe — zakupiono broń małokalibrową umożliwia-

jąc szerzenie sportu strzeleckiego wśród szerszych warstw społeczeństwa, hufców szkolnych i oddziałów p. w.

Rozwój pracy p. w. i w. f. w okresie ostatnich 2 lat poczynił bardzo wielkie postępy. Ilość członków p. w. ćwiczących wzrosła o 153⁰/₀ w porównaniu ze stanem w roku 1925.

Obóz letni P. W. — Apel poranny.

W każdym powiecie odbywają się co roku święta p. w. i w. f. Do programu ich wchodziły zawody strzeleckie i sportowe. Osiągane wyniki świadczą wymownie, iż praca włożona procentuje się stokrotnie.

W pracy p. w. wyróżniają się przedewszystkiem hufce szkolne, dzięki bardzo wydatnej pomocy Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwów i poszczególnych PP. Dyrektorów szkół.

Z pośród stowarzyszeń największą żywotność wykazuje Związek Strzelecki. Dzięki wybitnie państwowym ideom ilość członków stale wzrasta.

Z powodzeniem przeprowadzane imprezy tej miary, jak Marsz Zadwórzeński i Okręgowe Zawody Strzeleckie z broni małokalibrowej — świadczą o coraz większej popularności idei p. w.

Inne organizacje też nie pozostają w tyle, stale powiększając swe szeregi i wykazując co raz większe natężenie programowej pracy.

OBOZY LETNIE:

W akcji p. w. i w. f. olbrzymią rolę odgrywają letnie obozy p. w. i w. f. Co roku setki naszej młodzieży wyjeżdża na czas 6 tygodni do obozów czerpiąc w zdrowym górskim klimacie zapasy zdrowia, hartując swe młode organizmy pod namiotami.

Dzięki staraniom Okręgowego Urzędu W. F. i P. W. urządzono kosztem olbrzymiej pracy

i energii stały obóz w Pasiecznej — na szlaku legionowym Nadworna — Rafajłowa.

Przezroczyście nurty Bystrzycy okrążając obóz dają zdrową kąpiel strudzonej w codziennej pracy obozowej młodzieży.

Dzięki inicjatywie ppłk. LEWICKIEGO, byłego Kierownika Ref. pw. przy wydatnej pieniężnej pomocy Powiatowych Komitetów — doprowadzono do używalności budynki zniszczonej w czasie wojny światowej, huty żelaznej, mieszcząc w nich komendy obozów, kuchnię obozową, izbę chorych magazyny, jadalnię i t. p.

Teren stałego obozu w Pasiecznej obejmuje 23 ha ziemi z pięknym sadem i częściowo zniwelowanym boiskiem.

W programie prac Okręgowego Urzędu, jest rozbudowanie obozu w Pasiecznej, oraz wybudowanie jeszcze 2 stałych obozów. Oprócz stałego obozu w Pasiecznej, były organizowane w roku 1926. obozy przejściowe w Mizuniu, w Delatynie, w roku 1927. w Zaleszczykach, w r. 1928 w Worochcie i Delatynie. Częste dalekie wycieczki w przeszliczne okolice Czarnohory — w połączeniu z ćwiczeniami polowemi, dawały młodzieży

Obóz P. W. żeński. — W kąpeli.

możność poznania uroków Karpat, i olbrzymie zadowolenie z odbytych w ciężkich często warunkach — wysiłków,

Co roku przeszło 1500 młodych zuchów — wraca po ukończeniu okresu wyszkolenia w obozach letnich z piersią przepojoną balsamiczną wonią lasów świerkowych, silnych duchem i ciałem do swych codziennych szarych zajęć, by kiedyś, gdy zajdzie potrzeba — stanąć mężnie z pełną świadomością do obrony Ojczyzny.

Z prac Stanisławowskiego Wydziału Powiatowego w okresie ubiegłego 10-cio lecia.

Powiat Stanisławowski, na terenie którego w czasie wojny światowej toczyły się przez szereg długich miesięcy zacięte walki — został kompletnie zniszczony. Zniszczenie było tak duże, że w niejednej z gmin powiatu nie pozostał ani jeden budynek. Cały dorobek przedwojenny samorządu niszczył w tym czasie. Z chwilą też uspokojenia się walk i powstania Państwa Polskiego — Samorząd tutaj energicznie zabrał się do pracy celem usunięcia skutków wojny.

Początkowo aż do 1924 r. z uwagi na brak środków materialnych, prace te szły zółwim krokiem. Dopiero kiedy weszła w życie ustawa o finansach komunalnych, która samorządom zapewniła możliwe źródła dochodowe — praca w powiecie zawrzała Szybkim tempem poszła naprzód i spowodowała, że w r. 1927 wszystkie drogi tak powiatowe, jak i gminne doprowadzone zostały do stanu dobrego, zniszczone warsztaty rolne odbudowały się — ślady wojny zostały w zupełności zatarte.

Rok 1927 i 1928 to istotny rekord pracy. Po przywróceniu powiatu do przedwojennego wyglądu — przystąpił Wydział powiatowy do stwarzania nowych rzeczy, a w szczególności do prac nad podniesieniem stanu rolnictwa, stanu zdrowotnego i estetycznego powiatu. W tym celu złożył specjalny personel fachowy. Przeprowadził cały szereg doświadczeń polowych w poszczególnych gospodarstwach i majątkach gminnych, a to z odmianami zbóż, okopowych i nawozami sztucznymi. Zajął się zagospodarowaniem nieużytków gminnych i prywatnych w powiecie. Dla tej akcji założył specjalną szkołę wikliniarską w Haliczu, doliczając najlepsze odmiany handlowe wikliny. Zorganizowano szereg kursów rolniczych, weterynaryjnych, ogrodniczych i specjalne kursa o morwie i hodowli jedwabnika. Ponadto w związku z zagospodarowaniem nieużytków przeprowadził szereg kursów z zakresu uprawy i przeróbki wikliny. Urządził Wydział powiatowy 5. spędów bydła z premjowaniem. Założył 8. spółek maszynowych i 3 obory zarodowe bydła simentalskiego. Wynikiem tej akcji jest silnie zwiększone zapotrzebowanie na nawozy sztuczne, szlachetne odmiany zbóż i okopowych. Wsadzenie w powiecie kilku tysięcy drzewek morwowych. Zagospodarowanie licznych obszarów nieużytecznych.

W kierunku podniesienia stanu zdrowotnego gmin powiatu, wydał Wydział powiatowy szereg zarządzeń, zmierzających do zupełnego odczyszczenia gmin i usunięcia braków w tym dziale. W całym powiecie dokonano lustracji sanitarnej, po której zauważone usterki bezzwłocznie usuwano. Doprowadzono studnie gminne do stanu używalności. Spowodowano wzrost liczby ustępów w gminach wiejskich z 50% do 67%. Wydano zarządzenia w kierunku urządzania gnojowników wzorowych. Zorganizowano służbę połoźniczą, stwarzając 17 okręgów akuszerskich i obsadzając je wykwalifikowanymi siłami.

W kierunku estetycznego podniesienia powiatu — spowodowano obsadzenie dróg i ulic gminnych a także placów gminnych drzewkami owocowymi, obsadzono 14,5 klm. dróg powiatowych takimi drzewkami. Zalecono odnowienie i odczyszczenie budynków w zagrodach wiejskich, uporządkowanie podwórz i t. d.

Prócz tego przeprowadził Wydział powiatowy cały szereg innych prac w dalszych działach zadań samorządu powiatowego.

W trakcie wykańczania jest budowa nowej drogi powiatowej Wodniki—Delejów—Łany, podjęta na przestrzeni 6 klm. W przygotowaniu i opracowaniu utworzenie 2. lecznic weterynaryjnych powiatowych i budowa szkoły rolniczej żeńskiej na obszarze 30-morgowego gruntu.

Wogóle nadmienić należy, że Samorząd powiatowy Stanisławowski prace swoje energicznie, realnie z pożytkiem dla ogółu mieszkańców przeprowadza, zasługa czego po stronie zgranego i znającego pracę zespołu Wydziału powiatowego pod przewodnictwem dzielnego Starosty powiatowego Stanisława Cisły i długoletniego Marszałka powiatu, doskonałego znawcy pracy samorządowej Władysława hr. Dzieduszyckiego z Jezupola.

Kilkanaście egzemplarzy „Marsa w Karykaturze“ Zdz. Czernańskiego

po niższej cenie do nabycia

w Tow. Wydawniczym „Ateneum“ we Lwowie, ul. Zimorowicza 5.

Gmach Izby Handlowej i Przemysłowej we Lwowie.

Wpływ nawozów sztucznych na produkcję rolną.

Życie i rozwój roślin zależy od szeregu czynników, z których najgłówniejsze są: dobry stan rozdrobnienia gleby, odpowiednia wilgoć, dobry dopływ powietrza do korzeni roślin, oraz zasobność gleby w składniki odżywcze, potrzebne roślinom (potas, azot i fosfor).

Celem nadania glebie dobrego stanu rozdrobnienia, oraz regulowania wilgoci i dopływu powietrza, stosujemy różne zabiegi (orka, pogłębianie, bronowanie itp.), które nauka rolnicza obejmuje ogólną nazwą mechanicznej uprawy roli.

Co się tyczy sprawy zapewnienia roślinom potrzebnej ilości składników pokarmowych, to trzeba stwierdzić, że naturalne zapasy tych składników, znajdujące się w glebie, są daleko niewystarczające. Zmusza to rolnika rok rocznie zasilać swoje pola w potas, azot i fosfor, stosując w tym celu t. zw. **nawozy pomocnicze**.

Zapewnienie naszym glebom dostatecznej ilości potrzebnych roślinom pokarmów jest podstawą wysokiej produkcji rolnej, bez której gospodarca odbudowa Polski jest niemożliwą, ponieważ w naszym bilansie gospodarczym eksport produktu przemysłu rolnego zajmuje bardzo poważną pozycję. Musimy więc zaspokoić nie tylko potrzeby krajowej konsumpcji, ale niemniej dostarczyć jeszcze dla zrównania bilansu handlowego poważnych ilości płodów rolnych do eksportu. **Osiągnąć to można w wysokiej mierze przez intensywne nawożenie.**

Wojna światowa wpłynęła ujemnie na całokształt gospodarki rolnej, a więc i na stan nawożenia, albowiem dowóz zagranicznych sztucznych nawozów był wstrzymany, produkcja własna uniemożliwiona.

Powrót do stosowania nawozów sztucznych w rolnictwie polskim datuje się z rokiem 1919, postępuje do r. 1923 b. powoli. Dopiero w r. 1923 i w latach następnych następuje szybki powrót do stanu przedwojennego.

Podniesienie produkcji rolnej, a więc wydajności naszych gleb wymaga całego szeregu zabiegów, a przede wszystkim podwyższenia intensywności nawożenia.

Jest to tembardziej godnym zalecenia, że stosunek cen poszczególnych nawozów do cen płodów rolnych obecnie jest korzystniejszy niż był przed wojną.

Pozostaje do omówienia najważniejszy moment w sprawie stosowania nawozów sztucznych, a mianowicie opłacalność tego zabiegu.

W sprawie tak doniosłej oddajemy głos źródłom oficjalnym. Oto co czytamy w odnośnym rozdziale „Sprawozdania Komisji Ankiety” T. X., poświęconej nawozom sztuczным:

„Naogół nawożenie superfosfatem opłaca się obecnie przeszło dwa razy lepiej, solami potasowymi pięć razy, a saletrą dwa razy lepiej niż przed wojną.“ Naogół jednak uznać należy chwilę obecną za pomyślną do stosowania nawożenia mineralnego, gdyż zapewnia ono czysty zysk od 137 do 301 proc. kosztów nawożenia, czyli, że osiągnane przez nawożenie zwyżki pokrywają swą wartością 2½ do 4 razy wartość użytych nawozów“.

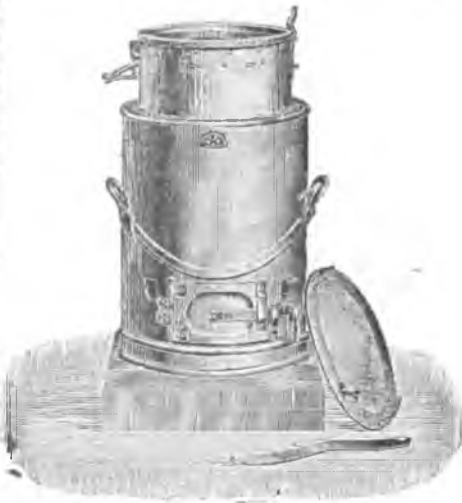
Jeżeli drogą więcej intensywnego niż dotychczas nawożenia podniesiemy w Polsce średni plon do normy niemieckiej, to wyprodukujemy o 60 milionów kwintali zboża więcej, co przy obecnej średniej cenie zboża, wynoszącej mniej więcej 40 złotych za kwintal, da nam około 2½ miliardów złotych.

To samo, a nawet w stopniu znacznie wyższym powiedzieć można o roślinach okopowych, a więc w pierwszej linii o burakach cukrowych i pastewnych, oraz ziemniakach.

Rośliny okopowe mogą wydać wysoki plon tylko pod warunkiem dobrego nawożenia.

Pamiętać należy, że w wypadku roślin okopowych oraz przy nawożeniu łąk decydującą rolę odgrywa nawożenie potasem, ponieważ tak rośliny okopowe, jak i łąki tego składnika pokarmowego wymagają najwięcej.

Najlepsze i najtańsze źródło potasu stanowią krajowe nawozy potasowe, a mianowicie kainit kałuski i stebnicki, oraz kałuska sól potasowa, zawierająca 20 proc. potasu.

Oryginalne
parniki

„ALFA”

do
ziemniaków

nadające się
do różnych
celów

oraz

Wirówki do mleka oryginalne

„Alfa-Laval”

i wszelkie maszyny i przybory mleczarskie
poleca najtaniej i na dogodnych warunkach

Przedstawicielstwo

Herman Landes, Lwów, Gródecka 54.

552

Telefon Nr. 28-05.

Gdzie możesz obuć ?!
się szykownie !!
na pi. Bernardyńskim 3. u
J. HAJDUCZKA
Skład obuwia własnego wyrobu.

503

ELLA BOHRER
dostawca węgla i drzewa opałowego
Lwów, ul. Sakramentek 10.

563

Główny skład drzewa opałowego i węgla kamiennego

Ignacy Eck

Lwów, ul. Na Bajkach 1.

Telefon 34-23.

487

A. L. ZUCKER

Lwów, Kazimierzowska 47.

Telefon 21-73.

Skład farb, lakierów, pokostów, chemikalji,
oraz skład materiałów.

Masa francuska i lakier bursztyń.
do zapuszczania podłóg. — —

Oliwa do palenia i wszelkie przybory do maszyn
— oraz materiały budowlane jak ter i papy dachowe. —

486

**Związek
Teatrów Świetlnych
- Województwa lwowskiego -
we Lwowie**

zatwierdzony przez Urząd wojewódzki reskryptem z dnia 28. lutego 1928 L. BP. 1166 jest organizacją jednoczącą wszystkich właścicieli Teatrów Świetlnych znajdujących się na obszarze Województwa Lwowskiego. — —

161

Dr. med. **TADEUSZ BARANOWSKI**
STOMATOLOG
DROHOBYCZ, ul. Mickiewicza 16
ordynuje od 9—12 i 3—6.

1-

RAPP & OLBERT

Reprezentacja fabryk

BENEDYKTA SCHROLLA SYN

Fabryczny skład

wyrobów tekstylnych

LWÓW, 3 Maja 2. Telefon 14-75.

558

**TOWARZYSTWO AKCYJNE
ŁÓDZKIEJ FABRYKI NICI**

Oddział Sprzedaży na wschodnią Małopolskę
we Lwowie, Stary Rynek 7.

≡≡≡

Posiadamy bogato zaopatrzony skład wyrobów własnych wszelkiego rodzaju nici na szpulkach, matowe i glansowane po 200, 500 i 1000 Yardów, w kolorze: białym, czarnym i khaki. — — — —

Ponadto stale mamy na składzie wyroby **HARLANDZKIEJ PRZĘDZALNI BAWELNY** i **FABRYKI NICI**, jak również wyroby angielskie znanych fabrykantów **J. & P. COATS** i **CLARK & Comp.** — —

Na życzenie służymy cennikami.

548

„ARMA“

Fabryka broni i maszyn

Spółka akcyjna we Lwowie, pl. Bema 3. — Telefon 902.

**5 hal fabrycznych, 316 robotników,
maszyn 176, 12 motorów elektr. o mocy 85 Kw.**

Wyrabia w dziale maszynowym wszelkie precyzyjne narzędzia tnące, jak kalibrowe rozwiertaki i gryzy profilowe; w dziale samochodowym wykonuje części składowe najbardziej skomplikowane, koła zębate i ich cementowanie, oraz szlifowania części utwardzonych; w dziale budowlanym produkuje masowo zamki, okucia i sikawki pożarowe własnego typu; w dziale kuziennym wytwarza masowo wyroby kute w wykrojach.

Poza obowiązkową produkcją broni wojskowej wytwarza wyroby z zakresu broni myśliwskiej i pomocy łowieckiej oraz turystyczne, jak:

- 1) 5-cio-strzałowe sztuce Mausera cal. 7.9 mm. na oryg. am. Mausera.
- 2) pojedynki śrutowe dla straży leśnej, cal. 16 i 20.
- 3) floberty dalekonośne na amun. Sing le short (Vierling) kal. 5.5 mm., model własny.
- 4) floberty 6 mm. gwintowane na zwyczajną amun. Short i Long Riffle H. 22.
- 5) floberty 9 mm.
- 6) floberty dziecinne 6 i 9 mm. (model własny)
- 7) wszelkiego rodzaju łapki na wilki, lisy, kuny, wydry i jastrzębie oraz kosze na jastrzębie.
- 8) noże myśliwskie.

Wykonanie broni zwyczajne i luksusowe.

Broń wychodząca z fabryki ostrzelana jest w strzelnicy własnej co do celności strzału i wytrzymałości materiału (wysokie ciśnienie).

Wyroby z zakresu pomocy turystycznej

Oryginalne tatrzańskie siekierki i czekany, wykonane z najlepszych gatunków stali w/g wzorów norweskich.

Izak Bürger

Lwów, ul. Kopernika 5.

ZWIĄZEK MLECZARSKI MAŁOPOLSKI

125

posiadający sklepy we Lwowie
Mickiewicza 26, Na Bajkach 27,
Piekarska 15, Podleskiego 1,
Małeckiego 5.

dostarcza mleko, masło i sery
znakomitej jakości.

Baruch i Zygmunt WITTLIN

przemysł drzewny

Lwów, ul. Zyblikiewicza 26a. telefon 13-97.

355

Tartak w Wareszycy

Spółka
Przemysłu drzewnego
z o. p.

Lwów, ul. Kleinowska 4.

Nr. telefonu 4-81.

139

„DŹWIGNIA“

Spółdzielnia handlowo - przemysłowa
we LWOWIE, ul. Zygmuntowska 4
TELEFON 26-59. — GMACH K. B. K.

poleca po najniższych cenach konkurencyjnych:

NACZYNIĄ emaljowane

NACZYNIĄ aluminiowe

NACZYNIĄ blaszane

NAKRYCIA alpakowe, niklowe, stalowe,
aluminjowe

274 NARZĘDZIA wszelkie w zakres gospodarstwa domowego wchodzące

BATERJE anodowe i do lampek

NAJTAŃSZE ŹRÓDŁO ZAKUPU!!

PRACOWNIA SZKLARSKA

A. OSTERMAN

Lwów, ul. Kazimierzowska 47

Telefon 58-65

Telefon 58-65

Wykonuje wszelkie roboty w zakresie szklarstwa wchodzące szybko i solidnie, posiada na składzie wielki wybór i wyrób ram do obrazów i lusterek po cenach — — konkurencyjnych. — —

275

KLEIN i SYN S.A.

Lwów, Pamińska 8

wyrabia od lat 70 najlepsze i najwytworniejsze mydła
toaletowe i kosmetyki,

414

Antoni Fr. Janicki

Zakład Instalacyjny

projektuje i urządza ogrzewania centralne, wodociągi, gazociągi i wszelkie urządzenia sanitarne
708 Lwów, ul. Gródecka 29.

„NAWET NA WOJNIE SIŁA I POTĘGA
ORGANIZACJI NIE JEST TAK WIDOCZNA
JAK W ŻYCIU GOSPODARCZYM“.

St. Szczepanowski.

Z groszy rosną tysiące, które złożone w Kasach
Oszczędności stają się żywą, twórczą siłą
w budowie naszej gospodarczej niezależności.

Miejska Kasa Oszczędności we Lwowie

Wałowa 9

oraz oddział jej

Gródecka 60

przyjmuje wkładki oszczędności w złotych i w dolarach codziennie
od godz. 8^{1/2} do 1-szej przed i od godz. 5-ej do 6^{1/2} popołudniu.

Stan wkładek z końcem grudnia 1924 r. wynosił zł. 548.992.--

„ z dniem 30 września 1928 r. wynosi „ 33,069 357.--

powiększył się zatem 60 krotnie.

Książeczki wkładkowe, wakacyjne, „posagowe i gwiazdkowe“ oprocentowuje wyżej aniżeli normalne

SKARBONKI OSZCZĘDNOŚCIOWE

wydaje bezpłatnie za złożeniem wkładki zł 5.--

34

Za wkładki i ich oprocentowanie ręczy Gmina
— miasta Lwowa całym swym majątkiem. —

Ile masz odłożone na czarną godzinę
na książeczce wkładkowej
MIEJSKIEJ KASY OSZCZĘDNOŚCI
we Lwowie?

Biuro i składy artykułów samochodowych i technicznych

LWOWSKI „AUTO - SKŁAD“

INŻ. ST. GOLIŃSKI

Lwów, ul. Zyblikiewicza 5. — Telefon Nr. 10-39.

POLECAMY i DOSTARCZAMY:

DZIAŁ SAMOCHODOWY: opony, dętki, gumy pełne, akcesorja i narzędzia samo-
chodowe, taśmy hamulcowe, materiały gumowe do
wulkanizacji, materiały konstrukcyjne, karoseryjne, oleje
i smary w beczkach i bańkach. — — — — —

DZIAŁ TECHNICZNY: łożyska kulkowe, rolkowe, kulki stalowe
dla wszelkich gałęzi przemysłu i rolnictwa — specjalność
łożyska anormalnych wymiarów. — — — — —

Stale konstrukcyjne i narzędziowe Huty Bismarcka.

Obsługa fachowa, towar doborowy, ceny przystępne, oferty na żądanie.

Ludwik Hoszowski

Główny Skład Farb

we Lwowie, ul. Akademicka 3.

Telefon 669.

Telefon 669.

LINOLEUM

CHODNIKI

CERATY

19

Specjalny skład naczyń kuchennych

Roman Kalczyński

we Lwowie, ul. Sobieskiego L. 12. Tel. 1-67.

Poleca naczynia emaljowane, aluminiowe i cynowane, maszynki do mięsa, nakrycia z chińskiego srebra i alpakowe. — Naczynia dla restauracji, pensjonatów i wielkich kuchni. — Tylko najlepsze towary krajowe i zagraniczne.

CENY NAJNIŻSZE. — CENY NAJNIŻSZE.

45

A la ville de Paris

Gabryel Stark

Lwów, pl. Marjacki 11.

Bielizna	Krawaty	Kufry
Kapelusze	Rękawiczki	Parasole
Płaszcz	Pończochy	Laski
Obuwie	Skarpetki	Perfumerja.

108

„Dolina“ Przemysł leśny S. A.

LWÓW, SŁOWACKIEGO 2.

Eksploatacja lasów państwowych
w Nadleśnictwach Suchodół-Łopianka.

Tartak parowy 6-ciotrakowy w Kre-
— chowicach, powiat doliński. —

Wyrabia wszelkie materiały drzewne
świerkowe i jodłowe — stolarskie i budowlane.

71

Häcker Maurycy

ZAKŁAD

malarstwa pokojowego i lakiernictwa

wykonuje wszelkie zamówienia w ten zakres wchodzące solidnie, w krótkim czasie, po przystępnych cenach i na — — dogodnych warunkach. — —

LWÓW, ul. ZIELONA I. 4.

Telefon Nr. 26-50.

ZAKŁADY PRZEMYSŁOWE

„JANÓW“

dostarczają wszelkich materiałów sosnowych i dębowych oraz sprzedają wyroby ze swej stolarni jak: młynki do czyszczenia zboża oraz meble ogrodowe po cenach konkurencyjnych. Wszelkie zamówienia skierować do Biura sprzedaży

we Lwowie, ul. Piłsudskiego 3.

Nr. telefonu 7-32.

47

Fabryka wyrobów kuśnierskich
i białoskórniczych

Spółka akcyjna w Tyśmienicy

WYKONUJE WSZELKIE ZAMÓWIENIA
W ZAKRES BIAŁOSKÓRNICZWA
I KUŚNIERSTWA WCHODZĄCE.

40

Przedsiębiorstwo robót technicznych

„BUDOWA“

Lwów, ul. Lelewela 2. — Telef. Nr. 38-55.

Adr. tel.: „BUDOWA“ LWÓW.

projektuje i wykonuje

wszelkiego rodzaju budowle, w działach:
budowy dróg kolejek wąskotorowych i lino-
wych, budowy mostów i konstrukcyj żel-
betowych, budownictwa wodnego i lądowego

134

Koncerny naftowe **Premier i Dąbrowa** oraz firmy Spółka Akcyjna **Nafta** i Spółka Akcyjna **Fanto**, złączone obecnie w grupie francuskich towarzystw naftowych, przemysłowych i handlowych „MAŁOPOLSKA”, zjednoczyły z dniem 1. września b. r. dotychczasowe organizacje krajowej sprzedaży Towarzystwa „OLEUM” i „KARPATY” pod firmą: _____

„KARPATY“

Sprzedaż Produktów Naftowych Sp. z ogr. por.
we LWOWIE, ul. Batoiego 26.

która za pośrednictwem własnych oddziałów i agencji, rozrzuconych na całym obszarze RZPP., sprzedawać będzie z ośmiu rafinerji koncernowych, a mianowicie: Drohobyczu (dwie), Dziedzicach, Gliniku Marjampolskim, Jedliczu, Peczeniżynie, Trzebini i Ustrzykach Dolnych

☛ naftę — benzynę — oleje smarowe — oleje automobilowe ☛
i znane ze swej jakości oleje specjalne marki

„GALKAR”

DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH

we Lwowie, Chorążczyzna 17.

Nr. telefonu Dyrektora 35-69 — ogólnego 2-55, 53-72.

Lasy, należące do Lwowskiej Dyrekcji, położone w obrębie Województw Krakowskiego, Lwowskiego i Stanisławowskiego, wynoszą 310.231 ha ogólnej powierzchni.

Skład drzewostanów 73,5% iglaste, 26,7% liściaste.

Roczny etaf rębny drewna użytkowego i opałowego wynosi 1,071.000 m³.

Większość produkcji zakontraktowana jest na dłuższe okresy.

Wolne od umów długoterminowych zapasy drewna użytkowego i cały zapas drewna opałowego w stanie wyrobionym sprzedaje Dyrekcja w drodze konkurencyjnej i z wolnej ręki.

Tartaków własnych i przechodzących po expiracji umów na rzecz Skarbu Państwa posiada Dyrekcja 13 z ogólną ilością 58 traków, zaś kolejek wąskotorowych łącznej długości 282,25 klm.

Pozatem poddzierżawia Dyrekcja rewiry łowieckie nizinne, podgórskie i wysokogórskie, jak również i rewiry rybackie.

Wszelkich informacji udziela się w Dyrekcji lasów Państwowych we Lwowie, Chorążczyzna 17.

Włoska Spółka Akcyjna „Powszechna Asekuracja w Tryjeście“

ASSICURAZIONI GENERALI

Rok zał. 1831. TRIESTE Rok zał. 1881.

Fundusze gwarancyjne z końcem 1927 roku
L. 1 013.272.834

W końcu roku 1927 było w mocy 226.225
polis życiowych na sumą L. 4.253.123.550

Towarzystwo przyjmuje ubezpieczenia na życie, od ognia, kradzieży z włamaniem, nieszczęśliwych wypadków, odpowiedzialności cywilno-prawnej, transportów i walorów
Dyrekcje i reprezentacje we wszystkich większych miastach Europy i innych częściach świata.

Dyrekcja na Polskę: WARSZAWA
Marszałkowska 154

Generalna Agencja we Lwowie

ul. Kopernika 3 (gmach własny). Tel. Nr. 21-43, 24-19, 60-82

P. Prokopowicz

Absolwent Kursu Wydziału Krajowego

Lwów, ul. Sykstuska L. 37.

Pracownia Obuwia Wszelkiego Rodzaju

Przyjmuje wszelkie roboty podług najnowszych żurnali po cenach najniższych. — Dla P. T. artystów teatrów miejskich i oficerów znaczny opust. Wszelkie reperacje uskutecznia w najkrótszym czasie.

Na żądanie — dogodnie raty. — 359.

Największy Skład Instrumentów Muzycznych

„MELODJA“

Lwów, ul. Kopernika 5. - Telefon № 8-59

poleca wszelkiego rodzaju instrumenty muzyczne, przede wszystkim instrumenty dęte, najlepszego fybrykatu :::

120

Kompletne obsady
stałe na składzie.

Sikawki motorowe i ręczne przenośne i wozowe

o r a z

WSZELKIE PRZYBORY POŻARNE

dostarcza najtaniej

Lwowskie Biuro Handlowe

Z. MAJEWSKI

Lwów, ul. Kościuszki L. 4. Telefon Nr. 160.

Kosztorysy i cenniki wysyła się odwrotnie. — — 143

АПТЕКА В. Scheinbacha

LWÓW, Gródecka 30

poleca przez M. S. W. Syrup

przeciw kaszlowi i chrypcie

PLANTACOL

Zamówienia z prowincji uskutecznia
się odwrotną pocztą. — — — 278

Hurt JEDYNY MAGAZYN SPORTOWY Detal

JAKUBA ROSENMANA

Lwów, Akademicka L. 26. — Telefon 19-61

POLECA NA SEZON ZIMOWY

ŁYŻWY, SANKI, NARTY i wszystkie przybory do sportu zimowego

NA SEZON LETNI 231

ROWERY marki „Waffenrad-Steyr“, „Poch“, Gratz i inne.
Przybory Tennisowe, Futbolowe, Amerykańska guma do żucia

BIURO TECHNICZNE

Przedsiębiorstwo Budowy

H. Zaremba i Ska

Lwów, Hetmańska 6. — Telefon 3-75

136

„ROLAN“

PRZEDSIĘBIORSTWO DLA HANDLU ZBOŻEM,
OWOCAMI STRĄCZKOWYMI i PASZĄ . . .

Lwów, pl. Marjański 8. 32 Telefon Nr. 42-18 i 34 87.

JÓZEF GANC

AGENCJA HANDLOWA 189

LWÓW, KOŚCIUSZKI L. 2.

PAŃSTWOWY BANK ROLNY

Oddział we Lwowie, ul. Piłsudskiego 25

INSTYTUCJA CENTRALNA: Warszawa, ul. Nowogrodzka 50

ODDZIAŁY: w Warszawie (Oddział Główny), Grudziądzu, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Lwowie, Łucku, Pińsku, Poznaniu, Wilnie, Agentura w Gdyni.

Adres Telegraficzny Instytucji Centralnej: „C e n t r o p e b r o l”,
Oddziałów: „P e b r o l”.

Kapitał zakładowy 100 milionów złotych.

Państwowy Bank Rolny

udziela bezpośrednio drobnym i średnim gospodarstwom rolnym długoterminowych pożyczek amortyzacyjnych w 7%, Listach Zastawnych i pożyczek na meljoracje rolne w 7% obligacjach, oraz kredytów krótkoterminowych za pośrednictwem spółdzielni i samorządowych instytucji kredytowych; przyjmuje wkłady: z 3 mies. terminem wypowiedzenia za oprocentowaniem rocznym w wysokości 6 od sta, z 1 mies. terminem — 5 od sta, na każde żądanie — 4 od sta, oraz na książeczki oszczędnościowe za oprocentowaniem 6 od sta rocznie.

Dostarcza nawozów sztucznych na dogodnych warunkach kredytowych.

37

Magazyn Przyborów Biurowych

ALEKSANDER KAHANEK

LWÓW, Fredry 4a. Telefon Nr. 52-52

P O L E C A:

Wszelkie papiery i przybory kancelaryjne, Księgi handlowe i amerykańskie, Papiery szkicowe, Negatywy i pozytywy, Światłoczuły „Ozalid”, Szapirografy, Role szapirograficzne oraz wszelkie przybory techniczne.

Zamówienia z prowincji załatwia odwrotnie.

Apteka
Dr. J. Pilewskiego
we Lwowie, ul. Akademicka 28.
Nr. telef. 29-11. 103

Apteka Łazowskiego
Lwów, Gródecka 81.
Telefon 16-17. 66

Konc. Zakład
Elektro - Instalacyjny
Ludwik Ekes
Lwów, Sapiehy 6, telefon 29-18. 41

Hotel George'a
we Lwowie
urządzony według najnowszych wymogów
Zarząd: Stanisław Borowski. 67

Materiały elektrotechniczne własnego
wyrobu oraz wszelkie materiały wcho-
dzące w zakres elektrotechniki
WYROBÓW KRAJOWYCH
poleca firma
Bernard Panzer Lwów,
Kopernika 17. 221

„Farmacja“
Spółka Wytwórczo-Handlowa
(z ograniczoną odpowiedzialnością)
we Lwowie, Piekarska 1a. 79

Kupujcie cukierki „LEŚNE“
Cukierki „LEŚNE“
leczą skutecznie kaszel, chrypkę, katar oraz organy oddychowe
Do nabycia w aptekach i sklepach cukrowych.
Hurtownie **I. B. RAUCH**
w firmie—
ul. Legionów 33. 267

Inż. F. Podsoński
przedsiębiorstwo elektrotechniczne
Lwów, ul. Bourlarda 3. I. p.
— Telefon Nr. 15-80. — 62

Hotel Krakowski
we Lwowie
z wszelkimi wymaganiami nowoczesnymi. 21

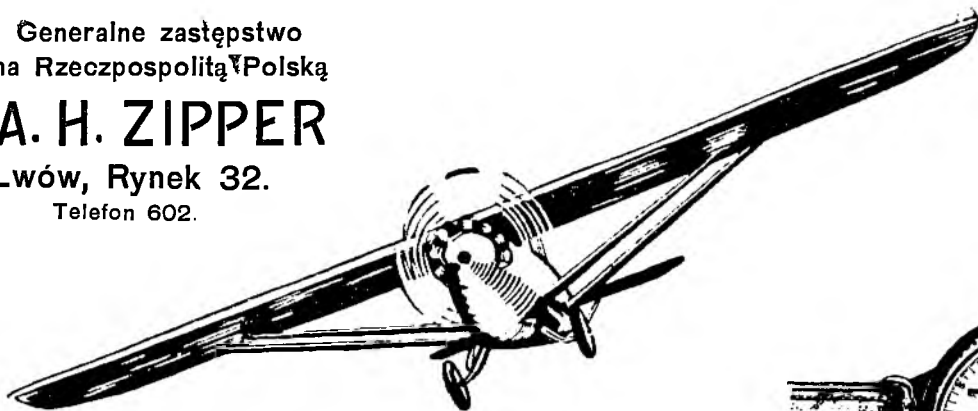
„ELEKTROMONTER“
Związek spółdzielczo-wytwórczy
Elektromonterów i Instalatorów
Spółdz. z ogr. poręka.
Lwów, Czarnieckiego 3. Tel. — 6-74. 65

Generalne zastępstwo
na Rzeczpospolitą Polską

A. H. ZIPPER

Lwów, Rynek 32.

Telefon 602.

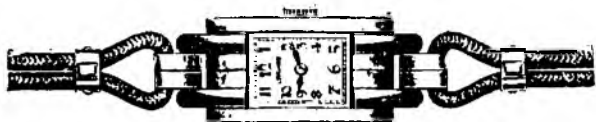

9 Wielkich Nagród

440

Longines

precyzyjny zegarek światowej marki
do nabycia w pierwszorzędnym magazynach
zegarmistrzowskich i jubilerskich.

„Zakopane”

A. MOOR i J. STACHOWICZ

Akademia 24 — Leona Sapiehy 25

Towary kolonialne

delikatesy

wina i wódki.

Pokoje do śniadań i restauracja.

23

Kolektora Polskiej Państwowej
Loterji Klasowej Nr. 608.

M. SEIDENA

we Lwowie, pl. Gołuchowski
kiosk kolei elektr.

118

Cegielnia

Jakóba Reissa

Lwów, ul. Snopkowska 87.

Telefon 24-30

Zarząd ul. Batoiego 34.

Telefon 24-20

102

INŻYNIER ARCHITEKT

KALIKST KRZYŻANOWSKI

BIURO ARCHITEKTONICZNO-BUDOWLANE

LWÓW, KOCHANOWSKIEGO 38, PARTER

TELEFON 701.

48

Liceum Krzemienieckie

Tartak parowy

i Fabryka Wyrobów Drzewnych
we Lwowie, ul. Gródecka 115,

TELEFON NR. 10-65.

Na składzie: dębowe deszczuki posadzkowe
i deski dębowe.

301

Mleko i inne artykuły spożywcze
oraz opał (węgiel, drzewo) kupuje
i sprzedaje z dostawą do domu.

Miajski Zakład Apropowizacyjny

Lwów, Kuszewicza L. 1.

Telefony 212, 23-20, 23-96.

145

SPÓŁKA AKCYJNA

TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ „PRZYSZŁOŚĆ”

w WARSZAWIE

FILJA WE LWOWIE, UL. KILIŃSKIEGO L. 1. — TELEFON 470.

Zawiera ubezpieczenia życiowe, posagowe,
ogniowe, kradzieżowe i transportowe wedle
najnowszych systemów. — Na żądanie
otrzymują ubezpieczeni klienci skarbonki
oszczędnościowe.

170

ARTYSTYCZNY ZAKŁAD
MALARSTWA SZYLDÓW i LAKIERNICTWA

FELIKS GALICIŃSKI

— L W Ó W —

ULICA BOIMÓW 4 i ULICA HENINGA 15.

98

BIURO ARCHITEKTURY
I PRZEDSIĘBIORSTWO
BUDOWY. DYPL. INŻ.

JÓZEF AWIN

LWÓW, OCHRONEK 6.

TELEFON Nr. 19-82.

63

MECHEL SOLD

Główny Skład Dźwigarów,

żelaza sztabowego, rur, wszelkich przyborów
wodociagowych, technicznych, studniar-
skich, kowalskich i norymberskich.

Lwów, Kazimierzowska L. 20 — 25 — 32.

Nr. telefonów 48-91, 8-57 i 25-95.

Konto P. K. O. w Warszawie 147,636.

276

Największe powodzenie w dziejach maszyny
do pisania osiągnęła maszyna

REMINGTON

Trwałość i idealne uderzenie tej maszyny, to zdobycze
techniki opartej na 50-cio letniem doświadczeniu. — —

MOZG ZE STALI

Od 30-tu lat najwyższe odznaczenia,
Najlepsza maszyna do rachowania

„**Brunsviga**”

Niezastąpione dziesięcioklawiszowe
piszące maszyny do rachowania

„**Dalton**”

Światowej sławy aparaty
do powielania

„**RONEO**”

Tow. BLOCK-BRUN S-ka Akc.

Lwów, ul. Piłsudskiego 11 — Telefon 15-55.

Warsztaty napraw wszelkich maszyn biurowych

F. M. ZŁOTNICKI

we Lwowie, pasaż Hausmana 8

Wytwórnia i skład
pomocy naukowych

dostarcza :

przyrządów, przyborów,
okazów, modeli, obrazów,

do :

Fizyki - Chemji - Przyrody.

**Mapy, Globusy,
Mikroskopy,
Epidiaskopy.**

Rok założenia 1893.

Własna pracownia przyrodnicza.

Własna pracownia mechaniczna.

KONCESJONOWANY ZAKŁAD

DLA WSZELKICH

URZĄDZEŃ ELEKTROTECHNICZNYCH

M. BERGMAN

LWÓW, UL. SYKSTUSKA 10 TEL. 60-73.

WYKONUJE:

INSTALACJE ŚWIATŁA

ELEKTR. — PRZENOSZENIA

SIŁY — DZWONKI — TELEF.

GROMOCHRONY W MIEJ-

SCU I NA PROWINCJI. —

KOSZTORYSY BEZPŁATNIE.

STANISŁAW MALINA

CYW. INŻ. BUDOWY

LWÓW, PEŁCZYŃSKA L 7.

Pierwsza Krajowa Fabryka Rolet Stalowych i mebli metalowych

„Fabrol”

ZAKŁAD PRZEMYSŁOWO-HANDLOWY Sp. z o. p.
Lwów, Jagiellońska 24. - Telefony 10-58, 40-98 i 48-27

Pierwsza Krajowa Wytwórnia Rolet Stalowych

N. Bielicki

Lwów, ul. Gródecka L. 43. Telefon Nr. 48-27.

G. PAMMER i S-ka

Odlewnia żelaza i fabryka maszyn

LWÓW, GRÓDECKA 47.

Salomon Hamer Przemysł Leśny

Lwów, 3-go Maja 12. — 137

Największa i słynna ze szczęścia
Kolektura Loterii Państwowej w kraju

„Nadzieja” - Główna wygrana
750.000 złotych

Co drugi los musi wygrać!

Zamówienia załatwia się odwrotną pocztą. — 226

Kantor Sprzedaży Polskiej Loterii Państwowej
„**RUNO**” **Rawicz i S-ka**

Lwów, Akademicka 3

Główna wygrana **750.000 zł.**

Ceny losów: $\frac{1}{1}$ —40 zł., $\frac{1}{2}$ —20 zł., $\frac{1}{4}$ —10 zł.

Wszelkie zamówienia odwrotną - -
- - - - - pocztą uskuteczniamy.

Inż. WITOLD CHYLEWSKI

ogrzewania centralne, wodociągi,
łaźnie, pralnie, susznie i t. d.

Lwów, ul. Nabelaka 33. Telef. 24-03

Skład żelaza SZYMON SOLD

Lwów, Kaźmierzowska 17

CEGIELNIA

fabryka dachówek i drenów
w Zawadowie.

Dr. Leon Fränkel

ZARZĄD: Lwów, ul. Potockiego L. 33

Inż. STANISŁAW SZAFNICKI BUDOWA ELEKTROWNI

Lwów, Batorego 36. Tel. 6-90

Przeprowadza elektryfikację miast, obszarów dworskich i wsi przy zastosowaniu maszyn i materiałów wyrobu krajowego.

ROK ZAŁOŻENIA 1888.

MAG. PHARM RUDOLF WEINREB
GŁÓWNY SKŁAD
WÓD MINERALNYCH

LWÓW, UL. LEGJONÓW 31.

P. K. O. 152.886. TELEFON 18-76.

NAJSTARSZY SKŁAD SPECJALNY W MAŁOPOLSCE

POLECA:

NATURALNE WODY MINERALNE
KRAJOWE I ZAGRANICZNE,
JAK CZESKIE, WĘGIERSKIE,
FRANCUSKIE, NIEMIECKIE STA-
LE NAJŚWIEŻSZEGO CZERPA-
NIA, ORAZ WSZELKIE PRODU-
KTY ŹRÓDLANE KRAJOWE
I ZAGRANICZNE. — — — —
DLA P. T. WOJSKOWOŚCI
I SPÓŁDZIELNI SPECJALNE
OFERTY NA ŻĄDANIE. — —

230

PAWEŁ N. OBERLAENDER
WYTWÓRNIA
ARTYKUŁÓW APTEKARSKICH

LWÓW, UL. LEGJONÓW 31.

P. K. O. 153.206. TELEFON 18-76.

DOSTARCZA WIELU WOJSKOWYM SKŁADNICOM
SANITARNYM SWE SPECJALNOŚCI:

KAPSUŁKI PROSZKOWE WE-
LINOWE I WOSKOWE Z NAJ-
LEPSZEGO BEZDRZEWNEGO
PAPIERU MASZYNOWO SPO-
RZĄDZONE JAKOTEŻ AN-
GIELSKIE SYGNATURY GUMO-
WANE NA PIERWSZORZĘDNYM
PAPIERZE. — — — —
DOSTAWA SUMIENNA I SZYB-
KA. SZCZEGÓLOWE OFERTY
NA ŻĄDANIE. — — — —

230

NERWOL

Chemika **Dra Franzosa**
jedyny radykalny i wypróbo-
wany środek (nacieranie)

na

REUMATYZM

kłucie z powodu przeziębie-
nia, na postrzał, ischias itp.

➤ Żądać w aptekach. ➤

WYRÓB I GŁÓWNA SPRZEDAŻ
APTEKA MIKOLASCHA
LWÓW, KOPERNIKA 1.

121

KOMFORTOWE PENSJONATY

Zakładu Pensyjnego we Lwowie.

Na sezon 1928,1929 poleca Zakład Pensyjny dla Funkc. we Lwowie własne Pensjonaty urządzone z największym komfortem z zastosowaniem najnowszych wymogów higieny i wygód.

1) Krynica „Lwigród“ otwarty cały rok w pensjonacie fryzjer, czytelnia, sala zabawa, stała orkiestra, pianino, radio w pokojach gościnnych, telefon, centralne ogrzewanie, ciepła i zimna woda w każdym pokoju. Pokoi 185 na 240 osób.

2) Zakopane „Warszawianka“ otwarty cały rok trzy komfortowe wille położone w parku, pokoi 78 na 105 osób.

3) Jaremce „Lwigród“ otwarty cały rok, dwie wille z pełnym komfortem, obok dworca kolejowego, w ogrodzie parku. Pokoi 42. — Własne garaże na auta.

4) Truskawiec „Grażyna“ i Świtezianka“ z pełnym komfortem urządzonych 53 pokoi, otwarty od maja do października.

We wszystkich pensjonatach wykwinna kuchnia dostosowywana do zleceń specjalistów lekarzy. Zamówienia zgłaszać na miejscu.

Ubezpieczeni członkowie Zakładu otrzymują pomieszczenie (mieszkanie z wiktem) za opłatą około 50 proc. cen normalnych.

160

M. Gottlieb, Lwów

PIEKARSKA 23 — TELEFON Nr. 819.
TELEFON FABRYKI: WYGODA 4.

HAMERNA, ODLEWNA, FABRYKA MASZYN I NARZĘDZI
ROLNICZYCH w WĘLDZIRZU

311

Ettingera balsam na ODCISKI

usuwa radykalnie bez bólu uporczywe
nagniotki i zgrubiałe naskórki.

S k ł a d Apteka M. ETTINGERA, Lwów,
i wyrób: plac GOŁUCHOWSKICH.

83

Rok założenia 1900.

Rok założenia 1900

DOM BANKOWY

Schütz i Chajes, Lwów

Kantor sprzedaży Loterii Klasowej

179

„MIKRON”

Inż. Tadeusz Wereszycki

Zakład elektro-mechaniczny
Lwów, ul. Asnyka 10 Telef. 55-95

266

Przewija i naprawia maszyny elektryczne, startery automo-
- bilowe, aparaty elektromecyczne. Ładuje akumulatory. —

MAKSYMILIAN SZPONDROWSKI

Koncesjonowany i egzaminowany

MAJSTER CIESIELSKI

we LWOWIE, ZADWÓRZAŃSKA 67.

85

JAKÓB BARDACH

Przemysł Drzewny

Lwów, Plac Mariacki 4.

69

Fabryka Skór i Obuwia

„PELLIS”

Spółka z ogr. poręką

LWÓW, Marcina 38. — Telefon 6-66

80

Piekarnia Poznańska

„Wentyl”

Fabryczny skład armatur,
pomp, rur gazowych, wodo-
ciągowych, łączników, na-
rzędzi, metali i artykułów technicznych
dla wszelkich gałęzi przemysłu — —

810

Lwów, Gródecka 36. Telefon Nr. 737

Apteka POD SOKOŁEM

Mr. Henryka Błądzińskiego

Lwów, ul. Łyczakowska 57. — Telefon 15-78

zaopatrzona we wszelkie leki i specyfiki kra-
jowe i zagraniczne, opatrunki, wody i sole
mineralne i sztuczne, wina lecznicze. 268

Wyrób pudru antyseptycznego i mydła neutralnego dla
niemowląt i dzieci. Zamów. zamiejsc. załatwia się odwr.

ZYGFRYD REIZES SALON SZTUKI ●

Lwów, 3-go Maja 11a. Nr. Tel. 15-07

Tel. 7-43

Józef Michalski

Lwów, ul. Sobieskiego L. 12

MASZYNY DO PISANIA, Rachowania

L. C. Smith nowe, używane, różnych systemów
stałe na składzie.

57

Warsztaty reperacyjne maszyn do pisania, rachowania
i powielania. Wzrostowa uczelnia pisania na maszynach.
Dla instytucji wojskowych udzielam 10 proc. opustu.

CEGIELNIA

◆◆ Dra SCHÖNFELDA ◆◆

LWÓW, PL. SMOLKI 4. — Nr. TEL. 5-20.

210

R. M. SCHWARZWALD

Przemysł Drzewny

Lwów, Kazimierzowska L. 47. ::: Telefon 31-74

— — — Adres telegr.: „WALINDUSTRIA“ Lwów.

Wyrób — Sprzedaż pościeli

A. Pietruszewski

M. Mleko

Lwów Koralnicka 6. — Telefon 37-72

M. Seidena

Lwów, Korzeniowskiego 5. Tel. 15-12

64

TADEUSZ WASUNG i S^{ka}

Dom rolniczo-handlowy we Lwowie, ul. Chorążczyzny l. 18.
Telefon 833. Telefon 833.

dostarcza na najkorzystniejszych warunkach

Nawozy sztuczne
Nasiona rolnicze, oryginalne i odsiewy
Węgiel górnośląski

posiada na składzie:

Pasze treściwe
makuchy słonecznikowe,
mączki kostne i mięsne i t.d.

HANDEL ZIEMIOPŁODAMI

— HANDEL ZIEMIOPŁODAMI

GÓRNOŚLĄSKIE TO WARZYSTWO PRZEMYSŁOWE

Sp. z o. o. w Warszawie
ODDZIAŁ we LWOWIE
Senatorska 11 a. — Telefon Nr. 46-90.

PRZEDSTAWICIELSTWO
Górnośląskich Zjednoczonych
Hut Królewskiej i Laury

DOSTARCZA:

Konstrukcje, zbiorniki i beczki żelazne,
budynki z blachy falistej, resory samo-
chodowe. — — — — —

STACJE BENZYNOWE
MASZYNY PIEKARSKIE

Gotujcie i pieczcie **NA GAZIE!**
Używajcie gazowych pieców kąpielowych!
PRASUJCIE NA GAZIE!
Kompletne urządzenia gazowe
WYKONUJE NA DOGODNE SPŁATY RATALNE

Zakład Gazowy Miejski

WE LWOWIE, UL. GAZOWA L. 28.
TELEFON Nr. 492 i 43 TELEFON SKLEPU 11-61.

RÓWNIEŻ DOSTARCZA

KOKS z najlepszych węgli gazowych do celów kowalskich, opału, centralnych ogrzewań etc.

SMOŁĘ preparowaną do dachów i Karbolinum do konserwacji drzewa
WODĘ AMONIAKOWĄ ZAGĘSZCZONĄ, AMONIAK CHEMICZNIE CZYSTY DLA APTEK i AMONIAK SKROPLONY

— po cenach konkurencyjnych. —

H. J. BOGDANOWICZ

Wytwórnia wyrobów metalowych
— i zakł. instal. wodoc. — 76
LWÓW, ul. Piekarska 13. Tel. 28-99.

Benzynę i oleje samochod.

324

poleca

„Gazolina“ S. A. Lwów,
ul. SAPIEHY 3. Tel. 32-80.

Kawiarnia „ROMA“

Piotr Wendel i Filip Hartmann

110

Lwów, Akademicka 25.

I. Liebermann

dostawca —
— wojskowy

163

handel ziemiopłodami

LWÓW, Wronowska 16. — Telefon 16-90

W. DERDACKI — S. REWUCKI

239

ARCHITEKT BUDOWNICZY

Lwów, ul. Zimorowicza 6.

Syndykat Zbożowy

Spółdzielnie rolniczo-handlowe

we Lwowie, Kopernika 20

241

Produkty rolne, nawozy, węgle,
maszyny i narzędzia rolnicze. —

Władysław Moskwa

Skład wędlin. 282 Brzeżany.

ADOLF AUERBACH

Hurtownia żelaza i blachy 28

LWÓW, UL. WOLNOŚĆ 2.

— Nr. telef. 13-03. —

RAFINERJA WIERBIAŻ ad KOŁOMYJA.

Fabryka przetworów
olejów skalnych.

Stanisławów, Hotel Krakowski
294 skr. poczt. 30.

Kawiarnia i Restauracja „LOUVRE“

Lwów, ul. 3 Maja 12.

Największy lokal w Polsce. Bogaty wybór czasopism
Wieczorem: Koncert — kabaret — dancing. BAR.
Wyśmienita kuchnia. — — — 147

Rok założenia 1893.

Rok założenia 1893.

Bracia KALISCH

Lwów, ul. Kazimierzowska 12 — Telefon 14-42

Główny skład śledzi, sardynek, marynat
oraz fabryka konserw rybnych. - - 168

Bracia ZIMAND

SKŁAD DRZEWA BUDOWLANEGO

175

Lwów, ul. Gródecka 12

telefon Nr. 17-67.

SKŁAD TOWARÓW KOLONIALNYCH ◆

◆ win, herbaty, kawy i delikatesów

M. BEDNARSKI przedtem St. MARKIEWICZ

109

LWÓW, RYNEK 42.

KAROL KORODY

80

rzeźnik

LWÓW, BAZAR KRAKOWSKI 71

DOM BANKOWY Jakób Ułam we Lwowie
3 Maja 12. 263

TOWARZYSTWO DLA OBROTU DRZEWEM

SKA Z OGR. ODP.

LWÓW, UL. GRODZICKICH L. 4.

Adres telegr.: TIMBER

Telefon Nr. 58-27.

Kupuje i dostarcza wszelkiego
rodzaju materiały drzewne.

269

POLSKI BANK PRZEMYSŁOWY

Rok założenia 1910.

Kapitał akcyjny zł. 6,000.000. — Fundusze
rezerwowe około 3,300.000.

Zakład Główny we Lwowie, 3-go Maja 9.

Oddziały:

w kraju:

Boryslaw, Drohobycz, Gdańsk, Gdynia,
Gorlice, Kraków, Krosno, Łódź, Stryj,
Warszawa.

zagranicą:

Paryż (w organizacji).

Adres telegraficzny Zakładu Głównego
i Oddziałów: „INDUSTRIA“.

Polski Bank Przemysłowy przyjmuje wkłady
złotowe i w walutach obcych na najkorzy-
stniejszych warunkach tak pod względem
oprocentowania jak i wypowiedzenia, oraz
wydaje książeczki wkładowe oszczędności-
we złotowe i dolarowe, które w myśl art. 29
prawa bankowego przyjmowane są na kaucje
i wadja na równi z gotowizną.

Korespondenci we wszystkich ważniejszych
— ogniskach handlowych świata. —

159

Zakłady Elektryczne

miasta Lwowa

Wólecka 2.

TELEFON

2021 — Dyrekcja M. Z. E.

2022 — Zarząd M. Z. E.

2025 — Pogotowie światła

490 — Pogotowie kolejowe.

Czechosłowacka Spółka Akcyjna Złączone Fabryki Maszyn Rolniczych

FR. MELICHAR - UMRATH i Spół.

Lwów, Gródecka 61.

Adres dla depezy: MELICHARUM LWÓW

Telefon 9-94.

Warszawa, Nowy Zjazd 9.

Adres dla depezy: MELICHARUM WARSZAWA

Telefon 281-34.

NAJWIĘKSZE W EUROPIE SPECJALNE FABRYKI SIEWNIKÓW!

SIEWNIKI słynnego systemu łyżeczkowego „UNICUM“

SIEWNIKI uniwersalne systemu trybikowego „PATRIA“

SIEWNIKI kombinowane systemu łyżeczkowego „IMPERATOR“

SIEWNIKI do sztucznych nawozów systemu „WESTFALIA“

SIEWNIKI do sztucznych nawozów systemu ślimakowego

SIEWNIKI do koniczyny, do saletry chilijskiej

SPECJALNE SIEWNIKI do buraków zwykle lub kombinowane, systemu łyżeczkowego lub motylkowe-
go, dla siejby pełnej lub kupkowej.

MASZYNY ŻNIWNE: ulubione żniwiarki „GRATIA“, kosiarki, wiązałki, grabiarki.

SŁYNNNE KOPACZKI do ziemniaków patent „MELICHAR - HAJEK“.

Części składowe zawsze na składzie.

Dogodne warunki kredytowe.

805

Cement Portlandzki
z wszystkich fabryk polskich
„Gips Łopuszka“
„Eternit“
Papa „Kuźnickiego“

oraz wszelkie materiały budowlane dostarczają po oryginalnych cenach fabrycznych

Bracia Kirschbaum

Lwów, ul. Legjonów 29. — Tel. 36-47. 165

Józef Podgórski

przemysł leśny

DOSTAWA MATERJAŁÓW BUDOWLANYCH
DRZEWA I KAMIENI PIASKU Z PRZED-
— — SIĘBIORSTW WŁASNYCH — —

Lwów, Chorążczyzna 25.

— Nr. telefonu 42-06. — 185

DLA BIUR

Specjalny magazyn przyborów kancelaryjnych, szkolnych i do rysowania
Księgi handlowe różnych systemów.
Przyjmuje zamówienia na bilety wizytowe
i zaproszenia ślubne drukowane i litografowane

Firma „Sarmacja“

LWÓW, AKADEMICKA 8
TELEFON Nr. 48-74. 209

LABORATORYJNE szkło i porcelanę
APARATY i narzędzia chemiczne, fizyczne
i lekarskie, TRYCHINOSKOPI, MIKRO-
SKOPI, Termostaty, Suszarki, POLA-
RYMETRY, TERMOMETRY, Areo-
metry, bibułę do filtrowania,
chemikalja, węże gumowe, wagi
analityczne i t. d. — — —

poleca:

DOM HANDLOWY

Adolf Pfützner i Synowie

Lwów, ul. Słowackiego 4. naprz. Gł. Poczty.

tel 20-75. 180

RYDZEWski i Ska

PRZEDSIĘBIORSTWO TECHNICZNO-
PRZEMYSŁOWE
we LWOWIE

BIURO: UL. KOPERNIKA 20. — TELEFON 29 62.

Projektuje i wykonuje:

I. INSTALACJE CIEPLNE: Ogrzewanie centralne pomieszczeń. Grzanie wody. Łaźnie i urządzenia hydro-patyczne. Suszarnie. Kuchnie parowe. Sterylizacje. Zastosowanie pary odlotowej i ciepła odpadkowego.
II. INSTALACJE WODOCIĄGOWE: Stacje pomp. Wieże wodne. Hydrofory. Urządzenia sanitarne.
III. PRALNIE MASZYNOWE. Zakłady dezynfekcyjne.
IV. KROCHMALNIE. Wytwórnice olejów roślinnych.
Młyny. — Projekty, kosztorysy, porady, ekspertyzy. 182

Zarząd dóbr Książę

dostarcza własnej produkcji

SIANO I SŁOMĘ

Zarząd dóbr Książę p. loco

Powiat Złoczów Wojew. Tarnopol. 193

Sądowo zaprzysiężony rzeczoznawca, autor, zwanany „wilkami” leśnictwa

MICHAŁ PARYLAK

LWÓW, 3-go MAJA 11 — Tel. 39-67.

Biuro techniczne: Lwów, 3. Maja 11.

Zakres działania: Administracja i nadzór lasów.
Kontrola administracji leśnej.

Ekspertyzy dla spraw wojskowych leśnych.

Urządzenia gospodarstw leśnych (plany gospod., techn.-przem., pomiary etc.) — Organizacja spółek leśnych i parcelacja lasów dla celów osadnictwa na zasadzie ustawy leśnej i agrarnej — Porada zawodowa i zastępstwo wobec władz rządowych itp. — Ekspertyzy handlowe, gospodarcze, techn.-leśne, ocena drzewostanów i całych kompleksów dla celów kupna i sprzedaży, podziałów rodzinnych itp. — Produkcje nasion i sadzonek drzew leśnych, pochodzenia wyłącznie krajowego. Skup i sprzedaż tychże dla celów kultury leśnej. — Plantacje zrębów i nieużytków. — Budownictwo i melioracje leśne. — Racjonalna eksploatacja lasów i drzewostanów. — Przemysł leśny i pokrewny, przeróbka i produkcja materiałów tarcz, progów kolej. itp. — Pomiary dla celów parcelacji gruntów rolnych, regulacja granic posiadłości, pomiary dla podziału itd. — Operaty hydrotechniczne, budownictwo wodne, nawadniania i odwadniania, drenowanie, regulacja potoków, małych rzek, zakładanie stawów. — Plantacje wikliny. 213

„SPART“

Lwów, Kościuszki 8.

Telefon Nr. 709.

(Metale i ich półfabrykaty). 211

„WĘGLÓWKA”

SPÓŁDZIELNIA WĘGLOWA DLA
FUNKCJONAR. PAŃSTWOWYCH
CYWILNYCH I WOJSKOWYCH

Spółdz. z ogr.odp.

Oddz. Lwów, Legionów I, I. p.

SPRZEDAJE WĘGIEL NA RATY.

OD 1841 ROKU
istniejąca firma

O. T. WINCKLERA SYN

Lwów, Rynek I. 28

Telefon 19-96

Telefon 19-96.

poleca się przy zakupie:
wszelkich farb, lakierów, pokos-
tów, chemikalji, szczotek, wyro-
bów gumowych, smarów, oleji,
rogózek, witraży, perfumerji
— — i kosmetyki. — —

Konkuruje tylko dobrocią towarów.

OD 1841 ROKU
istniejąca firma

SUPERFOSFAT

Fabryki nawozów sztucznych

Józefa i Karola Towarnickich

Spółka Akcyjna Lwów, Kopernika 9. telef. 9-11.

dostarcza na dogodnych warunkach
kredytowych wszelkie nawozy sztu-
czne jak: superfosfaty, sole pota-
sowe, kainit, azotniak, saletrę
amonową, siarczan amonu, toma-
synę, wapno palone mielone oraz
specjalne mieszanki nawozowe pod
warzywa, kwiaty i drzewa owocowe,
w przesyłkach wagonowych i kombi-
nowanych.

HENRYK BLUMENFELD, LWÓW

poleca ze swej

Fabryki Konserw Wojskowych

ul. Żółkiewska 4

konserwy kawowe
i konserwy zupowe

Fabryki farb i lakierów

ul. J. Hermana 31

LAKIERY POWOZOWE, AUTOMOBILOWE,
LAKIERY EMALJOWE, POKOSTY, SYKA-
TYWY, FARBY TARTE NA POKOŚCIE,
FARBY W PROSZKU DO WAPNA, KLEJU
I POKOSTU.

„RAKSZAWA“ Akcyjne Towarzystwo dla wyrobów sukienniczych

Lwów, ul. Łozińskiego 4. Telefon 18-09

Wyrabia sukna i koce dla Wojska, Koleji,
Szpitali, Klasztorów i t. d. nadto
szewioty i kangarny w najlepszym
gatunku oraz przędzę kilimową.

249

Idealna Pasta do Zębów KREM PERŁOWY Ihnatowicz-Lwów

SYKSTUSKA 25. TELEFON Nr. 2 54.

353

Rok założenia 1838 Włoska Spółka Akcyjna RIUNIONE ADRIATICA DI SICURTA

ADRJATYCKIE TOWARZYSTWO UBEZPIECZEN — TRIESTE. —

Dyrekcja dla Rzeczypospolitej Polskiej
we Lwowie, ul. 3-Maja 12, tel. 7-75 i 39-27

przyjmuje ubezpieczenia na życie, od
ognia, od kradzieży z włamaniem, od
nieszczęśliwych wypadków i odpowie-
dzialności ustawowej.

Przedstawicielstwa we wszystkich większych
miastach Rzeczypospolitej Polskiej.

18

Fabryka Konserw Zygmunta Ruckera S. A. Lwów - Zniesienie.

poleca w najlepszym gatunku:
KONSERWY JARZYNOWE w puszkach
KOMPOTY w puszkach i słojach
JAM'Y (konfitury) w słojach
MARMELADY jabłkowe i inne
POWIDŁA śliwkowe
KONSERWY KAWOWE i KAWA ZBOZOWA
KONSERWY MIĘSNE gularz, kiełbaski i t. p.
WĘDLINY i WYROBY MASARSKIE
SMALEC i SŁONINA
BEKONY (boczki wieprzowe) i SZYNKI na EXPORT
DLA ODDZIAŁÓW WOJSKOWYCH
Konserwy kawowe i kawa zbożowa
Konserwy mięsne
Marmelady i powidła
Smalec i słonina

35

MAŁOPOLSKA FABRYKA ŻARÓWEK

Lwów, Lwowskich Dzieci L. 25. — tel. 6-40

Oddział „Tantris“

Produkcja nowych żarówek elektr.

244 Oddział „Zareg“

Regeneracja żarówek przepalonych.

Księgarnie kolejowe

Towarzystwa

„RUCH“

są stale obficie zaopatrzone
w pisma, książki, pocztówki
— i wyroby tytoniowe. —

262

PRIMA AIDA

Tutki i bibułki cygaretowe
najlepszej jakości
Fabryka: Lwów, Sakramentek 16.

84

Hurtowny i Detaliczny
Skład Towarów Spożywczych

R. Spring

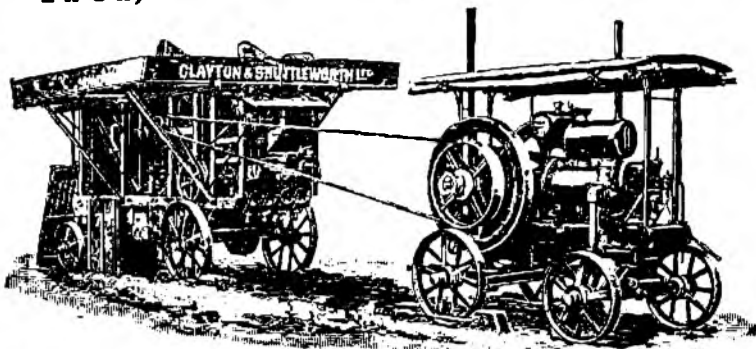
Lwów, Lwowska 45 (Zamarstynów).

49

HOFHERR - SCHRANTZ - CLAYTON - SHUTTLEWORTH T. A.

L w ó w, Gródecka 28

Kraków, Krótka 1.

Fabryka maszyn i narzędzi rolniczych poleca po cenach konkurencyjnych i na dogodnych warunkach:

Garnitury młocarniane kieratowe, motorowe, parowe, młocarnie kombinowane do młócki zboża i koniczyny, tarka i bukowniki do koniczyny, młynki, tryjery, selektory uniwersalne maszyny do czyszczenia i sortowania zboża oraz nasion. Traktory „WAL-LIS“ 20:30 HP. pługi motorowe, brony talerzowe, siewniki szerokokorzystne, rzędowe systemu trybikowego i tyżeczkowego.

Części do dostarczonych maszyn na składzie!

Katalogi i cenniki gratis.

TOWARZYSTWO ROBÓT TECHNICZNYCH

Spółka z ogr. odp.

we Lwowie, Hetmańska 8.

Tel. 18-71.

Roboty inżynierskie lądowe i wodne:

mosty

koleje

bocznicie kolejowe

drogi

jazy

Budowle żelbetowe

Budowle drewniane: hale i dachy o wielkich rozpiętościach.

Wyłączne zastępstwo na Polskę

— systemu „Tuchscherera“ —

Budowle sportowe:

tory

boiska.

51

MEBLE

ŻELAZNE i

METALOWE

łóżka, umywalki, szafki nocne,
(—) wkłady do łóżek etc. (—)

DOSTARCZA

FABRYKA WYROBÓW
metalowych i akumulatorów

S. A. „METAL“

Dr. Inż. St. Bieńkowski

Lwów, Zacharjewicza 5.

250

Małopolska Spółka Tapicerów

Własna Wytwórnia Mebli Klubowych

wykonuje podług najnowszych wzorów zagranicznych i krajow. Meble klubowe, kanapy i fotele patentowe do spania. Salony, dekoracje, obicie ścian. - Tapetowanie. Otomany. Materace włosienne i sprężynowe. — Story do okien weneckie i automatyczne.

Przyjmuje i uskutecznia terminowo wszelkie roboty w zakresie tapicerstwa wchodzące tak w miejscu jakoteż i na prowincji.

Lwów, ul. Trzeciego Maja 4. — Tel. Nr. 59-82.

90

FRANCISZEK IRZYK

Lwów, ul. Kopernika 30. Tel. 8-84

ZAKŁAD

dla instalacji wodociągów,
centralnego ogrzewania,
urządzeń gazowych
i t. d.

151

Biuro i przedsiębiorstwo budowy Inż. N. LANDAU

Lwów, ul. Senatorska 11a. Tel. 663

Projektuje i wykonuje:

Koleje i bocznice normalno torowe
Mosty drewniane, kamienne i żelazno-betonowe
Roboty wodne, kanalizacje i wodociągi
Budowle i zakłady przemysłowe
Domy mieszkalne i koszarowe.

149

„KARPALIT“

SP. AKC.

LWÓW

ul. Zielona 20.

Karty do try wszelkiego rodzaju,
Papiery listowe, Kasetki luksu-
sowe, Koperty okienkowe kupie-
ckie i urzędowe, Litografia artyst.

PAPIER
PAKOWY

W R ULCACH

Z DRUKIEM FIRMOWYM

140

SAMOCCHODY:

ALFA-ROMEO

CHRYSLER

MOTOCYKLE:

Harley-Davidson

Opony i części zapasowe zawsze na składzie

T. SKOLIMOWSKI i Dr. T. SULIMIRSKI

Lwów, ul. Romaszowicza 1. Tel 48-06.

135

Państwowe Zakłady Obróbki Drzewa

LWÓW-PERSENKÓWKA

Telefon 226. Skrytka poczt. 36.

138

dostarczają wszelkich materiałów drzewnych
stolarkę budowlaną (drzwi, okna), deszczu-
łki podłogowe, dębowe, ule, skrzynki i t.d.

Przyjmują do przetarcia kłocę miękkie i twarde.

ZARZĄD DÓBR PACYKOWSKICH

poczta i stacja kolejowa Stanisławów

przystąpił za zezwoleniem Urzędu Ziemińskiego Nr. R. 4477/26 z dn. 12 lipca 1926 do parcelacji części swoich posiadłości w niezwykle pięknej okolicy — z jednej strony nad rwącą rzeką Bystrzycą, z drugiej okoloną wzgórzem Karpat — pod nazwą „Olesiów“. Pragnąc stworzyć tam uroczysko i umożliwić każdemu posiadanie odpowiedniej części ziemi na wybudowanie willi, sprzedał w zeszłym roku w ciągu trzech mies. 2000 parcel w części I Olesiowa, a obecnie rozpoczyna sprzedaż parcel w części II Olesiowa po bardzo niskiej cenie, bo

po 4 zł. za sążeń kwadratowy = 3 m² 80 cm².

Na wybudowanie willi potrzeba około 100 sążni, czyli 360 m. kwadratowych, co kosztuje zaedwie

zł. 400 i to spłacalnych po 10 zł. mies. przez 4 lata

Kupujący 2 lub więcej parcel po 100 sążni kw. płaci raty miesięczne tyle razy po 10 zł. większe. Ktokolwiek więc pragnie zapewnić sobie kawał ziemi na własność, niechaj zgłosi się najrychlej, gdyż przydział nastąpi według kolejnego porządku zgłoszeń. Dla wygody zgłaszających się, przyjmujemy zgłoszenia i udziela dokładnych informacji Kancelaria Główna Dóbr Pacykowskich Aleksandra Lewickiego we Lwowie, pl. Marjański L. 10 I p. tel. 8-86, lub na miejscu w Zarządzie Dóbr w Pacykowie pod Stanisławowem, t.l. 1-24.

131

Ważne dla rolników!

MAŁOPOLSKIE ZAKŁADY MELJDRACYJNE i TECHNICZNE

sp. z ogr. odpow.

WE LWOWIE, ul. 3-go MAJA L. 21

wykonują plany, podejmują roboty i udzielają technicznej pomocy przy osuszeniu gruntów drenami lub rowami i nawodnianiu łąk, przy zakładaniu stawów rybnych, uprawie, lub eksploatacji torfowisk, budowie szluz, jazów i t. p. robotach inżynierskich.

137

ZIEMSKI BANK KREDYTOWY

SKA AKC.

we Lwowie, ul. 3 Maja 5. Nr. tel. 401, 633, 2314

ODDZIAŁY:

W CIESZYNIE, KRAKOWIE i WARSZAWIE

Adres telegraficzny dla Lwowa, Cieszyna i Krak. wa: „ZIE³ BANK“

” ” ” Warszawy: „KREZIE³ BANK“

Przyjmuje i oprocentowuje wkładki złotowe i walutowe na książeczki oszczędności i rachunki bieżące na najkorzystniejszych warunkach, udziela pożyczek hipotecznych w 8 proc. listach zastawnych, oraz wykonuje czynności, wchodzące w zakres bankowości w kraju i zagranicą.

127

Fabryka wódek i likierów ALFREDA HR. POTOCKIEGO

235

Małopolska — Łańcut — Małopolska
Generalne zastępstwo:
Lwów, ul. 3-go Maja 12.

Bilans handlowy uzdrowimy,
popierając wyroby krajowe.
— Żądajcie więc wszędzie —
i kupujcie tylko znakomitą

CZEKOLADĘ

wyrobu polskiej fabryki czekolady

JANA HÖFLINGERA

z m a r k ą

„ERIKA“

w e L w o w i e

Sklep fabryczny przy ul. Rutowskiego 8.
Telefon 91.

— Kantor zamówień ul. Asnyka 9. —
Telefon 6-35.

146

Lwowskie
Towarzystwo Akcyjne
Browarów
poleca najlepsze piwo

Pierwszorządna Lwowska **Fabryka wędlin** oraz
wyrąb mięsa wszelkiego gatunku — jakoteż długo-
letni dostawca wojskowy dla D. O. K. VI. i X.

Kazimierz Linttner

Centrala: Rynek 9. — Tel. Nr. 35-83.

Filja: ul. Kochanowskiego 11a, tel. Nr. 33-90.

Fabryka: Lwów, ul. Piastów 6, tel. Nr. 18-99.

ROK ZAŁOŻENIA 1890.

KONTO CZEKOWE P. K. O. WARSZAWA Nr. 150.187.

26

Unja Strażacka

Fabryka sikawek i przyrządów pożarniczych
Sp. z ogr. odpow.

Lwów, ul. Piekarska Nr. 26.

Telefon 1484

poleca z własnej wytwórni

SIKAWKI ogniowe ręczne i motorowe

różnych typów, oraz wszelkie przyrządy przeciw-
pożarowe, solidnie i celowo wykonane pod kontrolą
233 Komisji Technicznej Związku Straży pożarnych.

Konc. Przedsięb.

Elektro-techniczne

Stan. Leśniakowski

Lwów, Chorążczyzny 10

Telefon 21-80.

184

Spółka Ziemska

Z OGR. ODPOW.

WE LWOWIE

Kadecka 2a.

TELEFON 37-64.

238

Sprzedż na dogodne spłaty!

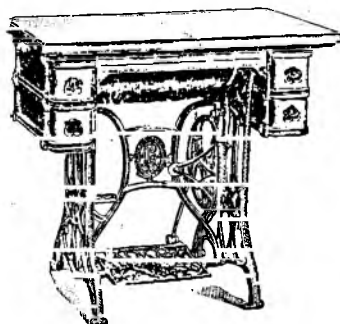
Maszyny do szycia
Gramofony

R o w e r y

Wirówki mleczone

i części składowe tychże

Przybory do krawieczyzny
i robót ręcznych.

WŁASNY WARSZTAT NAPRAW

Aleksander Malimon i S-ka

Spółka z ogr. odpow. — we Lwowie, ul. Wałowa 11a.

142

PIERWSZE MAŁOPOL-
SKIE TOWARZYSTWO
SPÓLDZIELNIA DOSTAW
RĘKODZIELNICZYCH
DLA ARMJI, ORAZ INSTY-
TUCJI PAŃSTWOWYCH
Z OGR. POR
WE LWOWIE, UL. PIJARÓW 33.

89

Finkelstein i Fehl

Lwów, ul. Słoneczna 47

Tel. 4310 i 379.

hurtowne składy wszelkich żelaznych ma-
terjałów budowl. jak dźwigarów T i U,
żelaza betonowego i kąowego, rur gazo-
wych i wodociągowych, łączników do tychże,
blachy czarnej i ocynkowanej, okucia bu-
dowlan. i t. p. Sprzedaż ze składów i wago-
nowo wprost z hut po cenach przystępnych.

330

Inżynier Kazimierz Wiśniewski

przedtem

„Polsot Oddział Techniczny“

Lwów, ul. Szajnochy 2

Skład Artykułów Technicznych

BIURO TECHNICZNE.

188

Rok zał 1901.

„Themann“

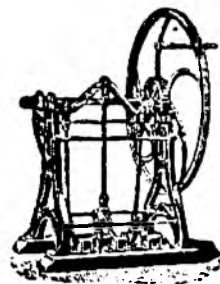
Dom Ekspedycyjno-Transportowy
we Lwowie

ul. Rutowskiego 7, I. p. — Tel. 29-89.

Międzynarodowe transporty meblowe własnymi
wozami patentowymi, przeprowadzki miejscowe
i zamiejscowe rozwóz towarów z dworca na dwo-
rzec, magazynowanie, odprawa cłowa i t. d.

Zastępstwa własne: Wiedeń, Katowice, Gdańsk,
Warszawa, Łódź, Kraków i w innych większych
miastach.

78

Rok założenia 1896

MEDAL ZŁOTY ZA WYROBY

Dom własny

Przedsiębiorstwo Wiertnicze i Budowy Studzien oraz Fabryka Pomp

p. f.

SZYMON MAŁOCHLEB

LWOW, Kubasiewicza 5 (boczna Gródeckiej 101) — Telefon 21-71

Wykonuje wszelkiego rodzaju studnie, sondowania, pompy, dla władz rządowych komunalnych, stacji wodnych, wodociągów, fabryk, folwarków, gorzelń, browarów, wszelkich gospodarstw etc. — — POMPY i CYLINDRY specjalnej własnej konstrukcji i wyrobu

³⁰⁰ SPECJALNOŚĆ: Pompy tłokowe dla głębokich studzien, do napędu ręcznego, maszynowego i kieratowego.

304

Edward ILNICKI

KONC. PRZEDSIĘBIORSTWO

instalacyj wodociągowych i gazowych

Warsztaty Ślusarsko-Mechaniczne

TARNOPOL — LWÓW, ul. Szeptyckich 25

Wyroby apteki Beisera i Ski

394 we Lwowie, Legionów 23, telefon Nr. 14-63

krem wschodnich piękności **D^{ra} Beisera**

Markus GOLDSTEIN

◆◆◆ **przemysł drzewny**

291 STANISŁAWÓW, LIPOWA 66

Adres telegr. „Goldsteinmark“ Stanisławów. Tel. nr. 138
dostarcza materj. drzewnych wszelkiego rodzaju.

Rok założenia 1890.

Telefon 14-17.

Fabryka mydła i świec

420 **A. Brückensteina**

we LWOWIE ul. Panieńska 27

POLECA SVOJE WYROBY

Rok założenia 1881.

Rok założenia 1881.

177 **Alojzy Hübner**

GŁÓWNY SKŁAD FARO I MATERJAŁÓW

Lwów, Rynek 38. — — — Telefon 25-13.

Józef Jonas

ziemiopłody

Stanisławów, ul. Kazimierzowska 80. Telef. 509.

Jan Klakoczar

Zakład Uniformowy i pierwszorzędne — —
— krawiectwo cywilne

Lwów, ul. Batorego 34.

Maurycy Mann

Lwów, ul. Gródecka 26. Telefon Nr. 28-00

Fabryczne składy artykułów dla urządzeń wodociagowych, gazowych i centralnego ogrzewania oraz wszelkich artykułów technicznych. — 375

332 **J. NEUWOHNER**

Cegielna w Sichowie

POWIAT LWÓW

BIURO: Lwów, Stryjska 26. — Telefon 48-37.

Popierajcie PRZEMYSŁ RODZIMY!

Wszystkie Oddziały D. O. K. — od 100 lat —
WSZYSCY KUPCY — kupują **tylko** znane wyroby
czekoladowe **SUCHARD S. A. w Krakowie**
i kakaowe

427

REPREZENTANCI:

J. i E. RECHTER, Lwów, Hetmańska 24. Tel. 46-08

Skład Mebli

Józef Kirschner Piotr Piller

107 — — — LWÓW, ul. Trybunalska 14.

Ignacy Osterman

426 Lwów, Jagiellońska 11a. Telefon 17-57
HURTOWNIA SZKŁA OKIENNEGO, lustrzanego
ornamentowego, dachowego, kit szklarski, dja-
menty do krajania szkła, oprawa obrazów i listwy
na ramy. Szlifiernia szkła i Wytwórnia LUSTER

„Nasz Papier“ FABRYKA

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

wyrobów z papieru

349

(dawniej **S. W. NIEMOJOWSKI**)

Lwów, Piekarska 32. Telefon 48-75.

Poleca swoją wykwintną papeterję w mapkach
i kasetach, koperty, bloki, zeszyty itp. po cenach
konkurencyjnych.

„Zetperol“

Zakłady przemysłowo-rolnicze

358

Spółka z ogran. odpow.

Lwów, Potockiego 38. Telefon 187.

„STELLA ILUSTRA“

Parowa fabryka chemicznego czyszczenia i farbowania

247

oraz

HYGIENICZNA PRALNIA BIELIZNY

Lwów, ul. św. Marcina 15.

428

Violin i Tisser

Lwów, ul. Bernsteina 1. Telefon Nr. 20-51.

POLE- **Maszyny do szycia** wszelkich systemów jako też
CRAJ: rowery

oraz wszelkie inne dotyczące przybory do tychże.

Romuald Siegel i Ska

PRZEDSIĘBIORSTWO ASSENIZACYJNE

106

— — dla miasta Lwowa i prowincji.

**Meinla
Kawa**

Juljusz Meinl

Import kawy i herbaty

Filje we Lwowie :

Akademicka 2a,	telefon 35-38
Gródecka 56,	„ 10-97
Rynek 18,	„ 39-46
Sykstuska 33,	„ 46-70
Piłsudskiego 12,	„ 56-00

**Miejski warsztat napraw
wodociągów domowych.**

14

Lwów, ul. Czarnieckiego 3.
Telefon 1-76.

I. Konc. Zakład Instalacyjny
Schlachter i Preis

Lwów, ul. Sykstuska 19.
Telefon 883. Telefon 883.
Konto P. K. O. Nr. 144.759.
Konto Banku Przemysłowego Nr. 141.338

25

Wykonuje wodociągi, centralne
ogrzewania, urządzenia sanitarne
i gazowe.

Leon PROPST, Lwów

Magazyn papieru, obrazów i galanterji
Plac Marjacki 3. Tel. Nr. 15-85. 183

Siatki druciane i artykuły techniczne

J. KONRAD

Lwów, Hetmańska 22. Tel. 49-83. 52

S. POLLAK i Ska

Handel i przemysł drzewny
Lwów, ul. Zamknięta 9. 51

**FOTO - RADJO HURT —
Barwik & Borzemski** 199

Lwów, ul. Kopernika 18. — Tel. 18-60.

Magazyn i Pracownia Futer

Elżbiety Solik (J. Solik wdowa)

Lwów, ul. Sobieskiego 4.

Poleca wszelkiego rodzaju FUTRA po cenach konkurencyjnych. 44

Józef Friedlander Lwów

Fabryka Luster i Szlifiernia Szkła
Skład fabryczny wszelkich gatunków szyb, luster i ram.

Adres telegraficzny: „Solin, Lwów“.
Telefon biura 20-46. - mieszk. 26-86.
Pocztowa Kasa Oszczęd. Nr. 141.149. 205

Romuald Tenerowicz

FABRYKA STOLARSKA

we Lwowie, ul. Piekarska 30. Telefon 15-00. 219

Zakład dla Reprodukacji Planów Technicznych

A. Kowalski

Lwów, ul. Piłsudskiego 11a. Tel. 10-15. 229

**Centralna
Kasa Spółek Rolniczych
Oddział we Lwowie,**
ul. 3. Maja 11. 128

Horszowski i Ska

Skład Materiałów Budowlanych

Lwów, Bourlarda 3. — Telef. 17-64 97

ADOLF HÖLZEL

Lwów, Wałowa 29

poleca wszelkiego rodzaju papiery do pisania, do
druku i pakowania.

Telefon. Nr. 10-63. 33-98. Telefon Nr. 10-63, 33-98. 220

„Watt” Włodzimierz Lachmann

Przedsiębiorstwo

wszelkich urządzeń elektro-technicznych
Lwów, pl. Smolki 4. Tel. 4-25. 54

A. MEHR

PRZEMYSŁ DRZEWNY

LWÓW, ul. 3-go MAJA 12. 56

„ECHO”

Skład gramofonów, płyt krajowych i zagranicznych,
marki „Columbia”, „Polidor”, „Parlophon”, „Odeon”,
rowerów, części rowerowych, strażaków sześciopiętrowych i gazowych.

Lwów, ul. Sykstuska L. 24. — Telef. 27-81. 361

Ignacy Drexler i Synowie

Fabryka i główny skład Pościeli własnego wyrobu.

Lwów, pl. Kapitulny 2. — Filja: Nowy Sącz. 50

NATAN WEINREB

Dom Towarowy

Artykułów powroźniczych i technicznych

Lwów, ul. Kazimierzowska L. 26.

Telefon 4-45 - - - Rok zał. 1872 43

Piekarnia Mechaniczna „SNOP”

Kazimierz Makowski i Sp.

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

Lwów, ul. Stryjska Boczna 1. Tel. 43-66. 31

Zakład dla reprodukcji planów technicznych

S. DURST

Lwów, 3. Maja Nr. 21. — Telefon Nr. 43-68.

Wykonuje: odbitki światłodrukowe i negrograficzne

Kierownictwo Zakładu spoczywa w rękach fachowego inżyniera. 144

UFAJ SZCZĘŚCIU, A WYGRASZ! Zamów kilka ćwiartek losów do Loterii Państwowej. Najwyższa wygrana 400,000 Zł. premia Zł. 250,000 dalej 150,000, 100,000, 50,000, 35,000, 25,000, 15,000, 10,000, 5,000, 3,000, 2,000, 1,000, 600, 500, 400, 300, 250 Zł.

Ciągnięcie co miesiąc. Zamawiać należy zaraz póki zapas starczy. Wysyłkę na prowincję skutecznie natychmiast po otrzymaniu zamówienia. — Obrona Lwowa z 1918-1918, 3 zł. do nabycia.

Władysław Marczewski Kolektura Państw. Loterii Klasowej Nr. 422,
Lwów, ul. Szeptyckich 20. 321

Tartak parowy i przemysł drzewny

Spatz i Zimand

Lwów, ul. Romanowicza 11. Tel. 14-12. 133

KOMUNALNA KASA OSZCZĘDNOŚCI powiatu Lwowskiego

BIURO WYDZIAŁU POWIATOWEGO
we Lwowie, ul. Mochnackiego L. 4

przyjmuje oszczędności na książeczki wkładowe
od najdrobniejszych sum,
które oprocentowuje w stosunku rocznym
9°/_o od sta

Udziela pożyczki na cele budowlane, zas'ewy, za-
kupno inwentarza, wogóle udziela potrzebnej
gotówki do obrotu w gospodarstwie, rzemio-
śle, przemyśle i handlu.

Za całość i bezpieczeństwo wkładów ➔
ręczy Wydział powiatowy na podstawie § 4
statutu Kasy, zatwierdzonego reskryptem
Województwa lwowskiego do L. SA 12474|928

95

MARATON

POLSKIE ZAKŁADY
PRZEMYSŁU SPORTOWEGO

LWÓW, ULICA AKADEMICKA L. 22.

TELEFON Nr. 30- 23.

TELEFON Nr. 30-23

Specjalna dostawa dla M. S. W. —
Ośrodków Wychowania Fizycznego
i Przystosobienia Wojskowego.

Projektuje i urządza sale gimnastyczne.

Stale na składzie: stroje gimnastyczne,
przybory szermiercze, lekko-atletyczne,
bokserskie i piłki nożnej. — Motocykle,
rowery. — Narty krajowe, norwęgskie,
wiązania wszelkich najnowszych syste-
mów. — Łyżwy wszelkich rodzaj.

➔ CENY KONKURENCYJNE.

ZBIORY ZD...
www.cbw.pl

Założony w r. 1867

Akcyjny Bank Hipoteczny

— we Lwowie. —

FILIE:

EXPOZYTURY:

Kraków
Tarnopol
Czerniowce
Stanisławów

Suczawa
Lipkani

Kapitał akcyjny Zł. 5.000.000.—

Rezerwy . . . Zł. 1.535 008.—

ODDZIAŁ HIPOTECZNY

Zakładu przystąpił do wznowienia czynności
w dziale kredytu długoterminowego. Zakład udziela
pożyczek na hipotekę nieruchomości W LISTACH
ZASTAWNYCH OPIEWAJĄCYCH NA DOLARY.
Listy te oprocentowane po 8°/_o od sta przedsta-
wiają przy przystępnym kursie nabycia nader
:- :- :-: korzystną lokatę. : : :-: :-:

ODDZIAŁ ZASTAWNICZY

na nowo uruchomiony udziela pożyczek na zastaw
— złota, srebra i szlachetnych kruszców. —
(przedruku nie płacimy.)

39

JAN BUJAK

FABRYKA PRZYRZĄDÓW MIERNICZYCH
WE LWOWIE, ZADWÓRZAŃSKA 31.
TELEFON 18-35. TELEFON 18-35.

WYRABIA i DOSTARCZA:

- I. Mierniki gazu ziemnego,
- II. Aparaty sygnalizacyjne świetlne,
- III. Urządzenia cechownicze,
- IV. Instrumenta miernicze,
- V. Przybory geodezyjne,
- VI. Stoły rysunkowe,
- VII. 'Kartofix' aparaty kartotekowe
- VIII. Przyrządy laboratoryjne,
- IX. Wyroby drobno-precezyjne.

93

Inż. Walery Kisielewski

STANISŁAWÓW, ulica Batorego 10.

Telefon 122.

Parcelacje — plany gospodarcze — lasowe pomiary.

292

Natan Löbel i Isser Schumer

znany Pomeranz

dostawcy 5l. p. p.

Brzeżany, Rynek 9. — Telefon 61.

289

Roman Moskwa

Skład wędlin własnego wyrobu

Brzeżany, Rynek 12.

288

Hotel i Restauracja

„Bristol“

Lwów, Legionów, 21.

434

Juljan Bromberg

Stanisławów, Gillera 15.

300

Michał Kolbuszowski

Autoryz. Cyw. Inżynier budowy

Biurowo Techniczne — Przedsiębiorstwo budowy

Lwów, Potockiego 23. Tel. Nr. 29-90.

327

Małopolskie

Towarzystwo Rolnicze

we Lwowie, Kopernika 20.

237

Architekt

Piotr Tarnawiecki

rząd. upowż. budowniczy

Lwów, ul. Hetmana Tarnowskiego 26.

86

Leib Blank i Mendel Hecht

Dostawcy wojkowi

)-(w Brzeżanach.)-(

283

Firma WEISSMAN

dostawca mięsa

Lwów, ul. Karaicka 1. 3.

104

WODA MINERALNA

FABRYKI

„ZDROWIE“

ORANŻADA OR-SI.

NAPOJE MUSUJĄCE.

325

Zdrowie 9. — Telefon 14-72.

Inż. Karol J. Dec

Kierownik robót fund. Kwat. wojsk.

w Stanisławowie i Brzeżanach

Stanisławów, ul. Sobieskiego 90.

293

Przedsiębiorstwo robót bet. i żel. betowych

Inż. Herman Wachmann

upoważniony budowniczy

Lwów, ul. Potockiego 64.

329 Telefon 40-13.

— Telefon 40-13.

Towarzystwo

Kredytowe Ziemskie

Lwów, Kopernika 4.

313

Apteka pod „Temidą“ Fryderyka Dewecheho

Lwów, Słowackiego 12.

382

„KOTWICA“ (Anker)

Powszechne Towarzystwo Ubezpieczeń S. A. w Wiedniu
Dyrekcja na Małopolskę i Śląsk we Lwowie

przyjmuje ubezpieczenia życiowe w rozmaitych kombinacjach pod najkorzystniejszymi warunkami.

Towarzystwo to w przeciągu swego 70-cio letniego istnienia zdołało zjednać sobie na rozległym terenie działalności (Austria, Niemcy, Węgry, Czechosłowacja, Polska, Jugosławia, Bułgaria, Turcja i Egipt) żywą sympatię we wszystkich sferach ludności, a to dzięki swej solidności, jak również sprawnemu kierownictwu, które od początku istnienia spoczywa w rękach wybitnych fachowców.

Temu też przypisać należy, iż instytucja ta przetrwała kryzys wojenny i powojenny, tak, że majątek Towarzystwa znacznie wzrósł w stosunku do majątku przedwojennego. Świadczy o tem bilans Towarzystwa z r. 1927, wedle którego ogólne aktywa wynoszą przeszło 62.000.000.— szylingów austr.

W bieżącym roku kapitał akcyjny Towarzystwa został podwyższony na 3.000.000.— szyl. austr., a prócz tego wpłynęła do kasy Tow. rezerwa w kwocie 1.000.000.— szyl. austr., a to z tytułu różnicy między wartością kursową a imienną nowo emitowanych akcji.

Wśród pasywów figurują głównie fundusze gwarancyjne Tow., które z końcem r. 1927 wynosiły przeszło 56.000.000.— szyl. austr.

Swoją politykę taryfową dostosowuje Tow. do stosunków ekonomicznych i potrzeb społeczeństwa danego kraju, w którym pracuje, co w znacznej mierze przyczynia się do jej pomyślnego rozwoju i zajmuje ono jedno z miejsc wśród czołowych Towarzystw ubezpieczeniowych świata.

53

CENTRALNY ZARZĄD DÓBR
DRA HENRYKA KOLISCHERA

— WE LWOWIE, —
UL. KOŚCIUSZKI 14.

7

K. S. JAKUBOWSKI
SPÓŁKA Z OGR. ODP. WE LWOWIE.

STANISŁAW STARZYŃSKI
WSPÓŁCZESNY
USTRÓJ PRAWNOPOLITYCZNY POLSKI
I INNYCH PAŃSTW SŁOWIAŃSKICH

Cena egzemplarza 13 złotych.

Do nabycia przez wszystkie księgarnie.

KSIĄŻNICA - ATLAS

S. A.

LWÓW, ul. Czarnieckiego 12.
WARSZAWA, Nowy Świat 59.

P O L E C A :

ABŻOŁTOWSKI S. i SZCZERSKI J.: Czy potrzebne nam lotnictwo? Wyd. II. Z 9 rycin.	1-20
BADEN-POWELL R.: Przygody szpiega, Tłum. Kap. B. Rogowski. W tekście 24 rycin.	3-20
HUPERT W., płk.: Operacje wojny światowej w wyborze. Z 23 szkicami	8—
HUPERT W., płk.: Zajęcie Małopolski wschodniej i Wołynia w roku 1919	15—
OSTROWSKA B.: Bohaterski Miś. Powieść z ostatnich wojen. Brosz.	3—
STADTMÜLLER K.: Niemiecko-polski słownik lotniczy. Przejrzany przez Komisję jęz. pols. Akad. Umiejętności	0-60
STADTMÜLLER K.: Niemiecko-polski słownik okrętowy. Przejrzany przez Komisję jęz. pols. Akademii Umiejętności	1-10
TEYSSIER G.: Słownik elektrotechniczny francusko-polski i polsko-francuski. Telefonja, telegrafja, radjotelegrafja	2-80

15

Apteka pod Św. Mikołajem
Mr. W. Sarkisiewicza ♦

Lwów, róg ul. Zyblikiewicza—Mikołaja
101 Nr. tel. 37-74.

INŻYNIER-ARCHITEKT
Maksymiljan Koczur

Lwów, ul. Akademicka L. 3, II p.
150 Telefon 27-26.

Magazyn pościeli
Włodzimierza Iżyckiego

148 — — Lwów, Kopernika 3. Nr. tel. 600

„ELEKTRYCZNOŚĆ”
Józef Nagórski i Ska

154 we Lwowie ul. 3-go Maja 15. Nr. tel. 878

HURTOWNY SKŁAD SKÓR - **Salomona Wintera**
LWÓW, ŻÓŁKIEWSKA L. 5

Konto cze:owe P. K. O. Nr. 142.833 — Tel. Nr. 722 i 11-87
— — Adres telegraficzny: SALOMON WINTER LWÓW.

28 Wszelkie gatunki skóry krajowej i zagranicznej —
— — jakoteż skóra rymarska i techniczna.
Wielki wybór smarów, wazelin, terów, papy i terpentyny.

Towarzystwo Ubezpieczeń na życie
„FENIKS”

346 CENTRALA: Wiedeń I, Riemergasse 2
Towarzystwo pracuje w Małopolsce, na Śl. Cieszyńskim, we Francji, Belgii, Holandji, Włoszech, Hiszpanji, Niemczech, Czechosłowacji, Jugosławji, na Węgrzech, w Austrii, Bułgarii, Grecji, Turcji, Rumunii, Syrii, Palestynie i Egipcie.

Józef Orlender

159 — wyrab mięsa w Kleparowie.

Zakłady Chemiczne „LAOKOON”

Spółka Akcyjna we Lwowie

126
Ekstrakty suche, płynne i ciągle
Nalewki, plastry i maście
Wstrzykiwania wyjalowione
Pastylki sublimatowe i wszelkie inne
Specyfiki własne i fabryki „Norgine” w Pradze.

Inż. Zygmunt Rodakowski

Lwów, Gołaba 15 - - - Telefon 7-02

Projektuje i wykonuje centralne
ogrzewania wszelkich systemów. 192

OOLDSCHMIOT i SPIRO

33

LWÓW, TRYBUNALSKA 1

Reprezentacja i składy fabryk tekstylnych.

Dostarcza koce wełniane i prześcieradła
żołnierskie.

Przedsiębiorstwo Wiertnicze⁹¹

Feliks Sękowski

Lwów, Lwowskich Dzieci 44, tel. 44-57

RUBIN KATZ i Ska

Lwów, Stary Rynek 4. — Telefon Nr. 17-23

Skład skór krajowych i zagranicznych
luksusowych, rymarskich i pasów
transmisyjnych. - - - - - 30

Bank Związku Spółek Zarobkowych

ODDZIAŁ LWOWSKI

LWÓW, KOPERNIKA L. 4. 130

Henryk BABACZEK

195

rzeźnik koński i masarz

Lwów, św. Marcina 47, tel. 56-67

poleca wyroby wędliniarskie.

Hurtownia Tytoniowa Nr. XII i skład papieru
120 we LWOWIE, ul. Słowackiego 2.

Odpis.

Dowództwo
3. Pułk. Art. Pol. Leg. Zamość, dnia IX. 1926 r.
L. dz. 6935.

Do
Pana J. Karracha

we Lwowie, ul. Kościuszki 18.

Zakupiony u Pana środek przeciw szczurom, okazał się bardzo skuteczny. W koszarach pułku, które mieszczą w sobie stare lochy dawnej fortecy od szeregu atak gnieżdżą się szczury w olbrzymiej ilości. Te ostatnie żerować przeważnie w magazynach oddziałowych niszcząc mundury i inne przedmioty wełniane. Zdarzają się często wypadki pokąsania ludzi przez szczury, których żadnymi środkami nie można skutecznie zniszczyć. Dopiero po kilku razach bezpośrednim zastosowaniu zakupionej u Pana pasty „Zelio“ udało się nam częściowo wytruć szczury, najprawdopodobniej jedna usunęła się one z obiektu koszarowego, ponieważ od kilku już miesięcy nie spotyka się u nas tych szkodników.

Pastę „Zelio“ jako środek walki ze szczurami, na podstawie stwierdzonej skuteczności mogę polecić oddziałom wojskowym do użytku.

Dowódca pułku
CEHAK LEOPOLD m. p
pułkownik

niezrównane środki przeciw myszom i szczurom. Przez stacje rolnicze i fachowców rolników wypróbowane.

Na myszy polne specjalne opakowanie po niskiej cenie. — Żądać we wszystkich aptekach, składach aptecznych, drogerjach, oraz organizacjach roln. tylko „ZELIO“, a w braku tamże zwrócić się do Zastępcy:

Józef KARRACH Lwów,
ul. Kościuszki 18.

APTEKA POD „WĘGIERSKA KORONĄ“

DRA JANA PORATYŃSKIEGO

WE LWOWIE.

PLAC BERNARDYŃSKI L. 1. TELEFON 27-90

POLECA:

- 1) **Chloromentol**
nacieranie Dra Poratyńskiego.
- 2) **Płynny środek**
przeciw odmrożeniom Dra Poratyńskiego.
- 3) **Płynny środek**
przeciw odciskom Dra Poratyńskiego.
- 4) **Eliksir Strasskiego**
do ust Dra Poratyńskiego.
- 5) **Puder antyseptyczny**
Dra Poratyńskiego oraz specyfiki krajowe i zagraniczne.

387

Najstarsza Krakowska
FABRYKA MYDEŁ
S. ROŻNOWSKI

TELEFON 178 **KRAKÓW** PĘDZICHÓW

—(ROK ZAŁOŻENIA 1874)—

Dostawy i zaopatrywanie hurtowni, Związków, Kółek rolniczych, spółdzielni, instytucji, zakładów sanitarnych, pralni, wielkich gospodarstw domowych i t. p.

447

Jan Wallach i Syn

FABRYCZNY SKŁAD SUKNA i Towarów Wełnianych
Rok zał. 1841. LWÓW, RYNEK 33. Telefon 47-15.

251 Poleca na każdy sezon olbrzymi wybór nowości.

Cukiernia L. ZALEWSKIEGO

341 we Lwowie, Akademicka 22. Telefon 59-33

Handel WINA Stadtmüllera

350 Lwów, Rynek 34. Założ. w r. 1847.

Piekarnia Stanisława Wojtalewicza

246 Lwów, Turecka 4. - - Telefon 58-50.

Majer Singer i Ska

297 EKSPORT JAJ. Stanisławów.

Wytwórnia wędlin Fr. ICHNIEWSKIEGO

poleca swe znakomite wyroby
LWÓW, ZIMOROWICZA 1.

477

Magazyn Specjalno-galanteryjny Władysław Ciechułski i Syn

337 LWÓW, ul. LEGJONÓW 5.

ODLEWARNIA DZWONÓW RUDOLF MATHEISEL

346 LWÓW, Króla Leszczyńskiego L. 14.

GŁÓWNY SKŁAD FUTER ♦ BACZES i GRÜSS

365 LWÓW, ul. LEGJONÓW 19. TELEFON 29-48, 65-91.
Poleca futra po cenach hurtowych.

Tadeusz Górski MAGAZYN Towarów Galanteryjnych

364 LWÓW, Pl. Marjacki 5.

Skład płócien i bielizny gotowej ♦ Bracia Starzewscy

LWÓW, ul. Halicka 16.

317

Cukiernia „Pszczołka“

LWÓW, Rynek 27.

342

Leonard SOLECKI

Handel Towarów Korzennych

LWÓW, BATOREGO 2.

340

Piekarnia Józefa Wojtalewicza

LWÓW, GRÓDECKA 55.

252

CHUNE HECHT

Wyrab mięsa. - Brzeżany, Rynek.

284

Joachim Józef Gang

RZEŹNICTWO

Lwów, ul. Paniańska 32. — Telefon 64 08.

360

GŁÓWNY SKŁAD instrumentów muzycznych,
gramofonów i przyborów rowerowych

JULIUSZ HECHT i Ska

WE LWOWIE, Gródecka 59a. Telefon 33-31,
„LIRA“, Kazimierzowska 4, tel. 35-07.

392

Józef Burstin

Skład Drzewa Budowlanego i Stolarskiego

Lwów, Janowska 54. Telefon 32-95.

314

Budapeszteński Magazyn Futer BREITFELD i WIESNER

Lwów, ul. Sykstuska 2.

Tel. 25-71

Wszystkie przeliczenia
Kuponem

Magazyn Towarów Bławatnych Roman Zubik następcą Józef Stefanowicz

— LWÓW, ul. HALICKA 16. —

367

ERNEST REICH, Przemysł drzewny

Telefon 31-95, m. 2-86 Lwów, Akademicka 28 Telefon 31-95, m. 2-86

dostarcza :

drzewo budowlane wszelkiego rodzaju
wełnę drzewną.

252

JÓZEF BEZDEK

Lwów

PLAC BERNARDYŃSKI L. 17

TELEFON Nr. 23-04

ZASTĘPCA FABRYKI MEBLI GIĘTYCH
„MAZOWIA“

SKŁAD MEBLI GIĘTYCH

ORAZ

URZĄDZEŃ BIUROWYCH,

sypialń, jadalń,

GARNITURÓW SALONOWYCH i T. P.

CENY REKLAMOWE.

100

BRACIA GROEDEL

TARTAKI PAROWE, KAMIENIOŁOMY i KUŹNICE

Centrala w Skolem

Telefon Nr. 2.

Oddział i Składowiska we Lwowie.

Telefon Nr. 10-88 i 34-89.

Tartak w Stryju

Telefon Nr. 62.

Produkcja drzewna z własnych lasów o przestrzeni 35.000 ha na deski, brusy, rygle, łąty; kamienia łamanego, tłuczonego, ciosanego i kostek brukowych z najtwardszego piaskowca w ŚWIETOSŁAWIU, oraz wszelkich narzędzi, jako to: capin, dzieganów i łopat potrzebnych do manipulacji lasowej. — —

Rok założenia 1811.

245

inżynierowie **Kazimierz i Bolesław Neyman**

Lwów, Chorążczyzny 6. Tel. 54-02.

Siłniki i samochody „URSUS“. Duńskie aparaty i urządzenia:

Chłodnie, rzeźnie, mleczarnie, piekarnie, pralnie, dezynfektory.

Kompletne projekty i kosztorysy.

214

Konc. przedsiębiorstwo budowlane
Stefan Dymowski i Karol Walków

Lwów, ul. Lwowska 65a. 259

Ferdynand Hornung
Wytwórnia stolarska
L w ó w, Szpitalna 54, Źródłana 9.
Rok założenia 1884. Telefon 24-15. 257

Henryk Sonnenschein
Artykuły techniczne i elektrotechniczne
L w ó w, ul. Sienkiewicza 8. 261

„Keram” Spółka Akcyjna dla wyrobów ceramicznych we Lwowie ul. Kochanowskiego 26 telef. 32-78 dostarcza ze swoich fabryk w Gródku Jagiellońskim i w Mościskach, cegły ręczne, maszynowe i dęte, dachówki prasowane i ciągnięte, rury drenowe w najlepszych jakościach i po umiarkowanych cenach. 271

A P T E K A
pod rzymskim cesarzem Tytusem
MRA. ANTONIEGO EHRBARA
Lwów, ul. Łyczakowska 3. 200

Zakł. Chem. „HELNA” Lwów
ul. Kochanowskiego L. 82.
Atramenty, laki do piecz. guma arabska, syndetikon,
masa hektograficzna, farby do piecz. kaucz. i mater.
do numerat. i aparat. teleg. 272

Zarząd Dóbr
Dra Michała Marji Hr. Bawrowskiego
Lwów, ul. Trzeciego Maja 19. 187

Oleszowska Fabryka Wapna
w Stanisławowie
ul. Kazimierzowska 32 telef. 317 299

MAKS GLASERMAN
Zakład Rytowniczy Fabryka stampilji
kauczukowych i tablic metalowych.
Lwów, ul. Sykstuska 19. tel. 15-03. 308

Pierwsza Krajowa Fabryka Wędlin
Józefa Kotowicza we Lwowie
Skład: Rynek 25. Tel. 63-34
Fabryka: Źółkiewska 119. Tel. 64-72. 335

J. M. Leichter
malarz pokojowy, fasadowy i dekoracyjny
Lwów, ul. Sieniawska 12a I. p. 260

Artur Falter
parowa wytwórnia stolarska
i deszczulek posadzkowych
L W Ó W, ul. Źródłana 11a. 258

Hurtowny
skład towarów gumowych i chirurgicznych
„S A N I T A R J A”
Lwów, Sakramentek 5. 264

Pracownia Rzeźbiarsko-Kamieniarska
i wyroby z płyt marmurowych
LUDWIK TYROWICZ
Lwów, ul. Piekarska 95. 218

MR. ERNEST BOMSE
Hurtowny skład perfumerji
Francuskiej i Angielskiej.
Lwów, Akademicka 2. Hotel George'a. 240

Fabryka farb i ultramaryny
Ch. Perlmutter
Lwów, ul. Słoneczna 26. tel. 47-31 169

Z a r z ą d
młyna sarańczuckiego
w Brzeżanach. 285

Fabryka kredy
Dr. Gutman i H. Lauer
Lwów, pl. Strzelecki 6. 307

W Y T W Ó R N I A
wyrobów złotych i srebrnych, odznak wojskowych
i sportowych, gładkich i emaljowanych
WŁADYSŁAWA BUSZKA
we Lwowie, ul. Akademicka L. 6. 202

Hurtowna i detaliczna sprzedaż wędlin
JANA COMIEGO
Sklep Łyczakowska 15. tel. 26-51
Fabryka Zborowska 44. tel. 43-72. 336

„Wiek Nowy”

najpopularniejszy
dziennik ilustrowany

kresów wschodnich wychodzi we Lwowie ul. Sokoła 4.

Telefony: Nacz. Red. 35-70 Dyrekcja 28-90
Redakcja 16 Administr. 26-77 P. K. O. 140.954

78

Ignacy Vogelfänger

✂ Lwów, Kazimierzowska 1. 33. ✂
(róg ul. Kołłątaja)

Telefon Nr. 18-39. Tel. pryw. 60-34.

SKŁAD ŻELAZA

rur wodociagowych, gazowych, wiertniczych,
odpływowych, szyn kolejow., trawers, pomp,
artykułów wodociagowych, sanitarnych oraz
wszelkich innych artykułów technicznych.

— Skład fabryczny pomp —
i maszyn **GARVENSA**
== WE WIEDNIU. ==

273

Bank Gospodarstwa Krajowego

Oddział Lwów
ul. Kościuszki 11. Tel. 28.

194

SUKNA

NA WSZELKIEGO RODZAJU MODNE
Ubiory męskie damskie i studenckie
NA MUNDURY DLA PP. OFICERÓW
KOCE na łóżka i KOCY

Towary doborowe. Ceny umiarkowane.

== W WIELKIM WYBORZE POLECA
Fabryczny Skład Sukna

Ludwik RALSKI

Lwów, Rutowskiego 7.

181

Weinfeld i Ska

KoŹątaja 8. - Telefon 12-43.

Towarzystwo Kontynentalne dla Handlu Źelazem

Kern i Sp.

Lwów Kraków Borysław
ul. Kopernika 18 ul. Potockiego 8 ul. Drohobycka
tel. 253. tel. 41-47 tel. 260.

Izrael Fischman
Dostawca wojskowy
ul. Nowa 9.

A. BÜSCHEL

Eksport jaj, KoŹomyja
Reprezent. Lwów, ul. 3-Maja 2.
Telefon Nr. 14-76 Adr. teleg. Fermeggs.

A. Gewürz
majster blacharski
Lwów, ul. Gródecka 67.

A. SCHELL

Skład Towarów Źelaznych
Zastępstwo fabryk krajowych i zagranicznych
we Lwowie, ul. Krakowska 30. — Tel. 10-73.

Mastalski i Kondratowski

Biuro inżynierskie i handlowo-przemysłowe
we Lwowie ul. 3. Maja 2.

„HAZET”

Parowa fabryka cukrów i czekolady
Lwów, ul. Panieńska 23.
Poleca wyroby pierwszej jakości.

Główny skład wędlin
Stanisława Konopackiego
Lwów, Halicka 18.

Telefon 57-57 Fabryka: telefon 58-19.

A. HORNSTEIN

Skład wapna i materiałów budowlanych
Lwów, ul. Słoneczna 49. telefon 58-15.

Dr. Med. O. Elsterowa Dr. Med. L. Fleck

Badania chemiczno-lekarskie,
serologiczne i mikroskopowe,
Ul. Ochronek L. 9.

Zakład instalacyjny

projektuje i urzadza
Centralne ogrzewania Wodne i Parowe
Instaluje wodociągi i gaz

TOMASZ ANTONI KAWECKI
Lwów, Zielona 18.

MAGAZYN i PRACOWNIA BRONI

St. Kopczyńskiego

Lwów, pl. Bernardyński L. 3.
(w zabudowaniu O. O. Bernardynów)

PIEKARNIA

Jana Wojtalewicza

Lwów, Źółkiewska l. 78. — Tel. 38-31.

Pracownia wyrobów art. blacharskich
— galanteryjnych i budowlanych —

Rudolf Hładny

Lwów, ul. Zielona 2. — Telefon 50-15.

Fabryka pilników

H. Mączyński

Lwów, ul. Wołyńska l. 25.

Bank Cukrownictwa

Spółka Akcyjna w Poznaniu
Oddział we Lwowie.

CUKIERNIA

Hieronima Welza
Akademicka 5.

Poleca czekoladę tabliczkową, cukry deserowe,
karmelki owocowe i owoce kandyzowane.

Zofja Teliczek

we Lwowie, ul. Akademicka Nr. 8.
Pierwszorzędny handel wędlin i delikatesów
poleca się P. T. Publiczności.

Konc. przedsiębiorca budowlany
Egzam. majster murarski

LEON BORDON

we Lwowie, Goldmana 15. (baczna Janowskiej).

BROWAR W ROZDOLE

POLECA

PIWO EKSPORTOWE PIEWSZORZĘDNEJ JAKOŚCI.

SAMOCCHODY

OSOBOWE CIEŻAROWE

AUTOBUSY

REPREZENTACJA ALTSCHULER I SKA LWÓW

PL. MARJACKI 6-7 TEL. 18-19

SPECJALNY SKŁAD CZĘŚCI SKŁADOWYCH
UL. WAŁOWA 11A. TEL. 3086

PRZYBORY FOTO- GRAFICZNE

z pierwszorzędných
fabryk dla pp Amato-
rów i Fotografów poleca
po cenach najniższych

J. SCHARF

Lwów, SYKSTUSKA 22, TEL. 53-47

Piotr Mikolasch i Spółka

Lwów, Pasaż Mikolascha

WYTWÓRNIA

Farb, lakierów i kitu

BRON, AMUNICJĘ

poleca

E. DMYTRACH, LWÓW,

Legjonów 3.

Tel. 3246.

GAZOWNIA MIEJSKA W STANISŁAWOWIE.

296

Odpowiednie przedmioty na NAGRODY poleca
STANISŁAW TKACZ

452

Lwów, Hetmańska 10
MAGAZYN SPECJALNYCH NOWOŚCI GALANTERYJNYCH

Dostarczamy (własnymi kołmi) w workach plombowanych, począwszy nawet od 100 kg. WĘGLA (rafowanego) z pierwszorzędnych kopalń górnośląskich, DRZEWA bukowego, suchego (czwórka), KOKSU (rafowanego) górnośląskiego „GOTTHARD”, wszystko ze złożeniem do piwnicy lub kuchni

H. ROTHMAN Sp. z ogr. per.

LWÓW, ULICA JANOWSKA 10 — TELEFON Nr. 4-34. 82

ROK ZAŁ. 1887.

ROK. ZAŁ. 1887.

GŁÓWNE SKŁADY WIN

M. & S. KOZIOŁ Lwów,
Dominikańska 3. Telefon Nr. 54-30. 389

FABRYKA WYROBÓW DRZEWNYCH
T. BAUMWALD

Lwów, Panińska 26 i 28. — Telefon 8-93.

I. Oddział Karoserji automobilowych
II. „ Robót budowlanych. 254

Inż. Bronisław **WIKTOR**
AUTORYZOWANY ARCHITEKT CYWILNY

Lwów, ul. Zielona 50.

wykonuje plany, kosztorysy
i kierownictwo wszelkich budowli. 443

BRONISŁAW STOŃSKI
PERFUMERJA

Lwów, ul. Legjonów 1. - Telefon 32-77. 515

Wszelkie materiały do instalacji światła elektrycznego oraz żarówki wszystkich woltaży można nabyć tanio we firmie:

Inż. **M. KRAUSS, Lwów,**
ul. Stanisława 2 Telefon 15-63. 463

ATA ZAKŁAD
FOTOGRAFICZNY
L. WIELEŻYŃSKI

Lwów, ul. Piekarska 1. c. Telefon 27-32. 454

K. ALTEIN
REPREZENTACJA PIWA OKOCIMSKIEGO
W BRZEŻANACH. 286

Inż. **KINEL, BIELAWSKI i BRACIA JENKNER**
PRZEDSIĘBIORSTWO TECHNICZNE
LWÓW, UL. DOMAGALICZÓW L. 9. 469

Skład Zegarków, Biżuterji i Srebra
J. Dąbrowski - L. Rozwarzewski

Lwów, Akademicka 2. (Hotel George'a)

Wielki wybór. — — — — Dogodne warunki.

Własne pracownie zegarmistrzowsko-jubilerskie. 366

PRZEDSIĘBIORSTWO SPEDYCYJNE
GABEL & STERNBERG

Lwów, ul. 3go Maja 7. — Telefon Nr. 6-77.

uskutecznia przeprowadzki miejscowe i zamieszczenie własnymi patentowanymi wozami meblowymi. 380

„**MORSKIE OKO**”
HANDEL WIN I POKÓJ DO ŚNIADAŃ
LWÓW, UL. KL. TAŃSKIEJ 3. 388

NIEUSTAJĄCA WYSTAWA
ORAZ
SPRZEDAŻ MASZYN i ART. TECHN.

Zastępstwa i Przedstawicielstwa

Lwów, Leona Sapiehy 8. — Telefon 783.

406 Maszyny i Motory dla wszelkich gałęzi Przemysłu.

FABRYKA CEGIEŁ i DACHÓWEK
STANISŁAWA WISZNIEWSKIEGO

w Brzeżanach, ul. Potockich. Tel. 23.

Cegły pełne, pustaki, dachówki, dreny pierwszorzędnej jakości ODZNACZONE SREBRNYM MEDALEM. — Młyn parowy przemiała zboże. 286

APTEKA POD KOLEJĄ

KAZIMIERZA ZYGMUNTOWICZA

— — Lwów, ul. Gródecka 84. — —

Poleca płyn przeciw wypadaniu włosów

— i inne środki lecznicze, krajowe. — 425

Pracownia ślusarsko - mechaniczna

JAN PATLA

— — Lwów, ul. Sykstuska l. 60. — — 112

LWOWSKI ZAKŁAD
CZUWANIA i OCHRONY

Centrala; Lwów, ulica Sykstuska l 29.

Telefon Nr. 51-90. 456

Cukiernia M. HOŻEWSKIEGO

Lwów, ul. Piłsudskiego 6.

poleca swoje doborowe wyroby. 453

Największa w Polsce Instytucja Oszczędnościowa

POCZTOWA KASA OSZCZĘDNOŚCI

P. K. O.

Prezjdum, Centrala i Oddział Główny w Warszawie Jasna 9

ODDZIAŁY w Katowicach, Krakowie, Poznaniu

469

P. K. O. — przyjmuje na oprocentowanie wkłady oszczędnościowe
zwyczajne, od 1 złotego począwszy.

Obrót czekowy P. K. O.

jest najtańszym i najdogodniejszym sposobem przekazywania pieniędzy na terenie całego Państwa.

Dział Ubezpieczeń na życie

przyjmuje ubezpieczenia bez badania lekarskiego do sumy 10.000 złotych w złocie, na najdogodniejszych warunkach, zapewniając ubezpieczonym udział w zyskach

Ogromne ułatwienia i udogodnienia

polegają na tem, że można je skutecznie nie tylko w Centrali i Oddziałach P. K. O., ale również

w każdym urzędzie pocztowym.

Rok założenia 1911.

„POLGAZ”

FABRYKA ŻARÓWEK GAZOWYCH

Ska z o. odp.

we Lwowie, ul. Króla Leszczyńskiego 11a, telefon 24-37.

Wyrabia siatki żarowe do oświetlenia gazowego, naftowo - żarowego dla wszelkich systemów lamp. — — — 411

Specjalność w dziale biurowym i szkolnym

GLIMER i SKA

Lwów, ul. S. Maia 8.

476

Landau i Feinsinger

hurt. worków

Lwów, pas. Hermanów. Telefon 10-98.

162

Sprzedaż nabiału

S. MEHR

Lwów, Kopernika 37

208

Inż. Wawrzyniec Dajczak

Autoryz. Inż. Architektury i Bud.

Lwów, ul. Długosza 7. Telefon 36-10.

99

Warsztaty i Zakłady Szlifiercze dla Przemysłu Automobilowego

A. SCHMIDT

Lwów, ul. Kopernika 16. tel. 34-87.

441

Grand Salon de Coiffure pour Dames

MAISON „MAX” MAISON

Specjalność trwałej ondulacji.

Lwów, ul. Koralnicka 8. Telefon 33-91.

473

J. SCHREIBER

gorsety - bandaże

Lwów, Hetmańska 6.

316

„Restechnica”

Spółka Handlowa dla Zbytu artykułów technicznych i elektrotechnicznych.

Lwów, ul. Gródecka 11. — Telefon 20-59.

Telegram: „Restechnica”.

402

Zofia z Trzemeskich HUBEROWA

ZAKŁAD ART. FOTOGRAFICZNY

właśc. Z. i R. Huberowie

Lwów, ul. Trzeciego Maja L. 5, t. 1.35-57

Konto Czekowe Warszawa 152869.

475

Dostawca Klinik i Szpitali

Stanisław Baran

Lwów, Akademicka 26.

474

Bracia Halpern

Fabryka Świec, Mydła

Biuro Lwów, Kazimierzowska 21. Tel. 18-00.

Polecają swoje wyroby.

405

Zarząd Główny Dóbr

Brzeżan i Narajowa

w Raju Telefon 41,

290

Inż. Bolesław Słowik

Fabryka Konstrukcji Żelaznych Maszyn i Odlewnia Żelaza.

Lwów, Podzamcze, Żółkiewska 94.

460

Biuro Węglowe Thom

Ska z ogr. odp.

Lwów, Janowska 58

Telefony Nr. 19-28, 29-12.

444

Wytwórnia fortepianów, pianin i harmonij nożnych

Michała Szkielskiego

we Lwowie, ul. Ossolińskich 10.

461

RUDOLF PÜRTZL

Fryzjer w Hotelu George'a Telefon 55-90

dplomowany na Wystawie Międzynarodowej w Paryżu w 1927 zawiadamia uprzejmie, że po znacznym powiększeniu

SALONU CZESANIA PAN

i po wyposażeniu takowego w największy komfort, wykonuje farbowanie włosów L' Oriental, Henna Gora, Komol i L'Oreal, Henne, oraz brwi i rzęs. Stała i wodna ondulacja, strzyżenie i mycie włosów, masaż twarzy, manicure. — Ceny konkurencyjne, obsługa bardzo solidna. Uwaga: Zakład Fryzjerski Rudolfa Pürtzla, następcy I. Jahla mieści się tylko w Hotelu George'a, wchód z ul.

Sienkiewicza, drugie wejście przez Hotel George'a.

Zawiadamiam, że na obecny sezon sprowadziłem pierwszorzędnych współpracowników z Warszawy i zagranicy. 372

BRANKA Fabryka Cukrów, Czekolady i Kakao

Spółka Akcyjna we Lwowie

poleca niedoścignionej jakości czekoladę
FAUN -- MAH-JONG -- BAJADERA

449

B. Seidenfrau LWÓW

Plac Gołuchowskich 1.

TELEF. 18-62

Hurtowna sprzedaż krajowych wyrobów szkła stołowego i lampowego, porcelany, fajansy, lampy i części do lamp. — —

Wyłączna sprzedaż fabryki szkła „HORTENSJA“ w PIOTRKOWIE.

450

M. KIERSKI

LWÓW, KOPERNIKA 4.

p o l e c a :

kóżka	—	—	—	—	—
umywalki	—	—	—	—	—
stoliki nocne	—	—	—	—	—
pralnie „Marysia“	—	—	—	—	—
wyżymaczki	—	—	—	—	—
magle	—	—	—	—	—
naczynia emaliowane	—	—	—	—	—
naczynia aluminiowe	—	—	—	—	—
naczynia mleczarskie	—	—	—	—	—
narzędzia stolarskie	—	—	—	—	—
narzędzia ślusarskie	—	—	—	—	—
przybory ogrodnicze	—	—	—	—	—
siatki do ogrodzeń	—	—	—	—	—
pompy studzienne	—	—	—	—	—
piecze żelazne	—	—	—	—	—
szamotowe (Dauerbrand)	—	—	—	—	—
karnisze	—	—	—	—	—
Primusy	—	—	—	—	—
alpakę stołową i t. d	—	—	—	—	—

po cenach najniższych.

Dla P. T. Wojskowych dogodny kredyt!

☛ Spłaty ratalne. ☚

22

Apteka „Pod Nadzieją“ Dra Tytusa Zarzyckiego

Jzierz. Mr. Wójtowicz Stanisław

Lwów, Żółkiewska 71. Tel. 63-90

Poleca swoje wyroby, jak: Syropy przeciw kaszlowi, masę syberyjską przeciw odmrożeniu, płyn na nagniotki, wody mineralne, k. smetyki krajowe i zagraniczne. 412

Adam KACZYŃSKI
PRACOWNIA WYROBÓW KOŚCIELNYCH
Rynek 39. Lwów. 451

JÓZEF HAUSMAN
HANDEL CHMIELEM. — Lwów, Sykstuska 15.
318

„Karpodendron“
Zakłady przemysłu drzewnego i użytkowania płóców leśn.; ch
Ska z o. o. 242

CUKIERNIA H. FLEISCHERA
338 ul. Batorego 6. Lwów.

Zakład haftów — Pracownia sukien — S. koła kroju
M. KOZŁOWSKA
362 Lwów, Rakaćmicka 22. Telefon 35-43.

Ludwik KOPEĆ, stolarz
Lwów, Kochanowskiego 132. 174

Skład Futer S. FISCH
345 Lwów, Hetmańska 24.

WAŻNE DLA P. T. KWATERMISTRZOSTWI! 195
Makarony wszelkich gatunków po cenach
bardzo przystępnych dostarcza tylko — —
Fabryka WYROBÓW WĄCZYNYCH „K Ł O S“, Kościuszki 14, tel. 30 17

„Ceratopol“ Spółka z ograniczoną
309 odpowiedzialnością —
Lwów, ul. Batorego 16
Skład fabryczny cerat, linoleum i chodników wszelkiego rodzaju,

Wyrób i Skład Czapek i Przyborów Wojskowych 344
Jan Wittman Lwów — — —
Trybunalska 1.

143 Fabryczny skład papieru i sztucznych kwiatów
A. S. i Ch. SCHAFF Lwów — — —
Trybunalska 16

471 **H. Modlinger**
Skład mebli Lwów, ul. Ormiańska L. 1.
(Dom Narodny). Telefon 43-94

Fried i Sternberg
DROGERJA i PERFUMERJA
Lwów, ul. Piłsudskiego 17. 370

Rok 1879 założenia.

„DOM CHOPINA“

Lwów, Sykstuska 11. — Telefon 28-03

FORTEPIANY, PIANINA, HARMONJA

nowe i używane

największych fabryk krajowych i zagranicznych stale w wielkim wyborze

Sprzedaż na dogodny spłaty!

413 Cenniki na żądanie.

ANDRZEJ DAWIDOWICZ PRACOWNIA — —
BRONZOWNICZA
459 Lwów, ul. Trybunalska 6.

SPÓŁKA AKCYJNA
dla Handlu i Produkcji Chmielu i Surowców Browarnianych
201 dawniej M. WEINREB i Ska

253 **MENDEL SIEDER**
SKŁAD DRZEWA BUDOWLANEGO i STOLARSKIEGO
Lwów, ul. Janowska 86. Tel. 40-97.

Cukiernia KAZIMIERZA LEWANDOWSKIEGO
257 LWÓW, ul. SIENKIEWICZA

MAGAZYN PRZYBORÓW
DO SZYCIA i HAFTU — **M. Kistryn**
363 Lwów, Halicka 20. Tel. 28-19.

Józef ECK, skład drzewa
198 Gródecka 35.

Swetry damskie, garderoba dziecienna
najtaniej w firmie **„Trykot“**
373 Lwów, Halicka 21. Tel. 26-88.

**Powszechny Związek Bruttowców
we Lwowie.**
190

Fr. ULRICH Skład farb, materiałów - - - -
- - i artykułów gospodarczych
167 Lwów, ul. Serbska 10.

A. S. WILF Wytwórnia Bielizny - -
- - - - wszelkiego rodzaju
320 Lwów, Leona Sapiehy 2.

176 WYTWÓRNIA WYROBÓW METALOWYCH TŁOCZONYCH
wyraha wszelkie odznaki towarzyskie, obchodowe, klubowe oraz znaczki dla psów
Andrzej Berliński Lwów, ul. Szezczenki 11
BIURO: Słowackiego 4.—

Pierwsza Krajowa Fabryka
Wyrobu z Marmuru — **B. Królik, Lwów**
442 — Biuro zamówień: ul. Bema 8, telef. 32-59

Wohl i Ska FABRYKA GRZEBIENI **„Keras“**
457 i rogowych artykułów
Lwów, Marcina 22.

BIURO TECHNICZNE
ELEKTRO-RADJO — **Inż. Ludwik Redlich**
Pierwszorzędne artykuły radjowe.
480 Lwów, Bernsteina 16, telef. 28-15.

MAKSYMILJAN EICHLER
optyk-specjalista

Lwów, pl. Marjacki L. 7. Telefon Nr. 25-78
poleca lornetki polowe i teatralne, okulary i cwiklery, cyrkle do map wojsko-
wych, kompas, termometry oraz wszelkie przybory mierniczo w najlepszym
gatunku po najniższych cenach. 433 WARSZTAT REPARACYJNY.

FIRMA

Młyny Parowe i Zakłady Przemysłowe Józef Thom i Syn S. A. we Lwowie

posiada przy ul. Janowskiej 60 we Lwowie
młyny urządzone do przemiału 500 q pszenicy,
300 q żyta i do przeróbki 100 q jęczmienia na
pęczak lub kaszkę w 24 godzinach. — — —

Własnością S. A. jest też piekarnia parowa urządzona dla wypieku 60 q
mąki żytniej w 24 godzinach i zakład rowkowania wałków młyńskich.

Rok założenia 1860.

12

**FABRYKA KOPYT
i SZPILEK DREWNIANYCH**

„FORMIARZ“

Spółka Akcyjna

Warszawa, Kowieńska 14.

Poleca: kopyta do robót mecha-
nicznych i ręcznych oraz
prawidła, prawidełka
i szpilki.

410

Sklepy fabryczne:
Warszawa, Piwna 14.
Lwów, Żółkiewska 5.
Wilno, Szklana 16.

**Maszyny do prania
syst. T. Podoskiego**

„MARYSIA“

do napędu ręcznego i mechanicznego

opierają około 100 pułków
Armji Polskiej i Korpusu
Ochrony pogr., liczne
zakłady użyteczności pu-
blicznej, tysiące rodzin
prywatnych — — —

W A R S Z A W A

Święto rzyska 9 m. 3, — Natolińska 4 m. 5

Zastępca na woj. Lwowskie, Stanisławowskie i Tarnopolskie

Handel Towarów Żelaznych

M. Kierski, Lwów, Kopernika 4.

409

S. GROSSKOPF i SYNOWIE

Lwów, pl. Gołuchowskich 9.
Telefon 10-28.

Jeneralna reprezentacja
fabryki maszyn do szycia
i rowerów.

„KAYSER“

135

ZAKŁADY PRZEM. DRZEWN. I CHEM. DRZEW.

„KARPIŃA“ S. A.
WE LWOWIE

EXPLOATACJE LEŚNE, TARIAKI, STO-
LARNIA, ŚLUSARNIA, KAFLARNIA, CIE-
SIELNIA, SZTUCZNY KAMIEŃ, FABRYKA
KAROSERJI SAMOCHODOWYCH ETC.

CENTRALA: LWÓW, TRZECIEGO MAJA 9. - TELEFON 44-02.
ZAKŁADY: LWÓW, POTOCKIEGO 58. - - TELEFON 560.
LUBLIN, TARTAK-DOBZ POŁUDNIOWY WOLA MICHOWA AD ŁUPKÓW.

465

„OZON“

Hurtownia Materiałów Aptekarskich

Sp. z ogr. por.

Lwów, ul. Kołłątaja 8.

Adres dla telegramów: „OZON“ — LWÓW.

Telefony: 7-28 i 29-96.

88

Syndykat Rolniczy Centrala Handlowa Spółdzielni Rolniczych

Spółdz. z ogr. odpow. w Krakowie

Oddział we Lwowie, ul. Kopernika 20.

dostarcza: nawozy sztuczne, nasiona, pasze treściwe
Maszyny rolnicze, węgiel, materiały budowlane.

228

DOM HANDLOWY Jan Kadernożka

Lwów, Ratowskiego 11. — telefon 23-89

poleca Miody firmy Strzelecki i Kadernożka
i sp. w Chyrowie. Wina francuskie
Clossmann & Co. w Bordeaux.

158

Riesel, Schieber i Friedländer

Lwów, pl. Smolki 1. 5. Telefon 9 47.

Przedstawicielstwo firm: 438

Józefa Prokopa S-wie w Pardubicach
fabryki maszyn młyńskich i Szwajcar-
skiej fabryki motorów w Winterthur.

Założ. w 1874 r.

Sp. Akc. Fabryki Maszyn i Narzędzi Rolniczych

M. Wolski i S-ka w Lublinie

Oddział we Lwowie, ul. Gródecka 1. 2b.

Kultywatory, obsypniki, walce pierście-
niowe, Ugniatacze Campbell'a, brony
franc. kolczaste, kieraty, młocarnie,
wialnie, młynki, sieczkarnie. Warsztaty
reparacyjne i elektrotechniczne. —

Cenniki i katalogi wysyłamy odwrotną pocztą.

281

APTEKA pod „BIAŁYM ORŁEM“ K. KAJETANOWICZA we LWOWIE

ul. Słoneczna l. 1. — Telefon 43-34.
vis a vis Małopolsk. Zakł. Odz. i Orbisu.

POLECA

SWOJE PRZEDWOJENNE WYROBY:

ANTIFELIDYNĘ na pęgi, plamy i opalenia.
Balsam na odciski i inne zgrubienia naskórka.
Proszki od bólu głowy z „Orłem“
Wata przeciw bolowi zębów.

303

Fabryka Cegiel

Aron i Herman Nacht

Lwów, Zielona 96. Telefon 65-57.

446

HOTEL WARSZAWSKI

L W Ó W

PIERWSZORZĘDNY KOMFORT
APARTAMENTA Z ŁAZIENKAMI
TELEFONY W KAŻDYM POKOJU
— CENTRALNE OGRZEWANIE —

437

Od roku 1782-go wyrabiane
WODKI i LIKIERY
firmy

J. A. BACZEWSKI
we **LWOWIE**

są uznane przez wybrednych
znawców za najlepsze!

Zyskują dzięki swej jakości
coraz większe uznanie we
wszystkich warstwach społecznych.

416

BIURO ELEKTROTECHNICZNE
Inż. Stefan DOBRZAŃSKI
LWÓW, plac MARIACKI 4. (Hotel Europejski)
TELEFON 44-49

Przeprowadza: Elektryfikację miast,
dworów, młynów, fabryk i wszel-
kich urządzeń

Dostarcza: Silniki Diesla, gene-
ratory i silniki elektryczne, trans-
formatory, koleje elektryczne,
turbozespoły etc.

Reprezentacja Towarzystwa Elektrycznego „ASEA”

11

Browar Okocimski

poleca swoje piwa
marcowe
eksportowe
porter

391

BISANZ ERNEST

Inżynier

Telefon 42-38

Telefon 42-38

„Piaskownia”

ul Paulinów (boczna Łyczakowskiej)

Piasek biały i żółty, Kamień
płytowy twardy i miękki
(fundamentowy i podwój-
niaki), Kamień łamany twar-
dy i miękki, Szuter twardy
i miękki i t. p. z dostawą
i bez dostawy — — —

Inż. ERNEST BISANZ, mieszkanie
plac Bernardyński 3. — Telefon 27-55.

489

Polskie Biuro Podróży „ORBIS“

Ska z ogr. odpow. we Lwowie
Centrala: Jagiellońska 20 22. — Telefon 8-12 i 9-36.
Oddział we Lwowie plac Marjacki 8. tel. 11-46
Agencje: Lwów, Szpitalna 1 tel. 27-54, Gródecka 60., Jagiellońska 20. tel. 8-11, Tarnopol ul. 3 Maja 13, Stryj ul. Sobieskiego 12, Stanisławów, Szyłkowski 2, Przemyśl, ul. Kolejowa 2. i szereg innych oddziałów i agencji w całym Państwie i zagranicą we wszystkich krajach europejskich.

156

Skład i Pracownia Przedmiotów Kościelnych Władysława Uścieńskiego

Lwów, ul. Ruska 3

455

JECHIEL BOTTWIN

Dostawca siana

Lwów, Żółkiewska 153. — Telefon 20-62.

385

Wit Sulimirski

Przedsiębiorstwo wiertnicze i naftowe
Lwów, ul. Romanowicza 1
Przeprowadza własnymi maszynami wiercenia za ropą, wodą i wszelkimi minerałami.

422

Kawiarnia Teatralna

obok Wielkiego Teatru we Lwowie
Codziennie dancing familijny.
początek o godz. 10-tej wieczorem.

432

Jan Pawłowski

Lwów, pl. Marjacki 7.

472

„HUTA SZKLANA“

ADOLF SCHNEE
Lwów, Sykstuska 21 Tel. Nr. 19-63.

wyrabia wszelkiego rodzaju flaszki z różnego szkła, na wino, wódki i t. p.
dostawa solidna loko huta a mniejsze ilości loko lwowskie składy. Żądać oferty.

356

Maksymilian Jahl
koncesjonowany majster kominiarski
we Lwowie, ul. Piekarska 59.

Antoni Despinois
ul. Janowska 37.

111

Apteka pod Srebrnym Orłem Mr. Rafała Kurzrocka

Przełtem Z. Ruckera
we Lwowie, Krakowska 26.
Poleca znakomity płyn na odciski.

431

Polskie chemikalja i kąpiele fotograficzne
FABRYKI

„ARGON“

Lwów, Sapielny 31. — Tel. 25-72.

393

JAKÓB KATZ

rzeźnik

Lwów, Bazar Krakowski

60

„KAFAR“

Biuro Inżynierskie i Przedsiębiorstwo budowy
Lwów, ul. Zielona 54 — Telefon 51-95.
Roboty żelazno-betonowe.

421

Pierwszorzędny lokal rozrywkowy Lwowa

KABARET I BAR „WARSZAWA“

ul. Mickiewicza 2. tel. 28-68.

— Codziennie dwa at akcyjne progr. my lab retowe. —

395

ZAKŁAD ART. MAL. I FOTO-TECHNICZNY

ART. MAL. JANA CUPAKA

WE LWOWIE, UL. J. PIŁSUDSKIEGO L. 9.

Portrety olejne, akwarelowe, pastelowe, kredkowe z fotografii i z natury
Powiększenia fotografii. — Obrazy religijne i rodzajowe. — Kopia-
wanie i odnawianie obrazów — Wzleły artystyczne. — Inroligatonia
Skład ram. — Zakład urządzony według najnowszych wymagan technicznych.

463

Jan Ryszard SARTORI

Zaprzyięzony Rzeczoznawca Sądowy
Pracownia rusznikarska, montaż i naprawa
optyki w lunetach.

we Lwowie, Kurkowa 2.

464

Rok założenia 1864.

J. Maurycy Diamand materiały budowlane

Lwów, Kochanowskiego 66, Tel. 7-90.

Cement Portlandzki. Nieprzemakalny Cement
Siccofix (wyłączne zastępstwo).

445

G. Seyfarth

L W Ó W

Akademicka 6. Telefon 27-67

P O L E C A

swój bogato zaopatrzoney **magazyn nut**
Wszystkie krajowe i zagraniczne wydawnictwa
stale na składzie.

Szczegółowe katalogi wysyła się na żądanie
odwrotnie.

Specjalne katalogi dla orkiestr wojskowych
i cywilnych. 462

Co można dostać
za darmo
w **Księgarni Polskiej**
B. Połonieckiego we Lwowie

Katalog obejmujący dzieła z Gospodarstwa wiejskiego
i wszystkich księzek znajdujących się w han-
dlu księgarskim z tej dziedziny.

Katalog obejmujący Technikę, Inżynierję, Technologie,
Budownictwo, Rzemiosła.

Katalog Utworów dramatycznych, jedno i więcej akto-
wych, specjalnie oprawiony do użytku teatrów
amatorskich.

Katalog wydawnictw Księgarni Polskiej B. Połonieckiego
we Lwowie. 531

ROK ZAŁOŻENIA 1889.

Maurycy Fischler i Synowie

Lwów, Sykstuska 17. Nr. telef. 28-73

Konto P. K. O. Nr. 142.565.

**SKŁAD SZKŁA OKIENNEGO, DACHOWEGO,
ORNAMENTOWEGO I LUSTROWEGO. . . .**

Szlifiernia szkła i zwierciadeł.

Pracownia szklarska. - Oprawa obrazów.

488 Porcelana i szkło stołowe.

S. BIKELES

malarz pokojowo-dekoracyjny i rysownik

550 Lwów, Kazimierzowska 37.

Adolf Bodenstein

Fabryczny skład instrumentów muzycznych

553 Lwów, ul. Legionów 37.

Architekt

INŻ. MIECZYŚLAW STADLER

LWÓW, UL. KRASZEWSKIEGO 23. TELEFON 31-20.

222

Specjalny Skład Jedwabi i Nowości dla Pań

BERTEL i FEIN

450

LWÓW, ul. Halicka 14.

Telefon 33-71.

Magazyn wytwornej bielizny, pończoch, trykotaży, płócien.

M. BEYER i SKA, Lwów, Legionów 1.

374

**Kompasy Bezardà i inne, sztopery, lornetki
polowe, okulary automobilowe i t. p. . . .**

POLECA FIRMA:

LEON APPEL i S=ka

68

Lwów, Legionów I.

Telefon 4-58.

APTEKA KAROLA AUGENSTERN

we Lwowie, ul. Krasickich 20

wyrabia i poleca:

SALIMENT niezawodny środek przeciw reumatyzmowi, nerwobolom, artretyzmowi, łamaniem i t. p. dolegliwościom.
SYRUP GUAJAKOLOWY znakomity środek przeciw kaszlowi, chrypce, zaflegmieniu i przeziębieniu.
VAGIN środek dla pań.

401

**JAN JARZYNA
JUBILER**

Lwów, pi. Mariacki 4

**p o l e c a
biżuterję po cenach
przystępnych.**

Kupuje stare złoto.

436

Gubrynowicz i Syn
Najstarsza Księgarnia we Lwowie

— Rok założenia 1868. —

357

Poleca wydawnictwa z wszystkich dziedzin wiedzy, historii, literatury. Powieści dla starszych i młodzieży. Książki naukowe i podręczniki dla szkół wyższych, średnich i powszechnych. — Dostarcza i kompletuje biblioteki naukowe, szkolne, kasynowe oraz dla towarzystw oświatowych. — Przyjmuje zamówienia na książki tak w polskim jak i w obcych językach, gdziekolwiek bądź ogłaszane i wydawane. — Wydawnictwa własne i komisowe.

NOWOŚĆ!! Słoński Stanisław, Pierwsze lat dziesięć (1918—1928) ilustr. zł. 20.

☛ Zamówienia z prowincji załatwiamy w możliwie najkrótszym czasie. ☛

PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWY

JÓZEF ZAKRZEWSKI

upoważniony budowniczy

Lwów, ul. Kosynierska L. 1.

Telefon Nr. 27-98.

Wykonuje wszelkie roboty, wchodzące w zakres budownictwa.

— — — Od r. 1922 stale przeprowadza budowle wojskowe. — — —

Biuro: Lwów, ul. Kosynierska L. 1.

— — — Siedziba: Trembowla, ul. Legionów, dom własny. — — —

300

Lesienicka fabryka
drożdży prasowanych
i spirytusu
Spółka Akcyjna

Adres Telegr.
FADROL, LWÓW.

Telefon:
Nr. 844 i 6644.

Adres dla listów:
LWÓW, Skrytka poczt. 30.

508

Jan Buczyński

Kons. majster kaflarski

W ZAMARSTYNOWIE

św. Michała 20.

WYKONUJE

ROBOTY

KAFLARSKIE

SOLIDNIE

i TANIO.

424

MASZYNY I NARZĘDZIA ROLNICZE

„UNIA“ Zjednoczone Fabryki Maszyn dawniej **A. Ventzki T A.** w **Grudziądzu** a to: pługi, brony, kultywatory, siewniki, parniki, obsypniki. Wirówki i przybory mlec. „**Alfa-Lawal**“ Żniwiarki amer. Jobstona“ Batavia-Nev York U. S. A. poleca reprezentacja tych fabryk;

„**AGRARIA**“ **Adam Kamiński**

Lwów, ul. Gródecka 25

P. K. O 141 528 Adres-telegraf: „AGRARIA“ - Lwów. Telefon nr 389.

Michał Bardach Skład Żelaza i Metali

Kupno i sprzedaż starego żelaziwa szyn, kotłów, trawersów — oraz wszelkich metali —

Lwów, ulica Wagowa I. 6.

Telefon Biura: 12-65.

Miesz.: 12-63.

415

Pianina BECHSTEINA

i nasze doskonale **ARNOLDA FIBIGERA**

z gwarancją poleca my

KAIM I SYN

Lwów, Kopernika 16.

Tel. 20-45.

Warunki i ceny do dyspozycji.

141

DOM MEBLOWY **I. HÜBLA**

Lwów,
Sykstuska 27.

poleca
meble wszelkiego
rodzaju od naj-
skromniejszych
do najwytworniej-
szych na dogod-
nych warunkach.

448

Księgarnia Naukowa we Lwowie, Hotel George'a

poleca:

książki z różnych dziedzin nauk.
Beletrystyka. Książki dla dzieci
i młodzieży. Dzieła treści wojsko-
wej. Katalogi na żądanie. — —

470

Księgarnia Zakładu Narod. im. Ossolińskich we LWOWIE, pl. Halicki 12a.

Telefon 32-69.

P. K. O. 153.154.

poleca następujące wydawnictwa:

- Helm-Pirgo Marjan Inż. Kartoznawstwo i wojskowe wyzyskanie terenu Zł. 5.—
Mars. Podręcznik wojskowy dla młodszego oficera rezerwy i przysposobienia wojskowego, opr. płóc. „ 14.—
Sikorski Wład. Generał dywizji, Nad Wisłą i Wkrą, Studium z polsko-rosyjskiej wojny 1920 r. wyd. III. „ 18.—
KSIĘGARNIA kompletuje biblioteki wojskowe na dogodnych warunkach spłaty.
Prosimy żądać miesięcznych katalogów nowości, które wysyłamy **bezpłatnie!**

384

Przedsiębiorstwo budowy Houźvic Jarosław

Architekt i upow. budowniczy

Lwów, ul. Potockiego 47.

Nr. telefonu 34-72.

Wykonuje roboty w zakresie budownictwa wchodzące, oraz projekty plany i kosztorysy. — — —

326

Michał Ulam

Architekt i Upoważniony Budowniczy

Lwów, ul. Zyblikiewicza 27. tel. 358.

386

Hurtownia Kupiectwa Polskiego

Ska z ogr. odpow.

we LWOWIE, Telefon 18.43 ul. Wałowa 5/1.

Najtańsze Źródło Zakupu

dla Spółdzielni wojskowych, Kramów T. S. L. Kółek rolniczych, poleca po cenach ściśle gotówkowych:

Pończochy damskie i męskie, rękawiczki, reformy, skarpetki, szelki, wszelkie przybory galanteryjne, grzebienie, szczoteczki, spinki i t. d. Mydła i perfumerya pierwszorzędnych fabryk w olbrzymim wyborze. Wszelkie przybory do krawieczyzny. Hafty i koronki.

Fabryczny skład nici i gumy podwiązkowej.
Włóczki i jedwabie we wszelkich odcieniach.

Kredyt wekslowy.   Ulgi w spłatach.

439

Sprzedaż hurtowna i detaliczna.

Sprzedaż hurtowna i detaliczna.

SAMOCCHODY N A G PRESTO ● PROTOS

ciężarowe
autobusy
osobowe
komunalne
pożarne
sanitarne

132

Towarzystwo Handlowo-Ajenturowe S. A.
dawniej **Herman Meyer,**
ODDZIAŁ LWÓW

Lwów, Piłsudskiego 11. Tel. Nr. 4-65 i 27-17

FACHOWE PRZEDSIĘBIORSTWO
D L A

PRZEMYSŁU GRAFICZNEGO „GRAFIKA“ MAREK SEIDE

Lwów, ul. Krzywa II. Telefon 19-03

Nowoczesna pneumatyczna odlewnia wałków drukarskich i wytwórnia masy walcowej. —

NA SKŁADZIE: Maszyny pedałowe, do krajania, perforowania, szycia drutem, regał, szufle, winkelaki, farby i inne utensylja

ZASTĘPSTWO: Maszyn drukarskich „Victoria“ Rockstroh-Werke. Czcionki i linje mosiężne.

397

Fabryka żyrandoli elektrycznych
A. Marciniak i S-ka

Spółka Akcyjna
WARSZAWA

Zarząd – Oddział sprzedaży – Wzorownia

Złota 49, Tel. 260-06 i 260-76

419 Fabryka: Wronia 23.

Apteka

pod złotym Jeleniem

Mr. Juliusza Brettlera

Lwów, Rynek 18, telefon Nr. 17-86

poleca

specyfiki krajowe oraz zagraniczne
172 — jakoteż wyroby dentystyczne.

Słonina i Smalec

światowej firmy

WILSON & CO. Chicago

wyroby słynne z przedniego gatunku, oraz udatnego kroju słoniny.

SPECJALNOŚĆ: Smalec beczkowy, produkowany na sposób krajowego, z zachowaniem barwy, smaku i zapachu (Kettle rendered Lard). Pod gwarancją czysty wieprzowiny!!! Przedstawiciel generalny na Polskę:

Bronisław PRZYBYLSKI, Warszawa-Gdańsk 400

Przedstawiciel na Województwo Stanisławowskie:
LEOPOLD MAHL, Stanisławów, Kazimierzowska L. 9. - Telefon 465.

WSZELKIE
ARTYKUŁY SPORTOWE

do Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego

poleca FIRMA

Scott & Pawłowski

LWÓW

plac Halicki 7. tel. 8-76.

„Józef Lachmann“

telef. 58-77, ul. Piekarska 1
(Gmach Hotelu Krakowskiego)

PRZEDSIĘBIORSTWO WSZELKICH
URZĄDZEN ELEKTRO - TECHNICZNYCH

Posiada stale na składzie:

WSZELKIE MATERJAŁY ELEKTR. TECHNICZNE,
ŻARÓWKI, ŻELAZKA, GARNUSZKI, PIECYKI, TER-
MOFORY ELEKTR. i t. d.

Stałe POGOTOWIE dla NAPRAW
— Własna pracownia artystycznych abażurów. 265

APTEKA MARJACKA

Dra STEFANA STENZLA

w Lwowie, pl. Marjacki 8 (gmach Sprechera) tel 296

urządzona na wzór nowoczesnych aptek zagranicznych wedle wszelkich wymogów techniki i nauki

P O L E C A

swój bogato zaopatrzonej skład wszelkich specyfików krajowych i zagranicznych, opatrunków, artykułów gumowych i chirurgicznych, wód i soli mineralnych e t. c. — Główny skład wysyłkowy znanego od zwyż 30 lat kremu toaletowego „BENIGNINY“ Dra Stenzla, idealnego środka toaletowego, usuwającego szybko i niezawodnie piegi i opaleniznę, oraz nadającego nawet zniszczonej 177 cerze młodocianą świeżość.

BERNARD KLAPP

BIURO PIERWSZORZĘDZONYCH KOPALN

węgla kamiennego i wyrobów koksa

LWÓW, ul. ZIELONA 34. TELEFON 952.

452 — Dla Pp. Wojskowych ulgi w spłatach.

M. Witkowski

LWÓW, PLAC BERNARDYŃSKI L. 2

poleca swój

KRAWIECKI ZAKŁAD
WOJSKOWY i CYWILNY

wykonuje wszelkie zlecenia
solidnie i według najnowszych żurnali 466

na dogodnych warunkach.

Rok założenia 1886.

S. PUTTER i SYNOWIE

Rok założenia 1886.

Sklad maszyn rolniczo-przemysłowych

Telefony: 13-01, 59-06.

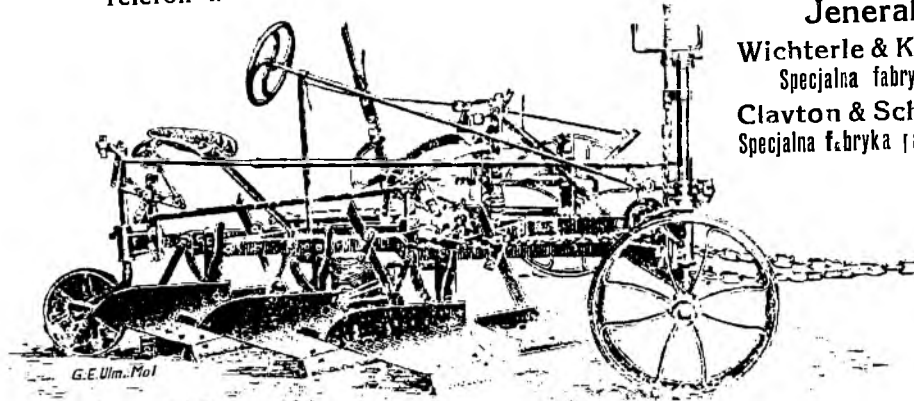
Lwów, ul. Gródecka 59.

Adres telegr. „Puttsynowie“.

Tomaszów Lubelski
Telefon 4.

ODDZIAŁY:

Zamość, Nowe Miasto
Telefon 85.

Jeneralne Przedstawicielstwa:

Wichterle & Kovarik, Prosteioy (Czechosłowacja)
Specjalna fabryka motorowych garniturów młocarnianych.

Clayton & Shuttleworth, Ltd., Lincoln (Anglja)
Specjalna fabryka parowych garniturów młocarnianych i bukowników.

JAN PRACNER

Roudnice n/Ł Czechosłowacja.
Specjalna fabryka siewników i rozsiewaczy sztucznych nawozów.

Bracia Eberhardt, Ulm n/D. (Niemcy)
Specjalna fabryka pługów konnych i motorowych.

398 **Hart-Parr Company,**
Charles City Iowa USA.

Fakryka traktorów rolniczych.
Wyłączna sprzedaż wiatraków fabr. „KÜHNE“

Zakłady Graficzne **A. HEGEDÜS**

sp. z ogr. odp.

L W Ó W

UL. ŚW. MICHAŁA 4.

(boczna Kościuszki)

Nr. telefonu 19-14.

Nr. telefonu 19-14.

Wykonuje po cenach przystępnych Akcje, Etykiety, Sygnatury, Papiery wartościowe, Plakaty, Reklamy, Dyplomy, Nuty, Opakowania oraz wszelkie roboty w zakresie

artystycznej litografji wchodzące.

KOCESJONOWANE **BIURO PORADY SPRAW WOJSKOWYCH**

ZAJĄTWIA WSZELKIE SPRAWY POBOROWE, ODROZCZENIA SŁUŻBY WOJSKOWEJ, SPRAWY PASZPORTÓW ZAGRANICZNYCH, INWALIDZKIE ZASTĘPUJE STRONY I T. D.

L W Ó W

UL. KOŁĄTAJA 4. SCHODY 5. PARTER.

Przecież kolosalna różnica jest w noszeniu obuwia od firmy **SALESA ortopedysty** absolwenta muzeum technolog. we Wiedniu.

Lwów, 3-go Maja 17. Tel. 5-07.

207

„CHIRURGIA”

Lwów, Jagiellońska 15, tel. 42-73.

Artykuły higieniczne i chirurgiczne
oraz pończochy gumowe przeciw
— — — Żylakom. — — —

381

EDMUND MARYAN BEER

jubiler i złotnik

Afinerja złota, srebra, platyny z elektryczną walcownią
LWÓW, CHORAŹCZYŻNA 7.

Poleca PT. Lekarzom i Technikom dentystycznym
— niezrównanej jakości z własnych zakładów. —
ZŁOTO DENTYSTYCZNE.

436

Wytwórnia luster i szlifiernia szkła

Skład szkła taflowego z fabryk zagranicznych
i krajowych

M. GRIFFEL

LWÓW, ul. Legionów I. 25. Telefon 36-81.

483

Zofja Burghardtowa

właśc. przedsiębiorstwa kominiarskiego

L W Ó W,

— — LWOWSKICH DZIECI 69. — —

492

Stefan PISARSKI

Konc. mistrz murarski

L w ó w, Chorążczyzny 11a.

wykonuje wszelkie
roboty murarskie.

517

Restauracja i Pokoje do Śniadań A D A M T A R N A W S K I (obecnie pod nowym zarządem).

Lwów, pl. Bernardyński L. 9.

poleca: bufet obficie zaopatrzone w doskonale zimne
i gorące przekąski, wódki, wina, likiery i koniaki po cenach
najniższych, wydaje się również objady i kolacje.

Kuchnia pod własnym zarządem. Telefon 33-79.

481

SKŁADNICA MATERJAŁÓW

- ELEKTROTECHNICZNYCH -

HERMAN PANZER

Lwów, Sykstuska 8. Tel. 9-98.

ŻYRANDOLE ELEKTRYCZNE.

17

E. KICZALES I A. MARGULIES

Lwów, ul. Sykstuska L. 18.

Magazyn tapet, cerat, chodników, dywanów, stor do okien,
mebli tapicerowanych, materji meblowych i wszelkich
przyborów dekoracyjnych.

P. T. Urzędnikom państw. i P. Oficerom ulgi w spłatach.
P. K. O. Warszawa Nr. 151-236. Telefon 33-48.

178

Premjowany złotymi medalami na wystawach w Paryżu, Brukseli i Londynie.

I G N A C Y R A P S

zegarmistrz i jubiler

we Lwowie, tylko pl. Marjański 6 i 7

poleca swój wielki skład zegarków szwajcarskich z pierwszorzędnych fabryk.
Wyroby z prawdziwego i chińskiego srebra Wielki skład biżuterji. Kupuje
złoto, srebro, brylanty i szlachetne kamienie po najwyższej cenie. Wszelkie
reperacje wykonuje jak najprędzej, najtaniej i jak najdokładniej
Własne warsztaty reperacyjne.

484

L. TENNENBAUM i SYNOWIE

Lwów, ul. Kazimierzowska 22.

Adres tel.: Eltemetal-Lwów. Telef.: 12-16, 5-24 i 12-18.

Hurtowny skład żelaza, blachy,
dźwigarów, towarów żelaznych.
Specjalność: okucia budowlane.

505

Magdalena Blicharska

przedsiębiorczymi robót kominiarskich

L w ó w, Piekarska 59.

516

Helena Gasperska

właśc. przedsiębiorstwa kominiarskiego

515

Lwów, ul. Hofmana 6.

Braunstein i Frankel

LWÓW, LEGJONÓW 13.

Telegramy: KOMISDOM LWÓW — Telefon 1252.

Konto żrowe w Banku Polskim.

Zboże strączkowe,

oleiste, nasiona,

506

artykuły pastewne.

ΑΤΕΝΕΙΟΝ
TOWARZYSTWO WYDAWNICZE

TOWARZYSTWO
WYDAWNICZE

„ATENEUM“

SPÓŁKA Z OGR. ODP.

ZARZĄD GŁÓWNY:
LWÓW, UL. ZIMOROWICZA L. 5.

POLECA SVOJE
— NAKŁADY —

Apulejusz Madaureńczyk: METAMORFOZY
w przekładzie prof. E. Jędrkiewicza,
ze wstępem Jana Parandowskiego.

Prof. Dr. Biegeleisen Henryk: MATKA
i DZIECKO w wierzeniach, obrzędach
i praktykach Ludu Polskiego.

Brzozowski Stanisław: FILOZOFJA ROMAN-
TYZMU POLSKIEGO.

Dr. Bychowski Gustaw: PSYCHOANALIZA
Chelmiński Jan, konsul R. P.: STUDJUM
O PRASIE.

Prof. Dr. Dyboski Roman: BYRON Studjum

Prof. Dr. Głabiński Stanisław: EKONOMIKA
NARODOWA.

Irzykowski Karol: PROLEGOMENA DO
CHARAKTEROLOGJI.

Prof. Dr. Makarewicz Juljusz: U. S. A.
Kartki z podróży po Stanach Zjedno-
czonych.

Prof. Dr. Masaryk T. G., Prezydent Rep.
Czesko-słowackiej: SŁOWIANKI PO
WOJNIE. Przekład Ostapa Ortwin.

Prof. Dr. Mirski Józef: MISTYKA WYS-
PIAŃSKIEGO.

Mussolini Benito: MOWY. Przekład Edwina
Jędrkiewicza.

Roosevelt Teodor: AMERYKANIZM.

Sieroszewski Wacław: MA WULKANACH
JAPONJI.

„POLMET“

SP. AKC.

we Lwowie, ul. Nowej Rzeźni 25.
Telefon 19-18. Telefon 19-18.

DZIAŁ LAMPOWY:

LAMPY NAFTOWO-ŻAROWE ang. syst. Kitson
„POLMET“, do oświetlenia ulic, placów, fol-
warków, dróg, etc. o sile światła od 300 do
1000 świec, do oświetlenia sal, obiektów gos-
podarczych itp. o sile światła 150 do 220 świec

LAMPY GAZOWE: uliczne i pokojowe

DZIAŁ RADJOWY:

Słuchawki precyzyjne jedno- i dwupiętrowe
„POLMETY“, głośniki talerzowe o nadzwyczaj-
nie czystym tonie, transformatory niskiej
częstotliwości, każdej przekładni kondensa-
tory obrotowe, o pojemności 500 cm. — —

„POLMET“ S. A. LWÓW.

509

ZAKŁADY

DLA

PRZEMYSŁU METALOWEGO

J. Zaczkowski i St. Dubiński

Lwów, ul. Króla Leszczyńskiego l. 32.
Telefon 53-50. Telefon 53-50.

Generalne naprawy motorów spalino-
wych, lokomobil, maszyn parowych itp.
Kotły żelazne o wszelkich pojemnoś-
ciach. — — — Konstrukcje żelazne.
Gazownie dla koksu i drzewa. — — —
Kuchnie polowe i kotły kuchenne wal.
norm. M. S. W. — — — — —

Stanisław Brunarski

Upow. Budowniczy

Lwów, Snopkowska 73
Telefon 49-24.

Wykonuj praktycznie komfortowo wszelkie roboty w zakresie budownictwa lądowego wchodzące.

407

Biuro Inżynierskie dla Urzędzeń Fabr.

„AREOS”

Lwów, Zygmuntowska 9. — Telefon 56-76.

Urządza wszelkiego rodzaju kompletne zakłady przemysłowe, warształy, tartaki, młyny, elektrownie, dostarcza poszczególne maszyny, materiały techniczne narzędzia do każdej gałęzi przemysłu.

Motory, turbiny, maszyny parowe, obrabiarki, spawalnie, aparaty do natryskowego lakierowania, maszyny młyńskie i tartaczne.

Porada fachowa.

507

Tow. Biblioteka Religijna

we Lwowie, Plac Trybunalski L. 1.

P. K. O. Nr. 151.169.

Dział wydawniczy: wydawnictwa własne naukowe i popularne oraz czasopisma.

Księgarnia i Oddział liturgiczny: dewocjonalja, szaty, przybory liturgiczne oraz hafciarnia.

116

KONCERN

Warszawskie Towarzystwo Ubezpieczeń S. A.
Założone w r. 1870

Ubezpieczenia: Ogniowe, Kradzieżowe, Transportowe — od gradobicia i od przerwy w ruchu (chomage). —

„PATRIA”

Polskie Towarzystwo Asuracyjne i Reaseuracyjne S. A.

Ubezpieczenia: Od następstw nieszczęśliwych wypadków, od odpowiedzialności cywilnej i SAMOCHODOWE

Centrala: WARSZAWA, ul. Jasna 4.

Oddział we Lwowie, ul. Słowackiego 18 II p. Tel. 3-40 17 1

Siatki tenisowe, kompletne ogrodzenia, wszelkie konstrukcje żelazne oraz specjalne siatki do ochrony przed gorącym luf karabinów maszynowych poleca fabryka.

„DRUT”

Lwów-Zamarstynów

ul. Króla Jana III. 1. 5. — Telefon 16-18. 423

Inż. Leon Cieślikowski

Zakład Instalacyjny i Biuro techniczne

dla instalacji centralnego ogrzewania, wodociągów, gazu, urządzeń sanitarnych itp. we Lwowie, ulica Zielona I. 57.

Telefon Nr. 939.

117

„Terma”

Handlowo-Przemysłowa

Spółka z ogr. odp.

we Lwowie, Lelewela 5. Tel. 1-69.

238

Wilhelm Blass

Lwów, ul. Bema 4.

Dostawca Ziemiopłodów i Paszy.

124

Zakład Rytowniczy
Eugenjusz Marjan Unger

Pracownia pieczęci kauczuk. i metal. odznak zwykłych i emaljowanych, medali, tablic, żetonów. Skład numeratorów, szablonów i farb do pieczęci.

Lwów. Chorążczyzna 7-224

Spółka dla przemysłu drzewnego

Dr. Adlersberg, Sternhell i Ska

we Lwowie, ul. Kopernika 3. Telefon 662.

Skład: dworzec czerniowiecki telef. 47-65.

55

BRACIA RYNIEWICZE we Lwowie, ul. Piekarska 16.

KTO MA???

przepuklinę i zaniedbuje ją, jest

Mordercą

wobec siebie samego i wobec

Własnej żony i dzieci!

Radzimy przeto wszystkim cierpiącym na przepuklinę, udać się natychmiast do światowej firmy: **M. FREILICHA** Lwów, Grodecka 35, gdzie zapomocą nowo wynalezionych bandaży usuwa się przepuklinę całkowicie i to bez bólu i operacji. Świadczą o tem uzyskane w ciągu przeszło 60 lat medale, doktorat honorowy, różne dyplomy, oraz mnóstwo listów dziękczynnych od WPP. Profesorów, Lekarzy i Dygnitarzy.

OPASKI BRZUSZNE najlepszej jakości dla kobiet, mężczyzn na obniżenia żołądka można zamówić pocztą. **OPASKI PRZEPUKLINOWE** natomiast dostosowuje się tylko osobiście, przeto przyjazd do Lwowa jest konieczny.

376

Ważne dla P. P. Oficerów.

Niniejszem mamy zaszczyt zakomunikować W. P. Oficerom, iż z dniem 20. października 1928 r. otwarta została Pracownia Ubiorów Wojskowych

p. f. **Warszawska Wytwórnia Ubiorów Wojskowych**

Reichman i S-ka

Filja we Lwowie Pasaż Mikolascha. — Telefon 62-31.

Zakład nasz prowadzony przez pierwszorzędne wykwalifikowane siły warszawskie, zaopatrzone jest w wielki wybór materiałów wojskowych jako to: kamgarny, djagonale i struksy.

Powierzone zamówienia wykonujemy z pełną gwarancją, na warunkach przystępnych według umowy.

W nadziei, iż W. P. Oficerowie raczą odwiedzić nasz magazyn, polecamy się łaskawej pamięci

N poważaniem

REICHMAN i S-KA.

- P. S. Na żądanie wyślemy współpracownika dla zdjęcia miary i omówienia warunków spłaty.

Łowódca O. K. VII
LEON BERBECKI
GENERAL DOWIZJI

LORUN, DN. 16. X 1928 R.

*Niniejszem zawiadamiam, że
Firma Reichmann i S-ka w Jarosławiu
z robot, powierzonych sobie, wzięty —
mają się ku wielkiemu zadowoleniu
mojemu, moich znajomych.*

Łowódca O. K. VII

Leon Berbecki
Gen. Dyw.

Stanisław Olszewski

Architekt i Upow. Budowniczy

Lwów, ul. Kosynierska 6.

wykonuje wszelkie roboty w zakresie budownictwa wchodzące we Lwowie i na prowincji według najnowszej techniki. — — —

504

**Powszechny Zakład
Ubezpieczeń Wzajemnych
we Lwowie**

399

Marja Louis

wdowa po Mistrza Komln'arskim

Lwów, ul. Królowej Jadwigi 26.

Telefon 67-39

542

Adam Draniewicz

architekt upow. budowniczy

LWÓW, ul. Heleny Modrzejewskiej 12.

wykonuje wszelkie roboty w zakresie budownictwa wchodzące po cenach umiarkowanych. — — — 526

KILIMY

w najlepszym gatunku
wyrabia tylko firma

M. Chamuła w Glinianach

Skład Fabryczny Lwów, Pl. Trybunalski 1. Tel. 42-84. 544

Maszyny do szycia i pisania

— na dogodne spłaty —
poleca

„POLTYP“

Lwów, Jagiellońska 20. Telefon 23-11. 522

Rok założenia 1854.

Marcin Prugar i Syn Fabryka wyrobów stolarskich

Lwów, ul. Supiańskiego 7.

poleca wszelkie wyroby stolarskie budowlane jakoteż urządzenia sklepowe, bankowe, apteczne, wedle planów własnych lub dostarczonych. Wykonuje również urządzenia szkolne dla szkół wszelkiego typu od najnowszych aż do urządzeń Laboratorjów Uniwersyteckich z materiałów wysuszonych z gwarancją za trwałość. 534

Franciszka Blicharska

wdowa po majstrze Kominiarskim w Śródmieściu
Lwów, ul. Skarbkowska 37. 536

FABRYKA PERFUM

L'ESPRIT - PARIS

FILJA WE LWOWIE

ULICA KORALNICKA L. 2.

— TELEFON 49-98. —

POLECA

PIERWSZEJ JAKOŚCI WSZELKIE
PERFUMY, WODY KOŁOŃSKIE
KWIATOWE, PUDRY I POMADKI
DO UST I T. P. — — —

PO FABRYCZNYCH CENACH I NA
DOGODNYCH WARUNKACH. —

523

Władysław Riess

Konc. Majster Kominiarski

Lwów, ul. Szeptyckich 35.

Telefon 58-33

539

Józef M. Zarański

upoważ. budowniczy

Lwów, ul. Kurkowa 16.

wykonuje wszelkie roboty w zakresie
budownictwa wchodzące. 525

Kawiarnia Imperial Dancing

ul. Legionów 1. 5.

Punkt zborny kupców drzewnych

Wieczorem Dancing familijny i produkcje taneczne.

Efekt świetlny. — — — Lokal do rana otwarty 537

JOZEF LUBLINER

Instytut Optyczny

Lwów, ul. Legionów L. 31. 546

Leon Matwijowski

poleca

Sypialnie, jadalnie, salony,
materje meblowe, tapety,

Dekoracje mieszkań,

sal i scen. — — —

Lwów, Cnorączyzna 8. Telefon 40-11. 524

INSTYTUT LITERACKI „LEKTOR“

WE LWOWIE, ULICA MIKOŁAJA L. 23.
(DOM WŁASNY) TELEFON Nr. 5-25.

ODDZIAŁY:

„LEKTOR“ WARSZAWA,
Sienkiewicza 5. Tel. 253-99.

„LEKTOR“ POZNAŃ.
Ratajczaka 33. - Tel. 39-23

„LEKTOR“ BYDGOSZCZ
Gdańska 141. - Tel. 17-39.

„LEKTOR“ KRAKÓW
Rynek gł. 22. - Tel. 33-56.

„LEKTOR“ LUBLIN
Hipoteczna 2.

w y d a ł

komplet dzieł ś. p. Stanisława PRZYBYSZEWSKIEGO i ś. p. Gabryeli ZAPOLSKIEJ.

Znakomici pisarze polscy

i ZAGRANICZNI są reprezentowani przez „LEKTORA“

Wszystkie biblioteki

winne posiadać w swoich katalogach wydawnictwa „LEKTORA“

P o s i a d a

największe wypożyczalnie powieści i dzieł naukowych,

☛ Katalogi wysyła odwrotnie i bezpłatnie. ☛

Inżynier **STEFAN MIERZEJEWSKI**

Lwów, Batorego 36. Telefon 6-90.

Wyłączny zastępca firm: POLSKIE TOWARZYSTWO ELEKTRYCZNE S. A. w Warszawie i w Katowicach maszyny i urządzenia elektryczne. — „SABEMS” Spółka Akcyjna dla Budowy i Eksploatacji Motorów Spalinowych systemu prof. Dra L. Ebermana w Warszawie — silniki spalinowe, — „KONCERN MASZYNOWY” S. A. w Warszawie, obrabialarki i elektrowciągi „Demag”.

430

TRYKOTAŻE, BIELIZNE, SZLAFROCZKI, SPOD-
NICZKI, POŃCZOCHY i t. p. po cca najtaniej

Magazyn „GOLF“

543

LWÓW, KILIŃSKIEGO 1.

N. Kriss i A. Meissner

Hurtownia przyborów wojskowych i galanteryjnych

538 - Lwów, Sykstuska 14. Telefon 19-68.

Pracownia rymarsko - siodlarska

Franciszek Przybysz

528

Lwów, Piłsudskiego 9.

Zakład Krawiecki

F^a PAWEŁ PRON

521

Lwów, Kopernika 10. —

Dr. med **Tadeusz Chutkowski**

lekarz-dentysta

ordynuje w chorobach jamy ustnej i zębów
482 od 9-1 i 3-6 pop.

LWÓW, Trzeciego Maja 16. — Telefon 36-33.

J. Oberwalder i Ska

FABRYKA KAPELUSZY

463 LWÓW, LEGJONÓW 5.

MAGAZYN MOD * * *

* * * „CHIC PARISIEN“

Lwów, Akademicka 5. — — 493

Jedyny Fachowy Instytut Kosmetyczny

„Eureka”, Lwów, Bourlarda 4

usuwa wszystkie usterki cery. 501

Agnieszka Durchanowska

wdowa po mistrzu kominiarskim

Lwów, ul. Kochanowskiego 10. Telefon 63-25. 496

Piotr Kalityński

Magazyn i Pracownia Sukien Męskich

Lwów, Wałowa 1.

KAWIARNIA CENTRALNA

JAKOBA GANZA

Lwów, plac Halicki 7. — — Telefon Nr. 48-56.

545

CODZIENNE KONCERT.

I. ZUCKERBERG

ZAKŁAD MALARSTWA SZYLDÓW i LAKIER-
NICTWA BUDOWLANEGO i GALANTERYJNEGO

527 Lwów, ul. Wałowa 19. Telefon 59-41. —

Łaźnia Ducheńskiego

520

Lwów, pl. Dąbrowskiego.

Dom dla aptekarzy

BERENHAUT & LUFT

481

Lwów, Krasickich 9.

Opatrunki, artykuły gumowe, chirurgiczne i chemiczne.

Gustaw E. Gerlach

Magazyn i Pracownia Sukien Męskich

502

Lwów, Akademicka 23.

Jan Sołtykiewicz

Architekt i konc. budowniczy we Lwowie

498

Janowska 103.

FRANCISZEK BŁOCKI

Kawiarnia Wiedeńska

514

Lwów. Tel. 26-97.

Józef Hermelin

Pierwszorzędny Magazyn Mebli

505

— Lwów, Trybunalska 16. — —

SZKOŁA SAMOCHODOWA JULJUSZ HAITLINGER

JULJUSZ HAITLINGER KURSY KIEROWCÓW SAMOCHODOWYCH

LWÓW, UL. ZIELONA 7.

CEL SZKOŁY:

1. Kształcimy zawodowych Kierowców Samochodowych, którzy szkołą się w znajomości, obsłudze, remontach i naprawach oraz w jeździe we wszelkim nawet najtrudniejszym terenie.
2. Kształcimy amatorów.
3. Szkolimy oddzielnie w jeździe.
4. Szkolimy oddzielnie w nauce znajomości obsługiwanego samochodu.

ROZKŁAD NAUKI:

1. Naukę znajomości i obsługiwanego samochodu prowadzimy od 7 rano do 21 (9 wieczór) przyczem dni i godziny są dowolnie wybierane przez słuchacza
2. Nauka jazdy prowadzona jest od 6:30 rano do 20 (8 wieczór) przyczem dni i godziny może wybierać słuchacz.
3. Nauka u nas prowadzona jest w ten sposób, że każdy wykład stanowi oddzielną całość, więc rozpoczęcie nauki może nastąpić w każdej chwili.
4. W razie przerwy lub nieobecności na wykładach, słuchacz ma możliwość bezpłatnego przysłuchiwania się na każdy z wielu naszych Kursów.

KURS ZAWODOWY ZWYKŁY 3 MIESIĘCZNY:

1. Gruntowna nauka budowy, obsługi oraz remontu samochodu
 2. Nauka jazdy
- Razem . Zi. 165'--

KURS ZAWODOWY PRZYSPIESZNY W 1 MIESIĄCU: z tym samym programem co zwykły zawodowy

1. Gruntowna nauka budowy, obsługi i remontu
 2. Nauka jazdy
- Razem . Zi. 250'--

Kursy amatorskie indywidualne lub w zamkniętych kółkach.

WARUNKI PRZYJĘCIA:

Przyjmujemy osoby obojga płci z ukończonym 18 rokiem życia. Wymagana znajomość czytania i pisania po polsku oraz dobry stan zdrowia. Z dokumentów potrzebny wyciąg metryki.

Wszelkie formalności urzędowe załatwia Zarząd Szkoły.
Takse płać można: 1) gotówką, 2) ratami, 3) weksłami.

Szkoła nasza posiada nowoczesne urządzenia sal wykładowych oraz warsztaty dla ćwiczeń praktycznych, w których słuchacze montując samochody nabierają znajomości remontów.

Nauka jazdy na samochodach szkolnych prowadzona jest przez pierwszorzędnych instruktorów i już po najmniejszej ilości lekcji widać pewność z jaką nasi słuchacze prowadzą samochód nawet w najruchliwszych miejscach.

Jest to rezultat doboru najlepszych instruktorów oraz pierwszorzędnego systemu nauczania.

Zamiejscowym słuchaczom ułatwiamy znajdowanie mieszkań: 1) cena za pomieszczenie od Zi. 15 miesięcznie, 2) cena za pomieszczenie z wiktym około Zi. 90 miesięcznie.

Zaznaczamy również, że słuchacze nasi dzięki specjalnemu doborowi pierwszorzędnym sił wykładowych i wybitnym instruktorom jazdy, zdają tak szkolne jak i rządowe egzamina bez zarzutu.

Należy więc pamiętać, że Szkołę szoferską kończy się raz jeden tylko, należy więc wybrać najlepszą, gdyż posiadanie może otrzymać szofer, którego wyszkolenie daje gwarancję jego umiejętności.

ZARZĄD KURSÓW KIEROWCÓW SAMOCHODOWYCH JULJUSZA HAITLINGERA

ROK ZAŁOŻENIA 1885

Artystyczna Wytwórnia Stylowych
pod firmą
FRANCISZEK ZEIZER
LWÓW, 3 MAJA 10. 556 Telefon 39-56.

MEBLI

CZAPKI
mundurowe
i ozdoby ⁵⁶⁰
wojskowe
L. B. SAPAK
Legjonów 3 w bramie

Antoni Witkowski

majster kominarski

Lwów, ul. Łyczakowska 89. ⁵⁵⁵

Powszechny Skład Odzieży
Lwów, pasaż Mikolascha tel. 18-29
poleca oryg. ang. ⁵⁵⁹
TRENCHCOATY

Młyn Automatyczny

S. DRESNER

⁵⁵¹ Lwów, ul. Janowska 117.

Władysław PITOŁAJ

Fryzjer i Perukarz

519 LWÓW, ul. Akademicka 18.

W Centrali Pończoch

PFAU

Rynek 19 Lwów ⁴⁰⁸

Najtaniej bo wejście przez sień.

Wytwórnia organów i harmonjum

Rudolf Haase ⁵⁴⁹

Lwów, ul. Piaskowa 9.

„ENERGIA“ D. Baran

⁵⁵⁴ Zakład elektro-instalacyjny

Lwów, ul. Stanisława 6. Tel. 14-64.

Mieszkanie: Brajerowska 14. Telefon 34-84.

Wience i szarfy w wielkim wyborze

Emil Brendel ⁵⁶¹

Lwów, ul. Sobieskiego 18.

L. Schutzmann

właśc. rafinerji ⁵⁴⁷

i kopalń naftowych w Borysławiu.

Lwów, pl. Kapitulny 3.

MAKS ENDE
DOM HANDLOWO-KOMISOWY

Lwów, Sienkiewicza 6. (Pasaż Mikolascha) Tel. 39-83

Konto Czekowe: PKO. Warszawa Nr. 153.426. Rach. bieżący Łódzki Bank Dep. SA.
Poleca koronki bawełniane, jedwabne i szychowe,
jedwabie tiule i wszelkie inne towary modne. ⁴²⁹

Zakłady chemiczno-tech. „COLUMBIA“

L. WITTELS

Lwów, ul. Panieńska I. 9. — Nr. Tel. 21-97. ⁵³⁸

Dla Przystosobienia wojskowego
wasztatów i zakładów wytwórczych

garnitury

pe cenach konkurencyjnych

„ELLEN“ ¹⁷²

Zakład dla wyrobu odzieży ochronnej, bielizny i t. p.
we Lwowie, ul. Chorążczyzny 11a. tel. 28-46.

SAMUEL BARACH

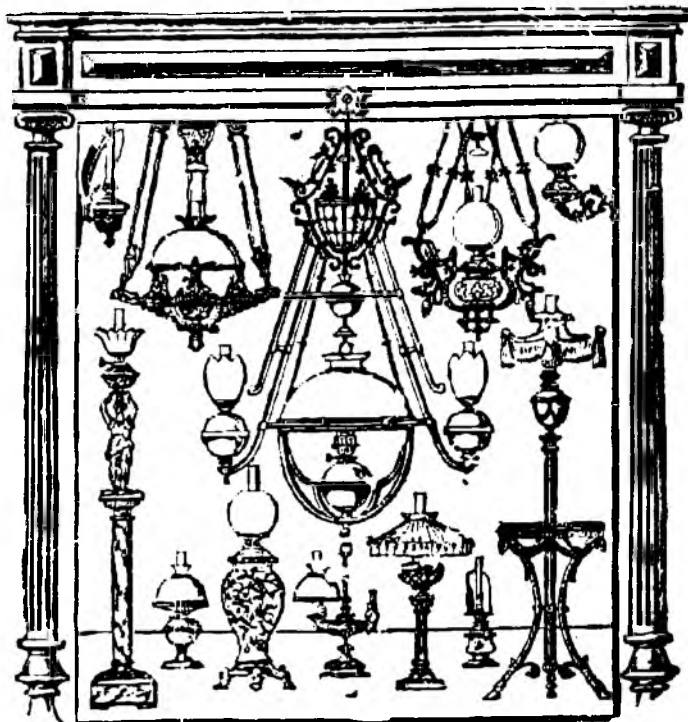
FABRYCZNY SKŁAD PAPIERU

LWÓW, UL. KAMIŃSKIEGO 5.

— TELEFON 849 i 66-15 —

379

Fabryka żyrandoli elektrycznych i lamp naftowych
ul. GIPSOWA 1. 30. Telefon 32-16.

Fabryczny Skład lamp naftowych, elektrycznych i wyrobów metalowych

MICHAŁ FISCHNOT

1³³ dawniej R. Ditmar Br. Brünner
LWÓW, PLAC MARJACKI 9. Telefon 20-04

FABRYKA KABLI S.A.

K r a k ó w

Tel. Nr. 37-70, 37-71, 43-36. Stryka pocztowa Nr. 27J.

Adres telegraficzny: „OŁÓWKABEL“

Biuro sprzedaży: WARSZAWA, Senatorska 36

Telefon Nr. 198-00.

Gołe druty i linki miedziane, elektro-
lityczne,

Przewodniki izolowane w gumie,

Druty nawojowe,

Kable telefoniczne w ołowiu,

Kable sygnałowe
w ołowiu,

Kable

blokowe,

Kable dla wysokiego napięcia do 60 000 Volt

380

„Marka światowej sławy“

znana od lat 40

Dla zdrowia dzieci!

przez powagi lekarskie zalecany.

Tysiące podziękowań! Ostrożnie się przed

naśladowcami!

Dlatego żądać należy wszędzie tylko **PUDRU HAYA**

Do nabycia we wszystkich aptekach i drogueryach.

Główny skład wysyłkowy: **S. HAY**, aptekarz,

LWÓW.

ul. Kazimierzowska 31. — ul. Koftątaja 12.

61

Udoskonalone
RADJOAPARATY

i części do nich
słynnych marek
SCHALEGO
KRAMOLIN
KAPSCH I SYNOWIE
) (głośniki)
MEMBRA
jakoteż wszelki
nowoczesny
sprzęt radiowy
poleca

„PANRADJO“
L W Ó W
Chorażczyzna 5 (róg Akademickiej)

562

1288

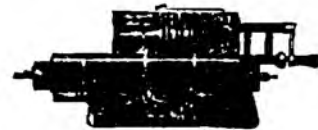
Cały świat podbita
maszyna do pisania

UNDERWOOD

Szwedzkie maszyny do rachowania

ORIGINAL ODNER

n ezbędne w każdym większem biurze.

Reprezentacja:

Gross i Margulies

Lwów
ul. Kopernika 9.
Telefon 502.

Kraków
ul. Starowiślna 1.
Telefon 21-90.

404

REPREZENTACJA ŚWIATOWEJ SŁAWY
SAMOCHODÓW AMERYKAŃSKICH
DODGE BROTHERS
ORAZ MOTOCYKLI ANGIELSKICH
A. J. S. i B. S. H.
AUTO - SERVICE

SP. Z O. O.
L W Ó W, P L. S M O L K I 5.
383 TELEF. Nr. 54-39
ADRES TELEGR.: AUTOSERVICE.

ZAKŁADKAPIELO WY
ŚW. ANNY
Lwów, Akademicka 10
Parnia rzymska. -- Oddział wanien.
Otwarty od 7'30 do 19'30.

557